sayı 31 mayıs '99

calexico • burhan öçal • manu chao • mor ve ötesi • blur

ROLL

450 000 TL
KDV dahil

skunk anansie

nazan öncel

john cale anlatıyor velvet underground

gökalp baykal • ani difranco • pelin • murathan mungan'dan rock baladları

talk talk

İnanmıyorum sana

Eğlence bitti şimdi
Sözler nerede başlıyor
İlerleyen bir yol bulmaya çabalıyorum
Yine de diyorsun ki
Bilmece sürüyor
Gözlerin bunu görmeyecek ama
Aynı eski şarkı bu
İnanmıyorum sana

Altından sözler verilmiş
Boşunalığını yıllar kanıtladı
Biraz özsaygı kalsın istiyorum
Yine de diyorsun ki
Düşüşümüz sürüyor
Önemsemeyecek bunu gururun ama
Aynı eski şarkı bu
İnanmıyorum sana

Oynadığın tarz
İstediğin gibi tam da
Yine de söylediğin
Aynı eski şarkı
İnanmıyorum sana

İnanıyorum sana

Ruhumda duy onu
Tanıdım beni uyuşturacak şeyi
Caddenin üstünde, gencecik, yatarken çırılçıplak
Yeter bu yetmez mi
Dünya sakat
Başladığını görebilecek hale getiremiyorum bir türlü kendimi

Ondan nasıl korktuğumu anlat bana
Haksız yargılara varıyorum sağlığım için
Tadınca buna değiyor mu gerçekten de
Yeter saklı acılar yetmez mi
Bir zaman, kendini satabilmek için
Bir zaman, geçip gitmek için

Ruh

Ne kadar süre

Saadet

Etimde yarat
Nefesimde yarat yakınlığı
Korkarsam kurtuluşu getir bana
Özgürlüğümü al

Nefesimde yarat
Etimde yarat yansımayı
Aşkın saadeti
Yılların tanıklığını üstlen
Özgürlüğümü al

Etimde yarat
Bir ev yarat beynimde
Özgürlüğümü al bir aşk verebilmek için bana

İçten dışa bakış

Tenimi hisset Tanrım
Talihimin döndüğünü
Yok artık bir hayat

Mevsimlerimi ters yüz et
Daha gençken yaşanan
Yok artık bir hayat
Benim için parlayan

Başka bir dünyada yaşamak

Ayrılmak daha iyi
İnsanların ağladığını görüyorum

Hakikat zorlaşıyor
Yalanın anlamı yok

Bu labirentte bir yol bulmama yardım edin
Kendime yardımım dokunmuyor

Gitmenden önce gördüğüm sevecenlik
Ki sadece melekler böyle görünürdü ancak
Ayrılmanın esamesi bile okunmazken

Ayrılmak daha iyi
İnsanların gizlendiğini görüyorum

Konuşma zorlaşıyor
Yazmanın anlamı yok

Bu labirentte bir yol bulmama yardım edin
Senden başka bir dünyada yaşıyorum ben
Ve yardımım dokunmuyor kendime

Senin cehenemi gördüğün yerde sevecenlik mi gördüm ben
Tuttuğum elde melekleri mi gördüm
Tanrı bilir nasıl bir hikâye anlatacağını

Hayatı sen yaparsın

Bebeğim, hayatı sen yaparsın
Ondan kaçamazsın
Bebeğim, dünkü gözden
Artık nefretlik değil mi sanki
Bebeğim, hayatı sen yaparsın
İhmal etme onu
Bebeğim, gölgelemeye çalışma
Çıplaktır güzellik
Bebeğim, hayatı sen yaparsın
Kutla onu
Karşıla
Dün soldu
Hiçbir şey değiştiremez bunu

Hayatı sen yaparsın

Türkçesi: Tezgör Hilmi

sayı 31 mayıs '99

6 Ajans
8 Velvet Underground
9 Blur
12 Manu Chao
16 Calexico
20 Nazan Öncel
24 Skunk Anansie
27 Ani DiFranco
30 John Cale
32 Murathan Mungan
34 Mor ve Ötesi
37 Gökalp Baykal
40 Pelin
42 Ateş Temeltaş
44 Kulsan Vakfı
45 Burhan Öçal
46 Wooster Group
48 Jacqueline du Pré
50 Gayd
52 Albümler
56 Liste
57 Velvet Underground (devam)
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Alican Tayla, Atilla Aydoğdu, Ayşe Draz, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Duygu Akın, Ender Ergün, Eray Makal, Ensar Altun, Erdir Zat, Erol Babaoğlu, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Gülüş Gülcügil, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, Halil Turhanlı, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Osman Kaytazoğlu, Özgür Uçkan, Özlem Köseoğlu, Pınar Ataoğlu, Salih Nâzım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serkan Seymen, Sid, Siren İdemen, Şahan Nuhoğlu, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yücel Göktürk **Film hazırlık & baskı:** Lebib Yalkın Yayımları ve Basım İşleri **Dağıtım:** Bir-Yay **Adres:** Sıraselviler Caddesi Billurcu Sokak 32/3 Taksim İstanbul **Tel** 245 56 06 **Yıl** 3 **SAYI** 31 **- Mayıs '99** **İmtiyaz Hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **Sorumlu Yazışleri Müdürü:** E. Derya Bengi **İlan sorumlusu:** İnci Becerikli (296 82 41)
website http://www.rolldergi.com
email roll@rolldergi.com
A Y D A B İ R Y A Y I N L A N I R

Roll over yaban mersini

-Anneler gününde çiçek aldın mı?
-Hayır.
-Niye?
-Hiçbir yerde yaban mersini bulamadım.
-Yaban mersini ne?
-Çiçek.
-Nasıl bir çiçek?
-Bilmem.
-Nereden çıktı yaban mersini?
-Huckleberry'den.
-Huckleberry mi?
-Huckleberry Finn.
-Tom Sawyer'in arkadaşı.
-Hayır. Nigger Jim'in can dostu.
-Huckleberry Finn yani.
-Evet. Yaban mersini.
-Ne yaban mersini?
-Huckleberry yaban mersini demekmiş.
-Peki nasıl bir şeymiş?
-Sözlükte resmi yok.
-Başka bir ismi olmasın?
-Vardır herhalde. Ama "yaban mersini" de güzel.
-Şehir Mersin'le karışıyor.
-O zaman mersin balığını düşün.
-O da karışıyor, ama hiç olmazsa bir idea olarak balık var. Ötekinde çiçek çağrıştıran bir şey yok.
-O zaman yaban mersini de bir öz olarak balık diye düşünülebilir.
-Biçim olarak yabanıl bir ot, öz olarak bir balık.
-Yabanıl otların arasında yüzen bir balık?
-Huckleberry de öyle.
-Evet öyle, salıyla Mississippi'de geziniyor.
-Piposu ağzından hiç eksik olmaz. Hasır şapkası da kafasından.
-Nigger Jim de yanından.
-Olay Robinson-Cuma olayı değil ama.
-Değil tabii. Benetton reklamı da değil.
-Mick Jagger'ın bir fotoğrafı Huck'ı çok andırıyor. Hasır şapkalı çocukluk fotoğrafı.
-Mick'in babası bir akademisyen, Huck'ınki ise sadece "Pa". Berduş bir "pa".
-Papa was a rolling stone...
-Öyle bir taş ki, yosun tutmuyor ama çocuğunu hırpalıyor.
-Huck sıyırıyor ama.
-Sıyırıyor ama, bereleniyor da.
-Renk vermiyor, ama "It's Alright Ma, I'm Only Bleeding" misali.
-Annesi nasıl biri, Twain hiç bahsetmiyor.
-Annesi Mississippi'nin şahsında tabiat ana.
-Cartel ne diyor: "Hepimizin anası tabiat"...
-Tevfik Fikret de "vatanım ruy-i zemin, nevi beşer milletim" diyor.
-Fikret çiçek çocuğu muydu sence?
-Çiçek çocuğu değilse de çiçek gibi adam.
-"Papatya gibi çılgın".
-O Ginsberg. Fikret çılgın mılgın değil. Hatta fazla aklı başında.
-Papatya da öyle aslında.
-Yine de çılgın.
-O "çılgın"lık, özgürlük manasında.
-Manic Street'çilerin "korkutucu bir normallik" dedikleri şey.
-"Papatyaların korkutucu normalliği."
-Ürpertici de denebilir.
-Hakikaten. Papatya insanı ürpertiyor.
-Aklına Semra Özal geldiği için mi?
-Papatyalar için ne bahtsızlık.
-Bir de laleyi düşün.
-Lalenin hiç şansı yok.
-Atatürk çiçeği diye de bir çiçek var.
-"Akşam sefası"yla aynı şey mi?
-Bilmem ama uyar.
-Mevzu Atatürk olunca, uysa da uyar, uymasa da.
-Gündemin "Arap saçı" olması da bundan mı?
-Arap saçı güzel çiçek, ama gündem lale.
-En sevdiğin çiçek hangisi?
-Ayçiçeği.
-Ayçiçeği, İngilizcede güneş çiçeği: Sun flower. Tuhaf.
-Ayçiçeğinin öteki adı da günebakan, bu daha da tuhaf.
-6 mayısta Gezmişler anılırken mezarlarına menekşe bırakılmış.
-Duymadım. TV'de Birinci sigarası bıraktıklarını gördüm.
-Menekşe Deniz'lere uymaz mı?
-Hangi menekşe?
-Hercai menekşe.
-Güle ne dersin?
-Erdal Öz'ün Gezmişleri anlattığı kitabın adı "Gülünün Solduğu Akşam" değil miydi?
-Fransa'da sosyalistler seçim kazanınca Libération gazetesi gül kokulu çıkmış.
-Portekiz devrimi de "karanfil devrimi" diye bilinir.
-"Devrimci Petunyalar" diye bir şiir kitabı var, Alice Walker'ın galiba.
-En sevdiğin çiçek hangisi?
-Deli gonca.
-Niye deli demişler?
-Gonca olduğu için ve gonca olarak kalmadığı için.
-Castenada'nın sihirli otunun adı neydi?
-Peyote.
-Bob Marley Angola'daki devrimi sihirli otlara bağlıyor.
-Daha neler!
-"Flower power" diye bir şey var.
-Hucleberry Finn sence çiçek çocuğu mu?
-Çiçek çocuğu olan Tom Sawyer.
-Peki Huckleberry ne?
-Yaban mersini.
-Başa döndük.
-Senin en sevdiğin çiçek ne?
-Aslan pençesi.
-Niye deve tabanı değil.
-Güzel bir bektaşi deyişi duydum, ondan: Erkek aslan aslan da, dişi aslan, aslan değil mi?
-Annene bir aslan pençesi alsaydın.
-Şakayık da olabilirdi.
-Nasıl bir şey o?
-Aslan ağzı gibi.
-Güzel mi?
-Güzel, ama yaban mersini de güzel.
-Nereden biliyorsun?
-Huckleberry'den.

AJANS

Ben artık gerçeklerle yüzleşemeyecek kadar yaşlıyım; ancak gençler böyle bir yüzleşmeyi kaldırabilir. Çünkü onların hâlâ vakti vardır, yüzleştikten sonra kaçmaya. **ARTHUR MILLER**, Mr. Peters'ın Bağlantıları

Mutluyum, bir gün mutlu olacağımı biliyordum. Ama akıllı değilim. Çünkü akıllıcası bırakıp gitmektir şimdi, bu mutluluk anında. **SAMUEL BECKETT**, Malone Ölüyor

Köşelerde asılsın / Bir küçücük şişesin / İnsan yiyilmez amma / Sen yenecek bi şeysin

Mayısta kiraz yeriz / Kuzuları severiz / Haziranda yaz başlar / Dağılır arkadaşlar

Bir genç kız ya da bir genç kadın hem küpe, hem kolye, hem bilezik, hem yüzük takarsa bir kuyumcu dükkanının vitrinine benzer. Elde bulunan tüm ziynet eşyasını birden takmakla güzel olduğunu sanan bir genç kadın, başkalarının kendisine alaylı bir şekilde baktıklarını belki de farkedemez.

Joe Strummer'dan güzel haberler var. The Mescaleros adını verdiği yeni grubuyla Londra'da stüdyoya girdi ve bir albüm kaydediyor. 1988'deki "Earthquake Weather"dan beridir sessizliğini sürdüren Strummer'ın yeni albümünün adı "X-Ray Style" olacak. Albümde The Grid'den Richard Norris'in ve Pulp'la çalışmalar yapan Antony Genn'in de desteği olacak. Hazirana kadar dişimizi sıkarsak, bir şarkıda da Strummer'la Horace Andy'nin düetini dinleyebileceğiz. Bu arada, genellikle Amerikalı grupların yer aldığı Clash'a saygı gösterisi mahiyetindeki "Burning London: The Clash Tribute" isimli albüm de yayınlandı. İştirakçiler arasında 311, Afghan Whigs, Moby, No Doubt, Cracker, Rancid, Silverchair var.

Stone Roses'ın yedek gitaristi **Aziz İbrahim**, yanına Smiths eskileri Andy Rourke ve Mike Joyce'u da alarak Aziz isminde bir grup kurdu.

Leftfield'ın Afrika Bambaataa'yla birlikte yaptığı single "Afrika Shox" haziranda yayınlanıyor. Yeni Leftfield albümü ise kısmetse temmuzda.

Wu-Tang Clan elemanları faaliyetlerine devam ediyor. RZA, kendine ait bir "Greatest Hits" albümü hazırladı. Raewkon'ın ağustosta çıkacak albümünün adı ise "Immobilarity State Of Grace".

Pavement'ın dönüşü: Amerikan indie-rock'unun has adamlarının yeni albümünün adı "Terror Twilight". Radiohead ve Beck'le çalışan Nigel Godrich'in prodüktörlüğünde hazırlanan albüm haziran ayında çıkıyor.

Cesaria Evora, Paris ve Havana'da kaydettiği yeni albümünü yayınladı: "Cafe Atlantico".

Lauryn Hill, yeni James Bond filminin jenerik müziğine imza atacak.

Asian Dub Foundation, yeni albümü için Londra'da stüdyoda. Gelen haberlere göre, albümde "Kooligans", "Real Great Britain" gibi manalı isimli şarkılar var.

Coen biraderlerin yeni filmi "Oh Brother, Where Are Thou?"nun hikayesi Jim Jarmusch'un "Down By Low"unu andırıyormuş.

Nick Nolte'nin yeni filmi James Ellroy'un romanından uyarlanan "White Jazz". Nolte, filmin yönetmenliğini üstlendiği gibi, başrolünde de oynayacak.

Bu seneki festivalin konuklarından İranlı yönetmen **Abbas Kiarostami**'nin filmi "Kirazın Tadı" Tahran'da da birkaç "cesur" sinemada gösterilmeye başlandı. Kiarostami üç senedir kendi ülkesinde yasaklıydı.

92 yaşındaki Kübalı şarkıcı **Compay Segundo**, yeni albümünün kayıtlarını Endülüs'te gerçekleştirdi. Bir şarkıda da **Charles Aznavour**'la düet yaptı. Bu şarkı aynı zamanda Aznavour'un yeni albümünde de yer alacak.

60'lı yılların Amerikalı şarkı yazarlarından **David Ackles**, mart başlarında kanserden öldü. 1937 doğumlu Ackles ""David Ackles", "Subway To The Country", "American Gothic" gibi albümleriyle tanınıyordu.

Can'den **Holger Czukay** yeni albümü "Good Morning Story"yi tamamladı. Can'den arkadaşları Jaki Liebezeit, Irmine Schmidt, Michael Karoli'nin katkılarıyla hazırlanan albümde Jah Wobble'ın da emeği var.

1900'lü yıllarda bir daha albüm yapmayacaklarına dair söz veren **Oasis** elemanları stüdyoya girdi bile. U2 ve Madonna'yla çalışan prodüktör Mark Stent denetiminde hazırlanacak albüm yıl (yüzyıl) sonlarına doğru piyasada olacak.

Matt Johnson'ın **The The**'sı yeni bir albüm hazırlıyor. Daha önce Iggy Pop'la çalışmış olan gitarist Eric Schermerhorn, bu albümde Johnson'ın en büyük yardımcısı.

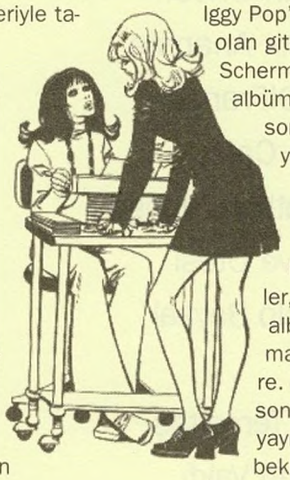

Suede'in eski gitaristi Bernard Butler, ikinci solo albümünü tamamlamak üzere. Albümün yaz sonlarına doğru yayınlanması bekleniyor.

Beta Band "ilk" albümünü tamamladı. Üstelik double albüm. Beta Bant bilindiği gibi daha önce üç EP (ve bu üç EP'nin birleşiminden oluşan bir albüm) yayınlamıştı.

Paul McCartney tamamen rock'n'roll şarkılarından oluşan bir albüm hazırlığında.

Geçen sene İstanbul konseri direkten dönen **Motörhead**, "Everything Louder Than Everything Else" isimli bir konser albümü yayınladı.

Trent Reznor ve **Dr Dre** Los Angeles'ta bir stüdyoda, birlikte gizli gizli kayıtlar yapıyorlarmış.

Dr Octagon (yeni ismiyle Dr Doom Pebblestone) yeni albümü "First Come, First Served"i tamamladı.

İnce ince incesaz

Tamburi Murat Aydemir ve kemençeci Derya Türkan, yeni nesil klasik Türk müzisyenleri arasında en çok çalışanlardan ikisi. Çeşitli korolarda ve gruplarda çalışan ikiliden Murat Aydemir Necdet Yaşar'ın, Derya Türkan da İhsan Özgen'in izinden giderek başlamış müzik çalışmalarına. Aydemir, Fransa'da yayınlanan "Tamburi Cemil Bey" albümüne tamburuyla katılmış, Türkan ise yine Fransa'da "Chemins" adında bir albüm yayınlamıştı. İkilinin birlikte kaydettikleri ve Amerika'da yayınlanan "Ahenk" albümü geçtiğimiz günlerde Türkiye'de de yayınlandı. Albüm tamamen klasik Türk müziği eserlerinden oluşuyor. Bunların yanında "müşterek taksim"ler yer alıyor. İki saz da sakin sakin makamları dolaşıyor, yine sakin sakin saz semailerini çalıyorlar. Ama o kadar güçlü çalıyorlar ki, sanki sazların ardında Tamburi Cemil Bey var sanıyorsunuz. Murat Aydemir ve Derya Türkan'ın bir başka çalışması ise Cengiz Onural ile kurdukları "İncesaz" grubunun ilk albümü "Bir / Eski Nisan". Klasik Türk müziğinden yola çıkan, ama yeni bestelerin yer aldığı bir çalışma. Üç müzisyen de makamlar arasında geziniyor, ama bu sefer ara yollara saparak işin boyutunu değiştiriyorlar. Kemençe ve tamburun yanına gitar, bas, akordeon, ney ve perküsyonların katıldığı albümde zeybeklerden çiftetelliye, longadan peşrevlere uzanan "ince" ama sağlam bir yol çiziliyor...

Om'dan güzel kitap

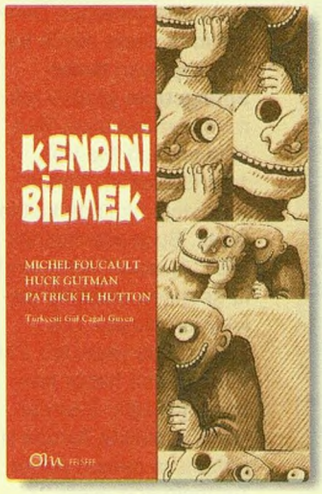

Ruh kendisine bir aynadan bakmazsa, kendini bilemez; ruhun kendini tanıma çabası, doğru siyasal eylemin dayanağıdır.

MICHEL FOUCAULT
HUCK GUTMAN
PATRICK H. HUTTON
KENDİNİ BİLMEK

Arzu... İlk aidiyet budur.

EDGAR MORIN
AŞK, ŞİİR, BİLGELİK

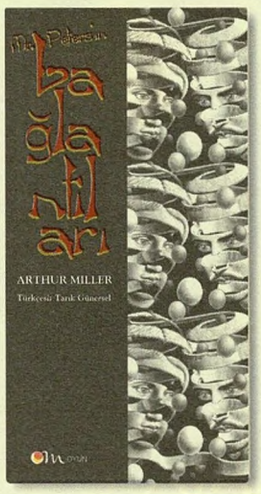

Demek istediğim şu: Gece yatarken hiç merak eder misiniz? "Ben bütün gün nelerden bahsettim" der misiniz?

ARTHUR MILLER
MR. PETERS'IN BAĞLANTILARI

"Siz rastladığım ilk kurtsunuz," dedi kuzu, heyecanla.

TARIK GÜNERSEL
BEDENLERE İNANIR MISINIZ?

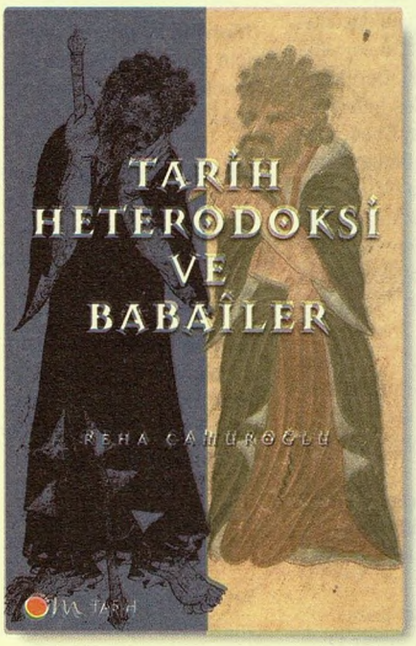

"Üç hazinem var" diyor Tao, "birincisi derin aşk, ikincisi sadelik, üçüncüsü ise dünyaya baş olmaya kalkışmamaktır."

REHA ÇAMUROĞLU
TARİH, HETERODOKSİ VE BABAİLER

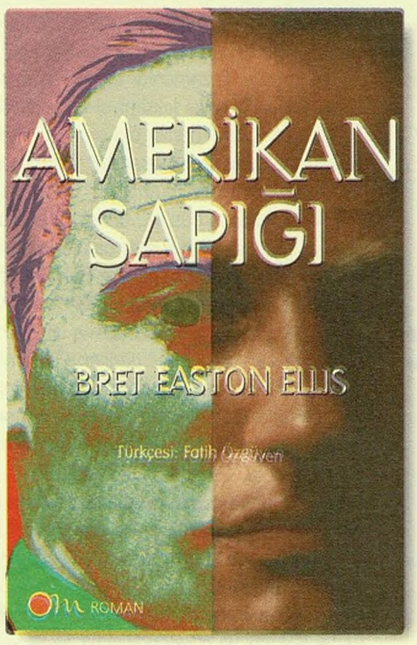

Kötülük olunan bir şey midir? Yoksa yapılan bir şey mi?

BRET EASTON ELLIS
AMERİKAN SAPIĞI

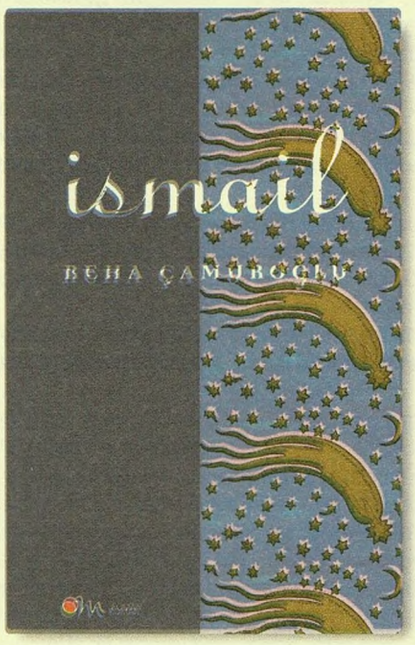

Yedi derviş bir postta oturur, iki hükümdar dünyaya sığamazmış.

REHA ÇAMUROĞLU
İSMAİL

okuyalım güzelleşelim

Om

Tel: (0212) 296 82 41

AJANS

Dünyada Dicle nedense uzun ve dar yine nedense / Ve nedense bir Arap şarkısına takılıyor benim aklım / "Bir haber yok senden, senden bir haber yok / Bir mendil de yok senden" **İLHAN BERK**

Savaş hakkında söylenecek tek şey vardır. İnsan nerede olması gerektiğini daima bilir: Öldürüleceği yerde. **ARTHUR MILLER**, Mr. Peters'ın Bağlantıları

Çocuklarla askerler ölülere hiç aldırmazlar. **SARTRE**

Ümmü Gülsüm'ün nağmelerini dinlerken bülbüller öten cennet bahçelerinde meleklerin salladıkları bir bersöz içinde imişim gibi rüya ve hulya alemleri yaşadım. Hayat bana uzun yıllardan beri çektirdiği kasvetlerin acısını sanki bu iki saatin mükâfatile ödemek istemiş gibi idi. **HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR**

Genç bir kız, nişanlısı olmayan bir erkekten ancak çiçek, ya da bir kutu şeker kabul edebilir. Başka bir şey kabul etmesi doğru olmaz. Hele kıymetli bir hediyeyi asla kabul etmemelidir.

Yağmur yağacak, peki, yağsın ve bitsin / Bir uzaklığı teraziyle ölçer gibi / Göğsümde yoğunlaşan sıkıntı **EDİP CANSEVER**

TOM PETTY

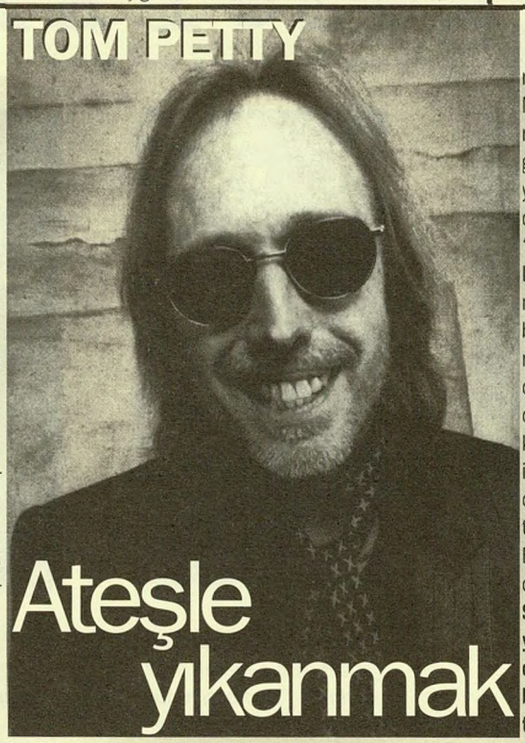

Ateşle yıkanmak

Folk-rock'un sağlam ayakkabılarından Tom Petty, orkestrası Heartbreakers'ı, Travelling Willburys'deki abileri Dylan ve Harrison'ı anlatıyor, hatıralarda şöyle bir gezinti yapıyor. Mojo dergisinden...

Yıllardır Heartbreakers'dan kimsenin hayatta kalamayacağı düşünülüyordu. Ama öyle olmadı, Heartbreakers yalnız hayatta değil, ayakta.

Tom Petty: Ben hiç bir zaman öyle düşünmemiştim. Hep yırtacağımıza inandım. Stan'ı *(Lynch, Heartbreakers'ın davulcusu)* kaybettik, en önemlisi bu. Geçen gece çalarken Stan'ı balkonda görür gibi oldum. "Yarabbim" dedim, "Stan bu". Değildi tabii. "The Waiting"i duyduğumda hep aklıma Stan gelir. Çünkü onu çalabilecek tek davulcu Stan'dır. Çok lirik bir tarzı vardı. O plağın her şeyi ona ait. Eğer stüdyo müzisyenleriyle birlikte olduğumu düşünseydim, derhal müzik yapmayı bırakırdım. Ben şımarığımdır. Çok iyi bir grubumuz var. Grubun üyelerinin beni de sadece bir üye olarak gördüklerini düşünüyorum.

Ama sizin kendinize ait bir soyunma odanız var. Bu, sizin sadece "üyelerden bir üye" olmadığınızı göstermez mi?

Kendime ait bir soyunma odasına birkaç yıl önce kavuştum. Çünkü talep ettim. Kim talep etse olurdu. Bazen yalnız kalma ihtiyacı duyuyorum. Bana ilgi gösteren insanlar daha kalabalık. Ve benim de kalabalıktan kurtulmak isteğim oluyor.

Grupta eski bir Stooge var, Scott Thurston. "Metallic KO" konserinin bednam piyanisti artık resmen bir "Heartbreaker" mı?

O gerçek bir Heartbreaker. Bunu ona söyledim mi, bilmiyorum. 11 yıldır aramızda ve hâlâ "yeni çocuk". Ona bayılıyorum. O benim "öteki benliğim" haline geldi neredeyse. Çok kabiliyetli, grubun moralini yükseltti.

Dylan'la takılarak ve Travelling Wilburys'le kayıtlar yaparak sıradan insanlar ve tanrılar arasındaki bağlantıyı kuruyorsunuz...

Onlardan yedi yaş küçüğüm. Onlar benim abilerim. Geçenlerde birisine anlattım, ne tuhaf, benim için önemli olan insanlar sonradan benim arkadaşlarım oldular. Biraz mahcubiyet verici bir şey. Sağda solda arkadaşlarımdan bahsetmeye dikkat ediyorum, çünkü böbürleniyormuşum gibi olmasından çekiniyorum. Öte yandan bu durum çok da hoşuma gidiyor, çok "cool" bir şey. hepsi de bana acaip koltuk çıkıyor, başta George (Harrison) olmak üzere. Çünkü o da bu yollardan geçti. Benim, öğüt verecek bir abim yoktu. Bunu şimdi George üstlendi. Şöyle yap diyor, böyle yap diyor, takma kafana diyor. Bir yandan da insanın garibine gidiyor, düşünsenize, sizin yaşadığınız şeyleri başka birisi daha önce yaşamış.

San Francisco'da bir konserde şöyle olmuş: Ara verildiğinde sahne kararmış, o anda Bob Dylan yere düşmüş, siz de gruba dönüp "Bob öldü" demişsiniz?

Demiş miyim? *(tereddüt içinde bakıyor)* O konseri hatırlıyorum. Ne geceydi! Stan'la büyük bir kavgaya tutuşmuştuk; sahneyi terkedip gitmiştim. Stan'ın kafası bir şeye bozulmuştu ve bana sahnede malum el işaretini yapmıştı. Gitarımı alıp gittim. Sahneyi terkettim. Ne yapacaklarını bilemediler. Sanırım Al Kooper benim yerime geçti, öyle devam ettiler. Köpürüyordum, soyunma odasına girdim, çıkmadım. Sonra Bob geldi, "hadi" dedi, "geri dön, bak John Lee Hooker burada, bizimle çalmak istiyor, hadi gidip Hooker'la beraber çalalım." Öfkem dinmemişti, ama yine de sahneye döndüm. Sonra John Lee Hooker geldi ve belamızı sikti. Hooker tek kelimeyle transandantaldi. Bob, ikide bir arka tarafa gelip "akor değiştirmeyin, Hooker akor değiştirmez" diyordu. Sonra da bir ara Bob yere düştü. Benim o geceden hatırladıklarım bunlar.

Şimdilerde blues cover'ları yapıyorsun, sanırım çocukken Florida'da dinlediğin şeyleri. Halbuki biz seni daha çok İngiliz invasion tipi olarak biliyorduk. Florida gruplarının senin üzerinde etkisi oldu mu?

Çocukken İngiliz invasion gruplarının *(Britanya'da 60'larda gelişen beyaz blues)* hastasıydım. Müziğimiz onun üzerine kuruluydu. O zamanlar Lynyrd Skynyrd'la birlikte çalıyorduk —henüz adımız Mudcrutch'tı daha ve ne onların ne bizim, tek bir plağımız yoktu. Onların müziğinin Led Zeppelin'e doğru kaydığını gördüm. Biz başka bir tarafa yönelmiştik. Ama Lynyrd'a saygı duyuyorduk, onların çok iyi olduğunu düşünüyorduk. Allman'ları da çok beğeniyorduk. Allman'lar seyrettiğim ilk gruptu. O zamanlar adları The Escorts'du. Dört kişiydiler, saçları Beatles kesimiydi ve sadece Beatles müziği çalıyorlardı. Onları harika buluyordum. Sonra Ray Charles hikayelerine takılmaya başladılar. Derken Allman Brothers haline geldiler. Ve yine müthiştiler. Fakat biz başka bir şey yapmamız gerektiğini düşünüyorduk. Orada o kadar popüler olduk ki, insanlar bizi sevmez oldular. Capricon Records şirketine gitmiştik, Marshall Tucker Band'le –onlar da ilk plakları için görüşmeye gelmişlerdi– stüdyoda bütün gün oturup beklemiştik, birisi gelip bandımızı dinlesin diye. Sonunda dinlediler ve "çok İngiliz" dediler. California'ya gitmeye karar verdik. Florida bize göre değildi, orada yapabildiğimiz kadarını yapmıştık. Çok dinleyicimiz vardı, konserlerimize bin kişi toplayabiliyorduk. Ama yerimizde sayıyorduk, gelişemiyorduk. Sonuçta, 1974'te çekip gittik.

Birkaç yıl önce eviniz yandığında bunun sizin için bir banyo olduğunuzu söylediniz ve bir daha öfkeli şarkı yazmadınız. Niye böyle oldu anlatır mısınız? O yangın sizin için bir tür metafor muydu?

Evet, ama şairane bir şey değildi. Gerçeğin ta kendisiydi. O kadar kötücül ve öfkelendirici bir şeydi ki, ödüm koptu. O olaydan sonra hafif, eğlenceli müzik dışında bir şey çalmamak istedim. Hayatta kaldığım için o kadar mutluydum ki. Sanki bir uçak kazasından kurtulmuş gibiydim. Eğer birisi sizi öldürmeye kalkarsa her şeyi yeniden değerlendirmeye başlıyorsun. Evi kimin kundakladığı bulunamadı. Çok komik bir şey de oldu: Ben "kazadır" diye ısrar ediyordum, polis müfettişlerine "beni kim öldürmek istesin ki?" diyordum. Tam on kişi "ben yaktım" diye "itiraf" etti. Ve hiçbiri yakmamıştı, sadece itiraf etmek istemişlerdi. Fakat birisinin beni öldürmek istediği düşüncesi beni hayata döndürdü. Yaşıyor olmak mutlu olmak için yeterli sebepti.

"Streets Of Philedelphia" şarkısıyla Jonathan Demme'in filminde büyük başarı sağlayan **Bruce Springsteen** gözünü tekrar sinemaya dikti. Yeni bestesi "Lift Me Up", John Sayles'ın "Limbo" ismindeki filminde kullanılacak. Bu arada Springsteen, "Tracks" isimli dörtlü setinden seçilmiş şarkılardan oluşan "18 Tracks"i de yayınladı. Patron'dan son haber konserleriyle ilgili: E-Street Band'le birlikte Avrupa'yı turlamaya devam ediyor. Turnenin son ayağı 27 Haziran, Oslo.

Tricky'nin aylardır yaptığı yeni kayıtlarının ilk örneği "Slowly" isimli parça, "Force Of Nature" filminin soundtrack'inde yer alıyor. Sandra Bullock'un oynadığı filmde U2, Gomez, Propellerheads'in şarkılarına da yer var.

Melvins'in yeni albümü için grubun şarkıcısı ve **Beck** bir araya gelip besteler yapacaklarmış.

AC/DC elemanları, blues köklerine geri dönecekleri açıkladıkları yeni albümlerinin kayıtlarına yaz aylarında başlayacak.

Marianne Faithfull, eski ve hiç yayınlanmamış bir Pink Floyd şarkısı kaydedecekmiş. Ona şarkıyı veren kişi Roger Waters.

Jamiroquai, "Synchronized" albümünü yayınladı.

Arrested Development'dan **Speech**, "Hoopla" isimli bir albüm kaydetti. Haziran ayında yayınlanacak albümün bazı parçalarında bir yaylı çalgılar orkestrasının eşliği söz konusu.

6→

Orkestra azgın ve coşkun bir hava çalıyor, kız sahnede tuhaf bir dans gösterisi yapıyordu. Bu gösteri, en çok memelerinin yanında ve arkasındaki püsküllerin müzikal hareketlerine dayanıyordu. O kadar ki, kız da, vücudu da unutulmuş gibiydi. Bu dört püskül, mızıkanın havasına uyarak bazan ayrı ayrı hareket halinde. Bu, hakikaten inanılmaz bir marifet. Bunu nasıl beceriyor?
HALİDE EDİP ADIVAR, Âkile Hanım Sokağı

Patti Smith

Haziranda Roll'da
10 Temmuz'da
Açıkhava tiyatrosunda
(hadi inşallah)

Esrar sırrın cem'idir /
Sır tutarız dervişiz /
Dalga duman esrarla /
Mertebeye ermişiz
SERVER BARA

Bence burayı dekore etmenin en iyi yolu küçük bir bomba.
ARTHUR MILLER,
Mr. Peters'ın Bağlantıları

Karşı geçeli yârim / Yüzü peçeli yârim / Göynün çok mu böyüdü / Benden geçeli yârim

New York'lu hip hop grubu **The Jungle Brothers**'ın yeni albümünün adı "VIP". Açılımı şöyle: "Very Important Party".

En son Jeff Buckley'le yaptığı işlerden hatırladığımız Television elemanı **Tom Verlaine** enteresan bir albüm yapıyor. Tümüyle enstrümantal olan bu konsept albüm sessiz filmlerin (mesela Man Ray'inkilerin) müziklerinden yola çıkılarak hazırlandı.

Bryan Ferry, tümüyle 40'lı ve 50'li yılların klasik şarkılarından oluşan bir albümle sessizliğini bozmaya hazırlanıyor.

1995'te bir grup müzik adamının öncülüğünde War Child adlı bir teşkilat kurulmuş ve **"Help"** adlı albümle Bosna'da savaştan kayıplara uğrayan çocuklara yardım eli uzatılmıştı. Şimdi de Kosova için harekete geçildi. "Help" albümüne katılan (Radiohead, Manic Street Preachers, Paul Weller, Orbital, Stone Roses) isimlerin büyük çoğunluğu bu yeni projede de yer almak istediklerini beyan etmişler.

Patti Smith yaz aylarında New York'ta yeni albümünü kaydetmeyi düşünüyor. Daha önce Pixies ve Foo Fighters'la çalışan Gil Norton da albüme destek çıkacak.

2263 konser verdikten sonra 1996 yılında kesin olarak dağıldıklarını açıklayan **Ramones** elemanları yirmi yıllık kariyerlerinin sefasını şimdi bir box-set'le sürecekler. "Hey! Ho! Let's Go!: The Ramones Anthology" isimli dörtlü albüm temmuz ayında yayınlanıyor.

Pretenders'ın yeni albümü "Viva El Amor" bu ay içinde yayınlanıyor. Chrissie Hynde'ın grubunun albümden ilk single'ının adı "Human".

Happy Mondays'in yeniden toparlandıktan sonra çıkardıkları ilk single "The Boys Are Back In Town" adını taşıyor. Şarkı bir Thin Lizzy cover'ı.

Oasis, Primal Scream gibi isimleri bünyesinde barındıran Creation Records'un sahibi **Alan McGee**, karısı Kate'in grubu **Technique**'le de plak mukavelesi imzaladı.

Supergrass eylül ayında yayınlayacakları üçüncü albümlerinden seçtikleri single'ı bu ay sonunda piyasaya çıkarıyor: "Humping On Your Stereo".

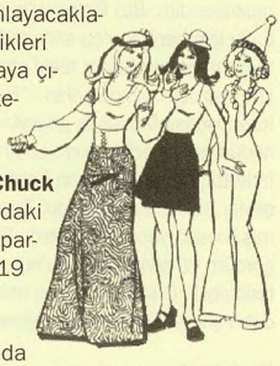

Prince Paul, De La Soul ve Chuck D. bir araya gelerek Amerika'daki ırkçı polis şiddetine karşı bir parça yazdılar. Single, piyasaya 19 Mayıs'ta çıkacak.

David Bowie, en glam yıllarında birlikte çalıştığı prodüktör gitarist arkadaşı Tony Visconti ile yeniden bir araya geldi. Sene sonunda çıkacak Bowie albümü için stüdyoya girip ufak ufak provalara başladılar. Bu arada David Bowie'ye Berklee Müzik Koleji tarafından onursal doktora ünvanı verildi. Ödülünü alırken yaptığı konuşmada şunları söylemiş: "Umarım müzik, bana sunduğu hayat gücünün aynısını size de verir."

sarardıkça güzelleşen dergi

Roll'lan yuvarlan...

Eski sayılarımızı nerelerden mi temin edebilirsiniz? İstanbul'da Kod Müzik, Saadeath ve Pentimento'dan, Ankara'da ise Dost'tan...

Velvet Underground

Arkanıza yaslanın, sigaraları yakın: Velvet Underground'un süvarisi John Cale'in "What's Zen In Welsh" adlı otobiyografisiyle 1965-1968 yılları arasındaki Velvet günlerine roll'lanıyoruz.

ah yüreğimin köşesi

Lou Reed'le ilk tanıştığımızda, 1965'in ilk aylarında, o 22 yaşında bir şarkı yazarıydı, Pickwick Records plak şirketiyle anlaşmalıydı. Bense, 22 yaşında, La Monte Young'ın Theatre of Eternal Music'inde avant-garde bir klasik müzisyendim. Bizi Pickwick'in prodüktörü Terry Phillips –saçlarım uzun olduğu için beni pop'çu sanıyordu– tanıştırmıştı. Phillips, Lou ve benim birlikte bir grup kurmamızı teklif etmişti.

Lou, yazdığı bazı parçaları –"Heroin" ve "Waiting For The Man"i– folk şarkılarıymışçasına akustik gitarıyla çalmıştı. Olayı ıskaladım, çünkü folk şarkılarından nefret ediyordum. Lou'nun ısrarı üzerine şarkı sözlerini okuduğumda farkettim ki, bunlar Joan Baez şarkıları değildi. Lou, kimsenin söz etmediği şeyler hakkında yazıyordu. Bunlar edebi sözlerdi, hayata dair iyi ifade edilmiş, cesur, yeni izlenimlerdi. Şarkılarında müthiş bir edebi nitelik olduğunu gördüm ve çarpıldım. Lou'nun çok dikkatli bir kulağı vardı ve sözleri çok tedbirliydi. O sıralarda rock müziği hakkında hiçbir bilgim yoktu, dolayısıyla daha çok sözler üzerine yoğunlaştım.

İlk izlenim

Lou hakkındaki ilk izlenimim şöyleydi: İyi eğitim almış, zeki, hassas, balıkçı yaka kazaklı, buruşuk blucinli, loafer'lı bir üniversite öğrencisi. Örselenmiş, titrek, sessiz ve kendine güvensiz bir genç. Long Island'da, kendisini sıkı bir denetim altında tutan annesi ve babasıyla birlikte yaşıyordu. Sadece haftasonlarında Manhattan'a gelmesine izin veriliyordu, haftanın geri kalan günlerinde evden çıkamıyordu. Ayrıca, bir psikiyatriste gidiyor ve tedavi gereği Placidyl adlı bir müsekkin kullanıyordu. "Niçin" diye sorduğumda, "galiba kafadan kontağım, onun için" demişti. Ben de "hassiktir" demiştim, "kafadan kontak filan değilsin". Çünkü, o şarkıları yazan birinin aklından zoru olduğuna inanmam mümkün değildi.

Lou hakkındaki ilk izlenimim şöyleydi: İyi eğitim almış, zeki, hassas, balıkçı yaka kazaklı, buruşuk blucinli, loafer'lı bir üniversite öğrencisi. Örselenmiş, titrek, sessiz ve kendine güvensiz bir genç.

O sıralarda Lou depresyon içindeydi. Bunun sebebi, sadece kullandığı müsekkinler değil, piyasaya bir sürü ıvır zıvır pop plağı süren Pickwick Records'un onun şarkılarını plak yapmaya bir türlü yanaşmamasıydı. Lou'nun şarkıları vardı, bir grup kurmak benim ilgimi çekiyordu, ona dedim ki: "Boşver, eğer şarkılarını plak yapmak istemiyorlarsa, siktir et, biz kendimiz yaparız." Buluşup sırf eğlence olsun diye çalmaya başladık. Doğaçlamalar yaptık; ona, La Monte'nin bir nota akoruyla neler yapabileceğini gösterdim.

Lou, birçok farklı şeyi çalabiliyordu. O güne kadar hem blues tedrisatından geçmiş hem de country ve western'i bilen biriyle karşılaşmamıştım. Lou o kadar rahat şarkı yazıyordu, dille o kadar rahattı ki.

Lou'nun "olayı"

Lou, New York'ta varolabilen biriydi, ondan öğrenmek istediğim birçok şey vardı. Amerika'da örnek almak ve tecrübe paylaşmak anlamındaki ilişki kurduğum ilk insan oydu. Başlangıçta, ortak noktamız daha çok edebiyat ve klasik arketiplerdi. Beni Hubert Selby'nin "Last Exit To Brooklyn"iyle tanıştıran Lou'ydu. Lou'nun olayı, bilinçaltına balıklama dalmaktı. Çok çeşitli taptaze ve orijinal şeyler anlatırdı ve konuşmaya bayılırdı. O günler Beatles zamanlarıydı. La Monte'den ayrıldım, Lou'yla çalışmaya başladım.

Lou'yla tanıştıktan kısa bir süre sonra, ev arkadaşım Tony Conrad taşınınca, Lou'ya 25 dolarlık kirayı paylaşmak üzere birlikte oturmayı teklif ettim. Lou'yla birlikte yaşamaya başladığımızda ortak noktalarımızı ve farklı yanlarımızı farketmeye başladım. O da, benim kendisinden daha ürkek ve güvensiz biri olduğumu gördü. Lou'yla birlikte olmak çok eğlenceliydi. Olayları uç noktalara sürüklemeye bayılırdı. Örneğin bir barda sarhoşun biriyle ahbaplık kurar, muhabbet ederken birden "annenle yatmak ister misin?" diye soruverirdi. Ben kendimi cüretkâr bulurum, ama bir sarhoşa kılçık atma noktasında frene basarım. Halbuki bu Lou'nun başlangıç noktasıydı.

Bana birkaç cinsel sinyal göndermesi üzerine Lou'nun eşcinsel ya da en azından biseksüel olduğunu farketmiştim. Kendisine o taraklarda bezim olmadığını söylediğimde, "zaten senden iyi bir eş olmaz" demişti. Lou cinsel cüretini sırf insanları şoke etmek için dillendirirdi. Eski oda arkadaşım ve klasik müzikçi meslekdaşım David del Tredice'le yattığını, ayrıca La Monte'nin ilk karısının kendisi olduğunu iddia eder, benim de bu ikisiyle düzüşmeyi denememi tavsiye ederdi. Ben de bunu niye yapmam gerektiğini anlayamazdım. O günlerde, bir erkekten cinsel anlamda hoşlanmanın mümkün olduğunun ima edilmesi bile insanın kendisini anormal hissetmesine sebep olabilirdi.

Lou'yla tanışmadan önce de La Monte sayesinde New York'taki en kaliteli narkotiklerin tadına bakmışlığım vardı. Esrar içiyor, asit ve diğer hapları –daha çok yatıştırıcılar ve Benzedrine– alıyorduk. Mönüye şimdi de eroini eklemiştik. Eroinin etkisi enjekte edildiğinde daha güçlü oluyordu, özellikle de damara vurulduğunda. Ama ben iğneden tırsıyordum. Lou ilk iğnemi yaparak bu korkumu halletti. Çok mahrem bir tecrübeydi. İlk reaksiyonum istifraydı. Fakat sonra rahatladım, çünkü başlangıçta eroin insanı rahatlatır ve bir dostluk duygusu yaratır. Bu bizim gibi iki gergin ve dış dünyadan kopuk herif için sihirli bir şeydi. Aramızda bir

Devamı 57'de

Blur

Neredeyse Blur'ün artık sırf şu Britpop yaftasından kurtulabilmek için müzik yaptığına inanası geliyor insanın. Geçen albümleri "Blur"de de başka başka sulara yelken açmışlardı, şimdi yeni albümleri "13"ün de ondan aşağı kalır yeri yok. William Orbit'in büyük desteğiyle oluşturulan "13"te deneysellik had safhada: Art-rock, psychedelic, elektronika, gospel ve daha neler neler... Blur'ün Jagger-Richards'ı Damon Albarn ve Graham Coxon, geçmişte ve son zamanlarda grupta neler olup bittiğini anlatıyorlar... Mojo, Melody Maker, The Face, Les Inrockuptibles ortak çalışması...

ÖBÜR TARAFA GEÇEMEDİKTEN SONRA HER ŞEY FAYDASIZ

Son günlerde takıldığın bir şarkı var mı?
Cher'in "Believe"i muhteşem bir şarkı. Kylie böyle bir şarkı için serçe parmağını feda ederdi. Cher'in hayranıyım, daha önceleri hiç hayranı olmamıştım onun. Belki de Cher'in şarkısını şu dize yüzünden bu kadar seviyorum: "Aşktan sonra aşka inanır mısın?"

Aşk son albümünüzün de temel konusu. Aşktan ne haber?
"Tender" şarkısından bahsediyorsun herhalde özellikle.

Evet, 40 kişilik bir gospel korosunun olduğu "Tender" şarkısından...
Şarkının iki yüzü var, bu yüzden bu kadar iyi işliyor, bir yandan insanın ruhunu ayaklandırıyor, diğer yandan da çok hüzünlü. İşte aşkın tarifi. Deyim yerindeyse bardağın yarım dolu olduğu bir zamanda yazdım bu şarkıyı. Umarım insanların içini pozitif bir duyguyla dolduruyordur. Kendimi boşalmış hissettim yazdığımda.

Romantik anlamda mı?
Daha fazlası. İnsan kendisine çok yakın birinden ayrıldığında ruhunun bir bölümü de ölüyor.

Birkaç yıl önce kimse senin inançla ilgili bir şarkı yazacağına ihtimal vermezdi.
Yapmak istediğim bu türden çok şey var. Potansiyelimi doldurmadan önce... Ve kendimizi bir grup olarak bitirmeden önce. Fazla müzikal düşünmek büyük bir dezavantaj. Bu da bir başka İngiliz ortasınıfı özelliği. Hislerinle bağlantıya geçmen çok güç. Tüm eğitimin ve yetiştiriliş biçimin önünde büyük bir engeller dizisi yaratıyor. Öbür tarafa geçemedikten sonra her şey yararsız.

1995'teki bir röportajında aynen şöyle demiştin: "1991'deki röportajımda üçüncü albümümüzü çıkardığımızda ülkenin en önemli grubu haline geleceğiz demiştim. Şimdi de 1999 yılında dünyanın en önemli grubu olacağımızı söylüyorum. Ve ayın... Ve muhtemelen Mars'ın". Şimdi ne diyorsun?
Alex ve Dave'le bu Mars'ın keşfi konusunu yakından takip ediyoruz. İşler yolunda...

Ya sen?
Artık öyle düşünmüyorum. Artık... Nasıl denir, ayaklarım yere basmaya başladı.

Son albümdeki sözlerse bir hayli kişisel.
Kişisel albümler yaparken çok dikkatli olmak gerekiyor. Tamamen açık olmaya karar veren insanların sonunda kendi kimlikleri hakkında kuşkuya düştüklerini gördüm. Kendilerine saklayacak bir şey kalmıyor. Bu tavır insanı mahvedebilir.

Damon Albarn

Gelelim tehlikeli soruya. Herkes bu albümde anlatılan hikayenin sen ve Justine'le (Elastica) ilgili olduğunu biliyor. İnsanlar Justine'in eroinman olduğunu ve senin onu terketmekte haklı olduğunu söylüyorlar.
Milletin ne dediğini biliyorum ve aldırmıyorum. Umarım bu albüm bütün ilişkinin olumlu ve olumsuz taraflarını hakkıyla veriyordur. Her ikimiz için de büyük bir şeydi. Umarım bir gün rastladığımızda birbirimize "n'aber, nasıl gidiyor?' diyebiliriz.

Sekiz yıldır onun etkisi olmadan yazdığın ilk şarkılar bunlar, değil mi?
Ayakta kalabilmek için yazmak zorundaydım.

O sırada bir pansiyonda kalıyordun, değil mi?
Evet, korkunç bir yerdi. Kendimi çok yalnız hissediyordum. Sefaletin ne demek olduğunu anladığım birkaç an yaşadım. Yine de sıkı sıkıya tutunuyordum. Aşık olduğunuzda o insanlara gerçekten tutulursunuz ya. Bizimki acılı bir ayrılıktı.

Bu bir uyuşturucu albümü. Bütün o sesler, yankılar... Normalde yapmayacağın şeyler. Ama ben kullanmadım o uyuşturucuları, oturdum ve kullanan insanların kafasındaki müziği yaptım.

Arada başka biri oldu mu?
Hayır. Bir yandan şöhret olma değirmeninde savaşırken, bir yandan da büyük bir aşk yaşamak büyük bir talihsizlik. Şöhretle ilgili dertlerinizi hallettikten sonra yapmalısınız bu işi. İnsanlar son altı yıldır basında bizimle ilgili çok şey okudu. Herkesin bizim ilişkimizle ilgili bir fikri vardı. Onun yüzünden, kısa saçlarla ve Doc Marten çizmelerle etrafta dolaşan bir sürü kız vardı. Bana benzeyen bir sürü de oğlan. Bir ilişkide iki tarafın da bu kadar güçlü kimlikleri olması hayra alamet değildir.

Peki kendini nasıl hissediyorsun?
Bilmiyorum. Tek bildiğim, müziğe daha fazla aşığım, müziği daha fazla hissediyorum. Hayatta yaptığım işin bu olduğunu kabullendim. Hayatım ve müziğim bir arada yaşamak zorunda, başka türlüsü olamaz. Bunun kendi içinde bağımlılık yaratıcı bir etkisi olabilir, müzik her şeyi esir alabilir. Bu şekilde kafayı yiyen bir sürü

adam var. Kaybedecek bir şeyim yoktu. Tek yapabileceğim müzikle evlenmekti. Madem müziği bu kadar seviyordum, peşinde koşturup durmaktan vazgeçmeli ve evlenmeliydim. Benim de aklım başımda sayılmaz, ama yine de normal bir hayat sürdürülebileceğime inanıyorum. İstediğim bu, çünkü çok yıprandım.

Blur üyelerinin geri kalanı da aynı oranda yaralandı mı dersin?

Kimse adına konuşamam. Dördümüzün de bu konularda keskin ve değişik fikirleri vardır. Yine de bir arada çalışacak kadar ortak noktamız var demek ki. İyi dostuz ve yaptığımız müziği seviyoruz.

Bir aralar Graham'la aranız hayli limoniydi ama.

O başka bir şeydi. O zamanlar içinde bulunduğumuz ortam kolay bir ilişki yürütmemize izin vermiyordu. Hayatımızdaki olaylarla ilgili olarak rahatsızdı ve benim ondan farklı olduğumu düşünüyordu.

Şöhret meselesi. Graham senin şöhreti kolay kabullendiğini mi düşünüyordu?

Kolay kabullenmedim. Seçeneğim yoktu. Kendimi birden olayların ortasında buldum. Bu da bana iktidara güvenmemeyi öğretti. Brits törenlerindeki politikacılara baksana, sarhoş müzisyenlerle gülümseyerek fotoğraf çektiriyorlar. İğrenç!

Bir süredir hayatının önemli bir kısmını Reykjavik'te geçiriyorsun. Sana iyi geldi mi orası?

İzlanda benim ruhumun bir parçası. Anne tarafımdan İzlandalıyım ama İzlanda tutkum arada sırada gördüğüm bir rüyayla başladı. Kara kumlardan oluşma bir sahil görüntüsüydü bu. Ve bir gün bir İzlanda fotoğrafı gördüm, kara kumlu bir sahil uzanıyordu. Bu bilinçaltımda sürüp giden bir diyalogtu ve ben bilinçaltımla barışmak için buraya geldim ve bir ev aldım. Buradaki komşularım beni kendilerinden biri saymaya başladı, üstelik dillerini öğrenme konusunda da çok ihmalkârım. Burayı, insanlarını seviyorum, evlenecek bir kadın aramaya falan da gelmedim. Manzara ve doğa büyüleyici, çok huzur verici. Ruhlar, cinler, küçük insanlar etrafta uçuşuyor. Bu eski bir din. Annemde de vardı. Üzerimde Hıristiyanlıktan çok bu dinin etkisi olduğunu söyleyebilirim. Bir şeyin gözünüzün önünde olmaması onun olmadığı anlamına gelmez, işte bu din bunu bilir, bunu söyler.

"13"in yoğun dokusundan ve detaylarından William Orbit'in prodüksiyonu mu sorumlu?

Tam tersi sanırım. William bunları yaratabilmemiz için bize alan açtı. Daha önce de en az bunun kadar fazla detay olurdu ve duyulmazdı. Şarkıların doğası ve dinleyeni karakterlerle ve öykülerle kısıtlamaması, detayların daha fazla su yüzüne çıkmasını sağladı. Buradaki tek istikrarlı tavır, birçok değişik hisle aynı bıçak sırtında olmaktı. Fakat bu durumda bile huzur bulunabilir. Sanırım William albüme huzur kattı, sound anlamında değil, ruh anlamında. "13"in kayıtları esnasında çaldıklarımız düzensiz şeylerdi, William onları kurgu masasında düzene soktu, kaostan bir şey çıkardı.

Şöhreti kolay kabullenmedim. Seçeneğim yoktu. Kendimi birden olayların ortasında buldum. Bu da bana iktidara güvenmemeyi öğretti. Brits törenlerindeki politikacılara baksana, sarhoş müzisyenlerle gülümseyerek fotoğraf çektiriyorlar. İğrenç!

Blur üç dakikalık pop şarkıları yazma konusunda hayli başarılıydı. Niye bu formata sırtınızı döndünüz?

Çünkü bunu herkes yapıyor ve yeterince çok insan aynı tutkuyla yapamıyor. Millete bok atmak istemem, ama insanlar sürekli aynı şarkıları yapıp duruyor.

"Bugman"deki matkap sesi ne?

Muhtemelen bir synthesizer. Birçok parçadaki seslerin gitar mı klavye mi olduğunu anlamıyorsun, işin hoş tarafı da bu. Ses benden mi çıkıyor, Graham'den mi?

Bugman kim?

Bugman burada, dışarda, şehirde... Ama albümdeki uyuşturuculardan bahsetmeyelim istersen.

Niye?

Çünkü bu bir uyuşturucu albümü. Bütün o sesler, yankılar... Normalde yapmayacağın şeyler. Ama ben kullanmadım o uyuşturucuları, oturdum ve kullanan insanların kafasındaki müziği yaptım.

Bildiğim kadarıyla sen ılımlı bir uyuşturucu karşıtısın.

Evet ve hep öyle kalacağım... Aman, anlasana canım, bu ot!

Yani "13" bir esrar albümü mü?

Evet. Kesinlikle.

William'ın yaptığı kes ve yapıştırlar yaratıcı sürecinize sekte vurdu mu?

Hayır. Biz ona hammaddeyi veriyorduk, sonra üstünde beraber çalışıyorduk. Birçok doğaçlama yaptık. Ama iyi şarkı yazmanın o heyecan verici hissini asla yitirmedim. İyi şarkıları dinlemeye bayılırım. Tıpkı Little Eva'nın 1963 albümünde olduğu gibi. Yaptığımız müzik bana Tortoise ya da Spiritualized'ı hatırlatıyordu.

Blur dışında yaptıklarının üzerinde nasıl bir etkisi oldu? Mesela Ravenous albümünde Michael Nyman'la çalıştın.

Ben o albüme katkıda bulundum. Bugünlerde yaptığım şey bu. Albümde çalışan 76 kişi vardı. Korolar falan filan... 70'leri andıran bir estetik duygu vardı müzikte. Ama yaptıklarımın sonunda şunun farkına vardım: Ben artık rock müzisyeni değil, besteciyim. Müziği eskisi gibi görmüyorum artık. Müzik hayatım oldu. Biraz klişe gelebilir ama müziğe aşığım.

İngilizliğe duyduğun ilgiyi kaybettin mi?

Genç yaşta Amerika'ya yolunuz düştüğünde afallıyorsunuz ve kendi kültürünüzle ilgili konulara kafayı takıyorsunuz. İlk üç albüm bu yüzden ortaya çıktı. "The Great Escape"le birlikte şan ve şöhrete o kadar gömülmüştük ki, bu bakışaçısı netliğini kaybetti. İngiltere çok hızlı değişti. "Modern Life Is Rubbish" zamanında bunu farketmiştim. Eski albümler çok sinirliydi, sound öyle olmasa da... Bir anlamda punk'a benziyordu. Sinirliydi ama yanlış anlaşıldı ve ticari bir mala dönüştürüldü. "The Great Escape" kendi içinde çok sinik bir albümdü. İngiltere'nin batmakta olduğunu biliyorduk ve neşeli bir nihilizm tutturmuştuk. İçinde büyüdüğümüz kültür yok oluyordu. Yine de hâlâ daha Fred Perry kıyafetleri giyiyorum ve rahatsız olmuyorum. Eskiye dönmek, 2-Tone zamanına dönmek istiyorum. Onlar benim ilk aşkımdı. Blur'ü kurarken Specials gibi bir sound yaratmak vardı kafamda.

Peki ska albümünü ne zaman yapacaksınız.

Bu aralar salsa'ya takılıyoruz. Sıra ska'ya da geliyor.

Brit-pop'la aranızın bu kadar kötü olmasının nedeni de bunlar mı?

Brit-pop dalgası sınıf sistemini ürkütücü bir şekilde yeniden inşa etti. İnsanların fikirlerini kutuplaştırdı. Ama onların yanında bizim ciks sayılmamızın mantığını anlamış değilim. Bütün hayatımı bana haddimi bildirmek isteyen insanlarla geçirdim. Bence biz sınıfsız bir grubuz. Belki bu çok saf ve aptalca bir laf, ama on yıl boyunca çok şey öğrendik ve öğrendiklerimizi de bu albüme kattık. Biz sanat okulundan gelme son grubuz. Önce Thatcher ve şimdi de İşçi Partisi bedava eğitime son vererek, otuz yıldır rock dünyasına inanılmaz katkılar sağlamış bu okulları kapatmak üzereler ve biz sonuz.

Brit-pop'u tarif edebilir misin?

Biz William'la albümün kayıtlarını yaparken Madonna geldi ve "çoğu Amerikalı Spice Girls'ü Brit-pop sanıyor" dedi. "Doğru, öyleler" dedim. Brit-pop dalgasından kariyer yapan bir tek onlar var, üstelik olay olup biterken ortada bile değillerdi.

"No Distance Left To Run" kadar kişisel bir şarkıyı yazmak zor olmalı...

Şarkının vokal kısmını yaptıktan sonra kendimi dayak yemiş gibi hissediyordum. Eve gidip bir fincan çay içmeliydim. daha iyisi, stüdyodan çıkıp kendimi denize atmalıydım. Bu şarkıyı yaptığım için mutluyum. Düzgün bir şarkı. Albüm ilk başta içine girmesi zor bir albüm, ama birkaç defa dinleyince anlamlanmaya başlayacak. En sonunda faydalı bir şey yaptığımız için mutluyuz.

Çeviren: **Ogan Güner**

Hayatı şeytana kurban etmeden

Cher'in "Believe"i hakkında ne düşünüyorsun?
Graham Coxon: İğrenç bir şarkı. Nefret ediyorum.
İşte Damon'la anlaşamadığınız bir nokta daha. Niye hâlâ berabersiniz siz?
Damon'ı olduğu gibi seviyorum, ama bazen basına ve kameraya olan tavrı beni çileden çıkarıyor. Hiç gereği yokken çok fazla kış yalıyor. Kimseye bir şey kanıtlamak zorunda değil. Hele bana hiç.
Ve sen bu adamla birlikte 18 yıldır, altı albümdür müzik yapıyorsun.
Ben hep şikayet ederim, hep söylenirim. Hep kendimi kötü hissederim. Ama Damon'la olan gerilim kötü bir gerilim değil. Biz geçinip gidiyoruz. Arada sırada ben çok pislik bir herif oluyorum, o da arada sırada çok tatlı bir herif...
"13"ün kayıtlarına başladığınızda Blur ne durumdaydı?
Gerçekten korkuyordum. Albümü kaydetmek için en ufak bir arzu duymuyordum. Grupta bir şiddet havası seziyordum ve bu beni korkutuyordu. Çünkü o dönemde müzikten usanmıştım, artık plak dinlerken hiçbir şey hissetmiyordum. Bu yüzden birkaç ay boyunca her şeyi tamamen bıraktım. Günlerimi her tür hırstan, istekten uzak, televizyon karşısında geçiriyordum. Diğerleri bana yeni albüm için hazır olup olmadığımı sorduklarında, "hele bir müziğe olan inancım geri gelsin" demem gerekirdi. Ama gayet uysal bir şekilde, kuzu kuzu takip ettim onları. Ve usul usul gitarımla konuşmaya başladım, benim için güzel sesler çıkarması için ona yalvardım. Aylardır gitarıma elimi bile sürmemiştim. Böylece günlerimiz doğaçlama yapmakla, makinanın pasını almakla ve birbirimize tekrar uyum sağlamakla geçti.
Blur o zaman uzun bir kriz sonrası toparlanma dönemindeydi. Grubun sonunun geldiğini düşünüyor muydun?
Bir önceki albüm "Blur"ü tam anlamıyla özel, mahrem bir zafer gibi yaşamıştım, çünkü o albümde bütün iç meselelerimizin üstesinden gelmeyi başarmıştık, stresin, turnelerin yol açtığı bütün bu krizlerin... İçmeyi de bırakmıştım, zira benim için de, grup için de tehlikeli olmaya başlamıştı. Ama neredeyse her şeyi tekrar öğrenmek gerekiyordu. Yani "Blur" bir anlamda "13"le sona eren bir geçiş albümüydü. Bir yolculuğun sonu, aynı zamanda bir başka yolun da başladığı noktaydı. Eğer bana kalsaydı, ondan sonra hemen yeni bir albüme girişirdim. Erken kalkıp bütün günümü stüdyoda geçirmeyi seviyorum. En azından, vakit öldürmektense yapacağınız 'bir şey' oluyor. Aylaklıktan, işsiz güçsüz star hayatından nefret ederim...
"Blur"ün bir geçiş albümü olduğunu söylüyorsun. Albüme bakınca senin deneyselliğe yönelik isteklerinle grubun daha popa yakın tarzının bir karışımı, bir uzlaşması olduğunu görülüyor...
Biz güvenliğimizi seviyoruz. Blur'de oldukça uysal ve gelenekçi bir temel var, "13"te bile... Grubun bir kısmı istikrar istiyor, diğer kısmı da macera; ilk bakışta çalmayı kafadan beceremeyeceğimiz bir müziği yapmayı... "Blur"de hep ben diğerlerini zorluyordum, ama "13"te, herkes ileri gitme konusunda hemfikirdi –hepimiz yönsüzdük–, özellikle de elimizin altında William Orbit gibi yeniliklere izin veren bir prodüktör dururken... Çünkü biz yıllardır Stephen Street'le çalışıyorduk ve tabii ki zamanla bazı şeyler artık alışkanlık haline gelmişti, bu da Blur'ü rehavete sürüklüyordu. Artık rutine oturmuş grubu öldürmek gerekiyordu.

Damon'ların evinde tonlarca etkileyici kitap ve tablo vardı. Halbuki bizim evde sürekli açık televizyondan başka bir şey yoktu. Sanatla ilgili insanlarla ilk karşılaşmamdı. Ben o zamanlar kafayı 60'lı yıllara takmıştım ve farkettim ki, Damon'un babası Londra'daki psikedelik hareketin motorlarından biriymiş -herhalde bu yüzden son albümümüze hayran kaldı... Bence Damon da benim evimden etkilenirdi. O kadar İngiliz ve o kadar normaldi ki...

"13"ü, Beck'in ve Beastie Boys'un arkasında çalışmalarıyla ünlenen Amerikalı Dust Brothers'la kaydetme fikri nereden çıktı?
Onlarla, "Dead Man On Campus" filminin müziğinde bir şarkıda birlikte çalışmıştık. Ama uyuşamadık, bize tepeden bakıyorlardı ve fikirlerimizi falan da dinlemek istemiyorlardı. William Orbit'le ise hakiki bir işbirliği gerçekleştirdik. "13"ün prodüksiyonunu yapmış olmanın ötesinde, bizim için gerçekten eşsiz bir müzisyen oldu, özellikle de bir enstrüman gibi dolaysız olarak kullandığı sampler'ı sayesinde. Ben bile, ki hiç de tekno fanı değilimdir, onun daha önceden bizim şarkılarımızdan yaptığı remikslere hayran kalmıştım. Onun müziğinin kuraldışılığı, sapkınlığı benim hoşuma gidiyor. Kendi kendimize yeterli bir şekilde geçirdiğimiz onca yıldan sonra birinden ders almaya ihtiyacımız vardı. Bir sandık dolusu lego hediye ettiğiniz sekiz yaşında bir çocuk gibiydi. Sinik olmayan, kaosu ve anarşiyi destekleyen biriyle çalışmak harika bir şey.
Senin alkol sorunun bir ara gazetelere epey malzeme olmuştu. Sonra alkolü ve sigarayı bıraktın. 16 ay boyunca. Ve şimdi ikisine de yeniden başladın. İçkinin yerine ne kullanıyordun?
Fındıklı çikolata. Çikolatanın mutluluk merkezine olan etkisi alkolün aynısı, ama on tane çikolata yedikten sonra yerlerde yuvarlanıp millete sarkıntılık edemiyor, nedensiz yere etrafa bağıramıyorsun. Çok üzücü. Ama boşver, bu albümle birlikte Tanrı'yı bulduk. Bu İlahi Güç albümü.
Senin "dinlenemez" diye tanımladığın ilahi bir müzik var, değil mi? Geçen yılki solo albümün bu müziğe ulaşma konusunda bir adımdı. Bu müzik nasıl bir şeydi?
Eskiden çok sık bayılırdım. Düşük tansiyon. Ayılmadan hemen önce kim olduğunu ve nerede olduğunu hatırlayamadığın birkaç saniye vardır. Beyninde elektronik vuruşlar duyarsın. Saf tonlar yankılanır. Kastettiğim bu müzik. Bir tür bad trip. Kafamdaki müzik bu.
"13"deki müziğin sound'u neye benziyor?
"Birdy"deki çocuğun kafasından geçen şarkılar. Akıl hastanesinde yatıyor ve kafasında sadece imgeler ve soyut tarih var.
İçkiyi bıraktığın zamanlar ciddi bir kriz yaşadın. Bu dönemde, hiç kuşkusuz, hayatındaki tek sağlam şey gruptu. Buna asılmak ve grupta hiçbir şeyi değiştirmemek daha çekici gelmedi mi?
Stüdyoya gidip de solo albümüm "The Sky's Too High"ı kaydetmek sonuç olarak, uyuşturucudan temizlenme tedavisinden daha az yaralayıcıydı. Ve bu beni iyileştirdi. Bu şarkılar kafamı kemiriyordu, beni çıldırtıyordu. Onlardan kurtulamasaydım, Blur'le devam edemezdim. Sadece Blur'ün bir parçası olmadığımı, bir insan olarak varlığımı kanıtlamaya ihtiyacım vardı. Ve şimdi, hayatımda ilk defa ağzımı açabiliyorum, mutlu olduğumdan beri kendime olan güvenim de çok büyük ölçüde arttı. "Parklife" ve "The Great Escape" zamanlarında, tek kelime etmeden kendimi akıntıya, gidişata bırakırdım. Emirlere uyardım... Prodüktörümüz Stephen Street bana sürekli gitarımın sesini kısmamı emrederdi. Kendimi suçlu hissetmeme sebep olurdu, sanki gitarım ve ben grubun başına belaymışız

gibi. Ama William Orbit tam tersine, sampler'ını beslemem için gürültü yapmaya teşvik ediyordu beni. Stephen Street çok mükemmelliyetçiydi ve ona göre gitar uyumsuzluk, karmaşa yaratıyordu. Ben de kendimi ancak sahnede ifade edebiliyordum, çünkü stüdyoda sindiriliyordum.

Blur'ün sana hiç fazla sofistike geldiği oldu mu?

"The Great Escape" döneminde, Blur adeta bir hapishane, bir hücreydi. Pop şarkılarının kesin kalıplarından yakamızı kurtaramıyorduk. Dörtlük, nakarat, dörtlük, nakarat... Tıkır tıkır işleyen bir makina gibi. Bu özgürlük yoksunluğu beni korkunç bir şekilde mahvetmişti, elim kolum bağlıymış gibi tatminsizlik duyuyordum ve içmeye başladım. Sırf bu disiplinden biraz uzaklaşabilmek için. Artık turne sırasında Blur'de çalmak bir iş, bir rol haline gelmişti. Otobüste gündüzlerim adı sanı duyulmamış San Diego hardcore gruplarının kasetlerini dinleyerek geçiyordu. Akşamları da sahnede "Girls & Boys"u çalıyordum... Arada gerçekten uçurum vardı. Pop şarkılarını tiksinç buluyordum. Midemi bulandırıyorlardı. Ben alarm sinyalini çekmeseydim, eminim Blur, kendisinden çok diğer insanları memnun etmeyi amaçlayarak o yolda devam edecekti. Ama bir yerden sonra, artık her söyleşide Kinks'ten bahsetmeye dayanamaz hale geldik. Bunun üzerine, yazış tarzımızda radikal değişiklikler yaptık: Stüdyoya, sadece derinin üzerinde ufak tefek rötuşların yapılacağı sağlam iskeletli şarkılarla girmek yerine, elimiz boş geldik, sadece üstteki deri ve kaslar hakkında birkaç ufak tefek fikirle... Saatlerce ve saatlerce kayıt yaptıktan sonra, kestik, biçtik, yapıştırdık. Bazen kendi verili birikimimizde tamamen yolumuzu kaybettiğimiz oldu. Bir bakıma puzzle yapmak gibiydi, ama parçaları on ayrı kutudan toplayarak. Yüzlerce farklı fikirden çıkma şarkıları mantıklı bir hale sokmamız gerekti. Bu değişimi hızlandıran şeylerden biri de, Damon'ın yıllardır dinlemesini tavsiye ettiğim plakları nihayet dinlemeye karar vermesi oldu.

Yıllardır senin müzik zevkine karşı kapalı olması sende haksızlığa uğramışlık ya da yalnızlık duygusu yaratmıyor muydu?

Evet. Bu olay Tortoise veya Beastie Boys gibi onun için daha sonradan referans haline gelen gruplar için de geçerliydi. Yıllarca, ona ne zaman Pavement dinletmeye çalıştıysam, lafımı ağzıma tıktı. Birkaç yıl sonra, liderleri Stephen Malkmus'un Londra'da olduğunu öğrendiğimde, onunla irtibat kurmaya çalıştım ve öğrendim ki... Damon'ın evinde kalıyormuş. Bu çok garip, kendimi sanki kamulaştırılmış bir mal gibi hissettim. Ama elimde hâlâ gruptakilerden hiç birinin tahammül edemediği Sonic Youth var.

Sen Damon'ın müzik anlayışını zenginleştirmek için çaba sarfediyorsun. Peki o sana ne veriyor karşılık olarak?

Fikirlerimi uyandıran bir yer. Damon'ın yazdığı her şarkı, kafamın bir köşesinde yıllardır uyumakta olan bir takım düşünceleri uyandırıyor. Kafam kocaman bir mavi boya kutusuysa, Damon bana çerçeve ve boyamam için tual buluyor. Boşlukları onun fikirleriyle dolduruyorum.

En başlarda Damon'la seni birbirinize çeken neydi?

Onu 12 yaşından beri tanıyorum. Onu ilk olarak okulun müsameresinde Batı Yakası Hikayesi'nde izlemiştim. Kendini Broadway'de sanıyordu sanki. Daha o zamandan bir yıldızdı. "Bu herif deli, kendine ne kadar da güveniyor" diye düşünmüştüm. Sonra ona tekrar rastladım. İkimizin de üzerinde rude-boy kıyafetleri vardı. Onunkiler stilist elinden çıkma, para gerektiren kıyafetlerdi, benimkiler ise işçi sınıfı kıyafetleri. "Bak yavrum, asıl rude-boy kıyafeti bunlardır, senin giydiğin pislikler değil" demişti. Bir yandan da aynadaki görüntüsüne bakıyor ve saçlarını tarıyordu. Kendimi rezil hissetmiş, küçülebileceğim kadar küçülmüştüm. İşte Damon böyle bir heriftir... Çok farklıydık. Başta bana karşı çok küstahtı, hiç onun kadar cool bir tip görmemiştim hayatımda. Hep siyahlara bürünürdü ve okulun bütün geri kalanı ondan nefret ederdi. Okulun, bölgenin –yani Essex'in– çok sıradan bir okulu olduğunu da söylemek gerek: Erkeklerin hepsi küçük maçolardı ve kızlar da feci derecede sıradandı. Ben çekingen biriydim ve Damon'ın etrafına karşı o anlamlı farklı hali ve rahatlığı karşısında büyülenmiştim. Her sabah okulun genel toplantısında söz alırdı. Ben de "tanrım, bu çocuk her zaman bütün dikkatlerin odak noktası olmayı, sürekli kendisine bakılmasını ne kadar çok seviyor" diye düşünürdüm. Halbuki ben şeffaf olmak için elimden geleni yapardım. Bir gün, yazdığı bir şarkıda saksofona ihtiyaç duymuş, beni çağırdı. Müzik hakkında konuşmaya başladık ve sonra da arkadaş olduk. Beni çekingenliğimden kurtarmak için her şeyi yapıyordu. Ve ben de, çekingenliğimi tamamen söküp almasına, şova kendimizi kaptırmaya engel olmaya çalışırdım. Bugün hâlâ bunu karşılıklı olarak yaparız. O zamanlar biraz Tom Sawyer'la Huckleberry Finn gibiydik, çok romantikti. Ben onun evine giderdim, annesi bize güzel yemekler yapardı. Bu benim için bir uyanış gibiydi: Ailesi beni bir yetişkin yerine koyardı, çok kültürlüydüler. Evlerinde tonlarca etkileyici kitap ve tablo vardı. Halbuki bizim evde sürekli açık televizyondan başka bir şey yoktu. Sanatla ilgili insanlarla ilk karşılaşmamdı. Ben o zamanlar kafayı 60'lı yıllara takmıştım ve farkettim ki, Damon'un babası Londra'daki psikedelik hareketin motorlarından biriymiş –herhalde bu yüzden son albümümüze hayran kaldı... Bence Damon da benim evimden etkilenirdi. O kadar İngiliz ve o kadar normaldi ki...

Blur'de çalmak bir iş, bir rol haline gelmişti. Gündüzlerim adı sanı duyulmamış San Diego hardcore gruplarının kasetlerini dinleyerek geçiyordu. Akşamları da sahnede "Girls & Boys"u çalıyordum... Arada uçurum vardı. Ben alarm sinyalini çekmeseydim, eminim Blur, kendisinden çok diğer insanları memnun etmeyi amaçlayarak o yolda devam edecekti.

Yapışık kardeş gibi miydiniz?

Onunla karşılaşmadan önce de ben zaten biraz kenarda duran bir tiptim, hiç futbol oynamayan çocuklardandım. Teneffüslerimi müzik odasında tahta gitarları tıngırdatmakla geçirirdim. Dolayısıyla, diğerlerine karşı sıkı sıkıya kapalıydık. Sık sık kızlardan konuştuğumuz da olurdu, ama bunlar fantazilerden öteye gitmezdi, ama tabii ki en çok müzik muhabbeti yapardık. Müzik ve resim odaları kendimi rahat hissedebildiğim, biraz olsun bir değerim olduğunu hatırlatan tek yerlerdi. Faaliyetlerimin çoğu ders dışı şeylerdi: Koro, gruplar, resim... Damon'sa balığa çıkmayı ve fosil biriktirmeyi severdi. Buluştuğumuzda dut gibi sarhoş olur ve puro içer, sonra da kusardık... *(gülüyor)*

Müzik eğitiminizi nasıl yaptınız?

Ben sekiz-dokuz yaşlarındayken, listelerde bir sürü güzel albüm vardı, David Bowie'den Jam'e, Anita Ward'a... Hâlâ bende 70'lerin sonlarının bu müziğine karşı derin bir nostalji vardır. Zaten albümde de Wire etkisi var. Ben bu grupların pop müzikle deneyselliği bağdaştırma, buluşturma kabiliyetini seviyorum, Blur'ün tutkusu da bu işte. Daha sonra gizlice Who albümleri almaya başladım, çünkü annem için bunun tek anlamı benim 'mod' olmamdı... *(gülümsüyor)* Bir süre sonra, birlikte takıldığım bir grup hippi sayesinde Peter Hammill, Steve Hillage, Caravan, Van Der Graaf Generator ve Gong –ki "13"de bazı fikirlerini kullandım– dinlemeye başladım. Onları tanıyordum çünkü Hazel Dean & The Carpenters From Hell adında matrak bir punk grubunda çalıyordum ve hippilerin takıldığı Colchester Art Center kilisesinde müzik yapıyorduk. Ben 16 yaşındaydım onlarsa 30'larını geçmişlerdi, ama onları severdim, çünkü ben çalarken havuçlu pastalarını yiyerek sessizce dinlerlerdi... *(gülüyor)* Okumak için Londra'ya gittikten sonra, Damon bu kiliseye ilk defa geldi ve gitarist bir arkadaşla konser verdi. Bu soluk kesici şovdan sonra, ona yeni bir arkadaşımı, Dave Rowntree'yi yani şimdi Blur'ün bateristi olan Dave'i tanıştırdım.

Böylesine ortak bir geçmişten sonra, Blur'de samimi ilişkiler yaşayabiliyor musunuz?

Bu, hakikati teşvik ediyor. Damon eleştirilmek için insanın gözünün içine bakar. Bu ortamlardaki samimiyetsizliğin sıkıntısını çok duyuyor. Sarsılmayı seviyor. Ona kibar ve saygılı davranılmasından hiç hoşlanmıyor. Onun İngiltere'yle, bayrakla, music-hall'le kafayı bozduğu dönemde bunları saçma buluyordum. Bütün bunlar yazdıklarına siniyordu, benim gibi hiçbir zaman milliyetçi, vatansever olmamış birisi için bu çok rahatsız edici bir durumdu.

Müzikal açıdan alışkanlıklarınızı bayağı değiştirdiğiniz gibi, Damon Albarn de yazış tarzında değişiklikler yaptı: "13"te öyle kısa öyküler yok artık...

Onun yazdığı sözler öyküden çok daha soyut, çok daha kişisel. Sesi de giderek daha mahrem hale geliyor... Artık durumların, şahsiyetlerin arkasına sığınmıyor. Daha çok duygularının, heyecanlarının sesine kulak veriyor. Bugün hâlâ, melon şapkasıyla Londra'da dolaşan kırk yaşındaki İngilizin hikayelerini anlatıyor olmak anlamsız olurdu.

"Trailerpark"ta korkunç bir cümle var. Damon'ın uyuşturucuya gömülen eski sevgilisi Justine Frischmann'a hitap ettiği anlaşılıyor: "I lost my girl to the Rolling Stones / Sevgilimi bir Rolling Stones'a kaptırdım"...

Bence bu, onun cehennemi tarifi. Rolling Stones birçok insan için şeytanı, rock'n'roll'da kötü veya tehlikeli olabilecek ne varsa onu simgeliyor. Ve kız arkadaşı da şeytanın kurbanı olmuştu. Bazen, içine düştüğüm aşırılıkları düşündüğüm zaman hâlâ yaşadığıma şaşırıyorum. Yakında 30 yaşında olacağım, geçenlerde 20'li yaşlarımın bilançosunu yapıyordum: Hiçbir şey hatırlamadığım uzun bir fiesta. 30 yaşına gelmek, 20'li yaşlarımın sayfasını çevirecek olmak beni mest ediyor. Sağlıklı, sağlam ve normal. Artık hayatımı şeytana kurban etmeden...

Çeviren: **Alican Tayla**

"Clandestino", yani "Kaçak", geçen yılın Fransa'da en çok satan albümlerinden biriydi. Basit Latin nağmelerini sıcaklığına ve hüznüne halel getirmeden zekice sözler ve postmodern ses kolajlarıyla bir araya getirdi Manu Chao. Aynı zamanda, bu albümle 80'lerin en önemli etnik gruplarından birinden, Mano Negra'dan selam getirdi. Bugün Mano Negra artık yaşamıyor. Ama solistleri Manu Chao'nun belli ki daha yapacağı çok şey var. Biz şimdilik Les Inrockuptibles dergisine anlattıklarıyla yetinelim, Türkiye'ye az sayıda ithal edilen "Clandestino"yu mutlaka bir yerlerde bulup dinleyelim...

yüzyılın içinde yitik

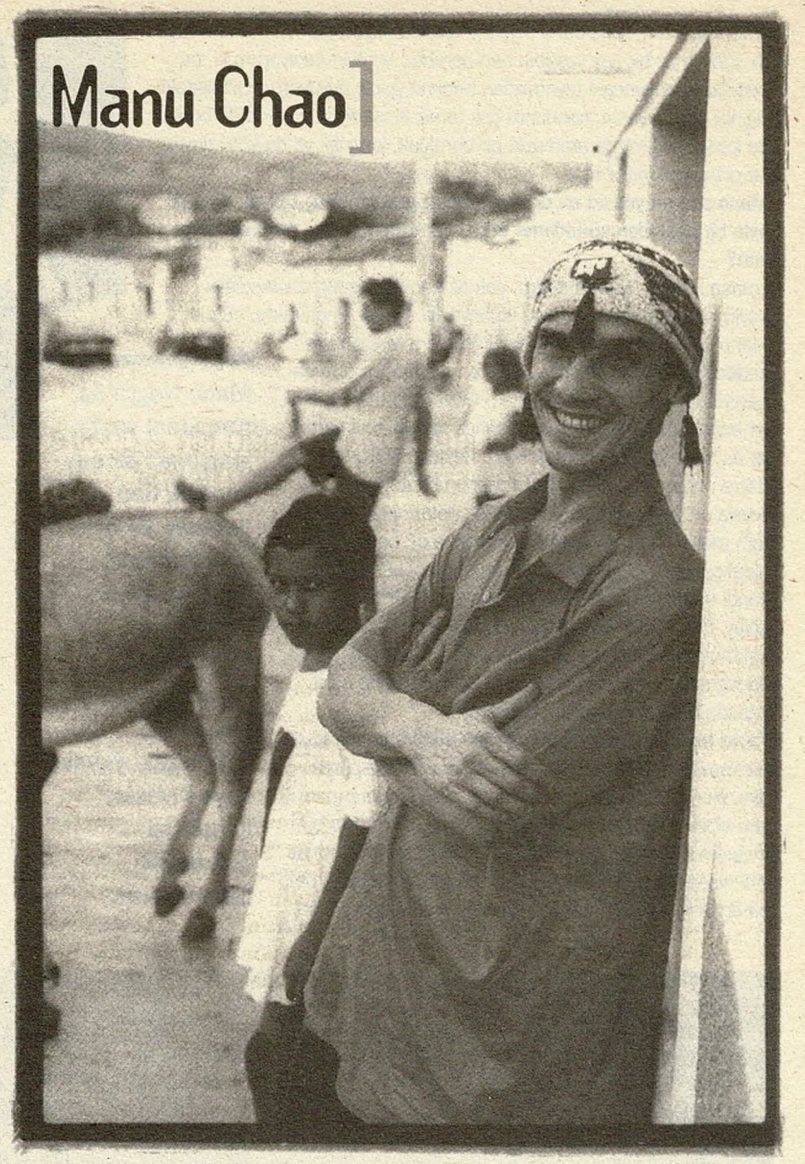

Manu Chao: Bu albümü çıkarmak için dört yıl bekledim çünkü kendimi organize hissetmiyordum. Hammadde uzun süreden beri orada duruyor, ama benim kırk tarakta bezim vardı, darmadağın olmuştum, seyahatler, yeni ilişkiler, projeler, bunların sarmalına kapılmıştım, bir albüm üzerinde doğru dürüst düşünecek vaktim tam manasıyla yoktu. Son yıllarımı hep seyahat ederek geçirdim ve bütün bu zaman süresince sağda solda gerçekleştirdiğim kayıtlar tonlarca bir yığın oldu. Ve bunlar dört bir yana dağılmış haldeydi, kilometrelerce bandı tasnif etmek, repertuarlaştırmak, ortalığa bir çekidüzen vermek gerekiyordu. Albümün bu içten, içe dönük yanı bu seçim sayesinde ortaya çıktı, yollardayken, rezervimde, tıpkı küçük kartpostallar gibi birbiriyle çok iyi evlenen birçok basit, sade, yalınlaşmış şarkının olduğunu farkettim. Biraz uzaklaşarak bakınca, Mano Negra'nın benim en sevdiğim, bence en iyi yaşlanan şarkıları, en sakin, en hafif olanları. Ben de bu tarzı takip etmek istedim, en azından kendi adımla yaptığım ilk albümde. Bunun yanısıra, teknodan trash-hardcore'a uzanan bambaşka yığınla şarkım var, ama onları çıkarmak için uygun bir zaman değildi. Acaba Mano Negra'nın zamanında olduğu gibi her şeyi birbirine karıştırmak mı gerekir diye kendi kendime sordum, ama sonuçta türleri ayırmaya karar kıldım. Bundan böyle hedefim, altı ayda bir müzikal bakımdan radikal olarak farklı, çok kesin bir konsepti olan albümler çıkarmak.

Mano Negra'nın son albümü "Casa Babylon"da bir tarzın, bir kalıbın sınırlarına gelindiği hissine kapıldın mı?

Hiçbir zaman bir strateji geliştirmek üzerine fazla düşünmedik, tam tersine içinde bulunduğumuz anın ruh haline göre akışa bırakıyorduk kendimizi. Aslında daha o zamanlarda, grubun iç yapısı patlama geçiriyordu. İlk başlardaki gibi birbirine kenetlenmiş bir çete değildik artık, küçük küçük komiteler ortaya çıktı zaten, herkes kafasına göre gidiyor geliyor, katılıyor, bazen de hep beraber oluyorduk. Oldukça fazla kayıt, miksaj biçimleri denedik: benim bugün yaptıklarım, doğrudan o tecrübeden kaynaklanıyor. Mano Negra'nın en başında var olan çete ruhu, giderek yerini kolektif ruhuna bıraktı, bunda, dışardan insanların da çok büyük katkıları oldu, grubun etrafındaki sınırlar dağıldı. Hakiki kopuş, konser mevzuunda kendini hissettirdi. Artık bir defterin kapandığını hissediyordum ve "Casa Babylon"dan sonra turneye çıkılmaması grubu birbirine bağlayan zincirin kopmasına neden oldu.

Vereceğinden çok daha fazla alacağın ders var. Bir barda, köşede oturan ihtiyar adam eski gitarını eline alıp olağanüstü bir geleneksel şarkı söylediğinde, kendine o kadar da güvenmez oluyorsun, için pır pır ediyor. Hemen arkasından da herif sana, "hey plaklar yapan delikanlı, şimdi sıra sende" derse...

Albümündeki iki fransızca şarkının ikisinin de aşk ayrılığından söz etmesi tesadüf mü?

"La Vie à deux"nün nakaratındaki "Pourquoi meme quand les gens s'aiment il y a toujours des problemes" (Niçin insanlar birbirini severken bile hep sorunlar var) sözlerinin doğrudan doğruya Mano'ya gönderme olduğu açık. Öyle ani, bugünden yarına bir kopuş olmadı. Tam tersine, her şey zaman içinde eriyip gitti. Çatışma anları oldu, çok güzel anlar oldu, ama asla tam manasıyla bir patlama olmadı. Benim açımdan, ben grupla beraber ne yapmak istediğimi çok açık bir şekilde biliyordum ve benimkinin doksan derece tersi şeylerin yapılmasını kolay kolay hazmedemiyordum. Ve öyle sanıyorum ki, herkes kendi açısından aşağı yukarı aynı şeyleri hissediyordu ve herkesin istediklerine uyacak bir yol bulamayacağımızı anlamak vakit aldı. Sonlara doğru yaşanan kaçınılmaz gerilimler, aramızdaki sevgiyle orantılıydı. İlişkilerimiz hiçbir zaman ılık olmadı. Kavga gürültü anlarında da, mutlu anlarda da çok yoğundu, tıpkı bir çiftin yaşadığı gibi. İki kişinin bile anlaşması çok zorken, 12 kişi olunca, sorunlar da o ölçüde katlanıyor. Mano'daki insanların bir kısmı evlenmiş, çocukları olmuştu. Benim gibi yaşamaya devam etmenin fazlasıyla büyük bir fedakarlık demek olduğunu anlıyordum.

Sen kişisel olarak, Mano'nun sona ermesini bir başarısızlık olarak mı yaşadın?

Bütün hayatımı sil baştan, yeniden düzenlemem, sıfırdan başlamam gerektiği hissiyle kendimi özellikle pusulasını şaşırmış, yolunu kaybetmiş hissettim. Bu dört yıl boyunca, kendi kendime, hâlâ albüm çıkarmak, bunların promosyonunu yapmak, rekabete girmek isteyip istemediğimi sorduğum çok oldu. Arada sırada başkalarının albümlerine katılıyordum, ama bir şeyi yeniden inşa etmeden önce kendi damgamı, işaretimi yeniden bulmaya ihtiyacım vardı. Hemen bir yığın projeyle haşır neşir olmasaydım, öyle sanıyorum ki, bütün bunları çok daha zor bir şekilde yaşardım herhalde. Her ne kadar on projeden sadece biri nihayete erdirildiyse de, her yeni girişim Mano'yu çok fazla düşünmeden yaşamama yardımcı oldu... Birlikte daha pek çok şey yapabi-

→13

lirdik biliyorum, ama bunu ilelebet kurcalamayacağım. Tam ideal yaşta, inanılmaz bir şey yaşadık hep beraber. Ve öyle sanıyorum ki, bu beş-altı yıl boyuncaki tavrımızdan hepimiz gurur duyuyoruz. Ortalıktaki yığınla şeye kıyasla, kendimizi çok temiz hissediyoruz ve orada burada karşılaştığımızda aramızda bir burukluk, kırgınlık ya da kötü duygular ortaya çıkmıyor asla.

Mano son on yıldaki en önemli Fransız gruplarından biriydi. Yine de öyle bir peşinden sürükleme etkisi yaratmadı. Bunu nasıl açıklıyorsun?

Fransa için bu kısmen doğru, çok az sanatçı bizden etkilendiğini söylüyor. Ama buna karşılık, İspanya ve Güney Amerika'da, sürekli Mano'yu örnek aldığını söyleyen gruplara rastlıyorum, sadece müzikal açıdan da değil, endüstriyle, müzik sanayiiyle ilişkiler bakımından da... Oralarda sürekli gençler beni çağırıyorlar, ya maketlerinde yardımcı olmamı ya da sözleşmelerini imzalarken, haklarını korumak üzere onlar adına orada bulunmamı rica ediyorlar. İspanya'da yaşadığım için Fransa'da neler olup bittiğini tam manasıyla bilemiyorum, ama yine de beş yıl içinde oldukça şeyin değiştiğini sanıyorum. Yeni kuşak öyle kendi üstünden para kazanılmasına izin vermiyor kolay kolay, rap, tekno vb. aracılığıyla bağımsızlığın artık hakikaten parola olduğunu görüyoruz. Belki bizim de çorbada tuzumuz oldu, bazı engellerin kaldırılmasına biraz katkıda bulunduk diye düşünüyorum.

Yalnız başına uzaklara gitmek, tek çözüm bu muydu?

Bir kere her şeyden önce, amaçsız bir şekilde gitmedim. Her şeyi planlamayı sevmem, ama bir yere giderken orada yapacağım belli bir şey olmasını, orayla bütünleşme niyetiyle gitmek isterim, yoksa kendimi turist gibi hissederim. Bu ülkeleri hep tanıyordum, çünkü daha önce Mano zamanında gitmiştik. Her seferinde, ister Kolombiya'da olsun, ister Meksika'da ya da Brezilya'da bir çok insanla tanışıyorduk ama bir türlü onlarla ilişkiyi derinleştirecek ya da beraber projeler yapacak zaman olmuyordu. İnsanlarla tartışmak, sohbet etmek, fikir alışverişinde bulunmak, ilişkileri daha derinleştirmek için bütün bu yerlere tekrar geniş bir zaman içinde gitme ihtiyacı duydum. Nereye gidersem gideyim üzerimde hep taşınabilir bir stüdyo vardır, tanıştığım insanlarla yeni şarkıları kaydederim, tıpkı ses kaydeden bir röportajcı gibi, müzik gazetecisi... Nereye gidersem gideyim, oraya dahil olabiliyorum. Gündelik düzeni yıkma konusunda aşırı bir kapasiteye sahibim. Mesela bir yere gittiğimde insanlara şöyle diyebiliyorum: "Olağanüstü bir yerde yaşıyorsunuz, harika bir kültürünüz var, peki ama bu bokluk da nesi oluyor şimdi?" Ama dikkat edin, ders vermiyorum, sadece öneride bulunuyorum, beraber proje yapmaya, olayların akışını değiştirmeye çalışıyorum. Bukalemun gibi olduğumdan, yaşlılarla da çocuklarla da, Kübalılarla da Meksikalılarla da aynı derecede kolay ilişki kurabiliyorum. Tanıştığım insanların çoğu albümler yaptığımı, bir tür yıldız olduğumu biliyorlardı ama, bu ne onlar için ne de benim için önemliydi. Mano gibi dev bir teşkilatla dolaşmaya alışınca, Brezilya'nın kuzeyinde sefalet içinde bir delikte kendini elinde gitarınla tek başına bulduğunda, emin ol çok fazla şey öğreniyorsun. Vereceğinden çok daha fazla alacağın ders var. Bir barda, köşede oturan ihtiyar adam eski gitarını eline alıp olağanüstü bir geleneksel şarkı söylediğinde, kendine o kadar da güvenmez oluyorsun, için pır pır ediyor. Hemen arkasından da herif sana, "hey plaklar yapan delikanlı, şimdi sıra sende" derse... İşte o zaman sanki hiçbir şey bilmiyormuşsun, her şeyi en

Mano Negra'da, tam ideal yaşta, inanılmaz bir şey yaşadık hep beraber. Ve öyle sanıyorum ki, bu beş-altı yıl boyuncaki tavrımızdan hepimiz gurur duyuyoruz. Ortalıktaki yığınla şeye kıyasla, kendimizi çok temiz hissediyoruz.

GÖKALP BAYKAL - ZEN - PEKSİMET - NEKROPSİ -
NO ROOM - RASHIT - NECROSIS - REPLİKAS - A61D -
GAMZA PROJECT - FOGGY - STATİK - ERGAİN -
DJ İTAL K! - ÖRGÜN UĞURLU - INNER - TOY BOY PORNO

türk alternatif müzik toplaması

P.K.: 144 Beyoğlu/İstanbul | Tel: 0212 293 2065 - 292 0465 | Faks: 0212 292 0473 | kod muzik@superonline.com | www.kodmuzik.com | KODMUZİK

baştan öğrenmen gerekiyormuş gibi hissediyorsun. İlk başta, gitarımı yeniden elime aldığımda, kendimi hakikaten çok kötü hissettim, sonra çabuk adapte oldum, inanılmaz gelişme kaydettim. Gerçek sahnelerde konserler vermedim, ama benim müziğimi tam manasıyla anlamayan dinleyiciler karşısında çırılçıplaktım. Sonra, temas giderek eskisine göre üzerinde daha fazla durduğum sözler sayesinde kuruluyor. Büyük bir şarkıcı değilim ama, oldukça iyi bir yazar, bir tür hikaye anlatıcısı haline geldiğime inanıyorum.

"Clandestino"nun temel fikri ne?

Çok seyahat ettiğin zaman, sınırdı vizeydi gibi meseleler çok elle tutulur hale geliyor. Yolculuk etme hakkımı elimden alsalar bu benim için çok dramatik bir şey olur. Bu dört yıl boyunca benim durumum da kaçakların durumuna benziyordu, tabii lüks bir kaçaklık benimki, çünkü gitmek ya da kalmak arasında seçim yapabiliyordum, maddi sıkıntılarım yoktu. Tanışabildiğim bütün bu kültürlerin içinde kaçak bir pozisyona girdim. Müzikal açıdan bile, dayatılan şemalara uymamak dahi kaçak olmaya sürüklüyor. Bu aynı zamanda, Fransa'da kalan Mano'dan arkadaşlarımla bir saklambaç oyunuydu. Ortadan kaybolmak, aylarca benden bir haber alınmaması, sonra hoop bir yerde aniden ortaya çıkıvermek ve yeniden kaybolmak. Şarkılardan birinin, "Desaparecido"nun teması da bu, tamamen otobiyografik. Sık sık ne halt ettiğimi sormuş insanlar kendi kendilerine... *(gülüyor)*

İlk başlarda müziğe takılmaya nasıl başladın?

Ben punk zamanında müzik dinlemeye başladım, ama bu tamamen tesadüfi. Yaşadığımız yer, Boulogne-Billancourt bugünkü gibi sakin değildi. Renault fabrikasının kapandığı zamanlardı, şehrin merkezi tamamen boşaltılmıştı. Her yerde işgaller vardı, camları aşağı indirilmemiş tek bir pencere kalmamıştı, tam bir hayalet şehir. Takıldığım bütün çocuklar babaları Renault'da işçi olan çocuklardı, Ermeniler, Portekizliler... Ben nispeten daha varlıklı bir ortamdan geliyordum, babam RFI'de (Uluslararası Fransız Radyosu) gazeteciydi. İlk olarak bir enstrüman çalmayı bana babam öğretti, ama o zamanlar yapabilecek fazla bir şey yoktu önümde. Sonra dedem, tam bir Galiçyalı olarak, Güney Amerika'yı baştan sona katetmiş oradan plaklar getirmişti, evde onları dinlerdik. Her ne kadar o devirde futbol oynamayı ve komşu şehirlerden serserilerle sokaklarda aylaklık etmeyi tercih ediyorduysam da, kulağım o zamanlar gelişti sanıyorum. Neden bilmiyorum ama, beni maskot gibi görüyorlardı. Bütün mavralara, eğlenceye takılıyordum, ama ertesi gün okula gidiyordum. Tamamen iki dünyam vardı. Genellikle 50'lerin şeylerini dinliyorduk, Chuck Berry -üstadım- ya da Little Richard... Punk ipimizde değildi. Hala rock/punk karşıtlığı içindeydik. Stooges ve Stiff Little Fingers hariç tamamen 50'li yıllarda yaşıyorduk.

Ne zaman müziği bir savaşma biçimi, bir mücadele olarak görmeye başladın?

İlk başta, Hot Pants'leyken bu tür şeylerin bilincinde değildik hiç. Chuck Berry'nin sözlerindeki o mücadeleci, savaşan yanı fark edemiyorduk. Mano'yla birlikte, insanlara aktarabileceğimiz fikirlerden, imajımızdan sorumlu olduğumuzu hissettik. Başarılı da olunca, insan her konuda laf eder duruma geliyordu. Ben hiçbir zaman zevk için isyankar olmadım, belki bu benim eğitimimden geliyor. "Fuck off" demek için "fuck off" demek, hiçbir zaman bana göre olmadı, tıpkı alternatif olmak için alternatif olmak gibi. Tam tersine, bende hep bir şeyleri kurmak, onları içerden geliştirmek, dönüştürmek arzusu vardı. Müzik bir alet, bir araç: Mühim olan enstrüman değil, onu nasıl kullandığın. Biz kendi düzeyimizde, büyük plak şirketlerinin içinden eski alışkanlıkların nasıl değiştirilebileceğini göstererek, dışardan sersem sersem kınamak yerine kavgaya girerek eşitsizliklerin yıkılabileceğini, zayıf olanın illa kaybetmek zorunda olmadığını ispatlamış olduk.

Fransa'daki kaçak göçmenler olayını ve sanatçıların bu konuya angaje olmasını nasıl değerlendiriyorsun?

Sanatçıların angaje olması her zaman faydalı bir şey. Medyalara ulaşma imkanı olan herkes bundan mahrum olan insanların sesini duyurmak adına bu haklarından yararlanmalı. Evraksız, kaçak göçmenlerin hareketi gibi hareketler kaçınılmaz olarak artacaktır. Sınırları kapatmaktan söz ediliyor, ama bütün bu hazırlananlar tıpkı düdüklü tencere gibi buharı sıkıştırıyor. Yabancıların gözünden bakınca Avrupa'nın imajı iğrenç, çok acıklı, bize karşı büyük bir hınç var, ve bu eninde sonunda nefrete dönüşecektir. Cezayir'de ya da Fas'ta bütün her yerde Saddam Hüseyin'in kartpostalları var. Bu herif ibnenin teki, orası öyle ama, zengin ülkelerin egoizm ve çıkarcılığa daynan sistemine karşı bir isyanın sembolü haline de gelebiliyor. Mano zamanında olayları kınama noktasındaydık, ama artık eyleme geçmek, çözüm yolları bulmak lazım. Bütün bunlar bir arada, toplu halde bir şeyler yapa yapa öğreniliyor.

Zapatistalar, bizlere dayatılanı kabul etmemenin gerçek simgesi ve bunu çok cesur buluyorum. Böyle binlerce örnek yok. Chiapas'da olanlar bizim için bir örnek, o insanlara karşı kendimi çok borçlu hissediyorum, yaşamama yardımcı oluyorlar.

Hayallerini kaybettiğin hissine kapılıyor musun hiç?

Hayaller... Çoğunu kaybettim diyebilirim! Kollektif hayat hakkındaki hayallerimi, insanlarla ilgili hayallerimi... Nereye gidersem gideyim, her yerde, hep aynı soysuzluk, alçaklık, bayağılık, kıskançlık, para ve iktidar açlığıyla karşılaştım. Albümümün tonu hafif melankolik, ama bir açıdan da olumlu. "Perdu dans le siècle" (Yüzyılın içinde yitik) diye bir cümle var, benim şu anki durumumu çok iyi özetliyor. Benim durumumda rahatlatıcı olan (çünkü albümler sattım) bana kendimi kaybetme araçlarının veriliyor olması. Hayallerin yitirilmesi yalandan geçiyor. Bugünün dünyası tamamen bir kargaşa içinde. İşin kötüsü, yöneticiler de dahil, herkes bunun bilincinde, bu bilincinde olma durumu da yeni bir sinizm biçimine götürüyor. Business'in kendine yonttuğu bir sinizm, ekolojiyle ya da Nike reklamlarıyla ticaret yapılması gibi, çok iğrenç. Ama aynı zamanda, Zapatistaların savaşı gibi mücadeleler de bunlara inanmak için yeterli nedenlerin olduğunu gösteriyor. Zapatistalar, bizlere dayatılanı kabul etmememin gerçek simgesi ve bunu çok cesur buluyorum. Böyle binlerce örnek yok. Chiapas'da olanlar bizim için bir örnek, o insanlara karşı kendimi çok borçlu hissediyorum, yaşamama yardımcı oluyorlar. Onlara baktığımda, yeteri kadar çabalamadağımı hissediyorum.

Çeviren: ***Siren İdemen***

Mano Negra'ya selam

Fransa, rai kadar Afrikan ve Latin müziklerinin de kalbinin attığı bir fotosentez ülkesi son 15-20 yıldır. Bu gezegenin 80'li yıllar müzikal tarihini yazanlar, Les Négresses Vertes'i ve La Mano Negra'yı asla unutmamalılar. Birincisi, Zingaro sirkinden fırlama bir flamenko, java, rai, ska, afrikan bombası. Diğeri Latin, reggae, rock'n'roll, punk kırması. Mano Negra sekiz-on civarı nüfus barındıran bir ekip. Aile reisleri Manu ve Antoine Chao kardeşler, bir de kuzenleri Santiago... Los Carayos, Hot Pants, Chihuahua gibi yerel grupların delikanlıları 87 senesinde kuruyorlar Mano Negra'yı. Vur deyince öldüren bir grup. Az değil, senede 300 konser kapasiteleri var. Yalnız Fransa'da değil, Latin Amerika ülkelerinde de büyük şöhrete sahipler. Glastonbury festivaline katılan ilk Fransız grubu da onlar. "Patchanga", "King Of Bongo", Ali Hassan Kuban'la birlikte takıldıkları "Casa Babylon" gibi albümlerin ardından kavgasız gürültüsüz, dostane biçimde dağılıyorlar. Fransız vatandaşı oldukları halde şarkılarını genellikle İspanyolca söylemek, Latin Amerika halklarının özgürlük mücadelesine tam destek vermek, Maradona gibi "kötü çocuk"lar için şarkılar yazmak gibi huyları var. Dudak uçuklatan rengarenk kolajlı albüm kapakları, her daim cümbüş içinde başlayıp biten müziklerini sayfalar dolusu yazıdan çok daha iyi anlatıyor... Bugün Mano Negra, Fransa'nın en çok özlenen grubu. Ama onlarla biraz olsun hasret gidermek için bazı imkanlar var: Birincisi, elbette ki solistleri Manu Chao'nun ilk solo albümü "Clandestino". İkincisi, Mano Negra elemanı Tomas Darnal'ın kurduğu elektro-Küba proje grubu P18. Ve üçüncüsü, sırf hasret gidermek için değil, onlarla tanışmak için de birebir: Yeni yayınlanan "Best Of Mano Negra".

→15

[Calexico]

"Hey amigo, che Sabata..." Bu cümleyi ve Lee van Cliff'i bilenlerin, "İyi, kötü ve çirkin"i ıslıkla çalabilenlerin işi daha kolay: Calexico'nun nasıl bir coğrafyada gezindiğini çıkarabilirler. Ama spagetti western'e yetişememiş olanlar için olay biraz karışık. Baştan alalım: İki kişiler: John Convertino ve Joe Burns. Memleketleri Tucson - Arizona. İki albümleri var: "Spoke"(1996) ve "Black Light"(1997). "New country"ciler. Yani Vic Chesnutt ve Lambchop'la aynı ekole mensuplar. Envai çeşit enstrüman ve envai çeşit melodiyi biraraya getirip resim yapıyorlar. Öyle bir resim ki, post-post modern bir Bruegel'in spagetti western tablosunun müzikal versiyonu gibi. Evet, olay biraz karışık. Karışık ama sade. Ve güzel. Güzel olan her şey gibi de tarifi zor. İyisi mi bırakalım Joey Burns anlatsın.

Kasabanın sırrı

Avrupa turnesi nasıl gidiyor?
Çok iyi. İklime alıştık, dinleyicilerle kaynaştık.
Arizonalı bir topluluğun Avrupa'da dinleyici bulması size ilginç geliyor mu?
Benim için sürpriz değil, ama bu ilgi beni çok mutlu ediyor. Avrupa'daki müzik dünyasında Tucson'lu gruplar tanınıyor, seviliyor. Bizden başka gruplar da gelip konserler vermişlerdi, Giant Sand, Green On Red... Avrupa'da Arizona sound'u ilgi topluyor, Amerika'nın o köşesinin kendine has bir sound'u var, bu sound da Avrupalıların hoşuna gidiyor.
Tucson dediniz, bu bizim bildiğimiz Tucson-Arizona değil mi?
Evet, ben oralıyım.
Başka türlü telaffuz ettiniz, "Şuson" gibi...
Evet, biraz farklı telaffuz ediyoruz: Şusong... Orijinali böyle. Amerika'nın yerlilerinin dilinde Şusong diye söyleniyor. Biz de o söyleniş biçimini benimsedik.
Bizim bildiğimiz Tucson-Arizona, Beatles şarkısındaki Tucson: Jojo left his home...
In Tucson Arizona, for some California grass...
Jojo'nun California "grass"ı için Arizona'yı terketmesini nasıl karşılıyorsunuz?
Şusong, Meksika sınırında. Otu da çöl otudur. Tucson otu, hint kenevirinin yumuşak, hafif içimli bir türüdür. California'nın otu ise çok daha serttir. Bildiğiniz gibi California'nın her şeyi daha büyük, daha iri, daha güçlü, daha haşmetlidir. Şusong ise daha mülayim, kendi halinde, kalender bir yerdir. Şusong'da Meksika'nın "manyana"sı geçerlidir. "Manyana"nın sözlük anlamı "yarın"dır, ama günlük hayattaki anlamı geniş bir gelecek zamandır, belirsiz bir gelecek zaman... Koşuşturma, acele, telaş karşıtı bir sözdür. Rahatla, gevşe, otur, peşinden kimse koşturmuyor, sakin ol anlamındadır. Şusong öyle bir yerdir.
Arizona, çöl, ot, kenevir filan denince akla Carlos Castenada geliyor... Castaneda'nın kitaplarını sever misiniz?
Evet, çok iyi bir yazar, hayal gücü çok yüksek biri. Kitaplarındaki olaylar genellikle Şusong ve çevresinde cereyan eder. O yörenin efsanevi bir tarafı vardır. Spiritüel bir yerdir, insanlar oraya manevi gerçeklerini bulmaya giderler, hayatın özü hakkında bilgilenmek ihtiyacı insanları Arizona çölüne ve Şuşong vahasına çeker.
İstanbul'da yaşayan insanlara Şusong'u nasıl tasvir edersiniz? Filmlerden edindiğimiz imaj gerçekliğe denk düşüyor mu? Uçsuz bucaksız çöl, kaktüsler, mavi gökyüzü, derin bir sessizlik filan...
Tıpatıp öyle. Şehir, Şusong, tabii ki modern bir şehir. Ama, şehir dışı, filmlerdeki manzaranın aynısı. Yer sarı, gök mavi. Ve sadece oraya özgü olan bir kaktüs türü, şu tuhaf kolları olan kaktüsler. Gerçekten de başka bir gezegen gibi. Orada yaşamayı çok seviyoruz. Avrupa'dan gelip Şusong'u ziyaret eden insanların ilk dikkatini çeken şey, gökyüzünün genişliği. Arizona'da gökyüzü çok geniştir, çok geniş ve çok mavi.
"Easy Rider" filmindeki gökyüzü de daha çok Arizona'nın gökyüzüydü galiba...
Evet, Arizona'nın gökyüzüydü... Şusong'da çok geniş bir Hell's Angels topluluğu vardır.
Hell's Angels üyeleri nasıl insanlar? Onlarla ilgili birbiriyle çe-

Müziğin güzelliği şurada: Üzerinde düşünmezsin. Yaparsın. Kendiliğinden yaparsın. Bir grup insanla bir araya gelirsin, sohbet etmeye başlarsın, enstrümanlar vasıtasıyla sohbet edersin, sonra başka bir şey yaparsın. Herhangi bir şeyi fazla yapmak darkafalılıktır bence. Tek bir şeye yoğunlaşılınca denge bozulur, ölçü kaçar.

16→

lişen bir sürü şey söyleniyor...
Hell's Angels bütün Amerika'da üyeleri olan çok geniş bir camia. Zeki, becerikli, özgürlüklerine düşkün insanlardır Hell's Angels üyeleri. Yasal haklarını sonuna kadar savunurlar; avukatları, hukukçuları vardır. Çok aktiftirler.

Bir tür kitle örgütü, siyasal bir kuruluş gibiler mi?
Evet. Bir tür siyasi parti gibiler. Seçimlere girmeyen, iktidara gelmek gibi dertleri olmayan bir parti gibiler...

Peki Amerikan toplumunun, "kamuoyu"nun Hell's Angels hakkındaki kanısı ne?
Herkesin sempati beslediğini söyleyemem. Motorsikletleri, kıyafetleri, uyuşturucularla yakından alakalı olduklarına dair söylentiler, şiddete eğilimli olduklarına dair söylentiler nedeniyle bütün kamuoyunu arkalarına aldıkları söylenemez.

Hazır söz siyasetten açılmışken... Sizin siyasete bakışınız nasıl?
Ben bireysellikten yanayım. Bir örgüte, bir partiye angaje olmaktansa, herkesin kendi hayatında, kendi çevresinde iyi şeyler yapmaya çalışması bana daha doğru gibi geliyor.

Seçimlerde oy kullanıyor musunuz?
Evet, tabii.

Son seçimlerde kime oy verdiniz?
Bill Clinton'a. Ama, bir Yeşil Parti olsaydı oyumu onlara verirdim. Aslında Amerika'da oy kullanmak beyhude bir şey. Güya demokrasiyle yönetiliyoruz, ama sadece iki parti var. Bu iki partinin de aslında birbirlerinden pek bir farkı yok. Keşke daha fazla seçenek olabilseydi. Bir de Bağımsız Parti (Independent Party) var, ama ülke genelinde iyi örgütlenebilmiş değil, temsili niteliği zayıf, dolayısıyla Demokratlara ve Cumhuriyetçilere güçlü bir alternatif olmaktan uzak. Yeşil Parti diye bir şey ise hiç yok, olmasını isterdim, olsaydı oyumu onlara verirdim.

Almanya'daki Yeşiller güçlü bir çıkış yapmışlardı, ama arkası gelmedi. Neden öyle oldu sizce?
Maalesef öyle oldu. Ne diyebilirim ki? Maalesef o güçlü başlangıcı sürdüremediler. Ama bu fikren zayıfladıkları anlamına gelmez. Fikirleri hâlâ çok güçlü, ama parti fikirleri kadar güçlü değil. Umarım toparlanırlar.

Demin Tucson'dan bahsederken modern bir şehir olduğunu söylediniz. Sizin yaptığınız müzik de "new country" olarak tanımlanıyor. Bu tanımı benimsiyor musunuz?
Country müziğini seviyorum. Geleneksel country'yi de seviyorum. Klasik müziği keza. Caza bayılıyorum. Modern müziği de, postmodern müziği de seviyorum. "New Country" de bütün bunların karışımı. Terimin kendisine gelince, sanırım bir süre için geçerli bir terim olacak, sonra da büyük ihtimalle tedavülden kalkacak. Bu da bence bir sorun değil.

Tucson modern bir şehir, bu modern şehir aynı zamanda new country'nin ana damarlarından biri. New country, bir kent müziği, kentleşmiş bir country. Ama bu da kendi içinde çelişen bir şey değil mi?
Country müziğinin kendisi bir çelişki zaten. En başından beri böyle bu. Çünkü, country, adı üstünde kırsal kesimde yapılan bir müzik. Ama bu müziğin çoğaltılması, yani sanayii en başından beri doğal olarak kentte gerçekleşiyor. Dolayısıyla, country her zaman bir kent müziği olmuştur bir yandan da. Modern enstrümanlarla, modern tekniklerle üretilmiş, radyo vasıtasıyla yayılmıştır. Country'yi asıl tanımlayan o müziğin ardındaki duygudur, ruh halidir. Galiba en doğru tanım da bu: Country bir ruhtur.

Country müziğinin kendisi bir çelişki zaten. Country, adı üstünde kırsal kesimde yapılan bir müzik. Ama bu müziğin çoğaltılması, yani sanayiii en başından beri doğal olarak kentte gerçekleşiyor. Dolayısıyla, country her zaman bir kent müziği olmuştur bir yandan da. Modern enstrümanlarla, modern tekniklerle üretilmiş, radyo vasıtasıyla yayılmıştır. Country'yi asıl tanımlayan o müziğin ardındaki duygudur, ruh halidir. Galiba en doğru tanım da bu: Country bir ruhtur.

Siz "enstrümanlar" deyince aklımıza geldi, Calexico bir enstrümanla özetlenebilseydi, sizce bu hangi enstrüman olurdu?
Bu çok zor bir soru... Calexico o kadar çok çeşitli enstrümanlar kullanıyor ki...

Mojo dergisi, "eğer Calexico tek bir enstrüman olsaydı, akordeon olurdu" diyor...
Bu çok ilginç. Akordeonu çok severim. Çelloyu da, İspanyol gitarı da, davulu da, akustik gitarı, bası, elektroyu... Ama bütün bu enstrümanlarla birlikte, notaların arasındaki boşlukları da severim.

Vic Chesnutt ve Lambchop'la yaptığımız söyleşilerde onlar da bu "boşluk"lar meselesini vurgulamışlardı.
İyi etmişler. Notaların sesleri kadar suskunlukları da önemlidir.

Chesnutt ve Lambchop'u nasıl buluyorsunuz?
Birer fenomen olduklarını düşünüyorum. Çok iyiler. Çok iyi müzisyenler, şarkı yazarları, aranjörler olmalarının yanısıra, çok başarılı komedyenler ve öykü anlatıcıları olduklarını düşünüyorum.

Chesnutt, söyleşimizde Kafka'nın bir mizahçı olduğunu söylemişti. Sizce de öyle mi?
Evet. "Verwandlung"u, bir insanın sabah kalktığında kendisini böcek olarak bulduğunu ancak ciddi bir mizahçı yazabilir. *(güluyor)* O öyküyü bir şarkı yapmak istemişimdir hep.

Bir yerde "Calexico, Pink Floyd'la Sam Peckinpah'ın buluşmasıdır" yorumunu okuduk. Bu yakıştırmayı nasıl buluyorsunuz?
Kurulan bağlantıyı anlayabiliyorum. Ama Ennio Morricone eksik kalmış. Lezzetimizi en çok ona borçluyuz.

Peckinpah'ın filmlerini sever misiniz?
Özellikle "Wild Bunch"ı. Geçenlerde elimize nefis bir Peckinpah belgeseli geçti. Çeşitli filmlerinden sahneler, oyuncularla konuşmalar filan. Defalarca seyrettik. Şimdi de konserlerimizde o belgeseli gösteriyoruz, biz çalarken arkamızdaki ekranda Peckinpah belgeseli oynuyor.

Peki, Peckinpah filmlerindeki şiddet unsuru hakkında ne düşünüyorsunuz? Bildiğiniz gibi Peckinpah o konuda epey eleş-

tirilmişti...

Evet, bence bir mesaj vermek istiyor, "bakın" diyor, "hayatımızda ne kadar çok şiddet var". Şiddetin övgüsünü yapmıyor, şiddete ayna tutuyor. O aynada kendimizi seyrediyoruz. İşin içinde bir de ironi unsuru var galiba. Bilemiyorum. Ama, şiddet yanlısı bir insan olduğunu sanmıyorum.

Tarantino'yu nasıl buluyorsunuz?

İsminin etrafında bir hale oluştu, bu iyi olmadı. İyi bir yönetmen ama. "Pulp Fiction"ı çok beğendim, "Reservoir Dogs" harika bir film. Diğerleri vasat. "Jackie Brown"da ciddi skeçler yapmak istemiş, ama sanki iyi yerlerini montajda çıkarmış gibi.

Tarantino da Peckinpah gibi şiddeti yüceltmekle eleştiriliyor...

Yanlış, bence o da Peckinpah gibi şiddeti göstererek şiddet karşıtı bir duygu yaratmak istiyor. Ama benim tercihim Peckinpah.

Pink Floyd hakkında neler düşünüyorsunuz?

Pink Floyd... "Space is the place"... Wall konserlerini izleme fırsatını bulmuştum. Çok gençtim. Son dakikada aman boşver demiştim. Keşke gitseydim. Müziklerini seviyorum. En sevdiğim tarafları, bir yandan notaların içinde kalırken, bir yandan da notaların dışında durmaları. Bu sınırda olma hali çok hoşuma gidiyor. O tarafa mı devrilecekler, bu tarafa mı derken, o çizginin üzerinde kalmayı sürdürmelerini çok güzel buluyorum. Gelişmiş tekniklere sahip müzisyenleri takdir ediyorum, o ustalığa saygı duyuyorum, ama rahat ve güvencede olunan konumun ötesine geçmek isteyen o çocuksu niteliği, o masumiyeti daha çok seviyorum.

Peki, Radiohead'le Pink Floyd arasında kurulan paralelliği nasıl yorumluyorsunuz?

Bir Radiohead uzmanı değilim. Ama kastedilen bağlantıyı görebiliyorum. Deneysellik, şarkı yazma biçimindeki stil, form... Sparklehorse'la da bir benzerlikleri var galiba.

Demin "masumiyet"ten söz ettiniz, Radiohead için de geçerli mi bu sizce?

Sanırım önemli ölçüde geçerli. Bir de şöyle bir şey var: Bir grup popüler olunca, plak şirketi bu popülariteyi genişletmek ve daha da fazla sebeplenmek için grubun üzerinde baskı kurmaya başlıyor, "hadi turne", "hadi yeni bir albüm" diye tutturuyor, "önceki albüm çok beğenildi, aynı onun gibi olsun" diye dayatıyor, grup çok fazla göz önünde olmaya başlıyor, medya daha fazla yükleniyor filan... Ve ölçü kaçıyor. Müziğin güzelliği şurada: Üzerinde düşünmezsin. Yaparsın. Kendiliğinden yaparsın. Bir grup insanla bir araya gelirsin, sohbet etmeye başlarsın, enstrümanlar vasıtasıyla sohbet edersin, sonra başka bir şey yaparsın. Herhangi bir şeyi fazla yapmak darkafalılıktır bence. Tek bir şeye yoğunlaşılınca denge bozulur, ölçü kaçar. "Masumiyet" meselesine gelince, insan sürekli kendisinin farkında olması, sürekli kendisini denetlemesi, dinlemesi, kendisiyle ilgilenmesi masumiyeti zedeler. Radiohead'den edindiğim izlenim, onlara "hadi, hadi" diyen plak şirketinin baskısı altında oldukları. Popüler müzikte, plak şirketlerinin baskısı çok olumsuz sonuçlar doğuruyor.

Şu new country - şehir country'si konusuna dönelim isterseniz. Hakkınızda yapılan şu yoruma ne dersiniz? "Country ile kent yaratıcılığı içiçe. Bir anda bir spagetti western'de Smog başlıyor, sonra Peckinpah Pink Floyd'la buluşuyor, derken Palace bir Radiohead şarkısı çalıyor ya da Lou Reed bir mariachi orkestrasıyla söylüyor..."

(gülüyor) Ne hayal gücüymüş mübarek! Bunu yazarken çok eğlenmişlerdir. *(gülüyor)*

Peki doğruluk payı yok mu?

Yoo, var. Dinlemeyi ve yapmayı sevdiğimiz müziğin çeşitliliğinin barındırdığı ögelere işaret etmişler.

Spagetti Western ögesinden bahsedelim mi biraz?

O daha çok grup içindeki, kendi aramızdaki bir espri. Çünkü spagetti western'in yurdu bizim memleketimiz. Bütün o filmleri bir düşünsenize, çöl filan. O filmlerin geçtiği farzedilen yerler Şusong'a iki adım mesafe. Ayrıca, buralarda –özellikle Şusong ve çevresinde– hâlâ western ruhu mevcut. Ateşli silahlar bulundurmak hâlâ yasal. Hâlâ aynı kemerler takılıyorlar –gerçi silahlar yandan sallanmıyor artık, kemerin içine sokuluyor. Ve hâlâ o yayılma zihniyeti varlığını koruyor. "Hiç kimsenin ülkesi" zihniyeti... İnsan dünyayı biraz dolaşınca, Şusong-Arizona'nın spagetti western'lerle özdeşliğine şaşırıp kalıyor. Çok matrak bir durum. Film endüstrisi için çok verimli bir zaman dilimi söz konusu. Fakat benim için spagetti western'ler müzik demek, özellikle Ennio Morricone müzikleri. Ruhuma o kadar güzel hitap ediyor ki. Bunu farkedince ne kadar güzel olduğunu da farkettim. Müthiş bir yetenek Morricone. Onun müziğini yaptığı spagetti western'lerin yarısı zaten müziktir.

Şusong'dan San Diego - California'ya gidiyorduk. E-8 karayolunda... Çölden geçerken, güneyi, Meksika sınırını tarafını gösteren bir ok gördük. Calexico yazıyordu. Küçük bir sınır kasabasıymış. Meksika tarafındaki kasabanın adı ise Mexicali'ydi. Birbirlerinden sınırla ayrılan birbirine bitişik iki kasabanın isimlerinin böyle olması çok ilgimi çekti. Sanırım orası tek bir kentti, ülke sınırları bambaşka bir isimli bölününce, California tarafında kalan Calexico adını aldı, Meksika tarafında kalan ise Mexicali oldu. Aslına bakarsanız, bir grup için saçma bir isim. Ama hikaye enteresan.

"Black Light" albümünüzün çok "soundtrack" koktuğu yolundaki eleştirilere ne diyorsunuz?

İlüzyon derim. Bence öyle değil. Sizce öyle mi?

"Soundtrack kokuyor" denemez pek, ama "görsel" olduğu kesin. Ya da görsel bir algı yaratıyor ve herkes kendine göre bir film seyrediyor dinlerken...

Görsel, evet. Ama soundtrack gibi olduğu doğru değil.

Grubunuzun adının Calexico olmasının enteresan bir hikayesi var galiba...

Evet... Şusong'dan San Diego-California'ya gidiyorduk. E-8 karayolunda... Çölden geçerken, güneyi, Meksika sınırı tarafını gösteren bir ok gördük. Calexico yazıyordu. Küçük bir sınır kasabasıymış. Meksika tarafındaki kasabanın adı ise Mexicali'ydi. Birbirlerinden sınırla ayrılan birbirine bitişik iki kasabanın isimlerinin böyle olması çok ilgimi çekti. Sanırım orası tek bir kentti, ülke sınırları bambaşka bir isimle bölününce, California tarafında kalan Calexico adını aldı, Meksika tarafında kalan ise Mexicali oldu. Aslına bakarsanız, bir grup için saçma bir isim. Ama hikaye enteresan.

Peki bu ismin, bu ismin seçilme hikayesinin yaptığınız müziği ve düşünce biçiminizi temsil ettiği söylenebilir mi?

Evet. Biz melezliği temsil ediyoruz, melezleme fikrini. Kültürlerin bir araya gelmesini... Buluşmasını. Kültürlerin başka kültürlerle alışveriş yaparak varlığını korumasını. Yeni şeyler üretmesini ve aynı zamanda eskiyi korumasını.

World music'i nasıl buluyorsunuz?

Batı müziğinin hegemonyasına karşı world music harika bir fikir. Her şeyin Batı müziği etrafında dönmesinden, 4/4'lük ölçünün bütün gezegeni sarmasından bıktım, usandım. Popüler olmanın Batı kaynaklı olmaya bağlı olması çok siktiriboktan bir durum. Aynı şeylerin temcit pilavı gibi tekrar tekrar çalınıp söylenmesi insanın siniri bozuyor. Çünkü resmen insan zekasına hakaret ediliyor. Dünyanın başka köşelerinden gelen müzik beni çok daha fazla heyecanlandırıyor, ilgilendiriyor. Mesela Küba müziği. Mesela Güney Amerika müziği. Mesela Portekiz'in fado'su... Akdeniz, Hint, Pakistan... Ortadoğu müziği... Bence mavi bir kuşak var gezegenin etrafında dolanan. Müzik o işte. Adına world music densin veya denmesin, müzik o işte. Yoksa Batı merkezli malum şeyler, Batı'da popüler olan şeyler değil.

Batı'da popüler olan şeylerle ilgili olarak Bob Dylan'ın "her yerde rock var, ama ortada roll kalmadı" mealinde bir sözü var...

Roll hareket demektir, dönüşüm demektir, değişim demektir. Büyük plak şirketlerinin değişim diye, yaratıcılık diye kavramları yok. Tamamen bu kavramların aksi istikametinde düşünüyorlar, davranıyorlar. Fakat işin güzel tarafı şu: Eninde sonunda kaybedecekler. Tom Waits'in bağımsız plak şirketlerini tercih etmesinin sebebi de bu. Önümüzdeki yıllarda büyük şirketler çökecek. Ve yine 50'li, 60'lı yıllara döneceğiz. Bir döngü bu. Tarihsel bir döngü.

Son bir soru: Demin melezleme konusunu anlatırken etnik kökeninizi merak etmiştik. Sormamızın bir sakıncası var mı?

Ben kısmen Panamerikanım. Kısmen de İrlandalı, İskoç ve Almanım. Kanada'da, Montreal'de doğdum, Güney California'da büyüdüm. John ise İtalyan, İrlandalı ve İskoç kökenli. Ailesi New york ve Oklahoma'lı. Babası akordeon çalardı, dedesi ise İtalya'nın Bari'sinden göç etmişti. Yani derin bir İtalya ve akordeon bağlantısı var. Benim babam da akordeon çalardı, eski Amerikan şarkılarını, 1900'lerin başındaki şarkıları...

Yani, Calexico "akordeon" olarak tarif edilebilir...

Öğleden sonraları öyle olabilir. Ama akşam olunca başka bir enstrümana dönüşebiliriz. *(gülüyor)* Kim bilir hangisine...

Söyleşi: ***Yücel Göktürk***

Kültürün beşiğinden

1. Nalinek
2. Ay lê Gulê
3. Nesrin
4. Dıl perişanım
5. Emê

Mihemed Şêxo

Bavê Dılşayê
Esker Demirbaş

Venamire
Koma Çiya

Pêt
Hogır

Adarê
Agirê Jiyan

Dergûş
Koma Amed

Name
Xelîl Xemgîn

Stranên Bijartî
Mihemed Arif Cizrawî & Hesen Cizrawî

Sonda me
Koma Gulên Xerzan

Kulîlka Azadî
Koma Amed

Instrumental / Kurdî
Zahîd Brifkanî

Bilûra Min
Ciwan Haco

Cenga Jînê
Diyar

Hekimo
Zadîna Şakir û Hemîdê Mecîd

tüm müzik marketlerde ve kasetçilerde

KOM

Adres: İ.M.Ç. 6. Blok No: 6443 Unkapanı - İstanbul
Tel: (0 212) 520 78 65 **Fax:** (0 212) 520 78 33

Nazan Öncel

Express günleriydi, yollarımız ilk defa o zaman kesişmişti. Bir okurumuz, Nazan Öncel'in "çölde vaha" olduğu mealinde bir yazı göndermiş, biz de hiç çekincesiz kapağımızdan anons ederek yayınlamıştık. Gel zaman git zaman, Roll yuvarlanmaya başladı ve dokuzuncu sayımızda Öncel'i sayfalarımıza konuk ettiğimizde yanılmadığımızı gördük: Aynı burçtandık. Buna kani olduğumuz için de, özel sayımıza çam sakızı kabilinden "Göç"ü ilave ettik. Aradan geçen zaman da kanıtladı ki, aynı paraleldeyiz. "Hangi paralel" derseniz, Pakistan asıllı İngiliz sinemacı-yazar Hanif Kureishi'nin sevdiğimiz bir sözü açıklayıcı olabilir: "Asıl mücadele alanı popüler kültürdür"... "Kanıt"a gelince, Öncel'in yeni albümündeki şarkıların her biri başlıbaşına güzel bir kanıt. Ve bizce, "Demir Leblebi", memleket müziğinin "eşik atladığı" bir çalışma. Dolayısıyla hiç çekinmeden salık veriyor ve Nazan Öncel'e bağlanıyoruz.

KÖTÜ İYİDEN KORKAR

Nazan Öncel'in dinleyicisi kim, kendine has bir dinleyicisi var mı, dinleyici ilk albümden bugüne değişti mi?

Nazan Öncel: İlk albümde çoluk çocuk dinliyordu beni. İkinci albümde biraz daha büyümeye başladılar. Bu kalabalığı önce "Gitme Kal Bu Şehirde"ye borçlandım, sonra "Aşk Beklemez"e, "Geceler Kara Tren"e... "Göç" döneminde gördüm ki, beni o güne kadar dinleyen insanların bir kısmını Tarkan'a kaptırmışım. Zamanla "Göç"severler oluştu, daha çok üniversiteli öğrencilerle, pesimist insanlarla karşı karşıya geldim. Giderek kendine özgü bir dinleyicimin olması bir şikayet değil, mutluyum ben. Şimdi de sanırım "Demir Leblebi"ciler olacaktır... Düşünsene, seni en başlarda bir tek annen dinliyor, bir de kendin... Sonra sokaklarda çalıp söyleyen birini gelip geçen dinliyor. Demek ki ilk dinleyicilerim gelip geçenler olmuş. Bugüne baktığında, bayağı başdöndürücü bir değişim.

Lokallerde müzik yapmıyorsun, çok konser verme imkanın da olmuyor. Dinleyiciyle daha doğrudan ilişki içinde olma ihtiyacı duyuyor musun?

Tabii ki. Dinleyicimle birebir karşılaşmak acıkmaktan, susamaktan da beter bir şey. Son yıllarda bir sponsor derdi çıktı: Onlar da çükü olanları daha çok tercih ediyorlar. Bir de, daha çok medyatik insanlar, göz önündekiler tercih ediliyor. Kliplerde bile önce sponsor bulunuyor... Bakalım bu albümde konserlerin altından nasıl kalkacağız? Şimdiye kadar konser daveti kendiliğinden gelirse giderdim, gelmezse "amaan uğraşamam" derdim. Bu defa, biraz sıkı tutmam gerektiğini düşünüyorum... Ayrıca, ben kravatlı insanların olduğu ya da çatalın bıçağın oynadığı ortamlarda söylemeyi hiç arzu etmiyorum. Ben bunları 70'li yıllardan 84'e kadar yaşadım. Noktayı da orada koydum. Bu saatten sonra da geriye dönüş yapmak istemiyorum.

Hoşlanmadığın, müziğinle, kendinle bağdaştıramadığın bir dinleyici karşısında söylemek nasıl bir duygu?

Birkaç sene önce İzmir'de bir diskoda konser verdim, sadece adı konserdi. Cepleri doldukça içleri boşalan, tuzukuru tipler dolmuş. Şampanyalar açılıyor durmadan. Eyvah yandık, diye geçirdim içimden. Şarkıyı yarıda kestim, "bu rezalete son verin" dedim. Ertesi gece aynı yere gelenler bu sefer gençlerdi, ayakta, bira içiliyordu. Böylesi de mekân sahibinin işine gelmedi. Eğlendirmeye karşı değilim ama, benim eğlenmekten, müzik yapmaktan kastım başka bir şey.

Kurt Cobain'di galiba, "yaptığımız albümleri, belki karısını döven bir takım heriflerin de dinleyip beğendiği düşüncesi çok rahatsız edici" diyordu.

Doğru. Şarkılarını yolluyorsun ama hangi adrese gittiğini tam bilemiyorsun. Üstelik şarkılarınla beraber kendini ya da kendinin bir imgesini de yolluyorsun gibi bir şey oluyor ister istemez. Dolayısıyla sana gösterilen ilginin de bazen zarar verici boyutları olabiliyor. Bir cezaevinden bana sürekli yazan biri vardı. Takıntılı bir adam: "Ben avludaysam, arkadaşlarım seni TV'de gördüklerinde bana haber verirler, gözümde yaş, kalbimde ağrıyla seni izlerim" falan filan... Bir gün kapıma dayanacağını, benim için yapamayacağı hiçbir şey olmadığını, gözünün kara olduğunu yazıyordu, çok rahatsızlık duyduğum şeylerdi.

Senin albümlerinin, hele son albümünün önemli özelliklerinden biri çok görsel olması. Albümü dinledikten sonra insan kendini sanki bir film seyretmiş gibi hissediyor.

Şarkılarda öyküye benzer bir ağ örüyorum galiba. Ben onları yazarken bir yandan görüyorum. Zaten zihnimde canlanan görüntüleri kelimelere döküyorum. Elle tutulabilir şeyler de var, "çay" diyorum, "kunduram" diyorum, mekanları tarif ediyorum mesela. Ya da "ve bir sabah paltonu giy, at kendini sokaklara" diye yazıyorum. "Bir yemin ettim ki dönemem"i kafanda canlandırman zor ama, "fabrikada tütün sarar sanki kendi içer gibi" deyince gözünün önüne geliveriyor.

Aynı zamanda sinemaya da epey meraklı var... Film seyretmekten nasıl bir zevk alıyorsun, bu sevgi neye benziyor?

Günlük yaşantımı inanılmaz pompalıyor. Sabahın ilk seanslarını tercih ediyorum. İzledikten sonra giderim stüdyoya, şarkılarla fıstık gibi uğraşırım... Kendimi filmin içine dahil ediyorum resmen. Yolculuksa yolcu, ölümse ölü oluveriyorum. Film bittiğinde kendimi hâlâ perdenin arkasında hissediyorum, ayılmam zaman alıyor.

Neye göre film seçersin?

Bazen yönetmenine göre, bazen oyuncusuna, konusuna göre ya da bir şekilde çok methini duymuşumdur... Öylelerinde, hani derler ya "methedilen bağa sepeti küçük al da git" diye, hayal kırıklığına uğradığım da olmuştur. Son festivalde sadece bir filme, "Kirazın Tadı"na gidebildim ama, kitapçıktaki bütün filmleri satır satır okudum. 145 öykü, 145 dünya... İzleyemeyişime çok bozuldu kafam.

Görsel olana ilgin sadece seyircilikle de sınırlı değil. Örneğin bu albümün kartonetinin tasarımıyla uğraştın, her aşamasıyla yakından ilgilendin, hatta kendi el yazını kullanman da görsel bir katkı...

Bir insana 40 defa "senin el yazın çok güzel" derlerse o da inanıp böyle albümlerine koyuverir.

Bir anlatım biçimi olarak filmle şarkıyı karşılaştırırsak, ortak yanları ya da birbirlerinde olmayan yanları neler?

Şarkı, uzun metrajlı değil de kısa metrajlı film gibi geliyor. Bir tek süreyle ilgili bir şey değil tabii. Futbol maçı da 90 dakika galiba, o zaman filmle maç aynı şey mi diyeceğiz? Maçın hepsi değil, golleri aklında kalır herhalde. Filmlerde yıllar geçse de unutamadığın, filmin adı anıldığında aklına gelen sahneler vardır ya, şarkılar işte onlar: Seni çarpan, ele geçiren, avucunun içine alan sahneler. Her yönetmen filmin içinde böyle üç-beş şarkı yazıyor bana göre. Belki renkleri, mekanı, insanların yüz ifadesini tam hatırlamıyorsun ama sahne gözünün önünden geçiyor, bir şarkıyı mırıldanır gibi. 15 yıl evvel Catherine Deneuve'ün bir filmini seyretmiştim: Adam yıllar boyunca o kadını arıyor. Bir gün trenle bir yere giderken, bir istasyonda inip çeşmede yüzünü yıkıyor, kadın da halbuki o kasabada yaşıyor, o anda o da çeşmenin arkasından geçiyor, bir çeşme duvarı yüzünden birbirlerini göremiyorlar. Adam trene biniyor, yola devam ediyor... Ömrü boyunca aradığı insan burnunun dibindeydi! Bir daha rastlayamayacak! Bunun şarkısını yapmayı nasıl istemiştim... Tersi de var: Bazen bu şarkı film olsaydı milletin gözleri bayram edermiş diyo-

rum. Şarkılar her şeyi söylemeli gibi geliyor bana. Aşk da işlenmeli yerine göre, ama aşkın başka pencereleri de var, başka yerlerden de bakabilirsin, hayata nasıl başka yerlerden bakabilmek mümkünse. Şarkılarda da aynen kitaplarda, romanlarda, filmlerde olduğu gibi olmalı.

Peki niye daha çok, neredeyse sadece aşk şarkıları yazılıyor?

Sanki hiçbir konu yokmuş, insanın yatıp kalkıp düşündüğü tek şey aşkmış gibi geliyor. Aşk şarkıları garantili şarkılar, satış garantisi anlamında... Aşkı da yazar insan ama, hiç mi başka penceresi yoktur aşkın? Hiç mi kaybetmez insan, ya da ne bileyim politikasına soksa ne olur? İnsanların kulakları şımartılmış. Şımartılmaya da devam ediyor. Kimse verdiğini geri almak istemiyor. Bense bunun tam üstüne gidiyorum. O yüzden "Demir Leblebi" eskimez, bozulmaz bir albüm. Okkalı.

Sen albümünün her aşamasını kendin yapıyorsun. Bunun nedeni ne? Kollektif çalışmaktan ziyade bireysel çalışmaya yatkınlık mı? Başkalarına karşı bir tür güvensizlik mi? Yoksa yaptığın bir parçayı, ancak o bütünlük içinde mi kendine ait görüyorsun?

Maalesef, çok fazla organize olmuş bir toplum değiliz. İyi bir şeyler çıkarma arzusu duyuyorsan, her merhalede içinde olmak durumunda hissediyorsun kendini. Ben bunu yapmazsam çok kötü şeyler mi olur? Belki olmayabilir. Ama benim istediğim mutlaka her aşamasında içinde olmak. Albümümü bırakıp gezmeye mi gideyim? Bu çalışma sürecinde, hayata ara veriyorum. Bir tek vazgeçemediğim o sinemam oluyor.

Hayatında seni en çok etkileyen film hangisiydi, var mı öyle öne çıkan tek bir film?

Var. "Betty Blue".

Karanlık bir filmdi...

Ben de biraz karanlık bir insanım galiba.

Biraz önce dinleyicin için pesimist demiştin, kendini de öyle buluyor musun?

Evet. Hele bu son zamanlarda, üstüste çok ölümler oldu ailemde, birçok yakınımı kaybettim, genci, yaşlısı... Acayip canım yandı. Ölümle çok fazla burun buruna geldim. Keşke diyorum zaman zaman, hayatı kullanım sürem dolsa da, bir an önce ben de çekip gitsem.

Bu son dönemlerdeki bir duygu mu, yoksa geçmişinde izleri var mı?

Annem benim göçmen kızı, muhacir, Bulgaristan'dan gelmiş. İzmir yakınlarında bir köye yerleşmişler. Şirinyer'de Köy Enstitüsü'nde okumuş, 17 yaşında mezun olmuş. Sonra evlenmiş, Karşıyaka'da bizler doğmuşuz... Annemler bizi alır, köye götürürlerdi, dedemlere. Ev o kadar yakındı ki mezarlığa, çitlerin hemen arkasında bir dere, dereden sonra mezarlık vardı. Benim oyun oynadığım yer mezarlıktı. O gün köyde bir cenaze varsa, hemen bir çitlenbik ağacının tepesine tırmanır, tepeden seyrederdim. Hayatın sonunun gerçeğini orada, çok küçük yaşlarda görmeye başlamıştım. Çiftlik evinin büyük yüklük dolaplarına, yorganların, yastıkların arasına atardım kendimi. Ağlaya ağlaya uyuyakalırdım, beni dolabın içinde bulurlardı. Ağlardım ama, ölüm korkusundan değil. Ölümü algılamıştım. Ondan sonra da böyle bir insan oldum. Hiç aydınlık, içaçıcı bir insan olamadım nedense. Son bir senedir de, herkes çekti gitti, allah kahretsin. Optimist felsefede, "iyi şeyleri hayatınızda mıknatıs gibi çekin ve acıyı bertaraf edin, mutlu olursunuz" derler. Bende tam tersi var: Acılar olağan; istisna değil.

Peki acıyı yaşamak da, yaşadığını, daha derin yaşadığını hissettiren bir şey değil mi? Diyelim ki becerebileceksin, kalender bir insan olmayı hakikaten ister miydin?

Tabii ki isterim. Acılar hep o kadar ağır yaşanmasa gerek. Biraz hafiflemenin de hafifliği vardır. Ruhun, duyguların, insanca isteklerinle de hafif olabilirsin. Elinden gelmiyorsa da böyle arızalı olursun. Karakterin ilacı yok ki.

Sende ilginç olan bir yan da bu karanlık, karamsar yanına rağmen, aynı zamanda çok canlı ve enerjik olman...

Güçlü olmak zorunluluğundan kaynaklanan bir şey galiba bu. İç dünyamı insanlara açmayı çok fazla sevmiyorum. İnsanların da hayatını karartmaya, üstlerine gamlı baykuş gibi çökmeye hakkım yok. Bana çocukken, kan kusup kızılcık şerbeti içtim diyeceksin derlerdi.

Ama bir yandan da üçüncü kişilere, hatta hiç tanımadığın insanlara müzik yapıyorsun, orada kendini koyuyorsun ortaya... Bunu nasıl açıklıyorsun?

Müziği direkt benim şarkılarımı dinleyen insanlara yaptığımı zannediyorum. Onları kendimden biri olarak görüyorum. Çoğu zaten benim gibi insanlar onların. O zaman sakınmıyorum. Hayatla bir zorumuz var ki, adımız şarkı yazarına çıkmış.

Bu son albümün en çarpıcı yanlarından biri de diğerlerine kıyasla çok daha şahsi bir albüm olması, otobiyografik özelliği... Bu kadar özel sözleri yazmak daha zor değil mi?

Çok zor, çok zor. "Kız Bebek" babama olan öfkeden yazdığım bir şarkı. Babama gider, biraz onun canını yakarım dürtüsüyle hareket ettim herhalde. Ablam geldi o sıralarda, "neden böyle bir şey yazıyorsun Nazan, babama tam gider ayak, doğru bir şey mi?" Ben babamı severdim ederdim ama, öfkemi bir türlü bastıramamışım. 6 yaşımdan sonra yollarımız kesişmedi. Bir gün Karşıyaka'da onu görmüştüm. Oğlumun babasından ayrıldığım yıllara denk geliyor, karanlık bulutların içerisindeyim, yürüyorum hayali fener gibi, konuşamıyorum, sokakta yürürken ağlıyorum falan, berbat bir dönemdi. Babam ondan aylar önce bana bir kere gelmişti beş-on dakikalığına, evde de kanarya vardı. O kuşu çok sevmişti. Sokakta karşılaştığımızda "nasılsın?" dedi, "seni çok fena gördüm, ne bu halin, ne oluyor?" "Şu oldu, bu oldu" diye ayaküstü olanları anlattım. Bana "sen onu bunu bırak" dedi, "sen bana kuşu getir, kuşu". Donup kaldım. Yüzüne hiçbir şey söylemedim, çektim yürüdüm gittim, son görüşüm de oydu. Sonuçta yazdım, attım, böyle de bir şarkı oldu... Keşke sağlığında bütünüyle kendimi ona anlatabilmemin başka bir dili olsaydı. Şimdi yaşamıyor olmasına daha da içerliyorum. Yazdıklarım havaya gitmiş gibi geliyor.

Bir de üvey babanla ilgili "Demirden Leblebi" şarkısı var. Yaşadığın kötü bir olay, bu şekilde şarkı haline gelip senin dışına çıktığında ondan kurtulmuş olacağını mı hissettin?

Önce öyle geldi bana. "Bunlardan bir şekilde kurtulmalıyım, atmalıyım üzerimden bu yükü" diye düşünüyordum. Ağlayıp sızlayarak pür perişan halde yaptım o şarkıyı. Dişlerimi gıcırdatarak, nefretle yaptım.

Üstündeki yükte bir hafifleme oldu mu?

Bardağı yere çarparsın kırılır, sonra alır yapıştırırsın, izleri hep vardır, onun gibi bir şey. O duyguyla birlikte ölecekmişsin gibi geliyor. Hep filmi başa sarıyorum, plağı başa alıyorum. Plak gidiyor, gidiyor, gidiyor, hep o noktada takılıyor. "Ben neden 15-16 yaşına kadar hep pantolon giyme ihtiyacı hissettim? Neden insanlardan kaçtım? Neden bunu yaşadım?" Sonra bunları atmak lazım diyorsun. "Şarkıyla bir şekilde rahatlarım" dedim. Ama, sadece rahatladığını zannediyorsun. Dışıma çıkmasından çok, içime yeniden dönüş yaptığını son zamanlarda daha iyi anladım.

Sende hakim olan duygu ne, bütün bu duyguların bileşkesi öfke mi, hüzün mü, kırgınlık, burukluk mu?..

Kırgınlık. Öfke, zamanla yerini kırgınlığa bırakıyor... Bu şarkı ancak hip-hop olabilir gibi geldi bana. İlk yaptığımda rap'ler bayağı sertti, öfke kusar gibiydi. Arkadaşım beni uyardı, "Senin annene karşı duygularını bu vurguyla dile getirmek istediğini zannetmiyorum. Emin misin bundan?" dedi. Hakikaten öyleydi. Bu, anneme karşı olan bir tutum değildi. Şarkıya geri dönüp düzeltmesini yapmak, yeniden okumak bile rahatsızlık verici oldu. Ama şarkının ağlak olmamasına da dikkat ettim.

Babana karşı duyduğun bu öfke, kırgınlık varken, annenle ilişkin nasıldı? Annen öğretmen mesela, en azından öğretmenlikten gelen bir otoriterliği, sertliği yok muydu?

İşin içine öğretmenlik girdiğinde otoriterdi, evet. Ama günlük hayatta hiç sertliği yoktu. Ne yazık ki, biz annemle birbirimizi çok fazla tanıyamamışız. 17 yaşında evlendikten sonra, tamamen kendi yolumu ayırmış bir insan olarak hayatımı sürdürdüm. Fakat geçen yıl, uzun bir süre annemle beraber olduk. Kocasının ölümünden sonra bende kaldığı dönemlerde kimseyi incitmemek adına en masum isteklerinden bile vazgeçiyor olduğunu gördüm. Seni kırmamak için her şeyi yapıyor. Şarkı istiyorsun, baştan sona söylüyor. Bir gün muhabbet sırasında "hadi parmaklarını dudaklarının arasına alıp ıslık çal" deyiverdim. Bilmediği halde denedi, becerdi, sonra bana da öğretti. Birçok konuda birbirimize benzediğimizi de farkettim. Bazen de tersi: 65 yaşında ve hâlâ dans etmeyi seviyor, eğlencenin içerisinde olsun istiyor. Yazın Blues Brothers konserine gitmiştik, benden daha fazla o eğlendi, bir ara solisti yakaladı, öptü. Nasıl şaşırdım. Ona "hoca'nım" deriz biz. Ben basit bir insanım, o kraliçe.

Müzikle ilk ilgilenmeğe başladığında annen teşvik etti mi?

Yeni bir şey öğrendim. Bir doktorumuz varmış, çocukluk doktorumuz.

Şarkılarda öyküye benzer bir ağ örüyorum. Zihnimde canlanan görüntüleri kelimelere döküyorum. Elle tutulabilir şeyler de var, "çay" diyorum, "kunduram" diyorum, "ve bir sabah paltonu giy, at kendini sokaklara" diye yazıyorum. "Bir yemin ettim ki dönemem"i kafanda canlandırman zor ama, "fabrikada tütün sarar sanki kendi içer gibi" deyince gözünün önüne geliveriyor.

Adam kısa bir zaman önce ablama rastlamış, "annen sizi bana ilk getirdiği zaman, kızlarım şarkıcı olacaklar, besteci olacaklar demişti" diye anlatmış... Bana mandolin çalmayı ilk annem öğretmişti, 6-7 yaşımda. Bir gün ben mandolin elimde gam yapmaya çalışıyorum, annemin de kulağı bende, masada ütü yapıyor. "Ya şunu doğru dürüst çalarsın yahut da ütüyü üstüne basarım" diye bağırdı. Baktım ki, bir kerede gamı çıktım, indim. Ütü belasına... Sonra kendime bit pazarından bir gitar aldırdım, okulda müzik hocasından ders almaya başladım. Annemin derslerinden kurtulmak için geçtim ben gitara. *(gülüyor)* "Anneciğim" demiştim, "bak sen gitar çalmayı bilmiyorsun, bırak da okulda öğreneyim şunu".

Evde herkes müzikle ilgiliydi galiba çocukluğunda...

Babaannem, Pamuk hanım şahane ud çalardı, şahane. O zamanlar gazinolara gidip sanatçıyı dinlemek çok kabul gören şeyler değilmiş. Adet üzre evlere davet edilirmiş sanatçılar. Ben hatırlıyorum, evimize Perihan Altındağ'lar, Müzeyyen Senar'lar falan gelirlerdi. Yorgo Bacanos'lar, büyük sazlar, üstadlar... Fasıllar geçilirdi, babaannem de onların içerisinde udsa ud çalardı, ritmse ritm tutardı... Bir usta gibi. Hiç sekmezdi, sekeni de hiç kulağı affetmezdi...

Çocukluğunun evdeki müziği neydi, kulağında kalan ses ne?

Türk sanat müziği dinlenirdi. Eşrefpaşa'da oturduğumuz evin karşısında bir kahve vardı Şükran Ay plakları çalan. "Uyan uyan sevgili yarim, aç pencereni..." şarkısı kalmış aklımda. Ben farklı müzikler dinlerdim, baskı yoktu asla. Annem çok güzel, usûlüyle şarkı söylerdi. Zaten dayımdan çekinmese bir radyo sanatçısı olacakmış, belki de bir yıldız. Bana öğrettiği ilk şarkı "La Paloma" diye bir şeydi. Sonra "Tuna Dalgaları" gibi ezgiler... O günleri özlüyorum. Bazen o sesler yandaki odadan geliyormuş gibi oluyor.

Kadın olmaktan ötürü pek çok sıkıntıyı hayatının her döneminde yaşamışsın. Aynı zamanda hayatında annen, babaannen gibi yumuşak, sevecen kadınlar var. Sen kadın olmayı nasıl yaşıyorsun, kendini bir kadın olarak tarif ediyor musun?

Yooo. Belki eskiden hayatı altedebilecek bir insan gibi hissediyordum kendimi. Önüne çıkan engelleri tek başına aşa aşa ne olduğunu unutuveriyorsun. Kadın ve anne, kadın ve evlat, kadın ve insan, kadın ve toplum, kadın ve ünlü sanatçı, bir şekilde taşlı pilav yemek zorunda olan biri... Beni kızdıran şeyler var: Mesela kalabalık bir sofrada, toplantıda tesadüfen herkesin sustuğu bir an gelir ya; "sessizlik oldu, herhalde bir yerlerde bir kız doğdu" denirmiş. Veya, şarkıda da yazdım, "kız doğunca saçaklar ağlarmış". Yani kadınlar öyle kadersiz ki, buzlar üzüntüsünden erimeye başlıyor, saçaklar bile ağlıyor... Aslında, kadın da, erkek de aynı mücadeleyi veriyor sonuçta. Bir daha dünyaya gelsem gene kadın olmayı isterdim. Ama ben bunu kadın olarak yapıyorum diye böbürlenmenin bir alemi yok.

Sen kadınlarla bir dayanışma duygusu hissediyor musun, kadınlara kendini daha iyi anlatmak, ortak sorunlar yaşamak gibi bir paylaşma, dayanışma...

Kendimle bile dayanışamıyorum, milletle nasıl dayanışayım?..

Bazı konuları öyküleştirmeyi, filmleştirmeyi düşündüğünü söylemiştin bir keresinde... Ama sana en yakın gelen, en kendiliğinden çıkan, şarkı sözü formatı galiba...

Evet, öyle. Ama "Sokak Kızı"nı çıkardığım dönem, ömrümün birkaç senesini film yapmak istedim. Annemle babamın ayrıldığı dönem, garlarda, trenlerde, sokaklarda geçen bir dönemdi. Misket oynadığım, serseri gibi takıldığım yıllardı. O dönemi filme aktarmayı istemiştim, bir gayret bir şeyler yazdım. Sonra yeterli bulamadım, beceriksiz bir yazı oldu. Şimdi kısa metrajlı film projelerim var. Yapabilirsem, Oğuz Atay'ın "Beyaz Mantolu Adam"ının filmini yapmak istiyorum. Çok kısa olmaz o ama, hakkı neyse onu vererek... Onun dışında da, kendi yazdığım küçük küçük öyküler var, onları kısa metrajlı filmler olarak çekmek istiyorum.

"Aşıklar Parkı"nın klibini ne kadar yönlendirdin, hakim olabildin mi?

Olabildiğim kadar. Basit, ama basit olduğu kadar güzel bir şey çekiyordu canım. Çocukluğumdan bu yana kafamda olan bir şey vardı: portakal dansı. Hatırlıyorum, daha çok babaannem balolara giderdi, eşin dostun evinde öyle geceler düzenlenirdi. Oralarda görüyordum, portakalı düşürmeden dans edilirdi. Komşularım olan dünya tatlısı bir çift var, Saime hanımla Ali İhsan bey, onlardan rica ettim, oynadılar. Zamanında "Gidelim Buralardan"a klip çektiğimizde şapkadan fil çıkarmayı başarabilmiştik.

Belli bir müzikal türü albümde korumak gibi bir derdim olmadı. Benim özen gösterdiğim şey, piyasayla mesafeyi korumak. Dünya değişip dururken, hep bulunduğun noktada kendi etrafında dönüp dolaşmak anlamsız. O zaman yeknesaklık başlıyor. Olmayan neşemi de kaçırıyor, bari başkasınınkini kaçırmasın.

Şimdi iletişim fakültesinde, böyle de pekala olabiliyor dersi veriyorlarmış.

Şimdi klip yapmak neredeyse bir zorunluluk gibi parçaların tanınması için...

Burada tamamen ticari amaçlı. Kanallara para veriyorsun üstüne. O kanallar müziğin yanında değil, karşısındalar. Albümünü tanıtman, ses getirme şansı tamamen klibe bağlı. Dün akşam, telefonda bir not buldum, "yeni klibini izledim, çok güzeldi" diyor. Yeni albüm yerine, şarkı yerine artık klip konuşuluyor. Can sıkıcı bir şey.

Plak şirketlerine karşı bağımsızlığını nasıl koruyabiliyorsun?

Daha en baştan "ben paramı bastırırım, albümümü yaparım, şirket de basar, dağıtır" diye düşünüyordum. Öyle başladım, öyle gitti...

Kimse sana "nasıl bir şey yapacaksın, bir dinleyelim" benzeri şeyler söylemiyor yani...

Söyleyemezler. "O yaparsa, yapar. Biliyor işini. Yapar getirir," diyorlar. Bazen de "Göç" gibi riskli işler olduğu zaman, kendi firmamdan çıkarıyorum. Onlar riski sevmez, ben de özgürlüğümü veremem.

Müzik dünyasında çok daha genç yaşta, müzik yapan insanlar var. Hepsinde de belli kalıplar, efendi uslu şarkı sözleri, suya sabuna dokunmayan bir tavır... Senin farklılığın, bu anlamda gençliğin, deneyciliğin bu özgürlükten mi geliyor?

Kuşağımın getirdiği bir şey olabilir mi acaba? Ama ben de o yaşlarda şimdi yazdığım gibi şeyler yazamıyordum ki aslında... Şimdi 43 yaşıma gelmişim, ne yaşamışsam iyi kötü, onlar beni beslemiş. Onlardaki eksiklik yaşam biçimlerinden, yapımcısının dayatmasından falan kaynaklanabilir. Kelime hazneleri çok kısır, dünyadaki müziği takip eden yok... Bir de ben kendimi hiç öyle olmuşum, bitmişim varsayamıyorum. Albümün kartonet çalışması sırasında, resimler, illüstrasyonlar yapılırken Hakan'a (Karataş)

çok özenmiştim. Hemen ertesi gün gittim pastel boya aldım, resim kağıtları aldım. Soyundum dökündüm o işe. TRT2'deki Resim Sevinci programına takılmaya başladım. Nasıl kışkırtıcı bir program. Al eline boyayı, fırçayı, yap diyor. Yaptım ama çok güldüm, kendimi yerlere atarak güldüm: Bir kadındı çizmek istediğim, sanki yere yapışmış, kuyruklu Kongo kurbağası gibi bir şey çıktı. Üzerinden de TIR geçmiş... Ve kızamık çıkarmış... *(gülüyor)* Hayal kırıklığına uğradım, ondan sonra bir daha elime almaya cesaret edemedim boyayı. Gene de denedim işte. Birkaç ay önce de klavyeye merak saldım, aleti stüdyodan eve taşıdım, geceleri çalıp duruyorum. Böylece şarkıların düzenlemelerine daha iyi hakim olabileceğimi düşünüyorum. Kafamda çalan şarkıyı karşımdakine anlatmak çok zor bir şey çünkü... Şöhretim elden gidiyor krizlerine yakalanmazsam, daha çok şeyler denemek istiyorum şarkılarımda.

Demin söz ettiğimiz eksiklik, sözü yazan başka, besteyi yapan başka, yorumlayan başka kişiler olunca da ortaya çıkıyor olabilir mi?

Olabilir. Asıl sorun kelime haznesi. "Zilli" gibi bir söz moda oluveriyor, bir bakıyorsun zilli menüsü oluşuyor. Sonra karınlar doyunca, başka bir laf... Hayret verici şeylerle karşılaşıyorum. Mesela, bir şarkı sözü yazılıyor, hangi şarkıcı gelirse, hangi şarkı gelirse ona giydirilmeye çalışılıyor. Kliplerde de aynısı. Bana klip çekmek isteyen bir ekip geldi, çekmeyi düşündükleri öyküyü anlattılar. Uymadı, olmadı. Sonra bir baktım, bir başkasının şarkısında bana anlattıkları klip. O şarkıya da uyabiliyormuş meğerse. Her şarkıya uyabilir bir klip, her şarkıcıya, her şarkıya uyabilir sözler! N'oluyoruz yaa! Bu yüzden kendi şarkılarımı yazıyorum. İyiysem, bu yüzden iyiyimdir.

Bu ülkede Nazan Öncel diye, şarkı yazan bir insan var. Keşke sayıları daha çok olsa. Marianne Faithfull'lar, Patti Smith'ler, Joni Mitchell'lar olsa...

Bu albümde müzikal olarak pek çok farklı tür var, Arap-Ortadoğu etkisinden halk müziğine, hip-hop'tan rock'a...

Belli bir müzikal türü albümde korumak gibi bir derdim olmadı. Benim özen gösterdiğim şey, piyasayla mesafeyi korumak. Dünya değişip dururken, hep bulunduğun noktada kendi etrafında dönüp dolaşmak anlamsız. O zaman yeknesaklık başlıyor. Olmayan neşemi de kaçırıyor, bari başkasınınkini kaçırmasın.

Sen de başkalarına şarkı veriyorsun zaman zaman. Sonra onlar yorumlanırken için cız ediyor mu, kendini nasıl hissediyorsun?

Bazen para kazanmak için bazen de kıramadığım için veriyorum. Aman ne iyi ettim de şu şarkıyı verdim dediğim daha hiç olmadı. Kadın altı kere rujunu sürmeye üşenmiyor ama şarkıyı ikinci kez okumaktan kaçıyor. Hep de bir aceleleri vardır. Ya gündem kaçıyordur, ya para.

Albüm çıktıktan sonra şimdi hakkında yazılar yazılıyor, sağda solda söyleşiler başlıyor... Medyadaki Nazan Öncel'le, Nazan Öncel ne kadar uyuşuyor?

Bana en baştan beri "uçuk kaçık bir kadın" etiketi yapıştırdılar. Delilik tek başına meziyet değil. "Derin" demelerini tercih ederdim. Hakikaten iyi bir şeyler yaparsanız, elinizi kolunuzu bağlayıp bir odaya tıkmak isterler. Söyleyecek sözü olan insanlara karşı mesafe alırlar. Çünkü kötü iyiden korkar. Kimse üzülmesin diye, ferahlasınlar diye kötü yazamam ben. Böylelerine 80 derece Pereja limon kolonyası salık veriyorum. Ferahlatıcı.

Hiç konuşmayayım, söyleşileri kabul etmeyeyim gibi bir hisse kapıldığın olmuyor mu?

Albümünün dinleyicine ulaşmamasını göze alırsan, zaman zaman aldığın o kararları uygulayabilirsin. Ama maalesef bir iş yapılıyor, seneler veriliyor, emek veriliyor. Bunu hakikaten göze alamıyorsun. Ama seçici olmak durumunda kalıyorsun.

"Sokarım Politikana" radyolarda çalınmıyor galiba?..

Bazılarında yasaklı. Mesela Radyo D'de Fatih Altaylı yasaklamış. Aynı radyoda "Kalaşnikof" da yasakmış. Belki TRT'de de yasaklı olabilir. Politika lafından tırsmış olabilirler. Bir de "sokarım" girince işin içine. Hem ahlaka mugayyir, hem de politika!

"Sokarım"dan başlayalım mı? Sonra "politika"ya gelelim...

"Sokarım Politika" aşk ilişkilerini, ilişkilerde madalyonun öteki yüzünü anlatan bir şarkı... Bazı ilişkilerde "sokarım" demek hafif bile kalıyor... Küfretmek, argo konuşmak insanın bünyesinde bir doğal ihtiyaç. Şarkıları bundan uzakta mı tutmalıyız yani?.. Bundan yıllar yıllar önce evde çok ilginç bir manzarayla karşılaştım. Oğlum Serkan o zaman dokuz yaşlarında; okuldan arkadaşlarıyla eve gelmişler, teybin başına geçmişler, içlerinden geldiği gibi güneş yüzü görmemiş küfürleri dolduruyorlar. Sonra play'e basıp kaydettikleri küfürleri kahkahalarla dinliyorlar, bir taraftan da hâlâ birbirlerine küfrediyorlar, "bak burda ben ne demişim, bak sen nasıl küfretmişsin" falan gibilerinden... O yaşta çocuğun aklına bu nasıl gelebiliyor? Sorduğumda "ya, eğleniyoruz işte" dedi. Ben valla, bir sürü küfürü o kasetten öğrendim. *(gülüyor)*

Sorgulayan bir insansan, bu rahatsızlıklar dominant duygularsa sende, tabii sorumluluk duyuyorsun. Aktif olarak politika yapamam ama politik şarkılar yazabilirim, görüşlerimi anlatabilirim. Mesela polisler hakkında bir şarkı üstündeyim şu sıralar.

Peki politikayla, en geniş anlamıyla politikayla ilişkin nasıl? O anlamda kendini politik bir insan gibi görüyor musun?

Ben politikanın tam olarak varlık sebebini sorguladığım zaman, niçin var diyorum. Kişilerin sosyal hak ve hukuklarını oluşturmak adına vardır. Eşitlik, özgürlük, adalet ve barış adına vardır. Eğer bunlar yoksa, o zaman olmasının anlamını sorguluyorsun.

Sesini duyurma araçlarına sahip olan bir müzisyenin, sesini duyurmaktan mahrum insanlar adına politik olarak sorumlulukları olduğunu düşünüyor musun?

Türkiye'de korku var. İnsanlar bugün söylediğini yarın inkâr ediyor. Sesini duyuranların da başına gelenler belli. O kadar her şeyi sorgulayan bir insansan, bu rahatsızlıklar dominant duygularsa sende, tabii sorumluluk duyuyorsun. Aktif olarak politika yapamam ama politik şarkılar yazabilirim, görüşlerimi, hassasiyetimi anlatabilirim. Mesela polisler hakkında bir şarkı üstündeyim şu sıralar, "karakola çektiler / gitti dönmedi" diye başladım yazmaya... Nereye gider, kiminle buluşur bilmiyorum. Hatırladığım bir şey var: Tam "Sokak Kızı" zamanları, beni bir gün Nokta dergisinden aradılar, "sizi kapak yapacağız, Cumartesi annelerinin arasına katılabilir misiniz, resimlerinizi çekeceğiz" dediler. Ben de onların acısına ancak şarkılarımla ortak olabileceğimi anlattım. Kabul etmedim tabii. O sıralar, şimdi adını anmak istemediğim yapay bir insan da başka bir dergiyle böyle bir iş yapmıştı. Belli ki beni onunla çarpıştırmak istediler. Bazen böyle tuhaf şeylere malzeme yapmak istiyorlar seni.

Senin dinleyici olarak müzikle ilişkin nasıl? Kimleri, neleri dinliyorsun son sıralarda?

Evin içersinde bile aşağı yukarı gezerken walkman'le dolaşıyorum bazen. Daha iyi içine alıyor beni. Birbirinden çok uzak tadlardaki müzikleri de çok severek dinlediğim oluyor. Bizden son zamanlarda Hakan Taşıyan'ı, Hakkı Bulut'u, Teoman'ı dinliyorum. Beck'in son albümü çok iyi, Bruce Springsteen, Portishead, Lou Reed, Bowie dinliyorum sık sık. Bir de, pek erken bir keşif sayılmaz ama, Jacques Brel girdi hayatıma son zamanlarda. Bir de videosu var bende... Ben sahnede gitarım olmayınca elini kolunu nereye koyacağını bilemeyenlerdenim. Okudum ki Jacques Brel de ilkten öyleymiş, sonra gitarı bırakıp müthiş bir sahne diline sahip olmayı başarmış. Bir yandan o gözle de seyrediyorum filmi...

Söyleşi: **Siren İdemen**

KODMÜZİK

TOM WAITS
Yeni Albüm
MULE VARIATIONS

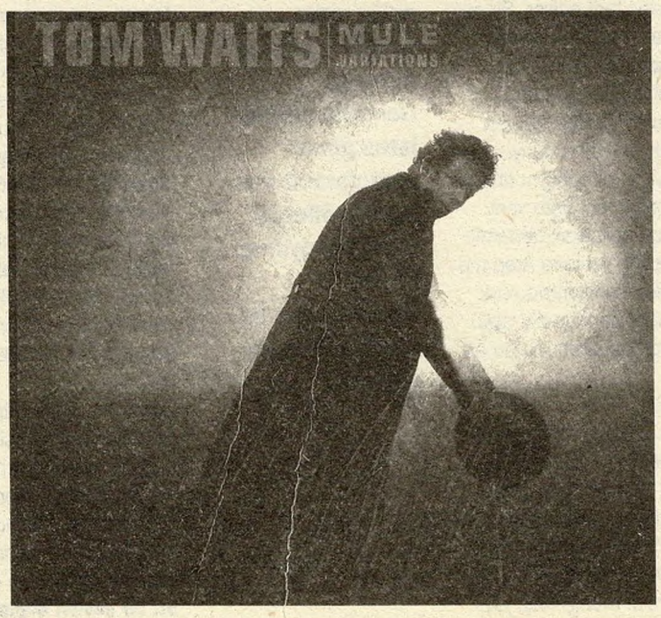

"Mule Variations, Waits'in en kolay dinlenilir albümlerinden biri ve besteciliğinde pozitif ve iyimser bir dönemin kapılarını aralıyor"
Austin American Statesman

P.K.: 144 Beyoğlu/İstanbul | Tel: 0212 293 2065 - 292 0465 | Faks: 0212 292 0473 | kod muzik@superonline.com | www.kodmuzik.com

Skunk Anansie

Önce "Sunburnt and Paranoid", sonra "Stoosh", şimdi de "Post Orgasmic Chill". Beş yılda dört milyondan fazla satmışlar. Üstelik, bunu hiç "satmadan" başarmışlar. Skunk, hilafsız, son zamanların en radikal gruplarından. Hiç eyvallahları yok, doğru bildiklerini, doğru bildikleri şekilde söylüyorlar. Ve yürek ferahlatıyorlar. Kan kaynaması da cabası. "Çekiç, örs ve üzengi"yi biraz zorladıkları oluyor ama, olsun. Hemen ilave edelim: "Post Orgasmic Chill"önceki albümlere göre, "yumuşak" sayılır. Sadece "göre"li olarak tabii. Grubun sesi Deborah Dyer, namı diğer Skin'in Melody Maker, Flipside, Scotsman ve Kerrang'a söylediklerini naklediyoruz.

Sırtlanlar nasıl saldırır?

Afrika'da turnedeydiniz, izlenimleriniz nasıl?

Skin: Afrika, insanı mütevazi olmaya mecbur ediyor. Afrika'da insanların hayatı o kadar zor ki. Oradaki müzisyen arkadaşlarımız sefalet içinde yaşıyorlar, bir yandan müzik yapmaya uğraşıyorlar, bir yandan da ailelerinin geçimini temin etmeye çabalıyorlar. Bir kısmının on çocuğu var, teneke evlerde yaşıyorlar. Bu gerçek insanı tevazuya mecbur ediyor. Benim, hayatımdan şikayet etmeye hakkım yok. İş hayatımız ne kadar zor olursa olsun, sonuçta yemeklerimizi otellerin restoranlarında yiyoruz.

Albümün adının "Post Orgasmic Chill" (Orgazm Sonrası Ürperti) olması haliyle yadırgandı, öyle değil mi?

Orgazm tıbbi bir kelime. Ama insanlar nedense bu kelimeyi "pis" buluyorlar, zira orgazm cinsel bir şeyi tarif ediyor. Bir şey cinsel diye "pis" demek değildir ki. Orgazm tıbbi bir tariftir.

Bu albüm diğerlerine kıyasla epey zamanınızı aldı galiba...

Evet, kayıt süreci epey uzun sürdü. Şarkıları yazmak da... "Stoosh"u dokuz günde yazmıştık. Bu sefer, "biraz ağırdan alalım" dedik. Çok iyi albümler yapmıştık, bu daha da iyi olsun istedik. Bir şarkının istediğimiz kadar iyi olmadığını düşündüğümüzde, kayıtlara ara verdik, tatile çıktık, dönüşte yeni baştan başladık. Albümü üç ayrı stüdyoda çalışarak tamamladık. "Post Orgasmic Chill"de drum'n'bass'ın yanısıra Arap melodileri ve Afrika havaları var. İlk albümdeki şarkılarımız rock şarkılarıydı. Ancak, bizim perspektifimiz çok daha geniş açılı. Dolayısıyla, ikinci albümümüz doğal olarak baharatlıydı, bu albüm ise iyiden iyiye lezzetli.

Yaptığınız müziği nasıl tarif ediyorsunuz?

Akla gelen her türle tarif edildik: Ajit-pop... Siyasi marş... Brit-pop... Crossover... En uygunsuz olanı "heavy metal" diye tanımlanmamız. Led Zeppelin veya Rolling Stones benzetmesine bir itirazım yok, ne de olsa onlar klasikleşmiş gruplar. Ama Bad Brains, Fishbone veya Living Colour'a benzetildiğimizde kanım donuyor. Bizi bir tarif içine hapsetmeye çalışıyorlar. Biz punk değiliz. Brit-pop, siyah müziği, eşcinsel müziği filan yapmıyoruz. Öfkeli kadın grubu da değiliz.

Biz iyi eğitimli siyaset bilimcileri gibi değiliz. Yalnızca işçi sınıfına mensup ve belli bir görüşü olan insanlarız. Bir grup olarak eşitlik temelinde çalışıyoruz. Kararları birlikte alıyoruz. Gerçekleştirmek istediğimiz amaçlarımız var. Kör bir öfkeyle isyan etmiyoruz. Pozitif agresyondan ve pozitif öfkeden yanayız.

Skunk Anansie'nin albümlerinin "şahsi" oldukları biliniyor, ama galiba "Post Orgasmic Chill" çok daha "şahsi"...

Evet, şahsi. Çünkü kendimizi anlatıyoruz. Çoğu şarkı çift anlamlı. Bazı şarkılar daha politik. Bu albümde "kişisel" ile "siyasal"ı daha fazla "bir"leştiriyoruz. Şarkıların içeriği ve söyleyiş biçimimiz bu sefer bir hayli farklı. Birkaçı dışında bütün parçalarımız politik içerikli. Mesela, "You're Pulling Me Down"ın (Beni Aşağı Çekiyorsun) konusu, bir insanı idealize etmek ve ona inanmak. Clinton'ı alın mesela, herkes ona inandı, onun iktidara gelmesini istedi. Tıpkı Tony Blair'de olduğu gibi. Blair'e inandık, İşçi Partisi'nin iktidara gelmesini istedik. Blair bazı iyi şeyler yaptı ama, insan "hey allahım, ona inanmıştım!" diye içini çekmekten kendini alamıyor. Dolayısıyla o şarkı çift anlamlı. Çok kişisel bir yanı var, mesela benim kendi hayatımda kendilerine inandığım bazı insanlar öyle şeyler yaptılar ki, insanoğluna inancımı yitirdiğim zamanlar oldu. Şarkının bir de politik yanı var, politik bir bağlamı... Bazı parçalar böyle, hem şahsi hem siyasi şeyler.

Siyasiliğiniz "sözel" mi, yoksa eylemciliğiniz de var mı?

Turnedeyken eylemlilik pek söz konusu olamıyor. Yine de bütün konserlerimizde deklarasyonlar oldu, bundan sonrakilerde de olacak tabii. Ama geçen yıl daha aktiftik, yalnızca "söyleyen" değildik, "eyleyen"dik. Biz bir grup olarak eşitlik temelinde çalışıyoruz. Kararları birlikte alıyoruz. Aslına bakarsanız, güzel bir aileyiz. Bazen çok şiddetli tartışmalar yapsak da...

Müzik ve politika bir arada olabilir mi?

Bence müzik değişimin marşıdır. Müzik, insanların belli bir konudaki duygularını hülasa edebilir. "Free Nelson Mandela" klasik bir örnektir. Mandela'nın kim olduğunu bilmeyenler bu şarkı sayesinde öğrendiler ve meseleye müdahil oldular. Fakat müziğin çözüm getirebileceğini düşünmüyorum, örgütlenmiş insanlar tarafından desteklenmediği sürece...

Siz bir şeyleri değiştirmeye mi çalışıyorsunuz, yoksa bireysel şeytanları kovmaya mı?

Ben kesinlikle bir öğretmen değilim. Vaiz de değilim. Ama bizim felsefemiz, her zaman statükoya meydan okumak olmuştur. Ama biz iyi eğitimli siyaset bilimcileri gibi değiliz. Biz yalnızca işçi sınıfına mensup ve belli bir görüşü olan insanlarız.

Dinleyicilerinizin sayısı arttıkça profilleri de değişiyor. Eskiden konserlerinizde daha çok "freak"ler olurdu, şimdi ise "mainstream"...

Gördüğünüz gibi, biz farklı insanlarız ve bütün farklı insanlara kapımız açıktır. Geçenlerde bir konserde, bir kadın yanıma geldi ve "ben sizin hayranınızım, birlikte çalıştığım insanlar da sizi seviyor" dedi. Bu kadın bir polisti. İlk tepkim "siktir git" oldu. Ama, meseleye daha geniş bir açıdan bakmak gerekiyor. Başka terimlerle düşünmek gerekiyor. Öğrendiğim şeylerden biri önyargısız olmak. Eğer biri bana tamamen "cool" bir şekilde yaklaşıyorsa, ona açığım. Ama eğer biri bana hakaretamiz davranıyorsa, siktiri çekerim. Söz konusu kadın için bir umut var demektir. "Norm"ların dışındaki bir şeye ilgi duyuyor, onu beğeniyorsa katı, yobaz bir kafası yok demektir, iç dünyasında başka bir şeyler var demektir. Plak satışları belli bir düzeye ulaşınca Oasis ya da Janet Jackson alan insanlar da Skunk Anansie almaya başlıyor. Bu, mainstream dinleyicidir. Bizim dinleyicilerimiz biraz farklı. Dreadlock'lular da, skinhead tipli gençler de konserlerimize geliyor. Normalde bu iki topluluk pek uyuşmaz. Ama, Skunk Anansie konserlerinde birbirlerine koltuk çıkıyorlar. Biz açık fikirliyiz, ama müziğimizi belli bir piyasaya, belli bir kesime uygun hale getirmek üzere değiştirmek bizim meşrebimiz değil. İnsan, kendisine sadık olmalıdır.

Şarkı sözlerinizin eskisi kadar keskin olduğunu söyleyebilir misiniz?

Tabii. Hatta daha keskin olduğunu söyleyebilirim. Şimdi artık, "Yes, It's Fucking Political" (Evet, Siktiğimin Politikası) ve "Little Baby Swastika" (Gamalı Haç Yavrusu) tarzında söylemeye ihtiyacımız yok, çünkü bunu zaten söyledik. Bozuk plak gibi aynı şeyi tekrarlamanın bir manası yok. Sözlerimiz daha özlü, daha şahsi ve daha duygusal. Her şarkıda politika var, yalnızca biraz daha fazla kulak kabartmak gerekiyor. Mesela, "We Don't Need Who You Think You Are" politik bir şarkı. Güney Afrika'yla ilgili, ama siyah-beyaz meselesini enine boyuna ele alıyor, beyazların siyahlarla ilgili yaptığı benzetmelerin ne kadar derinlere indiğini gösteriyor...

Şöhret sizi nasıl etkiledi?

Biz öyle esrarengiz rock starı ayaklarında değiliz. Geçenlerde bir-iki konsere gittim, insanlar gelip imza istediler. Eğer bizim yerimizde Marilyn Manson olsaydı, orası çılgına dönerdi, çünkü o öyle bir imaj oluşturdu. Ama aslında bizim albümlerimiz onunkilerden daha fazla satıyor...

"Post Orgasmic Chill" şahsi bir albüm. Çünkü kendimizi anlatıyoruz. Çoğu şarkı çift anlamlı. Bu albümde "kişisel" ile "siyasal"ı daha fazla birleştiriyoruz.

Son albümünüz diğerlerine kıyasla daha "yumuşak" gibi. Bu, "piyasa"ya verdiğiniz bir taviz mi?

Siz eleştirmenlerin böyle boktan yorumlar yapacağınızı biliyordum. Bana göre, balad denen şey Celine Dion'un yayvan yayvan söylediği şeydir. Şarkı sözlerimiz "radyo dostu" değil. Hatta, birçoğu "kabul edilemez" sınırında.

Sıfır numara traşınız, kendinizi siyah, biseksüel ve düzen karşıtı olarak tarif etmeniz... Bütün bunlar sizin için ne ifade ediyor?

Bunlar benim radikal bir dönüşüm geçirmeme neden olan tecrübelerdir. Ayrıntılara girmek istemiyorum, özet şu: Bana fena muamele edilmesini sineye çekmemeye karar verdim. Mahçup, terbiyeli bir kız olmaktan gına getirdim.

Saçınızı niye uzatmıyorsunuz?

(gülüyor) Bir seferinde üç ay boyunca uzatmıştım, ayrıca maviye boyatmıştım. Fakat tekrar traş edince kendimi daha iyi hissettim. Her gün saç taramak, sürekli boyamak zorunda olmak can sıkıcı işler.

Şarkılarınızda cinsel imaların bolluğu dikkat çekiyor...

Bence bütün davranışların altında cinsel bir boyut var. Dünyaya seks, politika ve para hükmediyor. Fakat, bunlar içinde en baskın olanı seks. Bizim grup olarak, temelde bir "seks aşkı"mız var, sekse duyduğumuz yoğun sevgimiz var. Evet, düzüşme aşkı. *(gülüyor)* Bir sürü şeye seks perspektifinden bakıyoruz. Ve dört yıl boyunca bütün bu turneler, çılgınca şeyler, başarı filan... Dört yıl süren bir orgazmın sonrasında yaptığımız bir albüm olduğu için adını "orgazm sonrası ürperti" koyduk.

Medya sizin için "örümcek kadın" diyor...

Bir sürü medya mitolojisi var. Mesela, iyi müzik yaratabilmek için eroin bağımlısı olmak gerekiyor. Veya eroin bağımlısı olmamak gerekiyor, çünkü bağımlı olmamanın yarattığı gerilim iyi müzik yaratmaya sebep oluyor. Ayrıca, bir grup olarak müzik yapmak üzerine de bir sürü mitoloji geliştiriliyor. Biz bu mitolojilere kulak asmıyoruz. Zaten, nihayetinde insanların istediği uyumlu bir grup, gerisi faso fiso. Biz pozitif agresyondan ve pozitif öfkeden yanayız. Gerçekleştirmek istediğimiz amaçlarımız var. Kör bir öfkeyle isyan etmiyoruz. Biz sırtlanlar gibiyiz. Sırtlanlar nasıl saldırıya geçer bilir misiniz? Bir, iki, üç, hazır, fırla!

GUS GUS
THIS IS NORMAL
4AD

İzlanda'nın popüler müziğe Björk'ten sonra en büyük armağanı olarak gösterilen **Gus Gus**, yeni albümü This Is Normal'da techno, soul ve trip-hop'un heyecan verici bir kolajını sunuyor.

MOBY
PLAY
MUTE

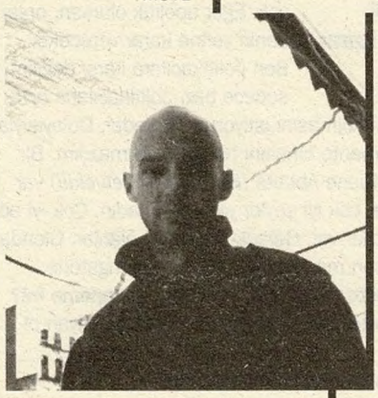

Moby, Play'de geleneksel blues ve soul şarkılarından aldığı sample'ları big-beat ve hip-hop ritimleriyle biraraya getirerek yepyeni bir tınıya imzasını atıyor.

THE ROBERT CRAY BAND
TAKE YOUR SHOES OFF
RYKODISC

BB King, John Lee Hooker, Buddy Guy gibi blues'un efsane isimleriyle birlikte anılan **Robert Cray** yeni albümünde blues kalıplarını 60'ların soul'uyla harmanlayarak çağdaş blues'un en iyi örneklerinden birini veriyor.

KODMÜZİK

P.K.: 144 Beyoğlu/İstanbul | Tel: 0212 293 2065 - 292 0465 | Faks: 0212 292 0473 | kod muzik@superonline.com | www.kodmuzik.com

Farzedelim...

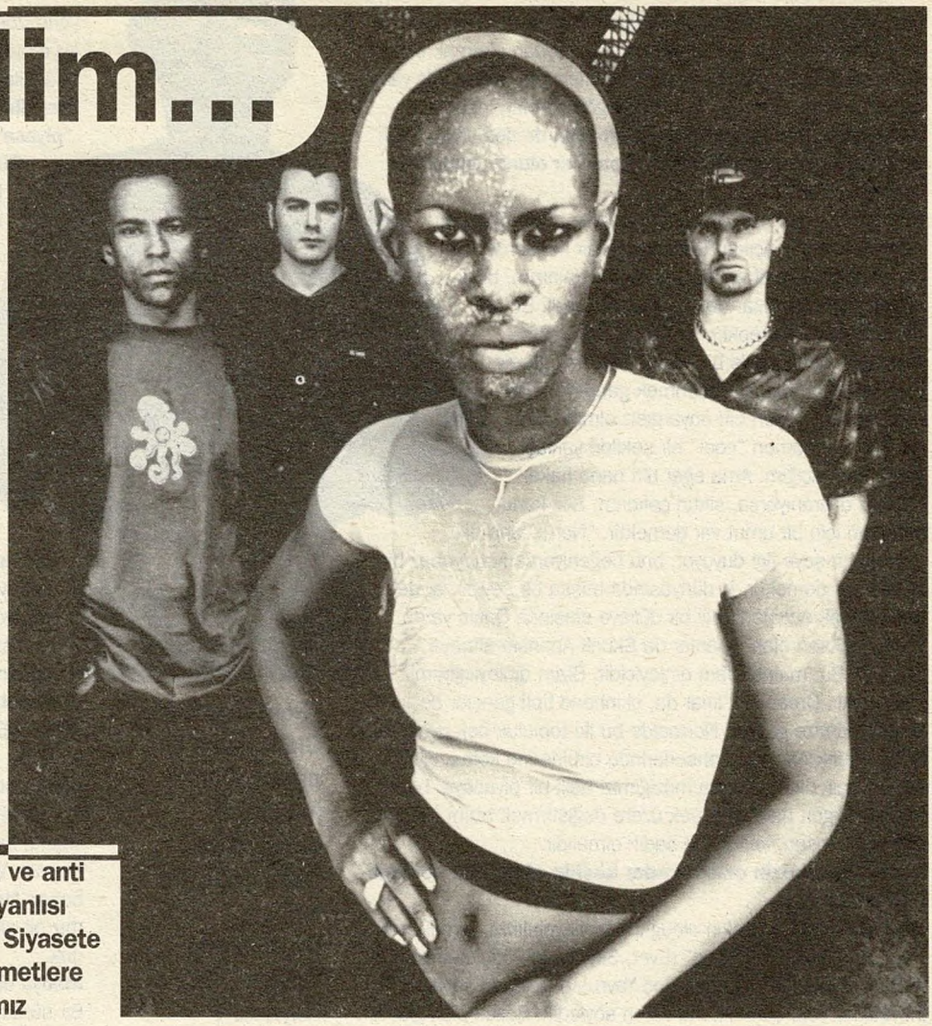

Farzedelim, turnedesiniz, sevgilinizden uzaktasınız ve karşınıza hoşlandığınız biri çıktı. Ve farzedelim, kimsenin ruhu duymadan onunla yatma şansınız var. Ne yaparsınız, onunla yatar mısınız?

Skin: Hayır, yatmam. Ben hayatımda hiç sadakatsizlik yapmadım. Şimdiye kadar. Eğer birisiyle berabersem, başka birine ilgi duymam. Eğer başka birine ilgi duyuyorsam, beraber olduğum insandan ayrılırım, çünkü beraberliğimizin sona erdiğini anlamış olurum.

Farzedelim, bir taksinin arka koltuğunda unutulan bir çantada 100 bin dolar buldunuz. Ve içindeki karttan paranın bir hayır kurumuna ait olduğunu anladınız. Ne yaparsınız? İade eder misiniz?

Valla 100 bin dolar pek bir para değil. Çok, ama o kadar da çok değil. O parayla Londra'da doğru dürüst bir ev alamazsınız. Dolayısıyla iade ederdim. O parayı almak kötü "karma" olurdu. Bu konuda bir melek gibi davranmam gerekir, yoksa ikinci hayatımda Glenn Hoddle'ın gazabına uğrarım.

Farzedelim, bir nehrin kıyısında yürürken General Pinochet'nin boğulmak üzere olduğunu ve sizden yardım istediğini gördünüz. Ne yaparsınız?

Yardım ederdim.

Şili'nin işkenceci, katil Pinochet'sine mi!?

Evet, nehirden çıkarıp ağzını burnunu dağıtırdım. Öyle orada boğularak ölmesi çok yetersiz olurdu. Onu kurtarıp yargıya teslim ederdim. Ölmek onun için kurtuluştur, onun yargılanması lazım.

Birisinin ölümünden mutluluk duyduğunuz oldu mu hiç?

Margaret Thatcher hâlâ yaşıyor mu? Öldüğü için özellikle mutlu olduğum kimse yok, ama bazı ölümlerden sonra "dünya için bir kayıp sayılmaz" diye düşündüğüm oldu. Hemen herkes iğrenç yobazlardan nefret eder. Bir ölüm üzüntü yaratmıyorsa, dünya için bir kayıp değil demektir. Bu konuya siyasi bir açıdan bakıp "şunlar ölse iyi olur" denebilir pekala. Eğer şahsen tanımıyorsanız, duygudan bağımsız bir cevap verebilirsiniz. Mesela Enoch Powell gibi kalın kafalı bir ırkçıdan dünyanın kurtulması iyi olur. Çünkü o evinize girip sizi öldürmeye niyetli, sıradan, anonim bir Ku Klux Klan üyesi değil.

Anarşist ve anti siyaset yanlısı değilim. Siyasete ve hükümetlere ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. İnsanların politikaya katılmalarını, müdahil olmalarını istiyorum. Eğer siyasete dahil olmazsak olayların gidişatını etkileyemeyiz, anamızı ağlatırlar. Eğer apolitik olursan, onlar senin yerine karar verecektir.

Farzedelim, McDonald's, "Charlie Big Potato" adlı şarkınızı reklamlarında kullanmak için size çuvalla dolar teklif etti. Ne yaparsınız, "Charlie Big Patato"yu satar mısınız?

Asla. *(yüzünde iğrenme ifadesi)*

Farzedelim, Başbakanlık Konutu'na davet edildiniz. Davetteki pop starlarından biri tuvalete gidip beraber kokain çekmeyi teklif etti. Ne yaparsınız?

Tabii ki kabul ederim.

Farzedelim, gecenin bir vaktinde elinize parlamentoyu havaya uçurma fırsatı geçti. Yakalanma ihtimali de yok. Ne yaparsınız?

Boş binayı bombalamanın bir manası yok. Gerçi bir sürü insana iş çıkardı bu sayede. Ama parlamento binası çok güzel bir mimari yapı. İçim elvermez. Anarşist ve anti-siyaset yanlısı değilim. Ben siyasete ve hükümetlere ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum. Ve insanların politikaya katılmalarını, müdahil olmalarını istiyorum. Eğer siyasete dahil olmazsak olayların gidişatını etkileyemeyiz, anamızı ağlatırlar. Benim, "bütün politikacılar aynı bokun soyudur" türünden anarşist bir zihniyetim yok. Eğer apolitik olursan, onlar senin yerine karar verecektir. Ben politikacılara karşı değilim, sadece bazı politikacıların ortadan yokolmasını istiyorum, o kadar. Dolayısıyla parlamento binasını havaya uçurmazdım. Bir kere Diane Abbots *(Hackney milletvekili)* var orada, çok iyi şeyler yapıyor o kadın. Çok iyi politikacılar var. Gerçekten "cool" olanlar. Glenda Jackson mesela. Mesela Ken Livingstone...

Cennete mi gitmek istersin, cehenneme mi?

Cennete. Çünkü orada pek fazla hıristiyan olmaz.

Senin cennetin nasıl bir yer?

Bir rock grubunda şarkı söylemek ve dünya turnesine çıkmak. Konserden konsere zaplanmak isterdim. Ki, konserlerde zinde olabileyim. Seyirciler de balistiğe meraklı olmasalar ve güvenlik güçlerine gerek kalmasa...

Farzedelim, bir partide 18 yaşındaki bir kız size kur yapıyor. Ne yaparsınız?

Reddederim, sonra da dışarıda arabada oturup peşimden gelmesini beklerim. Hayır, şaka söylüyorum. Genç kızlar bana çekici gelmiyor. 16 yaşındaki birisine ilgi duyamam. Ben 32 yaşındayım. Daha genç olsaydım, 25 veya 18, ilgi duyabilirdim, zira akranım sayılırdı.

Farzedelim, bir porno dergisi, çıplak poz vermeniz için dokuz milyon dolar teklif etti. Ne yaparsınız?

Memelerimi teşhir etme arzusu duymuyorum. Yapmak isteyeceğim en son şey bu. Herkesin –annenin ve babanın da– seni öyle görmesini istemezsin, öyle değil mi? Aslında işin bu tarafı pek de fark etmez. Hem ciddi bir müzik yaptığını iddia edeceksin hem de Playboy'da memelerini sergileyeceksin, bunlar bağdaşır şeyler değil.

Farzedelim, bir plak şirketi Skunk Anansie'den ayrılmanız için 10 milyon dolar teklif etti. Ne yaparsınız?

Hayır, hayır, hayır, hayır, hayır, hayır. Para çok tuhaf bir şey. Hem geçerli hem de geçersiz bir şey. Eğer para peşinde olsaydık, şimdi pop gruplarının birinde olurduk. Müzik hayatına girdiğimizde önümüzde seçenekler vardı. Eğer itibar sahibi olmayı ve sanat sevgisini değil de para kazanmayı tercih etseydik, tercih ederdik. Şarkı söylemeye başladığımda bir sürü solo teklifi almıştım, seans şarkıcısı olma fırsatı ayağıma kadar gelmişti, eğer kabul etseydim çuvalla para kazanabilirdim. Ama, para, hayatınızın bütünü söz konusu olduğunda geçerli bir nesne değil. Para benim için geçerli değil, çünkü eğer ruhen doğru şeyi yaparsanız, bir şekilde para da gelir.

Çeviren: **Y.G.**

Ani DiFranco

Hangi Amerikan dergisine el atsak onunla karşılaşıyoruz: İstisnasız hepsi, punk folk şarkı yazarı Ani DiFranco'yu yere göğe sığdıramıyorlar. Irkçılıktan, kadınlardan, cinsel tercihlerden, politik tavırdan bahseden kişisel ve toplumsal şarkıları hit olmuyor ama, hayran üstüne hayran kazanıyor. Albümleri Türkiye'de bulunmasa da, Roll'un kolları onun konserlerine kadar uzanıyor. Üstelik, şarkı sözleri kadar, Spin ve CMC New Music dergilerine söyledikleri de güzel...

adil bebek

Ani DiFranco'nun hiçbir albümü Türkiye'de yok. Tek sebep, Ani'nin albümlerinin büyük firmalar tarafından dağıtılmaması. Ne var ki anarşist folkçunun en önemli özelliklerinden biri de bu... "Müzik endüstrisinin, sosyal değişimlere ve gelişmelere yardımcı olduğu söylenemez. Ama sanatı ve sanatçıları sömürmek, yaratılan eserleri homojenleştirmek için elinden geleni yapıyor" diyen Ani için bu kollektif güçlere meydan okumanın yolu, endüstrinin dışında kalmaktan geçiyor: "Bu yüzden kendi albümlerimi kendim yapıp kendim pazarlamak istedim". 28 yaşındaki şarkıcı, eserlerinin kalitesi ve direniş kabiliyeti sayesinde mainstream'e girmeden endüstrileşmeye karşı koyan bir başarı örneği olmuş. Birçok kişinin tek başına altından kalkamayacağı bu idari işleri öyle güzel yürütmüş ki, bugün onu repertuarına eklemek istemeyen "müzik evi" yok gibi! Ama o hem direniyor, hem de yaptığı uçuk punk folk şarkılarını keşfeden herkesi düşkün birer hayranı yapmaya devam ediyor...

Kazınmış saçlı garip bir kız

New York'un Buffalo'sunda doğan DiFranco, 9 yaşında gitara, 14'ünde de ilk bestelerini yapmaya başlamış, Pete Seeger, Woody Guthrie, Bob Dylan hayranı Ani, sağdan soldan topladığı parayla yaptığı ilk albümüne bakınca, tarzını pek çabuk yakalamış görünüyor. "Bilinçsizlik ve içgüdüden doğdu benim stilim!" diyor, "küçükken ders alıyordum, nota okumayı bile öğrenmiştim, ama dansa başlayınca hepsini unuttum. Yıllar sonra gitarı yeniden elime aldığımda, her şeyi kendi başıma öğrendim."

Bağımsızlık düşkünü bu küçük kadın, 18 yaşında Amerika'yı turlayarak konserler vermeye başlıyor: "O dönemi özlüyorum. Yolda tek başımaydım, hiç tanımadığım insanların salonunda uyuyordum. Her gün benim için yepyeni bir maceraydı. Kazınmış saçlı garip bir kızdım ve folk şarkıcısından çok punk'a benziyordum. Birkaç faşist bana küfredip bira kutuları atıyordu, yine de çabuk kabul edildim."

Yolda tek başımaydım, hiç tanımadığım insanların salonunda uyuyordum. Her gün benim için yepyeni bir maceraydı. Kazınmış saçlı garip bir kızdım ve folk şarkıcısından çok punk'a benziyordum. Birkaç faşist bana küfredip bira kutuları atıyordu...

Bagajı albüm ve t-shirt dolu eski kaplumbağasıyla yıllarca Amerika'yı dolaşıp ufak tefek konserler veren Ani, dokuz yıl sonra ve 18 albüme rağmen, bugün hâlâ bağımsızlığını sürdürmekte!

Righteous Babe (Adil Bebek) adını verdiği label, günümüzde sayısı 20'yi bulan kayıtlar ve düzenlenen konserler sayesinde adını dünyaya duyurmuş. "Başta sadece bir oyundu, ama sonra ciddi oluverdi, ve gitgide daha da ciddileşiyor". Ne de olsa Ani'nin folk ezgileri, rahat tavırları ve hiç de hafif olmayan sözleri yerel barlardan çıkıp 'bağımsız müziğin' ikonu haline gelmiş. Son olarak da Dan Bern'in prodüksiyonunu üstlenmiş Ani.

Righteous Babe'in yaptığı albüm satışları, Ani'nin tüm kayıtsızlığına rağmen işini oldukça iyi bilen bir tüccar olduğunu göstermekte. Hatta kazancının Michael Jackson, Hootie and the Blowfish gibi megastar'larınkinden az olmadığı iddia ediliyor. Ne yazık ki, görünüşe bakılırsa medyalar, Ani'nin kayda değer müzisyenliği ve bestelerinden çok parasıyla ilgilenmekte...

Sert parçalarda bile pozitif enerji

Bu sözler üzerine biz gelelim Brüksel konserine. 27 Şubat gecesindeyiz. Bir tek reklamını bile görmediğim DiFranco konserinin verileceği bina, yine de oldukça dolu. Dinleyiciler arasında bir sürü Amerikalı var (muhtemelen Ani'nin fan kulübü, hayranlarını Avrupa turnesi boyunca getirip götürüyor). Holde t-shirt ve albümler satan iki kız, belli ki Ani'nin yakın arkadaşları. "Bu albümü daha önce hiç görmedim" diyorum bir tanesini göstererek. "Normal, artık onu bulmak çok zorlaştı, zaten sadece kabını koyduk" diyor ve ekliyor: "Düşünsene, bende bile yok!"

Sahne, Ani'nin yaşadığını en çok hissettiği yer. Müthiş bir ses kontrolü var. Bazen çok yüksek söylüyor, bazen de provokatif bir yumuşaklıkla: İki şarkı arasında bazen bir hikaye anlatıyor, seyircilerin tepkilerine kulak veriyor ve müzisyenlerine espriler yapıyor. Bakışları ve mimikleri çok kuvvetli, dinleyicileriyle osmoz içinde. Son derece de enerjik ve kıvrak... Gitarı güçlü ve ritmik bir çalışı var, o yüzden kayıtlarını dinlerken sahnede asabi hareketleri olduğunu düşünürdüm. Oysa o, gülümsüyor, sert parçaları bile pozitif bir enerji içinde, hoplayıp zıplayarak söylüyor! Şarkılarına yeni yorumlar getirip kendini keyifle dinletirken, bir ara "Untouchable Face"i çalmaya başlıyor. Şaşırıyorum, çünkü bir yazıda okuduğuma göre, çok ses getirmiş bir albüm olan "Dilate"ten artık hiçbir parça çalmıyormuş. Nedeni ise Ani'nin, bir erkek arkadaşıyla yaşadığı çok özel ve acıklı bir ilişkiyi anlatması. Çok da seviniyorum, çünkü "Dilate" gerçekten nefis bir albüm.

Bir ara yanımdaki arkadaşım dönüp "bu kız, John

Frusciante'den sonra gördüğüm en iyi ritm gitarist!" diyor. Ben gitardan o kadar anlamam ama, benim de fikrimi isterseniz, Ani'yle gitarının arasındaki ilişkiyi, Tori Amos'un piyanosuyla olan ilişkisine çok benzettim. Aynı histerik hızlanmalar, sakinleşmeler... Zaten Tori'yi yorumu için beğeniyorsanız, Ani'yi de sevme ihtimaliniz yüksektir derim... Ani DiFranco, folk müziğin tam 'alternatif' denilen kolu olarak tanımlanabilir. Biseksüalitesinden, kürtajdan, ırkçılıktan çığ çığ bahseden sanatçı, "sadece hayatımı anlatıyorum" diyor, "hiçbir zaman radyoda çalınsın diye hikayelerimi sulandırmayı düşünmedim". Laf feminizme gelince de sitemini yapmaktan çekinmiyor: "Bakın Jewel'e, Alanis'e, PJ Harvey'e. Kim biliyor bunların düşüncelerini? Bu beni deli ediyor!"

En iyi dostları arasında Suzanne Vega'yı, ve Indigo Girls'den Amy Ray'i sayıyor: "Suzanne ile ben birçok yönden benzeriz. İkimiz de birer 'pseudo-rock' star kabul ediliyoruz ama bu bizi pek havalandırmıyor. İki haftada bir telefonda konuşup ayaklarımızı yere bastırıyoruz!".

"Tüm kadınlara verdiğim beyanat"

Ani'nin son albümü "Up Up Up Up Up Up" (altı kere yazılıyormuş). Yılın başından beri Avrupa'da piyasada. Bir önceki albüm "Little Plastic Castle"da bugüne dek yaptığı en berrak yapımla karşılaşmıştım. Son albümde ise yine eski yapım tarzına dönmesiyle beraber, melodilerine yepyeni ve çarpıcı bir 'swing' havası getirmiş. Parçaların yapışından vokallere kadar işleyen bu 'jazzy' hava, Ani'nin müziğinde büyük bir olgunlaşma devri yaşadığının işareti gibi. Güçlü karakteri ve yorumu, yine her şeyden çok hissediliyor. Şarkı ve yorumlarının cezbediciliği bir yana, sözlerinin gücü de bir başka Ani'nin. Mesela "Little Plastic Castle"dan bir bölüm:

"İnsanlar görüntümden ikinci bir boyutmuş gibi bahsediyorlar / Sürdüğüm ruj zihnimin yozlaştığına işaretmiş gibi / Birinin fotoğrafımı çektiği o gün giymiş olduklarım / Tüm kadınlara verdiğim beyanatmış gibi..."

"Bu sözleri yazdım, çünkü yaşadığım şehirde bana feminist şarkıcıların temsilciymişim gibi bakıyorlar. Üstümde bir sürü stereotip imaj var. Aleni biri olduğum için, her yaptığımın altında bir hesap kitap payı olduğunu düşünüyorlar galiba" diyor Ani. Oysa ki onun hesapladığı tek bir şey var, şirketleşme zihniyetinden uzak kalmak.

Ama ona göre özgürlüğün sağladığı yaratıcılık ne kadar önemli olsa da, "sistemin dışında kalmanın" getirdiği en büyük avantaj değilmiş. "Esas olay, bağımsızlığın getirdiği tecrübeler: Righteous Babe kendini şirketleştirmeden, kendi kendinin en büyük düşmanı olmadan ne kadar büyüyebilecek, nereye kadar gidebilecek? Bunu kestirebilmek, dizginleri elden kaçırmamak... Esas meydan okuma burada!"

Gülüş Gülcügil

Folkçu her şeyi ciddiye alır —kendinden gayrı

Avrupa turnesinden sonra Amerika'ya dönmek nasıl?

Ani DiFranco: Histerik sağcı hıristiyanların ulusal söyleme egemen olduğu bu memlekete dönmek korkutucu. Daha yeni Teksas'ta bir kadını idam ettiler. Irak'ı duyan var mı? Sağlık sigortasından bahsedebilir miyiz?

Senin folk şarkıcısı tanımında sosyal bilinç ne kadar yer tutuyor?

Politika çok önemlidir. Belli bir cemaatin içinden çıkan müzik, yeri geldiğinde Los Angeles'ın, Nashville'in, New York'un endüstriyel karmaşasında kendine yer bulabiliyor. Roots, world music, rap/hip hop, işte size folk müzik.

Senin bir alt-kültür doğrucu bebeği olduğunu düşünürsek, albümlerinin nasıl karşılanacağını umuyorsun?

Eğer altın plak falan alırsa çok garip olur. Zaten şu anda ulaştığım şöhret seviyesinden bile epey rahatsızım. Fakat bu bile insan olmaya odaklanma ve iyi müzik yapma konusunda sıkı bir meydan okuma olacak. Geçen gün Amy *(Indigo Girls grubundan)* ile boktan barlarda çalmayı ne kadar özlediğimizi konuşuyorduk.

Senin Rolling Thunder Pussy Revue adında, Lolapalooza karşıtı bir festival hayalin vardı, ne oldu?

Batı Afrikalı şarkıcı kemancı Oumou Sangare'yi, Tribe 8'i, Lucinda Williams'ı, Salt-N-Pepa'yı, Queen Latifah'i bir araya getirmeyi düşlüyorum. Basta Me'Shell NdegeOcello'nun, gitarda Bonnie Raitt'in, davulda Sheila E.'nin olduğu bir grup düşünsene.

Bob Dylan'a açılış yapmak nasıldı?

Ön grup olma fikri bana hiçbir zaman cazip gelmedi, ama geleneksel akıl bunun bir zorunluluk olduğunu söylüyor. Dylan'ın adamları arayıp böyle bir şey teklif ettiklerinde "bu işi bir gün yapacaksam en iyi zaman bu" diye düşündüm. Yaptığım şeyleri aynen yapmaya devam etmek beni yeterince tatmin etti.

Daha şimdiden müzik dünyası içinde hayli yol katetmiş sayılırsın. Kendini yorgun hissediyor musun?

Kamuoyunun gözü önünde olan çoğu insanda yanlış anlaşıldıklarına dair bir düşünce vardır. Ben bu gruptan olmak istemiyorum. Sürekli derler ki, "bana şunu dediler, sonra bunu dediler, çünkü içimdeki gerçek cevheri anlamadılar".

Medyanın gözünde ben bu işe militan bir punk olarak başladım. Ne yaptığım konusunda da hiçbir fikrim yoktu. Tek dürtüm endüstrinin suratına tükürmekti. Bugün geldiğim noktada, endüstrinin içindeki yoldan çıkmış bir dahi muamelesi görüyorum.

Medyanın gözünde ben bu işe militan bir punk olarak başladım. Ne yaptığım konusunda da hiçbir fikrim yoktu. Tek dürtüm endüstrinin suratına tükürmekti. Bugün geldiğim noktada, endüstrinin içindeki yoldan çıkmış bir dahi muamelesi görüyorum. İnsanların benim konserlerime niye geldiklerini hiç merak etmediler. Bence politik atmosfer, bir konsere bilet aldırmak için tek sebep olamaz. Orada başka bir şey daha buluyor olmalılar ki, geliyorlar.

Tavrın nedeniyle insanların kendi arzularını ve içsıkıntılarını özdeşleştirebilecekleri bir şarkıcı olup çıktın...

Çok komik, çünkü bütün olanlar bana normal geliyor. Özel bir şey yapmıyorum. Çok fazla konser izlemem, çünkü her birinde bulunmam gereken bir sürü Ani DiFranco konseri var. Yoldaki hayat yalnız bir hayat, çünkü çok meşgulsün. Başka konserlere gittiğimde şunu görüyorum. Yeni bir albüm çıkarmış, çok başarılı olmuş, hit bir şarkı yapmış. Seyirciler o hit şarkıya tepki veriyor. Bu başka tür bir ilişki. Benim çekirdek seyirci kitlemin ise benimle birlikte geliştiğini düşünüyorum. Diğer yandan, temelde bir folk şarkıcısı olduğuma inanıyorum ve teatrallik barındırmayan bir cemaatten geliyorum. Aslında öykü anlatmanın içinde teatrallik vardır, şaşaa olmasa da. Folk şarkıcıları sahneye çıkar ve insanlarla konuşmaya başlar. Folk barlarda, kahvelerde doğmuş bir sanat türü. Hava atacak mekanlar değildir bunlar. Bense büyük sahnelerde çıkıp aynı şeyi yapmaya çalışıyorum.

Peki senin devrimcilikten ticariliğe doğru değiştiğini düşünenler de yok mu?

Yaptığın her şeye takılabilecek bir kulp vardır. "Little Plastic Castle" albümünü insanlara dinlettiğimde, bunun şimdiye kadar yaptığım en ticari albüm olduğunu söylediler. Çünkü prodüksiyonu daha yetkinmiş. Ne yapabilirim ki, daha önceki deneyimlerimden öğrendiğim bazı şeyler var ve yeni bir albüm yaparken bunları kullanıyorum. Kendi küçük maceramı yaşıyorum ben. İnsanlar benden sürekli olarak folk şarkıları bekliyor. Şarkının ilk iki dakikasında vokal duyulmazsa, "bu

da ne böyle" diyorlar. O kadar çok yaftalanıyorsunuz ki, artık insanların yaptıklarınıza ne diyeceklerini bilir hale geliyorsunuz. Yine de bunları düşünmeden müzik yapmaya çalışıyorum.

Peki iyi bir albüm yaptığını nereden anlıyorsun?

Albümlerime çok kafayı taktığımı söyleyemem. Kusursuzluğu arayan bir tip değilim, ki bundan da şikayetçi olduğumu söyleyebilirim. Eski albümlerimi pek dinlemem. İnsanların albüm yapmak için çok vakit harcadıklarını düşünüyorum, üstelik iyi bir albüm yapmak için bu işten anlayan herkesi bir araya topluyorlar. Bana baksana, plak yapmaktan hiç anlamadığım halde on tane iyi albüm yaptım.

Peki politik görüşlerinde herhangi bir değişiklik oldu mu?

Sanırım dinleyici kitlemin içinde harbi bir "you go girl" özü var. Hâlâ daha ilk ortaya çıktığım günkü gibi, sert, militan feminist karı olarak algılanıyorum. Politik düşünceler zaman içinde değişime uğruyor, tıpkı müziğim gibi. Hâlâ feministim ve "kadın cemaati" için bir şeyler yapabilmeyi hâlâ çok istiyorum. Ama konser kayıtlarımı dinlemek beni çok şaşırttı ve kafamı açtı. İnsanlar beni daha çok dinleyicilerim aracılığıyla tanımlıyorlar. Seyirciler orada binler halinde dururken ve ben kadınlar konusunda okkalı bir laf ettiğimde deliler gibi bağırışıyorlar, alkışlıyorlar. Oysa şarkının içinde alkış almayan bölümler de var. Aynı laflar her konserde alkış alıyor. Anladım ki, insanlar beni bu birkaç dizeye mahkum etme niyetinde. Her şeyi daha fazla sorgulamaya başladım. Bu politik değişime olan inancımı yitirdiğim anlamına gelmiyor elbette. İnsanların yaşlandıkça daha az kızdıklarını düşünmek de korkutucu, ama ileride şarkılarımın içinde daha az alkışlanacak bölümlerin daha çok olacağını öngörebilirim.

Bu daha az sinirli olacaksın anlamına mı geliyor?

Folk şarkıcısının geleneksel rolü toplumsal bir arazi ya da olguyu alıp bir gazete gibi cemaatine aktarmaktır. Benim politikam ise çok daha deneysel ve kişisel. Dünyaya belli bir politik pencereden bakıyorum, bu yüzden insanlar şarkılarımda politik mesajlar bulabiliyor, ama aslında kendi tecrübelerimden bahsediyorum.

Bağımsız kalıp başarıya ulaşmak mümkün mü peki?

Rock yıldızı olmak bir ergenlik hayali. Çalışan bir müzisyen olmak ise yorucu bir iş, bir meslek. Bu dengeyi sağlamak için dikkatli olmalı, geri çekilmeyi bilmelisin. Sadece ben değil, birlikte çalıştığım tüm insanlar aynı şekilde davranmak zorunda. Televizyon programı önerisi gelince hep bir ağızdan hayır demek gerekiyor.

Rock'la folk arasındaki temel ayrım ne sence?

Rock'n'roll'la folk arasındaki temel ayrımlardan biri espri duygusu. Rock kendini çok fazla ciddiye alıyor. Folk müzikse hiç almaz. Rock'çılar için komik olmak hiç cool bir durum değildir. Folk şarkıcıları ise kendileri hariç her şeyi ciddiye alırlar. Sosyal olaylardan, hayatlarından, kendi zamanlarından ve yaşadıkları yerden bahsederler. Rock tarihine baktığında ise kendini çok ciddiye alan, şaşaalı bir müzikten başka şey göremezsin.

Teatrallik barındırmayan bir cemaatten geliyorum. Folk şarkıcıları sahneye çıkar ve insanlarla konuşmaya başlar. Folk barlarda, kahvelerde doğmuş bir sanat türü. Hava atacak mekanlar değildir bunlar. Bense büyük sahnelerde çıkıp aynı şeyi yapmaya çalışıyorum.

İnsanlar yıllarca senin lezbiyen olduğunu düşündüler. Bugün cinsel kimliğini nasıl tanımlıyorsun?

Tanımlamıyorum. Şu anda aşık olduğum adamla ilişkimiz de bu temele dayanıyor. Cinsel kimliklerimiz çok rahat yer değiştirebiliyor.

Çeviren: **O.G.**

KOD MÜZİK YENİ ALBÜMLER

MAHMUT YALAY - SAMİ ALTINDAĞ- SARP MADEN
BOYOZ

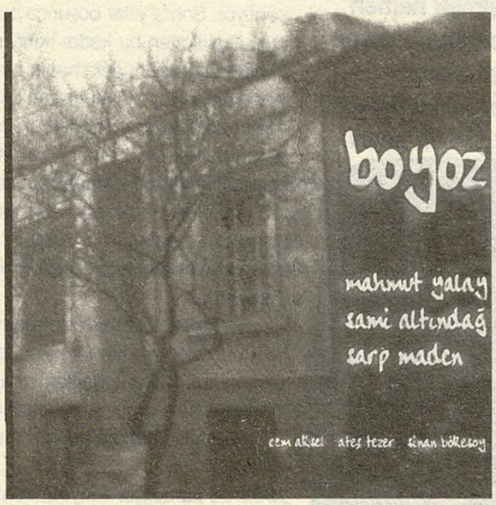

ZEN
ZEN BAKIRKÖY AKIL HASTANESİ'NDE

KODMÜZİK

P.K.: 144 Beyoğlu/İstanbul | Tel: 0212 293 2065 - 292 0465 | Faks: 0212 292 0473 | kod muzik@superonline.com | www.kodmuzik.com

John Cale

Velvet Underground denince ilk akla gelen isim o değil. Ama Velvet'in kumaşı Lou Reed'se, terzisi de John Cale. Velvet sonrasında, tüccar olmadığını, hasından müzisyen olduğunu, Patti Smith, Stooges'den Happy Mondays'e hatırı sayılır birçok rock'çunun albümünlerine attığı dikişlerle kanıtlayan, bu arada çok satmayan ama kalitesini konuşturduğu "Paris 1919", "New Society", "Words For The Dying"gibi albümleriyle 30 küsur yıldır muteberliğini koruyan John Cale, geçenlerde "What's Zen In Welsh" adlı otobiyografisini yayınladı. Kitabı ve hayatı hakkında söylediklerine Uncut vasıtasıyla kulak kabartıyoruz...

Kimseyi incitmediğin sürece...

Sizi biyografinizi yazmaya yönelten sebep neydi?

John Cale: Belli bir sebebi yok. Öykümü anlatmamın ilginç olacağını düşündüm, o kadar. Yazdım, bitti, fakat insan "şunu söylemedim, bunu atladım" diye düşünmekten kendisini alamıyor. Mesela şarkı yazmanın felsefesine değinemedim. Bir sürü şey eksik kaldı. Fakat, şimdi, bu kitabı yazdıktan sonra, kendimi daha iyi hissediyorum. Otobiyografi yazmak daha önce aklımın ucundan bile geçmeyecek bir şeydi.

Anladığımız kadarıyla yazmak sancılı oldu, ama yazdınız ve rahatladınız...

Bazı bölümlerini yazmak gerçekten sancılı oldu. Yine de, yazmış olmaktan memnunum. Sanırım kimse benim bu kitabı birilerine saldırmak için bir vasıta olarak kullandığımı söyleyemez. Bir öykü ekseni var, her şey orada şekilleniyor. Artı, öyküleme tarzımın ilginç olduğunu düşünüyorum. Bir tür çizgi roman gibi anlatıyorum. Bu anlatım tarzını seviyorum, görselliğin de işin içine girmesi hoşuma gidiyor.

Otobiyografiler genellikle egoist bir kendini haklı çıkarma aracı oluyor. Sizinki ise çok dürüst, hatta zaman zaman rahatsız edici ölçüde dürüst...

Sizin sözünü ettiğiniz türden kaba, saldırgan bir propaganda yapmak öncelikle beni rahatsız ederdi. Ego bahsine gelince, beni ilgilendiren şeyler, olup biten şeyler, insanların pek ilgilenmediği şeyler. Birçok durumda, insanların çoğunu ilgilendiren şey şöhretti; işin, eserin kendisi değildi. Yaptığımız işlerden ben de zevk aldım, başkaları da. Kimse benden bir şey götürmedi, ben de etrafımdaki insanlara katkıda bulundum, yardımcı oldum. Dolayısıyla müsterihim.

Eğer anneniz sizi yedi yaşınızdayken klasik piyano derslerine göndermeseydi, farklı bir hayatınız olur muydu?

Farklı bir hayatım olurdu, çünkü o noktadan itibaren koruyucu kanatlar altında yaşamaya başladım. Çıkıp öteki çocuklarla oyun oynamak istiyorsun, ama oturup nota çalışman gerekiyor ve bunu 7 ilâ 11 yaşları arasında yapman gerekiyor. En uygun zaman, o yaşlar çünkü. Annemin beni başka birisine derse göndermesinin sebebi, bir disiplin meselesiydi, başka birisinin beni disipline etmesinin daha doğru olacağını düşünüyordu. 11 yaşına kadar her şey yolunda gitti, fakat sonra birdenbire karman çorman oldu ve 13 yaşıma kadar sürdü. 11'ime geldiğimde, annem dedi ki, "bu üç sene çok iyi çalıştın, seninle gurur duyuyorum, fakat artık başka şeyler için çalışmalısın, doktor veya avukat olmak için"... O andan itibaren daha fazla piyano çalmaya başladım, mazeret üstüne mazeret yaratıyordum, piyano çalmak için. Sonra annem göğüs kanseri tedavisi için hastaneye yatınca, ergenlik yıllarımı, olayları işime geldiği gibi manipüle ederek geçirdim. Bunu, babamın dolayımıyla yapıyordum. Yaptığım her şeyde, temel olarak ölçü aldığım şey, babamı küçük düşürmemekti. Zeki, becerikli görünmemeye çalışıyordum, çünkü babam benim ne yaptığımı kavrayamıyordu. Annem kavrıyordu ama. Bütün o tahripkar davranışların sebebi de bu. Bütün sorunlar bu bağlantıda yatıyor. Annem benimle gurur duyuyordu, ona göre ne yaptığım önemli değildi, "başka birisini incitmediğim sürece"...

Yetişme çağında yaşadığınız şeyler –örneğin, babanızın psikolojik olarak "yokluğu"– siz çocuk sahibi olduğunuzda, ebeveyn rolünü yerine getirmenizde zorluk yarattı mı?

Şimdi, kızıma –adı Eden, 13 yaşında– "ne diliyorsan onu yap, kimseyi incitmediğin sürece"yi nasıl anlatacağımı düşünüyorum. Kitapta bazı konulara girmek istememin sebebi, bunların kimseyi ilgilendirmeyecek şeyler olması. Örneğin, geçen yıl karımdan ayrıldım: Bu ilginç bir şey değil. Ayrıca, bu, insanları aydınlatmak üzere objektif olarak anlatabileceğim bir şey de değil. Zorunlu ve zor bir şeydi. Yapmak zorunda olduğum bir şeydi ve sanıyorum kızımın hayata hazırlanması bakımından da sağlıklı bir şeydi. Bu kadar açıklama yeter, bu konuyu kapatalım.

Aşırı miktarlarda uyuşturucu kullandığınızı açık açık yazarken bunları kızınızın da okuyacağını düşünerek zorlandınız mı?

Hayır, çünkü ıvır kıvır yapmadan ve klinik bir düzeyde anlatıyorum. Bir Norman Mailer metni yazıyormuş gibi yapmadım; açık, çıplak, düz, klinik bir tarzda yazdım. Bir dengesi de var. Kızımın anlayacağını düşünüyorum. Çok dirayetli bir insan, ayrıca bir New York çocuğu o, bir sürü şeye tanık oluyor.

Bulmaya çalıştığım o tek bir notanın bizi diğer gruplardan ayırmasını istiyordum. Özel bir şey, başka birilerinin şıp diye alıp kendilerine mal etmeyecekleri bir şey yapmak istiyordum. O noktaya gelmek hemen hemen bir yılımı aldı. Fakat gerçekleştiğinde, özgün bir şeydi.

Uyuşturucu ve alkol kullanımının kontrolünüzden çıktığını ne zaman farkettiniz?

Eden'in doğumundan bir yıl önce. Hiçbir şeyden zevk almama noktasına gelmiştim. Müzikten zevk almak istiyordum, ama alamıyordum. Alkol ve uyuşturucuları önüme engel olarak dikiyordum, onlara rağmen becerip beceremediğimi sınamak istiyordum.

Kabiliyetinizden ötürü pişmanlık duyduğunuz mu hiç?

Bu zor ve ilginç bir soru. Pişman olduğunuzu söylemek, bir seçim yaptığınızı ima etmek demektir. Bana göre, kabiliyet, Galler'den yırtmanın yoluydu, bileğimdeki altın bilezikti. Ve çok genç yaşta birçok şey insanın ayağına gelirse –beste, doğaçlama, Amerika'dan burs– insan huşu duyuyor. İster istemez, "her şey bu kadar kolay olabilir mi?" diye düşünüyor. Sonra yıllar boyunca bunu araştırıyorsunuz, "hakikaten bu kadar kolay mı?" Ve bunun öyle olup olmadığını anlamanın birçok yolunu buluyorsunuz, kolay olduğunu farkettiğinizde bir paranoya hasıl oluyor, fakat kabullendiğiniz andan itibaren de her şey daha bir kolaylaşıyor.

Artık kabiliyetinizle barış içinde misiniz?

Evet, onu elimden geldiği kadar iyi değerlendirmeye çalışıyorum. Ve pek fazla sorgulamıyorum.

Alkolü ve uyuşturucuları bıraktığınızda kendinizi nasıl hissettiniz?

Şıp diye bıraktım. Kimse anlayamadı. Dumana tahammül edemiyordum. İçki de içmedim. Hiçbir şey yapmadım. Buna iş bağlamında ilk tanık olanlar, Japonya turnesinde karşılaştığım Nico ve çetesiydi. Ve tabii ki herkes bu durumu makaraya alıyordu.

1986'da karaciğer zafiyetinden tedavi gördünüz. O nasıl bir şeydi?

İşin tuhaf tarafı, Lou Reed'le aramızdaki göbek bağı. Aynı günlerde, o da aynı sebepten tedavi görüyordu. Üstelik o sırada turnedeydi. Böyle bir şeyi tahayyül bile edemiyorum. Benim rahatım yerindeydi, üç ay boyunca evdeydim, yeni albümler üzerine çalışmıştım. Tedaviden sonra squash'a başladım. İstinasız her gün oynadım. Her gün beş kilometre koşuyordum. Koşarken birden insanın beyninde bir şey "patlıyor", bu çok heyecan verici geliyor, bir nevi kafa yapıyor.

Kendinize böyle dikkat etmenizin sebebi, 1985'te baba olmanız mıydı?

Evet. Bir insanın oluşumunu gün be gün izliyorsunuz. Tıpkı bir sünger gibi... O süngerin içine, ona ileride zarar verecek bir şey koymak istemiyorsunuz.

Temizlendiğinizde kendinizi zihnen ve sosyal olarak nasıl hissettiniz?

Bırakınca arkadaşsız kalacağımı biliyordum. Çünkü, aslında arkadaşım yoktu. Sadece birlikte kafa bulduğum insanlar vardı. Dolayısıyla kendinizi yeniden tanımlamak ve yeniden yola koyulmak istiyorsunuz.

Peki, bu durum yaratıcılığınızı nasıl etkiledi? Kitabınızda uyuşturucuların eserlerinize yardımcı olduğunu söylüyorsunuz.

Hiçbir şeye yardımları olmadı. Günün birinde şafak attı: Yapman gereken bir iş var, ya yapacaksın ya da bir boka yaramadan ortalıkta dolanacaksın.

Kitabının hatırı sayılır bir kısmı Lou Reed'den söz ediyor. Onun hakkında yaptığınız yorumlar da bir hayli acımasız. Niye öyle?

Aslında kitapta kendimi biraz frenlediğim tek konu o. Kendimi o kadar sınırladım ki, Lou ile tek ortak yanımız uyuşturucu kullanmak ve riske girmekmiş gibi bir izlenim doğuyor. O günlerde bana öyle geliyordu, ama aynı zamanda müzik ve rock'n'roll'a karşı, olup bitenlere karşı müthiş bir ilgimiz vardı. Dolayısıyla müzikal bir serüven de söz konusuydu.

Kitabınızdan öyle anlaşılıyor ki, sizin ilk gerçek ilişkiniz Lou Reed'le olan dostluğunuz...

Evet. Lou ile arkadaş olmak beni dış dünya ile ilişkiye soktu. La Monte Young'la çalışmak bir soyutlamaydı, bir manastırda yaşamaktı. Ama, Lou'yla beraber olmak... Sokağı suratımda hissetmekti. Çok ilginçti. Özellikle de dil, argo. La Monte ile müzik ve esoterik teoriler üzerine çalıştıktan sonra, beni asıl cezbeden İngilizce ile uğraşmaktı. Lou'nun yazma tarzını kastetmiyorum, beni tanıştırdığı şeyi, açtığı kapıyı ve onunla beraber takılırken tanık olduğum şeyleri, muhabbeti ve argo dünyasını kastediyorum. Lou'nun takıldığı alem sıradışı şahsiyetlerin resmi geçidi gibiydi. Ve bu The Factory'de de devam etti.

1975, Londra'da konserde

Dostluğunuzun sona ermesinin sebebi, Lou'nun diktatoryal olarak nitelediğiniz tavrı mı?

Lou birçok şeyi öldürdü. Kafasının dikine gitti hep. İnsan birisine çok inanınca, art arda hayal kırıklığına uğrasa bile kolay kolay "hadi eyvallah" diyemiyor, çünkü ilişkiye o kadar yoğun bir ruhsal enerji seferber etmiş oluyorsunuz ki... Ayrıca, sorunun giderek büyüdüğünü fakat bu arada senin ödüllendirildiğini görüyorsun ve "bu iş böyle yürümez" diyemiyorsun. Lou ile benim aramdaki de böyle bir şeydi. Bardağı taşıran damla, Mo *(Tucker - Velvet Underground'un davulcusu)* ile konuşma biçimiydi. O anda kararımı verdim: Bu herif kendini kaybetmiş, onunla uğraşamam.

Lou Reed'i bir sanatçı olarak hâlâ takdir ediyor musunuz?

Ona karşı belli bir düzeyde anlayışlı olmak lazım. Onunla ilk tanıştığımda şok tedaviden yeni çıkmıştı. Annesiyle babası, Lou'nun sorunlarının –eşcinselliği ya da her ne ise– çaresinin onu şok terapiye sokmak olduğuna karar vermişlerdi. Bunun bir barbarlık olduğunu görmezden gelemeyiz. Lou da bu gerçeğin herkes tarafından teyid edilmesini ve herkesin bunun bedelini ödemesini istiyordu. Dolayısıyla, onu anlayabiliyorum. İradesinin dışında bir şeye maruz kalmıştı.

Lou'yla ilk tanıştığımda şok tedaviden yeni çıkmıştı. Annesi ve babası, onun sorunlarının –eşcinselliği ya da her ne ise– çaresinin şok terapi olduğuna karar vermişlerdi. Bunun barbarlık olduğunu görmezden gelemeyiz. Lou da bu gerçeğin herkes tarafından teyid edilmesini ve herkesin bunun bedelini ödemesini istiyordu.

Velvet günlerinde Lou Reed'le birlikte şarkı yazmak nasıl bir şeydi? Onun temel gitar akorlarını basit bir şekilde kullanması ve sizin klasik ve avantgarde müzik background'unuz dikkate alındığında...

Onun bütün akorlarıyla bir araya gelebilecek nota arıyordum. O re, sol, mi basıyordu, ben de ondan iki eksik nota basıyordum, onunkilere uyabilecek bir nota arıyordum. Oluyordu. "Heroin"i ve "Venus In Furs"ü böyle yaptık. Bulmaya çalıştığım o tek bir notanın bizi diğer gruplardan ayırmasını istiyordum. Özel bir şey yapmak istiyordum, başka birilerinin şıp diye alıp kullanamayacakları bir şey. O noktaya gelmek hemen hemen bir yılımı aldı. Fakat gerçekleştiğinde, özgün bir şeydi. Sadece bir vurgu farkı değildi, farklılığımızı gösteren bir düzenlemeydi.

Bu çalışma şekliniz, 1990'da alkol ve uyuşturucuları bırakıp "Songs For Drella"yı yazmanızdan ne ölçüde farklıydı?

"Drella"daki en temel farklılık önümüzde bir zaman çizelgesinin olmasıydı. Üç haftada bitirmek zorundaydık. Yazmak için on gün, provalar için de iki hafta vaktimiz vardı. Bütün imkanlar elimizin altındaydı. Sadece Andy için bir şey yapmak istiyorduk. Her şey planlı, programlıydı. Bütün session'ların bantları var bende –Lou'da da var. Düzenlemeleri nasıl yaptığımız, fikirlerin nasıl oluştuğu, vazgeçtiğimiz şeyler, yeniden kurulan cümleler, hepsi o bantlarda.

O dönemde iki sefer de Brian Eno'yla birlikte çalıştınız, "Words For The Dying" ve "Wrong Way Up"ta. "Words For The Dying"in Moskova'da filme çekilmesi sizin için bir kabus olmuş, öyle mi?

İnanılmaz bir şeydi. Brian'ın öfkelenmesi öyle kadınsı bir şekilde oluyor ki, çok matrak. Ama, Brian bazı projeler için ideal isimdir.

"Wrong Way Up"tan sonra Eno'yla hiç görüştünüz mü?

Geçenlerde bir gün balede gördüm onu. Ertesi gün de otelde kahvaltı ederken bir de baktım ki, Brian da orada. Onunla uzun zamandır konuşmuyordum, çünkü "Wrong Way Up"ın sonunda beni sırtımdan bıçaklamıştı. Bir daha konuşmaya da niyetim yoktu, fakat masasından kalktı geldi, laf açtı, neler yaptığını anlatmaya başladı. Bir sürü sorunu olduğundan, çok para kazandığı için Britanya'ya çok seyrek gelebildiğinden şikayet etti. "Ne kadar da üzüntü verici" dedim. "Kusura bakma, kahvaltını berbat ettim" dedi. Ben de içimden, "eksik olma Brian" dedim, "ne kadar da düşüncelisin".

Artık daha çok soundtrack'ler üzerine yoğunlaşmış bulunuyorsunuz, bir soundtrack yazmak ne kadar vaktinizi alıyor?

Değişiyor. Ama en fazla üç haftamı alıyor. "I Shot Andy Warhol" (1996) ve "Basquiat" (1996) biraz daha uzun sürdü.

Soundtrack'ini yazdıklarınız içinde en çok beğendiğiniz film hangisi?

"I Shot Andy Warhol".

Şimdiye kadar yaptığınız plaklar içinde favoriniz hangisi?

"Walking On Locusts" (1996). Çünkü, nasıl oluştu, bilemiyorum. Evde çalışmak ve bunu yapılması gereken bir iş olarak telakki etmek çok huzur vericiydi. Nasıl bir şey olacağına ilişkin tezviratın olmaması çok rahatlatıcı bir şeydi. "Some Friends"in *(Sterling Morrison hakkındaki şarkı)* ortaya çıkışı da sihirli bir durumdu. "Cable Hogue" da şu sıralar çok sevdiğim bir şarkı. Şu sıralar yeni bir düzenlemesini yapıyorum.

Müzik hayatınızda sizi en çok etkileyen isimler kimler?

Brian Wilson, Phil Spector ve Bob Dylan.

Kafa dinlemek istediğiniz zaman neleri tercih ediyorsunuz?

Mark Isham. Caz. Bir-iki iyi world music plağım da var.

Şu anda neyle meşgulsünüz?

Önümüzdeki günlerde Paris'te gösterime girecek olan bir Catherine Deneuve filminin müziğinin kayıtlarını yeni bitirdim.

Tipik bir John Cale günü nasıl bir şey?

Sabahları müzikle uğraşıyorum. Sonra jimnastik salonuna gidiyorum. Sonra tekrar müzik, sonra da sinema ya da başka bir şey. Kendimi hiç daha iyi hissetmemiştim. Ve bu zihinsel durumum hayatımı ve işimi güzel kılıyor. Nihayet mutluyum.

Çeviren: **Y.G.**

Murathan Rock Baladları

Güzel sürpriz: Biz, Murathan Mungan'ın s
meğer o rock baladları yazıyormuş. Yazarken
Murathan Munga

Gecenin eldiveni

Müzik çok yüksek
Kimse duymuyor birbirini
Yanıp sönüyor ışıklar
Ama kimse görmüyor bir diğerini
Yan yana herkes, ama kimse birbirine değmiyor
Tekno tekrar ediyor
Tekno tekrar ediyor
Hafta sonları, kulüp ağzına kadar dolu
Ama bu kalabalık ne çok yalnızlığa benziyor
Herkes şefkat arıyor aslında
Ama kibir izin vermiyor
Durdukları yerde iki yana salınabiliyorlar ancak
Kurtlarla dans edemiyor kimse
Adımlar yetmiyor, kalpler yetmiyor
Tekno tekrar ediyor
Tekno tekrar ediyor
On ikiden sonra
Kimsenin eline olmuyor gecenin eldiveni
Aşk için uygun değil hiç kimse
Çünkü herkes biliyor
Aynı değil gündüzle gecenin gövdeleri
Kolay değil gecenin ucuna yolculuk
Sabahın ne olduğunu herkes iyi biliyor
Müzik sağır, ışıklar kör, gece mutsuz ediyor
Tekno tekrar ediyor
Tekno tekrar ediyor

7 Kasım Perşembe, 1996

Öfke

Öfkeni tutma, öfkeni yaşa
Bu kadar çok şey olurken
Hiçbir şey olmuyormuş gibi yapma
Bunca kızgınken
Bunca kızdırılmışken
tavanlara bakıp duygularını bastırma
Bırak ortaya çıksın
Öfke de parçamız bizim
Aşk gibi, sevgi gibi, şefkat gibi
Üstelik hepsinden daha haklı
Bu pisliğin ortasında
Öfkeni tutma, öfkeni yaşa
Bu kadar çok şey olurken
Hiçbir şey olmuyormuş gibi yapma

Öfkenin şiirini
Kalbin şiddetini
Teslim etme
Yapmacık kurallara
Zaaflarına fırsat tanı
Pişmanlık, acizlikten
daha soylu, daha derin
Sana dayatılan başkasının hayatı
Bu sen değilsin
ne de bütün bunlar senin seçimin
alkışların itaat olduğu yerde
yuh çekmeyi öğrenmelisin
Öfkesi olmayanın inanma sevgisine de
Her öğüde yarım kulak ver
Bu şarkı da dahil olmak üzere
Öfkeni tutma, öfkeni yaşa
Hiç olmazsa öfke dolu bir şarkı söyle
Bu kadar çok şey olurken...
Hiç olmazsa öfke dolu bu şarkıyı söyle
Hiçbir şey olmuyormuş gibi yapma...
Kendin ol ve öfkeni tanımla

Sadakat

Bütün kapılar kapanacak bir gün
Bütün kapılar kapanacak
Bize nemli ve karanlık bodrumlar kalacak
Bütün pencerelerin ışığı söndüğünde
Sokaklardan umudu keseceğiz
Karanlıklardan, rastlantılardan
Sessizce döneceğiz kendi köşemize
Bütün gürültüler dinecek bir gün
Ne sözler, ne yeminler, ne yalanlar kalacak
Zorlama kahkahalar, gösterişçi gözyaşları
Herkes gidecek bir gün
Herkes gidecek
Başka bedenlerde aradığımız hikâyeler tükendiğinde
Baş başa kalacağız
Karşılıklı oturduğumuz masayı aydınlatan
Ölgün ışığın altında
Hayretle bakacağız
Birbirimize ihanet ede ede
Nasıl bir sadakati büyüttüğümüze

Mayıs 1997

Yanımdan geçip gidiyorsun

Baksan, anlasan
Görsen beni, bir tanısan
Ufak bir işaretin yeter her şeyi başlatmaya
Oysa geçip gidiyorsun yanımdan,
Kayıp yıldızlar gibi ışığım ulaşamıyor sana
Biliyorum, aynı karanlıktayız ikimiz, aynı boşlukta
Biliyorum, çelik bir yelekle koruyorsun kalbini
Yüzündeki kalın bulut göstermiyor içini
Ne yapsam boşuna, beni fark etmiyorsun
Kelimeler yanıp sönen yıldızlar gibi dilimin ucunda
Belki bir gün onları sana vermeye vaktim olur
Yol alırken aynı karanlıkta
Biliyorum, bana ihtiyacın var, tam aradığın sevgiliyim ben
Ama bunları söylememe izin vermiyorsun
Görmüyorsun beni, fark etmiyorsun,
Yanımdan geçip gidiyorsun her seferinde
Yanımdan geçip gidiyorsun.

8 Kasım Cuma, 1996

Takma, aldırma!

Takma, aldırma,
Durma, devam et,
Sinyal ver, sola dön, yaklaş yol ayrımına
Aşk dediğin bu kadar,
Ayrılık deniyor işte buna!
Zaman yok ne kirli, ne beyaz yalanlara
Hayat bu, bir gün herkes gider kendi yoluna

Aşk dediğin bu kadar, ardına bakma!
Kurtarılmaz, yenilenmez uzatmalarla
Aklında tut her şeyi, ama geçmişe tapma
Durma devam et, kendinlesin şimdi ve sonra

Hayat zenginleşir başka duraklarla
En çok kalbinden korkar insan,
Kalbinden korkma!
Yollarda büyür, yollarda değişirsin
İçinden geçersin başka hikâyelerin
Unutma! Ne kadar değişirsen bu sensin
Takma, aldırma
durma, devam et
hayatı delice sevenler ya aptallardır
ya büyük umutsuzlar
nasılsa ölüm herkesi buruşturur
bir gün ayrı durakta
kelebek kadar ömrümüz
bakî çırpınıyor arabanın camında
takma, aldırma
vites değiştir
vakti yok hayatın, biliyorsun
ömür kısa geliyor uzun yollara
aşk acısı daha kolay geçiyor sürücü koltuğunda
başka söze gerek yok sevgilim,
takma, aldırma!
senden daha çok ağlıyorum
ama sen bana bakma,
takma, aldırma!

15 Kasım '96-1999

...sesi edası niye çıkmıyor diye merak ederken
...n de aknda Roll varmış. Güzel sürpriz hakikaten:
...an'dan ock baladları.

...aladları

L A D
M u n g a n

Kaybedecek şeyler

Bülent Somay'a

Çoğaldıkça kaybedecek şeylerin
Yaşamdan geri çekilirsin
Onca şeye sahipken
Bakarsın kaybolmuş hayallerin

Ne zaman karşılaşsak seninle,
Eskilerden konuşmak istiyorsun,
Oysa bambaşka hayatlar seçtik, bunu biliyorsun
Dünyayla değiş tokuş ettiğimiz şeyler aynı değil
Kazandıklarımızla kaybettiklerimiz benzemiyor birbirine
Ne kadar konuşsak boş,
Şimdisi aynı olmayanlar geçmişi de aynı hatırlamaz ki,
Niye anlamıyorsun?
Geçtiğimiz yollarda
Aynı hesabı ödememişiz hayata
Bizi birleştiren hiçbir şey yok
Bir zamanlar var sandığımız yanıltıcı ortaklıktan başka
Belki yalnızca yüzler tanıdık birbirine
Bunca zaman sonra
Ölçülü bir selamlaşma yetiyor bana,
Sen niye daha fazlasını istiyorsun?
Dön bak ardımızda kalan yıllara
Senin kaybedecek şeyin çok,
Benimse her şeyim hâlâ bir kibrit çakımında...

1995 - 1999

Herkesi affet

Herkesi affet, her şeye boş ver
Geldiğin yer artık böyle bir yer
Balkondan bak artık dünyaya
Geniş gözlere; haffife, yükünü indir
Herkesi affet, her şeye boş ver
Uzun bir ömür ummuştun kendine,
Öğrendin: Bazı hayatlar yaşarken biter
Her yerde yabancıydın başından beri
Sürgündün, tedirgindin
Her yer gurbetti sana
Onca şey yaşadın kendince
Onca şey gördün geçirdin
Gün geldi öğrendin:
Sahip olanlar bile sahip çıkmadı sana
Bütün yaşadıklarından
Hiçbir şey bilmediğini anladın yalnızca
Herkesi affet, her şeye boş ver
Geldiğin yer artık böyle bir yer
Hiçbir zaman senin olmadı şu tanıdık dünya
Silahlarını bırak, takma kafana,
sağlık olsun, bu da geçer

9 Nisan '98-1999

Herkes ve birkaç kişi

Yağmur herkese yağar,
Güneş ısıtır herkesi,
Mevsimler herkes içindir,
Yalnız çiğ altında kalan,
Sele kapılan her zaman birkaç kişi.

Herkes içindir aşk da, ayrılık da
Yalnızca birkaç kişi ölür acıdan
Eskiden ölümle tartılırdı ayrılık
Kiminin hayatı yalnızca unutkanlıktan.

Her şey, herkes için değildir oysa,
Kimi hiçbir şey öğrenmez karanlıktan,
Yalnızlığı kullanmayı bilmez kimi,
Kimi ayrılamaz korkaklıktan.

Yağmur herkese yağar,
Ama çok az insan tutar yağmurun ellerini,
Onca şarkı, onca film, onca roman,
Ama sevmeye yetmez herkesin kalbi.

Çiğ altında kalan, sele kapılan,
Aşktan ve acıdan ölen
Birkaç kişi dünyayı başka bir yer yapmaya yeter
Aslında onların hikâyesidir hep anlatılan
Diğerleri dinler, seyreder, geçer gider
Geçer gider herkes
Hikâyelerdir geriye kalan

12 Eylül Cuma, 1997

Mor ve Ötesi

İki yıl önce 1997'nin nisan sayısında Roll'daydılar. "Şehir" ismindeki ilk albümleri yayınlanmıştı. "Şehir depresif bir kere..." diye buhranlarını imleyen bir başlık kondurmuş, inşallah yarı yolda tökezlemezler gibilerinden tahtaya vurmuştuk... Tökezlemek ne kelime, taş gibi (temiz, biçimli, parlak çakıltaşları) bir albümle çıkageldiler. Varoluşsal problemlerin biraz da toplumsal öfkeye evrileceğinin sinyallerini veren bir ara albüm "Bırak Zaman Aksın". Seste ve sedada adalı (Britanya), sözde ve özde buralı (İstanbul), sevinçte ve tasada dünyalı bir gruba kulak vermek istemez misiniz? Harun, Kerem ve Burak anlatıyor...

"Şehirden kaçmak istiyorum" edebiyatına son

Beş senedir bu grup devam ediyor. Sallantılı dönemleriniz oldu mu? "Bu işi bırakalım, yürümüyor" noktasına geldiniz mi hiç?

Harun: Lise yıllarında çok gündeme gelirdi ama, iş ciddiye bindikten sonra hiçbir eleman böyle bir şeyi önermedi.

İş ne zaman ciddiye bindi? İlk albümün çıkışıyla mı?

Harun: İlk albümün kayıtlarından itibaren diyebiliriz.

Kerem: Gruptan ayrılanlar da müzikten bir şey kazanılmaz düşüncesiyle ayrılmadılar. Ayrılanlarla bizim aramızda pes edenler ve inat edenler gibi bir ayrım yok.

Harun: Biz Kerem'le orijinal kadrodan bugüne kadar gelenleriz. Ama Burak da aramıza katılalı birbuçuk seneyi geçti. İkinci albümün tamamında emeği var. Bir de Derin vardı tabii. Albümü Derin'le kaydettik, o da hepimiz gibi emek verdi, ama kayıtlar bittiğinde artık grubun anlaşmazlıklar çevresinde dönen bir hayatı vardı neredeyse... Derin'le olmuyordu.

Kerem: Sahaya üçe karşı bir çıkıyorduk.

Liderlik savaşı gibi bir şey mi?

Harun: Daha basit şeyler. Müzikal tercihlerden sosisli mi alalım, hamburger mi alalıma kadar uzanan bir anlaşamama. Ben uyumsuzluk olarak görüyorum.

Grup uyumu deyince ne anlıyorsunuz? İnsanı dört kişi bir araya gelip grup olmaya ve öyle yaşamaya iten güdüler neler? Neden bazıları grup kurar da, bazıları tek başına kendi adı soyadıyla çıkıp kendi şarkılarını söyler?

Harun: Bizim grubun doğasıyla ilgili. Biz endüstriye bir şekilde girmeye çalışıp da ondan sonra beceremeyip bari güçlerimizi birleştirelim diyerek bir şeylere kalkışan adamlar değiliz. Lisede bir grubumuz vardı. O grup büyüdü. Ben kendi payıma kendi müziğimi yapacak olsam, Kerem'in çaldığı davulun yanına yaklaşamam, Burak'ın çaldığı bası yazamam. Ama diğer taraftan, tek kişi ortaya çıkmanın gruptaki insanlara oranla daha büyük, daha gem vurulmaz bir ego göstergesi olduğunu da düşünmüyorum.

Acaba tek insanlar tek insanlardan, gruplar da gruplardan mı etkilenir? Siz barda kimlerden cover çalıyorsunuz?

Harun: REM, Manics, Cure, Suede, Radiohead, Led Zeppelin...

Bunların hepsi grup.

Harun: Grup müziği diye bir şey var hakikaten. Bob Dylan'ın "Mr Tambourine Man"iyle Byrds'ün "Mr Tambourine Man"i arasındaki fark burada bir şey ifade ediyor. Aynı şarkı ama farklı farklı şeyler. Biz de bir Elvis Costello çalmaktan daha rahat bir şekilde Suede falan çalıyoruzdur.

Davulcular için durum ne? Mesela Ahmet'in Mehmet'in'in davulcusu olmaktansa Mor Ve Ötesi'nin davulcusu olmak yeğ midir?

Kerem: Yoo, ben çaldığıma bakıyorum. Kramp'ın davulcusu mu olmak istersin, Chick Korea'nın mı? Altında olacağın kişinin veya grubun müziğine bağlı. Nine Inch Nails bir grup değil, Trent Reznor yapıyor her şeyi. Ama Reznor'un asistanı, konserlerde ve stüdyoda kendisine en yakın adamı bateristi. Dünyada yapılabilecek en güzel şeylerden biri: Trent Reznor gibi deha sayılabilecek bir adamla kayıtlarda düzenlemelere katılmak ve turneye çıkmak.

Sizin bir Amerika maceranız olmuş galiba...

Harun: Derin'le beraber önceki yaz Berklee'de bir sömestr okuduk, geldik. Ben gitar ve şan okudum. Yoğun bir programdı. Meğer iyi değilmişim, pek bir şey çalmıyormuşum. Gitar çalmaya orada başladığımı düşünüyorum. Daha bir serbestleştim. Kendime güvenim geldi.

Öğrenciler nasıldı? Genellikle virtüoz olmak isteyenler mi gidiyor oralara? Senin hedefin neydi?

Harun: Ben hiçbir zaman virtüoz olmak istemedim, aletimle iyi bir iletişim kurmayı düşündüm hep. Bir gerizekalı Amerikalı vardı, Chicago'lu, hız yapma düşkünü. Ama hocaların yaklaşımı çok adamakıllıydı. Tekniğin önemi tabii tartışılmıyordu. Kontrollü ve rahat çalınması gerektiğini, fakat teknik kadar ruhun da önemli olduğunu vurgulayan adamlardı.

Başka şeyler yapma fırsatı olmadı mı orda? Günlük hayata karışabildiniz mi?

Harun: Üstümüzde de çok ders yükü vardı, bir bok yapamadık. Okyanusu bir kere gördük. Konsere falan gidemedik. Bir kere bira içtim, onda da polis geldi, beni bardan dışarı attı 21 yaşın altındayım diye.

Kendinizi İstanbul rock camiasının bir üyesi olarak görüyor musunuz?

Kerem: Grup olarak bir taraflara yamanarak ilerlemeye çalışma zorunluluğu hissetmiyoruz. Bir camia üyesi değiliz.

Harun: Camia deyince, benim aklıma bir bar camiası, bir de metal camiası geliyor.

Kerem: Bir de barla karışık olarak alternatif camia... Çok hazzetmediğim camialar var böyle...

Camia hissi taşımasanız da, kendinizi yakın hissettiğiniz gruplar yok mu?

Burak: Mesela Zen'in, kısmen Nekropsi'nin müziğe olan ahlaki yaklaşımları beni etkiliyor. Öbür tarafta da bir sürü insanda bir şablona girme, bir poz durumu seziyorum. Bu da beni itiyor. Kendimizi, ikisinin ortasında bir yerlerde görüyorum. Daha özgür, daha deneye açık, daha yapılmamış, kendine yabancılaşmamış bir ürün çıkartmak yolundayız.

Harun: Bizim bir camiaya ait olabilmemiz için ciddi bir çaba göstermemiz, olmadığımız gibi görünmemiz gerekiyor. Nekropsi, Zen tayfasından çok hoşlanmakla beraber, o tarafta değiliz. Daha pop bir müzik yapıyoruz. Ama Şebnem Ferah, Sibel Tüzün çevresine de bambaşka sebeplerden, hem de yine müzikal olarak uzağız. Climb da alternatif müzik olarak görülüyor ama, onlar da İngilizce olmuş olması dolayısıyla bence yine bir camia fikrine uygun geliyor.

Kerem: Dışarda kalan hep biz oluyoruz yani.

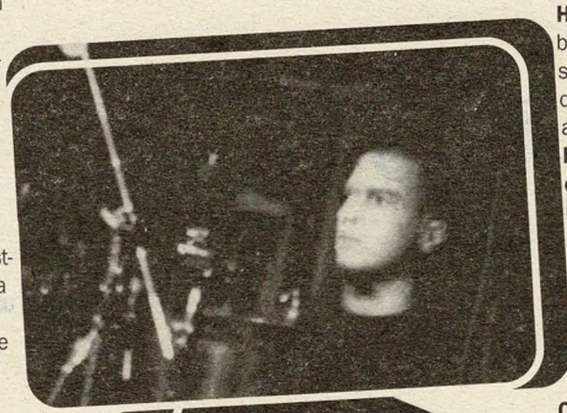

Harun: Bu tarz bir müziği yapıp da gıpta edeceğimiz bir albüm çıkarabilecek birkaç grup olsa keşke... Bizim zaten kafamız da karışık. Grup içindeki insanlar birer birer de çok aynı değil. Aynı olmak zorunda da değil. Bizim kadar birer birer herkesin biraz fazla düşündüğü, düşünsel olarak boş olmadığı bir grupta "biz" deyip bir şey yapmak daha da zor. Bir camiaya ait olduğun zaman birisinin sana alerji göstermesi ihtimali yükseliyor. Ama zaten buna gerek kalmadan ortadaki çeşitsizlik durumu işi bitiriyor.

Şu "kafa karışıklığı"nı biraz açar mısın?

Harun: Biz bir taraftan hâlâ grup olma kimyasını oturtup daha iyi bir şeyler yapmaya doğru gitmeye çalışıyoruz. Bir yandan okulları bitiriyoruz. Hayat gibi bir heyüla var karşımızda. Kerem'le ben üniversite dördü bitirdiğimiz anda, şu veya bu sebepten bu grup biterse eğer, o zaman biz iyi bok yemiş olacağız tam anlamıyla. İfade edebileceğimizden çok daha az şey ifade etmiş olacağız. Anlayacağız ki, okul grubuymuşuz.

Böyle bir tehlike mi görüyorsunuz?

Kerem: Hayır. Ben müzik üretiminden yanayım. Röprodüksiyondan yana değilim. Bar programı, cover çalma işlerini çok lüzumsuz görüyorum. Grubun hem para hem performans için belki bunu yapması gerekiyor, ama benim hayatımı kurduğum şekilde, yıllar öncesinden başlattığım şekilde, benim için anlamsız kalıyor.

Burak: Kafa karışıklığının ölene kadar pek dineceğini zannetmiyorum, eğer bir yerden Buda veya Mevlana olup çıkmazsak... Sanatçı zaten bunu anlatır, arada mı kaldım, derede mi kaldım? Şimdi artık öyle bir yola girdik ki, o yetememe hissinden, şehirde sıkışmadan, bir patlama istemekten, ama o patlamanın ne olduğunu bilememekten bahsetmek istemiyoruz. Hayat gösterecek. Belki de karışıklığa ihtiyacımız var. Gerçi sonunda dingin, güzel bir son bekliyorum ama...

Harun: Kerem'le aram kötü olduğu zaman hissetiğim şey çok enteresandır. Hiç kimseyle olmayan bir şey bu: Kız arkadaşımla kavga etmişim gibi hissederim. Bu ve benzeri hislerin hiç oluşmayacağı kadar rahat bir grup içi iletişim ortamı benim hedefim. Bunun için uğraşacağım. Kafa karışıklığının bendeki önemli bir bölümünü bu götürecek.

Sanatçı zaten bunu anlatır, arada mı kaldım, derede mi kaldım? Şimdi artık öyle bir yola girdik ki, o yetememe hissinden, şehirde sıkışmadan, bir patlama istemekten, ama o patlamanın ne olduğunu bilememekten bahsetmek istemiyoruz. Hayat gösterecek. Belki de karışıklığa ihtiyacımız var.

Ne anlatmak istiyoruz, nasıl anlatmak istiyoruz, bunları tartışmak aslında o kadar tatlı şeyler ki... Son bir yıl içinde şunu kabul ettim: Ben şu hayatta her ne yapıyorsam, o yüzde yüz benim tercihim ve "şu şehirden kaçmak gitmek istiyorum" edebiyatını artık bir yana koydum. Ben yeterince istersem zaten yapmış olacağım ve "şu şehirden kaçtım gittim" diyeceğim.

Kerem: Öyle bir an geliyor ki, insanın ya ölmesi gerekiyor, ya da onu aşıp geçmesi gerekiyor. Bu beni öldürecek kadar koyuyorsa öleyim, ama öldürecek kadar koymuyorsa ağlamayı keseyim. Bizim ilk albümden sonra ya ölmemiz gerekiyordu ya da ikinci albüm gibi daha rahat bir albüm çıkarmamız gerekiyordu.

Bu ikinci albüm bir rahatlama albümü mü?

Kerem: Sözler aynen onu ifade etmeyebilir ama, bizim için albümün gizli anlamı o. Sözler albümle eş zamanlı yaratılmadı. Dolayısıyla, dinleyen herkese bize hissettirdiği şeyi hissettirmeyebilir.

Harun: Kapağını yaparken "aman abi, ilki kadar karanlık olmasın, hatta mümkünse çok renkli olsun" diye düşündüğümüz bir albüm.

Albümün kayıt sürecine yansıyan bir rahatlama mı bu? Yoksa her şey bittiğinde duyduğunuz bir rahatlama mı?

Harun: Biz kendimize baştan şöyle bir gol attık: Geceleri çalışacağız dedik. Böyle bir pratiğimiz yoktu. Gece 9'da stüdyoya gir, sabah 11'e kadar çalış, eve gidip uyu, ertesi akşam gene stüdyo... Bu böyle 30 gün sürdü. Ben bütün şarkılarımı sabah 7'de söyledim. O uyuma zamanlarından birinde kız arkadaşım Ortaköy'den telefonla aradı, ben ona gitarı kısmasını, vokali açmasını söyledim ve uyumaya devam ettim. *(gülüyor)*

Burak: Grupta ciddi bir demokrasi havası hakim. Kayıt esnasında karşına sürekli seçenekler çıkıyor, sürekli olarak bir şeyler hakkında düşünmelisin, kendi fikirlerini insanlara anlatmalısın, aynı zamanda insanların fikirlerini anlamaya çalışmalısın. Benim sonunda bir şey seçmeye tahammülüm kalmadı. Kayıt günlerinde bir akşamüstü uyandığımda annem sordu: Çayı nerde içersin, ön balkonda mı, arka balkonda mı? Ben ağlamaya başladım. *(gülüyor)* Bana ne yaa, nerde içersem içeyim yani...

Kerem: Ben bir akşam uyandım, kalkıp yumurta falan yaparım diye düşünüyorum. Koridorda babamı gördüm, "hadi Kerem yemeğe gel, balıklar oldu" diyor. Ne balığı yaa, sabah sabah! *(gülüşmeler)*

Kimler takip ediyor sizi? Hayranlarınız var mı?

Burak: İnternet, konserler, imza günleri vasıtasıyla bize ulaşanlar 18 yaş altı kesim. Albümdeki sözlere baktığında bunun 18 yaş altı olmadığı, akor geçişleriyle farklı şeyler olduğu, genel kulağa aykırı birçok şey olduğu belli ama...

Harun: Üniversite çevresinde bir haksızlığa uğramışız gibi geliyor bana.

Kerem: İçinde bulunduğumuz yaş grubu tarafından ciddiye alınmıyoruz. Belki 40 yaşında olsaydık daha ciddiye alınırdık.

Harun: Ya da 13 yaşında olsaydık, vay be aslanlara bak derlerdi. Çok garip yerlerden öyle eleştiriler geliyor ki. Mesela "saç uzun değil" eleştirisini çok duydum. Kalkıp biri "kusura bakma ama ben sizi dinleyemem, saçınız kısa" diyor. Çocuğa bakıyorsun, asla salak değil, ama bir yerde takılmış kalmış. Çocuğa anlatıyorsun: Biz maalesef orta ve üst sınıfa dahiliz, siz bize zengin diyorsunuz, ama o parayla biz albüm falan yapıyoruz, Pasha'ya gitmek yerine stüdyoya gidiyoruz.

Uzun saç hâlâ bu kadar önemli mi?

Kerem: Biz grupça Türkiye'deki direnişin çok değer verdiği bazı şeylere hiç değer vermiyoruz görüntü açısından. Uzun saç bunlardan biri, mesela "sert kalın" gibi bir sloganımız da yok. Ve biz bunların hiçbirisini saklamaya çalışmadık. Böyle de bir suçumuz var. Cebimizde parayla dolaşırken "bugün yine cebimiz boş" diye bir şarkı yap-

salı: BLUES EXPRESS
çarş: SOUL STUFF
perş: WATTZ UP!
cuma: ANCYRA
cmt: MUSTAFA HADİ DEDİ
pazar: LARRY O'NEILL

14 mayıs cuma:
AMALGAMAT-
TOMASZ SZNKALSKI
21 mayıs cuma:
İHTİYAÇ MOLASI
26 mayıs çarşamba:
İLHAN ERŞAHİN-WAX POETIC
28 mayıs cuma:
ZEN

MANHATTAN
JAZZ
ROCK
blues
Çevre Sokak 7 Çankaya - Ankara Tel : 427 62 63

madık mesela. Ya da ilk albüm çıktığında ailelerimize teşekkür etmekten çekinmedik. Çünkü onların parasıyla yaptık o albümü. Ama albüm yapmayıp o paraları gayet güzel harcayabilirdik başka yerlere.

Harun: Üzücü olan şey, şekle bu kadar önem verilmesi. Adamın, içine girmeye çalışsa kendinden bir şeyler bulabileceği bir aktivite olarak görmeyip de, "saçı uzun değil, bu herifin yaptığı bir boka benzemez" diye düşünmesi.

Siz sırf bu eğilime karşı çıkmak için mi saçınızı uzatmıyorsunuz?

Kerem: Hayır, hayır... Ben uzatamıyorum ki zaten saçlarımı. Maymun gibi bir şey oluyorum. Peder Gomez demeye başlıyorlar bana.

Harun: Biz saç uzatınca daha çok kele benziyoruz.

Rock'un popüler bir müzik olduğu ülkelerde de böyle semboller var ama sembollerde çeşitlilik de var...

Kerem: Türkiye insanı metali de TRT'deki Dönence programından sadece haftada bir saat gördü, tanıdı... Bir de bu tür müziği dinleyen insanlar Anadolu'da kıstırılmış bir hayat yaşıyor. Mecburen bir sembole bağlanıp onun etrafında toparlanıyorlar.

Harun: Biz burda "bu şekilcilik nedir" dediğimiz zaman hafif postmodern kaçıyoruz aslında. Çünkü Kayseri'de Leman okuduğu için dövülen, okulda dinci, Nurcu bir takım heriflerden günde birkaç saat ders gören bir adam için, hele bir de sosyalistse, uzun saç tabii ki önemli. Okuldan çıkıp direkt saçını uzatmak istiyor, saçını uzatmayanlara da antipati duyuyor. "Ben bunları yaşarken siz aşktan, çiçekten, böcekten, umutsuzluktan, kişisel yaşamınızdan bahsediyorsunuz, benim için çok fazla şey ifade edemiyor" diyor. O da haklı.

Siz aşk-çiçek-böcekten bahseden bir grup olarak algılandığınızı mı hissediyorsuruz?

Kerem: Ben hissediyorum.

Harun: Depresif bazlı kişisel öyküler anlattığımızı düşünüyorum şimdiye kadar. Bundan şikayetçi değilim ama, böyle devam etmesek daha mutlu olacağım galiba.

Burak: Bir sürü insan var hayatı boyunca aşk şarkısı yapmış, Elton John olmuş. Birileri de bizim albümdeki gibi yetememe, ne yapsam, uçsam, kaybolsam gibi sözlerle kendini ifade ediyor. Artık bundan başka bir şey söyleyelim istiyoruz. Toplumsal şeylere kayabilir miyiz? Kayabiliriz ama, bunu da hissetmek ve samimi bir şekilde yapmak lazım. Körü körüne insanlar ölüyor ve ben bunu güzel bir dille ifade etmek istiyorum. Bana ters gelen şeyler var, politikacılar bilmemne yapıyor, kadınlar eziliyor, çocuklar ölüyor ama bunu çıkartacak bir söz potansiyeline erişemedim.

Harun: Kerem'in de, benim de zaman zaman sert sözlerimiz var. Ama o sözleri müziğin içine oturtmak daha zor, lanet olası teknik bir şey bu... Ben "lacivert köpekler" diye bir şarkı yaparsam ve istediklerimin yüzde yüzünü anlatırsam, büyük ihtimalle ebemi mikerler yani... Bir şeye yarayacak mı bu? Kendi öfkemi kusacağım ama bir şeyi değiştirebilecek miyiz? Yavaş yavaş, sakin sakin yapmak gerekiyor herhalde bu ülkede.

Burak: Bob Dylan'da veya Rage Against The Machine'de sözün melodinin önüne geçtiğini görebiliyoruz. Ama bizim gidişatımızda müzik sözden daha baskındı. Net mesaj verirsen uzun bir hikayen oluyor, şu anki müzikal tarzımıza yedirebilmek gibi bir kaygımız var...

Kerem: Kısa yaparsak da slogan mı atıyoruz diye düşünüyoruz.

Burak: En rahat biçimi rap olacaktır, ama rap yapar mıyız bilmiyorum.

Harun: Ben gösteride dayak yemiş bir insanın depresyonunu anlatmak isterim. Ve rock alanında böyle bir şarkı yok. Biz yapmadığımız müddetçe de olmayabilir. En sinir olduğum şeylerden biri, fikir çeşitliliğinin az olması. Kim ne anlatıyorsa, onu anlatmaya devam ediyor.

Kerem: Diğer yandan, biz de şimdiye kadar öyle bir şey yapmadık... Toplumsal sözden kasıt, toplumsal gerçekliği yansıtan sözler. Topluma mesaj verelim, şu bilgimizi ortaya koyalım diye değil de, Türkiye'nin gerçeğini yansıtan sözler.

Harun: Ben bazen, doğrusu, mesaj vermeyi istiyorum. Slogan atmak değil de... Polisi eleştiren bir şarkı yazmak, "bak sen de görmediysen gör, böyle bir hayvanlık var" mesajı ister istemez geliyor. "Saçını neden uzatmıyorsun" diyen çocuğa "al işte bunu yazdım" diyebilecek hale geliyorsun. O çocuğa bizim ÖDP için seçim sandıklarında müşahitlik yaptığımızdan bahsettiğin zaman çocuk çok şaşırıyor. O elektrik bile farklı geliyor.

Kerem: Seçim öncesinde internet'te propaganda bile yaptık. Kendi düşüncelerimizi anlattık ve seçim sandıklarına sahip çıkılması yönünde bir uyarıda bulunduk.

ÖDP'ye mi oy verdiniz?

Harun: Evet.

Kerem: Zekeriya Temizel, ÖDP, İşçi Partisi karışık attım.

Gençlerde böyle siyasi şarkılara karşı bir beklenti var madem, bu beklentiyi biraz olsun karşılayabilen gruplar var mı sizce ortalıkta?

Harun: Bizde içerik bulamıyor. "Form"a bakıyor, saçlar kötü, o zaman form da bulamıyor. Gidip metal dinliyor, o zaman formu tutturuyor, ama içeriği boşveriyor belki.

Kerem: "Sert kalmaya", "inat"a taktıysa Kramp dinliyor; daha yumuşak müzikten hoşlanıyorsa, biraz da içerik istiyorsa, belki Bulutsuzluk Özlemi filan dinliyor...

Siz yaptığınız müziğin türüyle de kendinizi yalnız hissediyor musunuz?

Harun: Evet. Ben ucundan bile olsa pop rock türünde insanları eleştirirken dikkatli olmaya çalışıyorum. Ama onlarda kullanılmamışa doğru gitme arzusundan çok, kolay anlatımla bu işi kotarayım havası var. Popüler kültürü tanımlayamama ve öcüden korkar gibi korkma durumu da var. Mesela biz kendi müzik türümüze de bazen pop rock diyoruz, pop lafını duyunca soğuyan yüzlerce kişiden bahsedebiliriz. Derdini anlatmanın çok zor olduğu bir yer Türkiye.

Siz şarkılarınızın hep Türkçe olması gerektiğini düşünüyorsunuz ve bu yönde çok önemli bir karar aldınız... Bu kararı uygularken sıkıntılar yaşadınız mı? Söz yazarken etkilendiğiniz insanlar kimler?

Burak: İdeali şu: Mor ve Ötesi'nin dil kullanması, rock gruplarının ileride kullanacağı bir şablon olacaktır.

Harun: Şablondan ziyade bir örnek teşkil etmek istiyoruz. Ve teşkil edeceğiz gibime geliyor. Misyondan ziyade bir gerçek. Türkçeyi müziğe yedirme hadisesini kotarıyoruz gibime geliyor.

Kalkıp biri "kusura bakma ama ben sizi dinleyemem, saçınız kısa" diyor. Çocuğa bakıyorsun, asla salak değil, ama bir yerde takılmış kalmış. Çocuğa anlatıyorsun: Biz maalesef orta ve üst sınıfa dahiliz, siz bize zengin diyorsunuz, ama o parayla biz albüm falan yapıyoruz, Pasha'ya gitmek yerine stüdyoya gidiyoruz.

Burak: Genel olarak "gittin", "geldin", "sevdin", "sevmedin", "yâr" gibi sözcükler var. Ben hiç yârim demedim, kız arkadaşım veya sevgilim dedim yani. Bu tip şeyler bize batıyor.

Sırf şarkıda yârim deseler ne çıkar? Günlük kullanılan dilden çok farklı bir dil kullanılması illa o şarkıdan çok şey mi götürüyor?

Harun: Samimiyet anlamında götürüyor. Herif eğer yârim diyen birini anlatıyorsa tamam ama, o herifler sadece çok fazla satmak için yâr diyor.

Tedavülde olmayan bir sözcüğün şarkılarda olsun yaşaması o kadar fena bir şey mi? Tam tersine bir zenginlik bile olabilir...

Harun: Böyle düşünmemiştim... Durduğun yere bağlı...

Hiç kimseyi örnek almadan kendi sözel dünyanızı yaratmak özel bir haz da veriyor mu size? Bir şeyi yoktan var etmek gibi bir duyguya mı sahipsiniz?

Harun: Müzikal anlamda dünyada yapılmamış bir şeyi yapıyor değiliz. Ama sözel anlamda dünyada yeni bir şey yapıyoruz. Ben şahsen albümdeki şarkı sözünü okuduğum zaman şurdan burdan öykünülmüş demiyorum. Bu güzel bir şey. Kendi adıma İkinci Yeni şairlerinin bana katkısı olduğunu düşünüyorum.

Burak: Sezen Aksu'nun o kıvraklığı, eski Osmanlıca kullanması falan bazen hoşuma gidiyor ama, kendi yaptığım işe yansımıyor. Mazhar Alanson'u bazen o kadar iyi buluyorum ki, ama benim kimyamda yeri olmuyor bunun.

Bir takım Türkçe şarkıları, kendinize İngilizce şarkılardan daha uzak gördüğünüz söylenebilir mi?

Harun: Evet, evet. Bende birçok Türkçe söz yabancılaşma etkisi yaratıyor. Bunun üzücü tarafı da var: Mesela birçok yabancı rock grubunun şarkılarını Türkçeye çevirdiğin zaman gördüğün sözleri bizim arabeskçiler kullanmış. O yüzden şimdi "kader utansın" diyemiyorsun. Etiketlenme durumu var.

Yabancı rock grupları "kader utansın" diyor mu?

Harun: Diyor tabii. Mesela "yakarım bu dünyayı" diyemiyorsun. "Altına halılar sersem" desen ne kadar garip kaçar değil mi Türk rock grubu olarak?

Güzel olurdu...

Harun: Ama burda kendimizle sorunumuz başlıyor. Evet, güzel olabilir ama, önce kendimizi ikna etmemiz gerekiyor.

Sizin dışınızdakiler tarafından bazı şeylerin parsellendiğini ve bunun sizi kısıtladığını mı düşünüyorsunuz?

Harun: "Kader utansın", dışlamadan ziyade psikolojik baskı unsuru. İster istemez sınırların var. Kırmak da isterim bunu. Ama "kader utansın" diye şarkı yapsam, biliyorum, abuk sabuk eleştiriler alacak. Duygum bu olsa bile, o duyguyu başka bir şey söyleyerek vermek istiyorum. Bu noktada benim hoşuma da giden bir şey var.

Kerem: Ama işi dallandırıp budaklandıran, soğutan da bir şey var.

Burak: Mesela Şebnem Ferah güzel müzik yapıyor, varlığı gene de bana iyi geliyor. Ama Şebnem Ferah bu değil ki. Onun söylediği "gelinlik giymeden, kaderi görmeden" gibi lafları Kibariye bile söylemiyor artık.

Söyleşi: **Derya Bengi**

Gökalp Baykal

"Artisan gibi çalışıyorum" diyor Gökalp Baykal. Sözlüklerde "artisan"ın karşısında "zanaatkâr" yazıyor. Zanaat dediğin ustalık istiyor ama iş deseniz bildiğimiz iş değil, sanat deseniz bildiğimiz sanat değil. Gökalp Baykal, her halükârda o sihri kendinden menkul "profesyonel" sözcüğünün uzağında duruyor. Ama yıllardır mola vermeden içtenlikle Türkçe sözlü rock çalışmaları yapıyor. Bu topraklarda yapılmış en iyi rock şarkılarından biri olan "Karantina"nın da içinde bulunduğu "Yabancılar" albümünü yeni yayınlayan Baykal'la müzik macerasını konuştuk...

Zanaatkâr gözüyle

İlk besteni hatırlıyor musun?

Gökalp Baykal: "Üç Dünya" diye bir parçaydı. Çok basit, üç akorlu, ama hâlâ da yaşayan bir parça. Sene 81'di. İlk defa elime adam gibi bir enstrüman aldığım andan ilk besteye kadar birkaç sene geçmesi gerekti tabii.

Geçen 18 seneyi şarkılarındaki değişimlere göre çeşitli devrelere ayırabiliyor musun?

İlk başlarda çok fazla folk ya da daha balad türü şeylerdi. Çalış ve söyleyiş tekniğim ona elveriyordu. O kadar geç yaşta başlayınca insan sesini bile kontrol etmekte zorlanıyor.

Geç başladığını mı düşünüyorsun?

20-21 yaş civarları başladığıma göre, evet. Farklılaşmalar aslında sözlerde daha belirgin. Başlarda şarkı sözünün şiirsel olması gerektiğini düşünürdüm. 80'lerin ortasında daha sert makamlara yaklaştıkça sözlerde de farklılaşma oldu, daha doğrudan anlatım içeren ifadeler girdi. Ama her zaman bir miktar gizli bir şeyler ya da dolaylı anlatımlar olmuştur... Bir müzik eğitimim olmadığı için, pek çok kişi gibi dinlediklerimden ister istemez etkilendim. Dinlediğim şeylerin değişmesinin de etkisi oldu.

Zaman içinde şarkıları grup formuna göre mi tasarlar oldun?

Evet. Daha önce de bir grubum vardı, fakat grup bildiğini çalıyordu aslında. Ben sadece besteleri yapıyordum. Onlara hakim olabilecek bilgiye sahip değildim. Gitgide besteleri bir gruba göre düşünmeye başladım. Davulları, bası eskiden hiç düşünmezdim. Davulcuyla basçı uygun bir şey çalarlardı işte. Bunun beni tatmin etmediğini bilirdim fakat onlara daha iyi bir şey öneremediğim için kabullenirdim. Ben hiçbir zaman virtüoz olamadım.

Hiç istedin mi virtüoz olmayı?

Hiç düşünmedim, istemedim de. Gerçi "Ağustos 1996"daki her şeyi ben çaldım ama içinde bir virtüozite yok sonuçta.

Sen istemedin ama bazıları da istiyorlar... Seni güdüleyen şeylerle onları güdüleyen şeyler çok mu farklı?

Ben şarkı yazarlığına ağırlık verdim. Melodi ve sözün üstünde çok fazla duruyorum. Bunu tamamlayan bir şey olarak düşünülebilir. Virtüoz olmaya soyunanlar duygularını enstrümanlarıyla anlatmayı hedeflemişler.

Bunun her ikisinin de olabildiği insanlar var mı müzik dünyasında?

Jack Bruce denebilir. Hem bas gitarda büyük bir üstad, hem de çok iyi bir şarkı yazarı ve şarkıcı. Popüler bir kişi olarak Gary Moore söylenebilir. Steve Winwood da sayılabilir. Duygularını hem şarkılarıyla hem enstrümanlarıyla dile getirebilen insanlar tabii ki var. Ben daha çok şarkı kısmında kalmışım. Bir eksiklik gibi de görmüyorum. Türkiye'den Cem Karaca'yı örnek verebiliriz. Bir zamanlar çok iyi şarkılar yazmış bir kişi. Ama hiçbir zaman bir enstrüman becerisi olmamış, bunun üstünde de durmamış.

Ben herhangi bir amatörün de müzik yapabileceğini kanıtladığıma inanıyorum... Düşünü kurduğumuz ya da kâbusunu gördüğümüz şeyleri yazabiliriz hepimiz. Ben öyle yapıyorum en azından. Zor değil. Bir şarkı yazmak istiyorsa insan, yazabilir.

Senin kendine yakın hissettiğin insanlar hangileri?

Şarkı yazarları daha önemli. Neil Young, Paul Simon, Bob Dylan, Leonard Cohen'i örnek gösterebiliriz.

Virtüozlerin dili bir dinleyici olarak seninle temas kurabiliyor mu?

Belli ölçüde evet. İlk dinlemeye başladığımızda o İngilizce sözlerin çoğunu anlamıyorduk. Hâlâ da pek çoğunu anlamam. Müzikleri daha fazla hitap ediyordu.

Önemli olan da melodi. Şanın arkasındaki melodi ve solo melodi. Daha çok müziği bunlardan aldık, öyle sevdik. Paul Simon'ın çok sevdiğim "Duncan" diye bir şarkısı vardır, lise çağlarında ne söylediğini anlamıyordum. Anladıktan sonra daha farklı bir şarkı gibi görmeye başladım. Bana başka duygular veriyordu, sonra okuyunca başka şeyler aldım. O dönemdeki virtüozlerin yaptığı şeyler de bana nüfuz edebiliyordu. Halen de ediyor. Yeni müziklerde de bazen o eksikliği duymuyor değilim. Kendim virtüoz olmaya hiçbir zaman çalışmadığım halde, yeni müziklerde bazen bu eksikliği hissediyorum.

Yeni müziklerden kastın ne?

Belki 90'dan sonraki müzikler.

Takip ediyor musun?

Az. Çok fazla takip edemiyorum.

İlkgençlik yıllarından sonra hayatına başka gruplar, şarkıcılar girmedi mi?

Mesela daha sonradan, 80'lerin ortasında tanıdığım The Cure benim için hâlâ çok mühim bir grup.

Üstelik virtüozite eksikliği olan bir grup.

Evet. Ama çok mühim bir grup. Beylik bir örneği, Nirvana'yı vereyim. "Unplugged" albümünü yapana kadar benim için doğrusu hiçbir şey ifade etmemişti. Belki "Kör öldü, badem gözlü oldu" denebilir, bilmiyorum, ama sonradan hoşuma gitti. Daha çok BBC, MCM gibi yabancı kanallardan kulağıma çalınanları izliyorum. Beğenmek beğenmemek meselesi de değil. Melodileri de çok fazla bir şey hissettirmiyor bana.

Kaç yaşındasın?

40'ladım. 59 doğumluyum.

Sesli düşünelim... 40 yaşındaki bir insan acaba 22 yaşındaki birinin yaptığı müziği otomatikman küçümsüyor mu? Sen 20 yaşında Paul Simon dinliyordun ve Paul Simon o zaman neredeyse 40'lamıştı, yani sen abini örnek alıyordun bir bakıma. Ama sen şimdi 40 yaşındaki biri olarak 25 yaşındaki çok iyi bir müzisyeni dinlediğinde, aradaki o 15 yaş farkı beyin bilinçsizce devreye mi sokuyor acaba?

O gözle bakmadım. Yaşları benden küçük diye, hiçbir zaman tıfıllar diye kimseyi küçümsemedim. Futboldan örnek verirsek, bir zamanlar futbolcular bizim için ilahtı. Hâlâ futbol izlerim, şimdiki futbolcuları artık gözümde büyütmüyorum. O zamanlar Cemil Turan, Yasin Özdenak, Gökmen Özdenak bizden yaşça da büyüktüler ve çok mühim kişilerdi. Belki de biraz Yasin'le Gökmen mahallelimiz oldukları içindir, bilmiyorum... Şimdiki futbolcular doğrusu çok fazla beni etkilemiyor. Futbolcular için bu söylenebilir. Ama müzikle uğraşan bir kişi olarak hiçbir müzisyeni gözümde ilahlaştırmıyorum. En azından son 20 sene ilahlaştırmadım. Kimseye tıfıl gözüyle de bakmıyorum. Mesela Beck'i de beğeniyorum. Johnny Cash bile son albümünde açılış parçası olarak Beck'in şarkısını kullandı, çok hoşuma gitti. Beck'ten o şarkıyı BBC'de canlı olarak dinledim, maalesef iyi yorumlayamıyordu. Dönüp dolaşıp melodi eksikliğine getirmek istiyorum konuyu. Yoksa bir za-

→37

mankinden daha ilginç konuları da anlattıklarını zannediyorum şarkılarında. Şarkı sözlerinin hayali dünyadan daha ayakları yere basan bir dünyaya indiğini biliyorum.

Sen Bakırköylüsün... 60'larda Cem Karaca'ları yetiştirmiş bir semt. 80'lerde müzikte böyle bir mahallelilik duygusu hâlâ yaşıyor muydu?

Hayır, 70'lerde bile kalmamıştı. Ben Bakırköy'de oturuyordum ama, okula St. Benoit'ya, Karaköy'e geliyordum. Yavaş yavaş mahalle arkadaşlığı kopmaya başlamıştı. Çevremde müzikle uğraşan yoktu. Lisede ilgili arkadaşlarla, dışardan gelen, memlekette bulunan plaklardan oluşturulan minik arşivler sayesinde başladı. 80'lerde Bakırköy'de bir hareket oldu, ama bir ekol oluşturduğunu söyleyemeyeceğim. 80'lerin ortasına doğru Kramp çıktı. O yıllarda edindiğim arkadaşlardır onlar. Onun dışında Avcılar ekolü filan dendi, ama dişe dokunur bir şey çıktığını ben hatırlamıyorum en azından.

Zevklerin biraz heavy metale döndüğü zamanlardı onlar değil mi?

Evet, döner gibiydi. Metali ben hiçbir zaman sevmedim. İzlemiyordum. Onda da ben melodi bulamıyorum, sözleri de cezbetmiyor. Ama Kramp hiçbir zaman heavy metal müziği yapmadı, iyi bir hard rock grubudur. Sonra Kadıköy ekolü, Bakırköy ekolü diye ayrışmalar oldu ama ben artık bunların dışındaydım.

Rock camiası denen bir şey var mı İstanbul'da? Sen kendini içinde hissediyor musun ya da hissettiğin dönemler oldu mu? "Rock'çı" gibi bir kimlik edindin mi hiç kendine?

Amatör müzisyen olarak bir kimliğim var, ama rock'çı, folkçu, popçu gibi bir kimlik edinmedim. Öyle bir çevre varsa da, içine doğrudan girmedim. İlk dönem gruplarından bir sürü arkadaşım oldu ama, benim arkadaşlarım sadece rock ya da caz müzisyenlerinden ibaret değildi. Hiçbir zaman kendime mimar diye de bir kimlik oluşturmadım. "Biz mimarlar..." diye bir şey demedim.

Sadece müzik yaparak yaşayabileceğin bir hayat düşlemedin mi hiç?

Böyle bir şey olsaydı Türkiye'de, bunu isterdim doğrusu. Bir besteci ve söz yazarı olarak yaşamayı tercih ederdim. Şarkı söylemeye, gitar çalmaya çok meraklı değilim. Çeşitli dönemlerde çalıştığım müzisyen arkadaşlarım benim şarkılarımı söylediler ama, sonunda "bu şarkıları çıkıp ben söylersem daha iyi olacak" diye düşündüm... Ben o dünyanın dışındayım. Şimdi müziğin bir endüstri olduğu söyleniyor. Ama ben o endüstrinin de dışındayım. Daha artisan gibi çalışıyorum galiba.

"Yabancılar" albümündeki şarkılar 10-15 senenin içinden seçilmiş şarkılar. Senin müzik hayatının bir özeti gibi... Niye bunu tercih ettin?

Amacım eski demolardaki bazı parçaları adam gibi kaydedip sunmaktı. Best of gibi bir amacım yoktu. Olmayan bir şeyin best'inden söz edilemez zaten. Elimde rahatlıkla bir albümden daha fazlasını dolduracak kadar yeni parça vardı. Sonra demoları adam etme fikrine döndüm, sonra iki fikir birbirine karıştı. Birbiriyle iyi tınlayacak, bir konu bütünlüğü değil de, bir hava bütünlüğü verecek parçaları seçtim. Şu anda sırf Türkçe sözlü olarak 90'a yakın şarkım var.

Ama üstlerine tarih notu düşülmemiş olsa bütün şarkıların daha kısa bir zaman diliminde yazdığını düşünebiliyor insan...

Bunu duymak beni mutlu eder. Birkaç yılda bir insanların fikirlerinin, politik görüşlerinin bile değişmesinin söz konusu olduğu bir ortamda yaşıyoruz. Eğer korkunç sapmalar olmadıysa mutlu olurum.

Sen nereden para kazanıyorsun?

Bilgisayar destekli tasarım kitaplarından kazanıyorum. İki üniversitede de ders veriyorum. Mimarım, ama yıllardır mimarlık hiç yapmıyorum. Daha çok grafikerlere, mimarlara, endüstri ürünleri tasarımcılarına yönelik tasarım programlarında uzmanlaştım.

Zamanında müzikle uğraşıp meslek hayatının hayhuyu içinde enstrümanını tamamen rafa koyanlar da var. Senin hayatında böyle bir şey olmadı galiba...

Öyle olmadı, hiç olmadı. Müziğe daha fazla zaman ayırmayı da çok isterdim. Diğer yaptığım işler ister istemez müziğe ayırdığım zamanı azaltmıştır. Mimarlık yaptığım zamanlar oldu, basında çalıştığım, teknik dergiler hazırladığım dönemler oldu, o zamanlarda ancak işten eve gelip aletini kapan ve bir şeyler çalan bir insandım. Gündüzleri yüksek çalışma temposu, akşamları ve haftasonları müzik. O demo kasetler maaşlı çalıştığım yıllarda çıktı. Bir dönem, 87 herhalde, işsiz kaldığım dönemde ilk kez profesyonel olarak müzik yaptım ve sadece müzikten para kazandım. Şimdi Aktüel'de çalışan Murat Tunalı bas çalıyordu, ben de gitar çalıp şarkı söylüyordum Çatı Restoranda. Bu bile müzikten para kazanılabilir, müzik para için yapılabilir fikri uyandırmadı bende. O camianın içinde olmak istemedim. Düzenli bir işte çalışmaktan vazgeçtiğim son dört-beş sene içinde müziğe daha fazla ağırlık verme şansı bulmuşumdur... Müzikte beni sıkıştıran yok, şunu yap, bunu yap diyen yok. Catwalk'la yaptığımız EP'nin birkaç ay sonrasında "Yabancılar" albümünü çıkarmış olmam, endüstriyel açıdan çok büyük hata belki. Endüstriyel gözle değil, artisanal gözle baktığım için bunlar benim kendi doğrularım... Herkes müziği önce kendi için yapar. En endüstriyel düşünenler bile böyledir. Daha sonra çok daha geniş bir kitleye bir anda hitap etmeyi hayal ediyordur belki. Benim esas düşündüğüm 100 kişilik kendi çevreme öncelikle hitap edebilmek. Hiçbir şekilde dudak büktürmeyecek, "sen de bunu yaparsan artık!" dedirtmeyecek bir şeyler yapmak. Ben bu dar çevremi önemsiyorum. Farklı kültürlerden gelmiş, farklı yaşlarda insanlar bunlar. Bütün idealin bu mu diyeceksin? Tabii ki herkes ister yaptığı şeyin çok daha geniş kitlelere yayılmasını. İstemiyorum dersem yalan söylemiş olurum. Eğer ulaşırsa, insanların hoşuna gideceğini, onlara yararlı bile olacağını düşünüyorum. Ben herhangi bir amatörün de müzik yapabileceğini kanıtladığıma inanıyorum... İnsan genellikle etkilendiği ve düşünü kurduğu şeyler üstüne yazıyor. Sokakta gördüğüm hiçbir şeyi doğrudan yazmıyorum. Düşünü kurduğumuz ya da kâbusunu gördüğümüz şeyleri yazabiliriz hepimiz. Ben öyle yapıyorum en azından. Zor değil. Bir şarkı yazmak istiyorsa insan, yazabilir.

Çok az bir kelime haznesiyle güreşiliyor. Rock ya da pop müzikte çok geniş bir anlatım olanağı, geleneksel müziklerden daha özgür ortam var, fakat daha küçük bir dağarcıkla karşılaşıyoruz. Bir zaman şarkının içinde "parka" kelimesinin geçmesi, "gözünü çapak aldı" ifadesi çok değişikti. İnsanlar "Aaa, bu ne yaa" demediklerinde gelenek oturacak.

Senin yaptığın müzikte Türkçe söz geleneğinden söz edilebilir mi? Yoksa referansların hep Bob Dylan'lar falan mı?

Bizde o kadar keskin ayrımlar var ki. Türkçe rock-'n'roll müziği ile Türk pop müziği arasında bile kesişen bir şey bulamıyorum. İkisinin şablonu o kadar farklı.

Sanat müziğinin, halk müziğinin çok daha oturmuş sözel dünyaları var.

Evet, onlar yüzyıllardan beridir öyle, diyecek hiçbir şey yok. Bir zamanlar etkilendiğim isimleri gözönüne alalım: Cem Karaca, Feridun Hürel, bir ölçüde de Barış Manço...

Cem Karaca hariç diğerleri halk müziği geleneğinden geliyorlar ama...

Hatta Cem Karaca'nın da uzun bir dönemi öyle. Yine de Türkçe rock şarkısı geleneğini başlatan kişi belki Cem Karaca diyebiliriz. Ama sonradan gelenek haline ne kadar geldi, bilmiyorum. Ne kadar kişi bunun izinden gitti? Bir dönem Türkiye'de rock İngilizce icra edildi, Türkçe hiç kullanılamaz hale geldi. Cem Karaca'nın başına gelenlerden mi çekiniyordu acaba insanlar? Bir gelenek oluşmadığına inanıyorum. Popla bu kadar büyük bir ayrışma olması da bana garip geliyor. Çok az bir kelime haznesiyle güreşiliyor. Bu küçük dağarcığın geliştirilmesi lazım. Özellikle rock-'n'roll'da ya da pop müzikte çok daha geniş bir anlatım olanağı var. Geleneksel müziklerden daha özgür bir ortam var, fakat bakıyoruz, geleneksel müziklerden daha küçük bir dağarcıkla karşılaşıyoruz. Bu genişlediği zaman bir gelenek oluşacak. Bir zaman bir şarkının içinde "parka" kelimesinin geçmesi, "gözünü çapak aldı" ifadesi filan çok değişikti. İnsanlar "Aaa, bu ne yaa" de-

mediklerinde gelenek oturacak. Benim de çabam o yönde: Her tür sözcüğün kullanılabilmesi. Kuşkusuz bir uyum kaygısıyla. Komik kaçmayacak demiyorum, komik güzel bir şeydir, gülünç kaçmayacak şekilde rahatlıkla kullanılması önemli. Rock'ın başındaki belalardan biri hâlâ garipsenmesi.

Türkiye'de küçük bir kesimin dinlediği bir müzik rock. Her ne kadar kendini rock camiasının içinde hissetmesen de, senin bu albümünü satın alacaklar, bir şekilde daha önce rock'la alışverişe geçmiş insanlar olacak... Çıktığı ülkelerde son derece popüler olan bu müzik türünü Türkiye'de yapıyor olmak, o dar çevreye hapsolduğunu bile bile yapıyor olmak nasıl bir duygu yaratıyor insanda?

Garip. Rock müzik, çıktığı yerlerde normalde sokaktaki insanların müziği. Bizdeyse elit bir müzik gözüyle bakılıyor. Böyle bir durumda olmayı yadırgıyorum. Ben kendimi elit gibi hissetmiyorum. Halen alışamadım. Benim müziğimi dışarı vurmak için başka bir aracım yok. Şu anda en iyi anladığım müzik bu. Birdenbire caz ya da Türk halk müziği yapmam imkansız.

Rock müzik, çıktığı yerlerde normalde sokaktaki insanların müziği. Bizdeyse elit bir müzik gözüyle bakılıyor. Böyle bir durumda olmayı yadırgıyorum. Ben kendimi elit gibi hissetmiyorum. Halen alışamadım.

Sen pekâlâ burda doğdun, büyüdün, Bakırköy sokaklarında bu müziği içselleştirebildin...

Evet, bu garip değil, ama bunun garip olmadığını düşünenler olarak çok azınlıktayız. Bu gerçek.

Sözlerin Türkçe olması dışında senin müziğini buralı kılan bir şey olduğuna inanıyor musun?

Burayı direkt anımsatmıyor olabilir. Hiçbir şarkının arasında şöyle oynak, saray müziğivari bir şeyler hiç gelmiyor bana. Öyle bir nota dizilişi beynimde oluşmuyor. İlla bu toprakların müziği olması gerektiğine inanmıyorum. Müziğin bir yere, bir toprağa ait olması da garip geliyor. Benim yaptığım müzikte geleneksel ögeler yok, ama hiçbir şeyin de taklidi olmadığına inanıyorum.

Catwalk'la yaptığınız blues yorumları için neler söylersin?

Adı konmuş bir türde müzik yapmak amacında değildim. Rock yapıyorum demekten bile bazen imtina ediyorum. Ama o EP'de beraber çaldığımız arkadaşların yaklaşımıyla albüm blues havasında oldu. Olmuşken de olsun dedik. Sözlerin kullanımı rahat; normal bir Türkçe şarkı söyler gibi söylüyorum. Blues vokali taklit eder gibi bir şey yok.

"Yabancılar" albümündeki "Karantina" şarkısına gelelim. Bunu metaforik bir şarkı olarak mı düşündün? Pek çok şarkında bunlarla karşılaşıyoruz: Gemiler, nhtımlar, korsan masalları, ıssız ada... Çocukluktan gelen bir şey mi?

"Karantina" günümüz insanının kaygılarını anlatan bir şarkı. Gerçi bir uzay gemisi için de yazılabilirdi... Ben gemide hiç yaşamadım. Ama bana çok şiirsel gelen "gemide isyan" teması vardır. Ve gemide isyan kolay bir şey değildir. Gemi ilginç bir şey: Suyun üstünde gidiyor, bir TIR'dan çok farklı. Kendi kuralları, kendi hukuğu olan apayrı bir şey. Hepimiz aynı dünyadayız ama gemilerin, denizin ayrı bir dünyası var. Yalnızlığı çağrıştıran mekanlar. Ayağınız karada olduğu zaman o kadar da yalnız değilsiniz. Gemide, bir transatlantik de olsa bir yalnızlık, bir bilinmezlik var. Gemiden suya düştüğünüz anda artık o gemide değilsiniz. Otobüsten yola atlamakla gemiden denize atlamak çok farklı şeyler.

Albümün sound'unu oluştururken nasıl kaygılar güttünüz?

Bu albüm hiç sound kaygısı güdülmemiş bir albüm. Zaten dört ayrı session'da kaydedildi. Şarkılara o günlerde o sound'lar yakıştığı için öyle kullandım.

Daha önce, eski sound-yeni sound tartışmalarının seni kızdırdığını söylemiştin.

Rock'n'roll çıktığından beri topu topu 45-50 yıl oldu. Çok kısa bir süreden bahsediyoruz. Bir standart konmuş değil. Bir gelişme ve değişim var. Böyle bir durumda standartların oluşması gereğinden de söz edilemez. Bugün Cure gibi çalan yok. Bugün o bile eskidi, ama benim için çok büyük bir yenilikti. Joy Division gibi çalan da yok, New Order bile Joy Division gibi çalmıyor. Durmadan bir şeyler değişime uğruyor. Bu 45 yıllık dönemin içinde farklı sound'larda şarkıların yapılabileceğini ve bir albümde yer alabileceğini düşünüyorum ben. Buna öyle yaklaştım. Bir sound'a eski demek onu küçülten bir şey olamaz. Ayrıca ona da eski dememek lazım, çünkü zaten çok yeni bir şeyden söz ediyoruz. 45 senelik mazisi olan bir şey zaten yenidir ve onun içinde kendimize eskiler-yeniler yaratmanın pek alemi yok. Kim kalkıp Chuck Berry'ye eski diyebilir? Daha Chuck Berry'nin yolundan giden bile o kadar az kişi varken.

Sen bir de müzik üzerine yazan bir insansın... Bu çabanın müziğine katkısı oluyor mu?

Benim müziğim yayınlanmadan kitaplarım yayınlanmıştı. Bir müzik dinleyicisinden, müzisyenden daha fazla müziği okuduğum söylenebilir. İki paragraflık bir yazı için bile araştırma yapıyorum. Bulabildiğim bütün kitapları topluyorum. Bu kadar okuma araştırma, yaptığım müziğe ne kadar katkıda bulunuyor, onu söylemek zor. Bu süreçte iyi yazılmış pek çok şarkıyı da inceliyorsun, bunlarla ilgili yapılmış yorumları okuyorsun ve sonra o şarkıyı başka bir gözle de dinleyebiliyorsun. Bir zamanlar aldığından başka şeyler alıyorsun. Müzisyenleri yakından tanıdıkça yazdıkları şarkılardaki yaklaşımlarına başka bir gözle bakıyorsun.

Haklarında bir şeyler okuduktan sonra daha çok sevdiğin ya da gözünde büyütmüş olduğunu hissettiğin kimseler oldu mu?

Sex Pistols'dan bile soğumadım. *(gülüyor)* Okuduklarımdan sonra herhalde normal bir insanın onlardan nefret etmesi gerekirdi. Bugün artık hepsi geçmişte kalmış şeyler. Ama çok şaşırmıştım, çok etkilendiğim gruplardan biriydi. Çeşitli söyleşiler, kritikler okuduktan sonra nefret edilecek insanlar olduklarına inanıyorum, fakat müziklerini seviyorum. Bütün punk için değil bu söylediklerim. Punk bir form olarak beni daha çok cezbediyor. Ne yaşam biçimleri, ne kılıkları kıyafetleri, hiçbir şey beni ilgilendirmiyor. Dışavurumlarındaki vahşet ve o enerji beni cezbediyor. Bildiğimiz rock'n'roll gibi değil. Bu formda bir yığın şarkı da yaptım, ama özellikle vurguluyorum: kopya olmayan.

Söyleşi: ***D.B.***

PAZARTESİ: YERKÜRE
SALI: HAYIR
ÇARŞAMBA: BLUES MARKET
PERŞEMBE: SOUL STUFF
CUMA: KAOS + HARLEQUEEN
CUMARTESİ: ZİFİR + GECE GECE
PAZAR: SOUL P

SSK İŞHANI
NO: 7/A
KIZILAY - ANKARA
TEL: 434 09 78
434 24 66

Pelin

Kafası boyalı bir şarkıcı gözümüzü ekrana kilitliyor son zamanlarda. Halbuki Pelin, İstanbul gece hayatının, canlı müzik çalan barların müdavimlerinin yıllardır tanıdığı bir isim. Uzun seneler rock cover'ları yaptıktan sonra, sıra kendi sesini, soluğunu oluşturmaya geldi. Yanına dance, trip-hop ve acid-jazz semalarında dolaşan Los Angeles'lı Türk DJ ve prodüktör Yazz Oubari'yi aldı, "Fırtına" albümünü çıkardı. "Fırtına" öncesinde sessizlik mi vardı, rüzgârlar mı "Fırtına"ya gebe kaldı, Pelin'den dinledik...

Her 2 taraftayım

Şöyle bir geçmişe dönüp bakarsak...
Ben Orduluyum, üniversiteye kadar orada okudum. Orada sürekli müzik dinliyordum, benim işim buydu zaten, müzik dinlemek. Orada kendimi geliştirdim, küçük bir yer ya orası, istediğin şeylere ulaşmak çok zor, bu beni daha da kamçıladı. Babamın arkadaşları bana video kasetler getirirdi, sabaha kadar izlerdim, evdekiler çıldırırdı. O zamanlar David Byrne'ler, Doors'lar falan dinlerdim. İstanbul'a geldim felsefe okumaya, kimsenin benim dinlediğim müziklerden haberi yok. İstanbul'da yaşayıp da, bu kadar olanak varken haberlerinin olmamasına çok şaşırmıştım...

Müzik yapmaya nasıl başladın?
Okulda bir grup kurmuştuk. İki vokaldik, çok hoştu, bayağı da bir sükse yaptık. Sonra "neden barlarda söylemiyorum?" diye düşündüm, çünkü vokal tekniğimi geliştirmek ve seyirci karşısında yeterli olmak istiyordum. Bir grup kurdum, Hyperion'da çalmaya başladık ve bayağı tutulduk. Sonra İngiltere'ye gittim, İskoçya'yı falan dolaştım. Londra'ya gittim ve bayıldım oraya. Benim istediğim her şey oradaydı. Bu biraz gezme gibi bir şeydi, ülkeleri gezme, dışarıyı görme babındaydı. Türkiye'ye döndüm, müzikle ilgili bir sürü işe girdim çıktım, gruplar kurdum, şarkı söyledim. 1993'de felsefeyi bitirdim ve bir daha İngiltere'ye gittim. Orada bir dil okuluna yazıldım ama okuldan çok müzikle uğraştım. Çok sıkılmıştım, okuldan çık-eve gel, hiç bana göre bir hayat değildi, İstanbul'da daha renkli bir hayatım vardı. Sonra okuldakilere sordum canlı müzik yapan bir yer var mı diye, kimsenin haberi yok. Kendim gezdim buldum yerleri ve adamlara sordum şarkı söyleyebilir miyim diye. Ne söyleyeceksin falan diyorlardı. Gitarda bir-iki akor gösterin, emprovize yapalım diyordum. Adamlar şaşırıyordu, Türkiye'den gelmişsin, pat diye soruyorsun şarkı söyleyebilir miyim diye. Bir süre sonra onlar teklif etmeye başladı, bu kız Türkiye'den gelmiş, sesi çok güzel diyorlardı. Sonra bir grupla çalışmaya başladım. Bu arada bağımsız şirketlerden plak teklifleri gelmeye başladı, hatta bir tanesi Londralı bir şirketti ve çok da küçük değildi.

İsmi neydi?
Unuttum şimdi, bir takım engeller oldu ve çok üzüldüm olmayınca, hatırlamak bile istemedim adını. Bir başlangıç olurdu en azından. Başka çok hoş şeyler de oldu, ama insanlar ne derece inanır, söylemek istemiyorum her yerde.

Sen söyle, orası onlara kalmış...
Led Zeppelin'i meşhur eden bir menajer vardır, çok iri bir adamdır. İsmini unuttum şimdi, ama menajerlik adına bir idoldür. Bizi dinlemeye gelmişti. "Sakın Türkiye'ye dönme, burada ne yapabiliyorsan yapmaya çalış, çok iyisin, sen ünlü olacaksın" demişti. Ben adamı tanımıyordum. Sonra bir İngiliz arkadaşım, "kim o biliyor musun?" dedi. "Yoo" dedim. "Led Zeppelin'in menajeri, o adam çok önemlidir" dedi. "Bana yardım etsenize" dedim adama, "madem bende bir şeyler buluyorsunuz." "Ben her şeyden elimi eteğimi çektim, artık pek girmek istemiyorum o piyasaya ama sen çalış, tek söyleyebileceğim şey bu sana" dedi.

Peki niye döndün Türkiye'ye?
O sırada Türkiye'de pound inanılmaz yükseldi, bana da babam para yolluyordu. Bana "ya iş bul, ya da dön" dedi. Çok berbat bir sezondu, herkes işleri kapmıştı. Sonra İtalyan bir hatun bana ülkesine döneceğini, onun yerine çalışabileceğimi söyledi. Çok sevindim ama işe başlamama iki gün kala dönmekten vazgeçti, kek gibi kaldım ortada. Okula yazılamadığım için vizemi yenileyemedim, bir sürü aksilik birbirini kovaladı ve buraya geldim, tekrar geri dönme umuduyla, ama dönemedim. Tabii biraz umutsuzluğa kapıldım, tam orada bir şeyleri oturtuyordum. Çok da şanslı bir insan olduğum söylenemez. Öyle herkesin suyuna gidemem, açık sözlüyümdür. İşler aksi gitti açıkçası.

Buralarda neler yaptın peki?
Sonra dedim, "üzülme abi, sen kendine güzel gruplar kurarsın, bu kadar insan senin hakkında güzel şeyler söylüyor, devam et sen olayına." Gruplar kurdum, bitti, kurdum, bitti.

Tanıyor muyuz bu grupları, isimleri duyuldu mu?
Bir ara Funk Doctors bana teklif etti, onlarla çalıştım ama aslında hep ben kurdum grupları. Sahara'da Su gibi ilginç isimlerimiz vardı. 97'de Parfüm'le Roxy yarışmasına katıldık. Zamanla her şey bana gelmeye başlıyordu, mesela bir barda çalıyorduk, adını söylemeyeyim grubun. 'Pelin ve Şunlar' diye yazmışlar, dedim "abi yapmayın böyle, çok ayıp, 'Pelin ve Beyaz Kelebekler' gibi, çok da komik oluyor. Sadece grubun adını yazın". "İnsanlar senin olduğunu bildikleri için geliyorlar" dediler. Sonuçta kişilik problemleri müzik yapmayı engelliyordu, bıktım artık. Bu albüm çıkmadan önce bir grupla kaset yapmak üzereydik ama ben vazgeçtim. İnsanların sürekli ön plana çıkmak istemeleri falan... Ben bunun için özel bir çaba sarfetmiyordum, ben ön planda olmak zorundaydım, çünkü solistim. Hiç unutmuyorum, şarkı söylerken gitaristin önüme geçip yarım saat beni kapattığını biliyorum. Burama geldi ve nefret ettim. Bundan sonra yapacağım şey kesinlikle grup olmayacak, grup adını taşımayacak, en fazla iki kişi olacak dedim.

Yazz'la tanışmadan mı karar vermiştin buna? Onunla nasıl karşılaştınız?
Bu müziği yaptığım sırada başka işlerde de çalıştım. Number One'a gittim, oranın bütün jingle'larını yaptım. Sesimi çok beğendiler, ille DJ olmamı istediler. Ben DJ olmak istemedim, sıkıldım DJ'likten, çünkü ben çok hareketli bir insanım. VJ'lik yapmak istiyordum ama tipik bir VJ'lik değil, arada şovlarla falan. Bir gün pat diye beni canlı yayına çıkardılar, bir VJ gelmemişti, sonra da devam ettim. Aklımda hep müzik var ama istediğim taşlar yerine oturmadığı için hep kendimi oyalıyorum. O sırada Coco'yla tanıştım, bana "Los Angeles'dan gelen hem DJ, hem de prodüktör bir adam var, bir vokalist arıyor, aklıma hemen sen geldin" dedi. "Tamam abi, gidelim, konuşalım" dedim, gittik ve çok sevdik Yazz'la birbirimizi. Yazz Los Angeles'da çok sıkı insanlarla çalışmış, reklam müzikleri yapmış, Türkiye'ye geldikten sonra çalışacak birilerini aramış ama bulama-

40→

mış. Bu bir kader midir şans mıdır bilmiyorum, birbirimizi bir şekilde bulduk ve çalışmaya başladık. Sonra bana "ben söz yazamam, sen yazacaksın" dedi. Ben öykü yazıyorum, şiir yazıyorum ama şarkı sözü yazmıyordum. Şarkı sözü çok ayrı bir şey, daha çok kafa patlatman gerekiyor. Sesinin hangi harfleri daha çok gösterdiğini bulmak, tabii bu arada da anlamı yakalamak zorundasın. Bayağı uğraştım bunun için, yazdığım şiirleri gözden geçirdim, Yazz'ın yaptığı müziklere uydurmaya çalıştım. Sadece söz olarak değil, anlam ve ses olarak da... Bir süre sonra bu yerine oturmaya ve şarkılar pıt pıt pıt diye çıkmaya başladı. Parçaların çıkması inan beş ayımızı aldı, kayıtta da çok hızlıydık. O kadar çok beste yaptık ki, seçmek zorunda kaldık aralarından.

Belli ki müzikal olarak ciddi bir yön değişikliği yaşamışsın. Bu zaten senin hissettiğin, yürümek istediğin bir yol muydu, yoksa Yazz'la birlikte mi bu yola girdin?

Rock, blues, funk, her şeyi söyledim ama temelde rock kökenliyim. Fakat Yazz'la tanıştığım dönemde de dünyada müzik elektroniğe doğru kaymaya başlamıştı. Ben biraz sıkılmıştım açıkçası aynı şeyleri yapmaktan, değişik bir şey yapmak istiyordum ama ne olduğunu tam bilemiyordum. Yazz'la karşılaşınca "evet" oldum, "yapmak istediğim bu".

İnsanlar seni bu tarzınla tanıyacaklar ama senin oldukça rock bir background'un var. Şimdiden ikinci albüm için fikirlerin olduğunu söylemiştin. Bu çizgide mi ilerleyeceksin, eski günlere sünger çektiğini düşünebilir miyiz?

Ben ilerlemeyi çok seven bir insanım, asla saplantılarım yok. "Ben rocker'ım, arabesk dinlemem, sanat müziği dinlemem' diyen tipler de var, bunlara çok kızıyorum. Mesela beni arabesk dinlediğim için eleştireceklerdir. Çok iyi arabesk söyleyen insanlar da var. Hakan Taşıyan'ın inanılmaz duyarlı olduğuna, çok iyi söylediğine inanıyorum. Yapılan müzik ne olursa olsun, onun içten geldiğine inanıyor muyum, biter. Kafamda fikirler var, ama şimdiden neyin ne olacağını bilemem. Tam olarak eskiye dönmem, ama o motiflerin de olduğu bir müzik yapabilirim. Rock yaparsam burayla da alakalı olacak. Bunu zaman gösterecek, beni ne etkileyecek, nereden ne alacağım, bilmiyorum. Hep aynı yerde kalmak zorunda olmadığımı keşfettim.

Albüm senin solo albümün olarak lanse edildi ama üzerinde Yazz'ın da ismi var...

Yazz başkalarıyla da çalışıyor, ama biz çok emek verdik bu albüme ve her şeyi beraber yaptık, ikimiz aynı anda aynı şeyi hissediyorduk. Yazz Türkiye'de daha çok yeni, insanların onu tanımasını istedim.

Bu aralar neler dinliyorsun?

Kesinlikle Manic Street'e hastayım, son albümü inanılmaz iyi. "Everlasting" benim baş parçamdı ve üç hafta onu dinledim. Ve Radiohead, Portishead, bütün 'head'ler. Skunk Anansie'nin inanılmaz bir vokalisti var. Paul Weller, Patti Smith tabii ki.

Daha ağırlıklı olarak hâlâ rock dinliyorsun yani. Kendi yaptığın müziğe yakın neler dinliyorsun?

Benim yaptığım müziğe yakın pek bir şey yok aslında. Altlar dance, trip-hop falan, ama üstte ben çok buralıyım. Ben pek Türkçe müzik dinlemezdim, artık dinliyorum. Mesela Nilüfer'in vokal tekniğinin hâlâ bu kadar güçlü olması çok güzel, Candan Erçetin'i çok seviyorum. Ben arabesk de dinlemeye başladım, Türk Sanat Müziği'ne fena halde taktım kafayı. Keşfettim yani, bu biraz yaşla da ilgili galiba. Türküleri unutmuşum mesela.

Bu dinlediğin müzikler yeni vokal tekniğini bir şekilde etkilemiştir. Özellikle etkilendiğin isimler var mı?

Evet, etkilendim, bir kişiden değil, birçok kişiden. Ama amacım onlar gibi olmak değil, onlardan alıp, kendi potamda eritip kendim olarak sunmak. Benim amacım şu; Batının altyapısını almak, ama geçmişte yaptığımız gibi bu tarafı da unutmamak. Çünkü onlar bize bayılıyorlar, biz de etnik müziğe bayılıyoruz. Bunlar bizim etnik müziğimiz, gidip Afrika'nın ritmlerini almaya gerek yok, bizim de türkülerimiz, sanat müziğimiz var. Benim istediğim buydu, ben yıllarca rock söyledim, cover yaptım ve bir şeyin farkına vardım: Ben başkalarının şarkılarını söylüyorum, ben buranın ekmeğini yiyorum, buranın suyunu içiyorum ama hiç buralı gibi davranmıyorum. Yaptığım şey buralı olmalı, ama oradan da kopmamalıyım. Benim amacım herkesten bir şeyler alıp, ama herkes gibi olmayıp, kesinlikle burayı unutmayıp, oradan da geri kalmayıp ortada birleşmek. Yazz'la anlaşmamızın sebebi de bu.

Vokal sanki daha ikincil bir unsur olarak kullanılmış. Bu bir tercih miydi, yoksa ortaya bu mu çıktı?

Barlarda söylediğin zaman, arkada mutlaka bas, gitar ve davul vardır; ve sen sesini duyurmak için bağırmak zorunda kalırsın, bıkmıştım sesimin o tonunu duymaktan. Biraz daha ılık tonları nedir, onu da görmek istedim. Kendimi zorlamadım, bakış açım değişti belki müziğe, eskilerden asla kopmuş değilim, ama yerinde durmamak da lazım, bir şeyler ileriye gidiyorsa kendini oraya taşımak lazım.

Yıllarca rock söyledim, cover yaptım ve bir şeyin farkına vardım: Ben başkalarının şarkılarını söylüyorum, ben buranın ekmeğini yiyorum, buranın suyunu içiyorum ama hiç buralı gibi davranmıyorum. Yaptığım şey buralı olmalı, ama oradan da kopmamalıyım.

Peki bu yeni vokal stilini bir elbise gibi üzerine giydiğini hissediyor musun? Yani daha önceki vokal stilinle karşılaştırdığın zaman, onun kadar rahat mısın bu vokalde?

Sen ne düşünüyorsun?

Biraz kendini kısıtlamışsın gibi...

Her şeyin ilki biraz deneme ve emeklemedir. Aslında benim bunu yapmam çok zor. Burada bir sürü deneme yaptım. Sanat müziği söyledim, türkü gibi söyledim, soul söyledim, funky olduğum yerler var. Tabii on küsur senelik bir deneyimim var ve bunu alaşağı edip başka bir şey yapmaya çalıştım. Ben bile kendimi daha yeni keşfetmeye çalıştım ama samimiyim. Hiç zorlamadım, neyse onu yaptım. Belki daha aşağıda kalmam gereken yerler olabilir. Ben daha yeni tanıyorum kendimi bu açıdan, daha nerelere uzanabileceğimi öğrenmek ve bilmek istiyorum. Ayrıca kafamda da çok güzel fikirler var. Bunu inşallah ikinci albümde hayata geçireceğim. Bunun için de bir enstrümana hakim olmam gerekiyor. Gitar çalıyorum biraz ama gitardan çok piyanoya taktım bu aralar.

Peki sen albümü objektif olarak dinlediğin zaman kendi vokalini, Doğulu ve Batılı unsurların birbirine uyumunu nasıl buluyorsun?

Bu yapmak istediğim bir şeydi ama adını bulamıyordum. Adını buldum ve bu beni çok mutlu ediyor. Çok daha iyi şeyler yapabileceğime inanıyorum. Bunun bir emekleme dönemi olduğunun farkındayım. Ama inanılmaz bir enerji var üstümde. Belki yaşadığım haksızlıklar, belki de olmam gereken yerde olamayışım beni boğmuş. Sürekli bir şeyler çıkıyor, kendimi durduramıyorum. Ve inanıyorum ki ben bu hızla gidersem çok daha iyi şeyler yakalayacağım. Albümü dinlediğim zaman hoşuma gidiyor, kesinlikle iyi şeyler yapmışım. Mesela "Akşam Oldu"yu dinlediğim zaman acaip hoşuma gidiyor.

Niye "Akşam Oldu"?

Ben sanat müziğine çocukluğumdan beri aşinayım. Bizim evde yabancı müzik de çok dinlenirdi. Benim annem ben ilkokuldayken, "John Lennon diye bir adam var, Beatles diye bir grup var, bunlar önemli adamlar" derdi. Ama bizim evde, arabesk de dinlenirdi, sanat müziği de. Aile toplantılarında Pelin'e Türk Sanat Müziği söyletilirdi. Ve benim baş şarkım "Akşam Oldu"ydu. Okulda müsamere olurdu, Pelin "Akşam Oldu"yu söylerdi. O parçaya çok yakın hissederdim kendimi. Bir gün Yazz çok güzel bir altyapı hazırlamış, biraz Portishead gibi. Buna ne yazsak diye düşünürken, Coco dedi ki, "buna bir Türk Sanat Müziği oku, mesela 'Akşam Oldu'yu söyle". Bu fikri çok beğendim, zaten Coco'nun çok iyi kulağı, çok iyi saptamaları vardır. Şarkıyı Türk Sanat Müziği gibi değil de biraz değiştirerek okumamı söyledi. "Yok abi" dedim, "altyapı zaten çok Avrupa, üstte ben ben olmalıyım." Aynen olduğu gibi okudum ve çok hoşumuza gitti.

Peki ya senin yazdığın sözler? Onlar nasıl bir ruh halinde çıkıyor ortaya?

Ben olaylardan çok etkilenirim ama pek belli etmem, onlar bana kalır. Bayağı da duyarlı bir tipimdir, sezgilerim çok kuvvetlidir. Yazmak beni çok rahatlatıyor. Bazen bir şey beni çok etkiliyor, kendimle ilgili olmayabilir. Bu sözlerin çoğu etrafımdaki insanların yaşadıklarıyla ilgilidir. Hatta bir tanesini hakkında yazdığım kişiye okuduğum zaman ağladı. Çok hoşuma gitti çünkü onun gözüyle görebilmişim. Bir takım olaylar yaşıyorum, bu bende birikiyor, birikiyor, birden yazmaya başlıyorum. Kendimi durduramıyorum. Ama bir şeyin farkına vardım: Çok fazla söz yazıp olayı karıştırmak yerine, basit ve az sözle çok fazla şey anlatmak daha zor, ama en güzeli.

Nasıl bir kadın Pelin?

Uçuk bir görüntüm var ama çok uçuk bir insan değilimdir aslında. Kendime ait dengelerim vardır, hele müzik söz konusu olunca hayatta tehlikeye atmam. İşime, müziğe çok saygı duyuyorum ve müziğin çok ince, naif bir şey olduğunun farkındayım. Ufacık bir şeyle kırılabilir ve bir çuval inciri berbat edebilirsin. O dengeyi çok iyi biliyorum. Beni görünce deli dolu, uçuk kaçık sanıyorlar, ama öyle değilim. Zaten yaptığım müzik de öyle değil, bunu insanlara anlatmam gerekecek. Anlatırım, beni oturdukları yerden tanımak zorunda değiller. Ben anlatınca beni anlayacaklarına inanıyorum, olaya çok ciddi bakıyorum ve değer veriyorum. Ayaklarım yere basıyor, ben kendi işimi, elimden gelen en iyi şekilde yapmaya çalışıyorum.

Söyleşi: **Özlem Köseoğlu**

Ateş Temeltaş

Beş yıllık geçmişiyle ve yayınladığı birbirinden güzel albümlerle San Francisco'da yaşıyor Golden Horn plak şirketi. Şirketin sahibi, kurucusu, yapımcısı, sekreteri, çalışanı, yani her şeyi Ateş Temeltaş. Yıllar önce okumak için gittiği Amerika'da senelerdir radyo programcılığı yapan Temeltaş, birkaç yıl önce kurduğu plak şirketiyle caz ve world music albümleri yayınlıyor. Sessiz sedasız yayınlanan bu albümler dünyanın pek çok yerinde ilgi görüyor. Artık Türkiye'de de bulunabiliyor bu albümler. Geçtiğimiz günlerde Türkiye'ye gelen Temeltaş'la San Francisco macerasını, Golden Horn'u ve projelerini konuştuk...

Dünya müziğinden kastınız ne?

Kaç yıldır Amerika'da yaşıyorsunuz?
1980 yılında lisan öğrenimi için gitmiştim. Zamanla üniversiteye girdim, üniversiteyi bitirdim, bilgisayar programcılığı yapmaya başladım ve Amerika'da kaldım. O zamandan beri programcılık devam ediyor. Şu anda bir şirkette bilgisayar danışmanlığı yapıyorum.

Müzikle ilginiz var mı? Bir enstrüman çalıyor musunuz?
Müzikle ilgim amatörce var. Perküsyon çalıyorum. Arkadaşlarla "drum circle" yapıp çalıyoruz. Daha çok Latin ritmleri filan çalıyoruz. Zevk için sadece. Türkiye'den gitmeden önce caza merakım vardı. Türkçe müzik pek dinlemiyordum. Hatta Amerika'ya ilk gittiğimde yanımda Türkçe dinleyecek hiçbir şey götürmemiştim. Fakat 1984'te bir radyo programı yapmaya başladım.

Nereye gitmiştiniz ilk önce?
San Francisco'ya gittim. Hâlâ orada yaşıyorum. Başka şehirlerde de yaşadım, ama tekrar dönüp San Francisco'ya geldim. Bence İstanbul'a en uygun yer San Francisco. O da denizin yanında. İnsanları buradaki gibi karışık...

Beatnikler var mı hâlâ?
Tabii hâlâ var. High Ashbury Park değişik bir görünümde ama sokaklarında hâlâ düzene hayır diyebilenlerin bir caddesi. O nedenle tekdüze bir toplum yok San Francisco'da. Değişik tipler var. Belli bir sisteme oturmayan bir toplum. Amerika'da –birkaç şehir hariç, New York var mesela San Francisco'dan önde– tekdüze yaşam egemen. Colorado'da yaşadım mesela. Eğer dağlara çıkmaya meraklıysanız güzel bir yer, ama onun dışında herhangi bir şey yok. Bir de New Orleans'da yaşanabilir belki. Onun da havası farklı.

Radyo programına nasıl başladınız?
Radyo programı çok kalıpsal olarak Türk toplumuna ve Türklere meraklı olan topluma yayın yapan bir programdı. Bir Türk radyosu bu.

Neler çalıyorsunuz?
Programın yarım saatini Türkiye'yi takip ederek pop müziğe ayırıyorum. Ama Türkiye'den geri kalınca dinleyicimiz bunu belirtiyor. Mirkelam'ın ilk albümünden bir şey çaldıysam hemen ikinci albümünün olduğunu hatırlatıyorlar. Oradaki genç öğrenciler Türkiye'yi çok iyi takip ediyorlar. Programın diğer kısmında da orada uzun yıllardır yaşayanlara klasik Türk müziğinden ve halk müziğinden örnekler veriyorum. 15 yıldır bu programı yapıyorum ve artık sadece Türk toplumuna program yapmıyorum, Türk kültürünü tanıtan program yapıyorum. Dolayısıyla bunun içine olabildiğince farklı şeyler katıyorum.

Amerika'ya giderken Türkçe hiçbir şey götürmediğinizi söylemiştiniz. Türk müziği yayınlayan program yapmak nereden aklınıza geldi?
Dışarıda yaşamaya başlayınca çok yeni şeyler görüyorsunuz. Bir süre bunlarla meşgul oluyorsunuz. Ama bir dönem sonra bunlar bitiyor. Bu sefer geriye bakıyorsunuz. Geriye bakınca da aslında Türkçe müzik dinlemediğim halde, bir yerde bana dinletildiği ve bunların depo edildiği anlaşılıyor. Yani artık saz sesi duyduğum zaman bir şeyler hissediyordum. O kadar da tıkalı değilmiş kulaklar. Aynı zamanda klasik Türk müziği için de geçerli bu. Uzakta kaldığım için daha demokratik biçimde yaklaşabildim bu müziklere. Daha önyargısızdım. İlk dinlemeye başladığımda, bilgi konusunda eksik olduğumu fark ettim. Bu sefer okumaya başladım. Gerçi o yıllarda bu kadar çok şey yoktu. Dinlediğim müzik açısından değil, ama yazılı kaynak açısından Türkiye'ye bu gelişimde çok mutlu oldum.

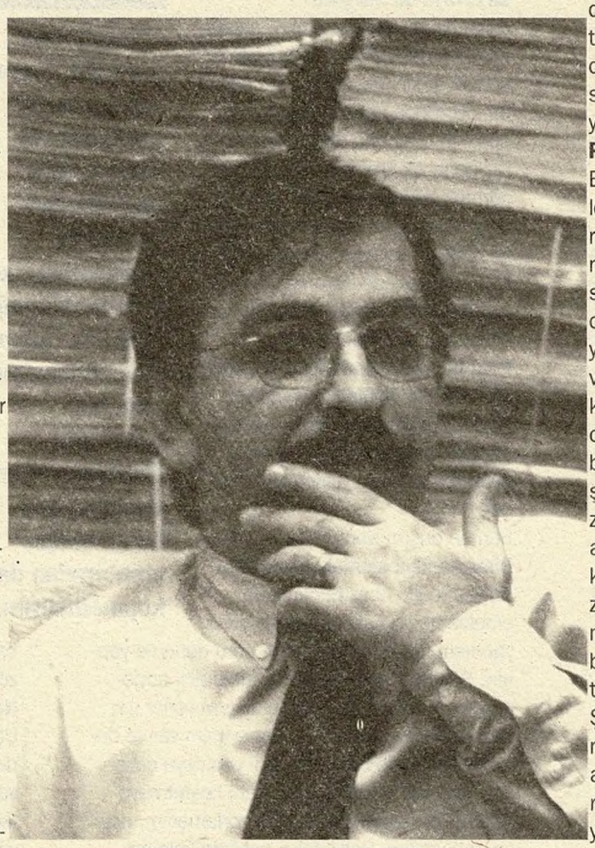

Peki dinleyiciler nasıl buluyor programı?
Türk müziğini pop müzikten ileri götürmeye başladığım zaman dinleyicimin bir tepkisi oldu. Orada yaşayan Türkler neşeli müzik dinlemek istiyor. Herhangi bir şekilde beklenenin dışına çıkınca tepkiler de geliyor. Mesela halk müziği çalarken, bir uzunhava çalarken neşeleri kaçtı, bunu arayarak belirttiler. Bir zamanlar bu beni de etkiliyordu. Ama artık bu umurumda değil. Bunca zamandır program yapıyorum. Hazırlanarak gidiyorum. Sadece eğlenmek için gidemem oraya. Sadece onun için gitmek beni rahatsız ediyor artık. Dolayısıyla başka şeyler çalmayı bir hak olarak görüyorum. Ama programın belli bir kalıbı yok. 2000 albümlük bir CD ve kaset arşivim var. Oradan zamana göre değişik programlar yapıyorum. Pop da çalıyorum, "özgün müzik" dedikleri müziklerden de çalıyorum, etnik müzikler de çalıyorum. Yeni bir albüm gelince, ben beğenmesem de belki ilgilenen olur diyerek çalıyorum. Programın ilk bölümüne takılmayıp ikinci bölümle ilgilenen insanlar da var. Bunların çoğu da yabancı. Onlar da saz sesi, tanbur sesi, ney sesi duymak istiyorlar.

Başka radyolarda çalıştınız mı?
Türk müziğiyle ilgilenmeye başladıktan sonra, dünya müziğine de ilgi duymaya başladım. Bu tarz albümler topladım. Başka radyolarda da dünya müziği programları yapıyorum. Buna da sekiz-dokuz yıl önce başladım. Gönüllü istasyonlarda çalışıyorum.

Plak şirketi kurmak fikri nasıl ortaya çıktı?
Biliyorsunuz, dünyanın her yerinde plak şirketleri tekelleşmeye gidiyor. Amerika'da birbirleriyle rekabet eden şirketler Avrupa dağıtımlarını ortak yapabiliyorlar. Demek ki bir zaman sonra onların beğenmediği müzik çıkmayacak ortaya. Yılda diyelim 20.000 CD çıksın ortaya. Ama bunların satılabilme ve dükkanlarda varolabilme olasılığı çok düşük olacak. Her ne kadar albüm basmak kolay olsa da, sadece onu yayınlamak yetmiyor, dağıtmak ve tanıtabilmek de önemli. Birazcık büyüyen küçük bir şirket hemen büyükler tarafından kapılıyor. Bizim de yavaş yavaş yaşadığımız bir olay. Bu anlattıklarım plak şirketi kurmamdaki bir etkendi. İkinci olarak da bununla ilgili olarak, bazı plakları bulmakta zorluk çekiyordum. Bir işin meraklısı olunca artık dert oluyor istediğinizi bulamamak. Mesela Maffy Falay adında bir trompetçi var. İsveç'de uzun yıllar caz çalmış. Şimdi eskisi kadar iyi üfleyemiyor. Ama zamanında çok iyiymiş. Bir ara onun albümlerini aradım. Aslında Okay Temiz'in etnik çalışmalara ilk başladığı zamanlarda Sevda adlı grupla yaptığı çalışmalarda Maffy'nin de parmağı var. Hem de baş kişi olarak. Okay Temiz şöhret oldu, ama Maffy öyle kaldı. Aslında bu bir yerde kendisinin olayı. Çünkü cazdan ayrılmak istemedi. Cazla etnik müzik bağlantısını görmedi. Maffy'nin bir CD'sini yapmak istedim. Golden Horn plak şirketinin ilk adımı İsveç'e yaptığım geziyle atıldı. Maffy'le tanışmak için İsveç'e gittim. Dünyanın belki de en çok sigara içilen barının en alt katında programını dinledim.

Amerika'da radyo programı yaparken birden durup, İsveç'e gidip Maffy Falay'ı bulayım, plağını yayınlayayım mı dediniz?

Evet, öyle dedim. İlk önce telefonunu buldum. Aradım. Derdimi anlattım. İlgilendi. Atladım gittim.

Peki albümü nasıl basacağınızı, dağıtacağınızı düşünüyordunuz?

O da bir aldanma sonucu oldu. Yabancı müzik dergilerini alanlar bilirler, "2000 dolara 1000 CD" gibi reklamlar vardır. Ben de bu işin bu kadar basit olacağını düşündüm. Biraz naif bir düşünce! Basmak değil oysa mesele. Baskı iki dakikalık iş.

Albümün kayıtları nasıl yapıldı?

Kayıtlar 1994'teki İstanbul Caz Festivali'nin konser kayıtları. Ben 1995'te gitmiştim Maffy'nin yanına. Onu yayınlamayı kararlaştırdık. Albümün Amerika'da dağıtımı için epey zaman bekledik. Çalışmanın yayınlanması da zaten epey zaman aldı. Kapaktan telif haklarına kadar süren uzun bir süreç... Bunu bitirince Colorado'lu bir piyanist olan Marc Sabatella'nın albümünün çalışmalarına başladık. Avangardla gelenek ortasında kalmış bir albüm. Gerçi albümün en büyük kritiği de o konuda geldi. Çünkü her iki tarafla da bağlantısı olan, ama kendine özgü bir sesi olmayan bir albümdü. Bu da avangard cazdan korkanların deneyebileceği gibi bir avangard albüm gibi bir şey oldu... Satış bakımından da başarılı bir albümdü.

Satışların sizin açınızdan önemi ne?

Her ne kadar bu işe ciddi bir hobi gibi başladıysam ve bir albümün satış bakımından başarılı olup olmaması beni etkilemese de, sanatçılar için önemli bir olay. O nedenle boşveremiyorum bu konuya. Yaptığınız albümleri belli bir oranda satmalısınız ki, kendi kendini kurtarsın ve ileride ki çalışmalara destek olsun.

Dağıtımı nasıl yapıyorsunuz?

Amerika ve Kanada'da dağıtımcımız var. Diğer ülkelerde de yavaş yavaş başlıyoruz. Avrupa'da dağıtımımız başlayacak. İnternet üzerinden de satış yapıyoruz.

Ama ekmeğinizi bilgisayardan kazanıyorsunuz herhalde...

Hem ekmeğimi kazandırıyor, hem de Golden Horn'un faturalarını ödüyor bilgisayar işi.

Plak şirketinde sizden başka kimse var mı?

Hayır, benden başka kimse yok. Herhangi bir şekilde diğer şirketlere, bankalara bağlı olmak istemedim. Kendi yapabildiğimi yapıyorum. Her projede, benim ilişki kurduğum ya da bana proje getiren sanatçı, ilk konuşmaya belli bir para konusuyla başlarsa hiçbir yere gidemiyoruz. Bazı şirketler var, orada şirket sahibi her şeyden tümüyle uzak. Ticari olarak bakıyor işe. Ben ticari olarak bakmadığım için her müzisyenle belli ilişkim var. Bu ilişkilerin arkadaşlık bazında olması bence en iyisi. Çünkü uzun bir ilişkiye giriyoruz. Bir plak yayınlandıktan sonra yıllar alıyor onu tanıtmak. Bu ilişkide tatsızlık olması yapacaklarınızı çok ters etkiliyor. Bu nedenle belli bir anlayışım var: Eğer risk varsa, herkesin risk almasını istiyorum. Tüm müzisyenlerle adil bir anlaşma yapıyorum.

İlk dönem albümleriniz caz ağırlıklı, ama giderek daha etnik albümler yayınlamaya başlamışsınız...

Golden Horn'un uzun dönem yaşamasını diliyorum. Fakat caz riskli bir iş. Özellikle de Amerika'da tahmin edebileceğiniz sebeplerden çok iyi caz albümleri kaydedilmiş, yayınlanmış durumda. Ayrıca bu işi yapan çok büyük şirketler var. Onlarla mücadele edebilmeniz için mali durumunuzun iyi olması gerekiyor. Yani cazı marke edebilmek çok daha zor ve işin doğrusu, çok dağılınca, çok işe girince gücünüz azalıyor. Benim görüşümde eksiklikler cazda değil de, etnik müziklerde. Özellikle de Türk müziğinin Kuzey Amerika'da olmayışı beni ilgilendiriyor. Kuzey Amerika'daki kayıtların çoğu Avrupa'dan ithal edilen kayıtlar. Birkaç tane de Amerika'da çabucak yapılmış, az bilgiyle sunulan konser kayıtları mevcut. Kişisel olarak da ilgim Türk halk müziği ve klasik Türk müziğine doğru yönelmeye başladı. Cazı terk etmedim, bütün bunlar cazın paralelinde gelişti.

Aslında Türkçe müzik dinlemediğim halde, bir yerde bana dinletildiği ve bunların depo edildiği anlaşılıyor. Yani artık saz sesi duyduğum zaman bir şeyler hissediyordum. O kadar da tıkalı değilmiş kulaklar.

Türk müziği albümlerinizdeki sanatçıların hepsi Türkiye'de yaşıyor. Amerika'da yaşayan, böyle müzikler yapanlar yok mu?

Bundan 15 yıl kadar önce kıtalararası iletişim bu kadar güçlü değildi. O zaman Amerika'da yaşayan bir insan sazı eline alıp hobi olarak da uğraşsa, Türk halk müziği çalıyorum diyebilirdi. Bu klasik Türk müziği için de geçerli. Fakat kıtalar arası uzaklık azalınca, ülkeler açılmaya başlayınca ve sanatçıların ufukları açılmaya başlayınca, Türk müziği kaydı yapmak için onu asıl yapana ulaşıldı. Bir de gerçekçi olmak lazım, biz kısıtlı imkanda kayıt çıkarıyoruz. Bunu yaparken de henüz kaydedilmemiş önemli isimler varken, daha lokal müziklerle, orada yaşayanların müziğiyle ilgilenmek biraz yanlış gibi. Bu, orada yetişenler, orada saz çalanlar kötüdür demek değil kesinlikle.

Kanada'da yaşayan müzisyen Mercan Dede ya da asıl ismiyle Arkın Ilıcalı hem sizin bir sanatçınız hem de bazı albümlerinizde prodüktörlük yapıyor. Onunla nasıl tanıştınız?

Golden Horn'u tanıtmak için bir web sayfası düzenlemiştim. Orada dünya müziğiyle ilgili bir yazı vardı. Arkın bana bir satırlık bir mesajla "dünya müziğiyle neyi kastediyorsunuz?" dedi. Ben de o zamanlar her gelen e-mail'e ayrıntılı cevap yazıyordum. Hemen bir cevap yazdım. Zamanla günde bir kere müzik üzerine yazışmaya başladık. Hatta bir gün cevap gelmese "ne oldu acaba?" demeye başladık. Bir süre sonra Montreal'e gittim, Arkın'la tanıştım. Müzik çalışmalarını, DJ'liğini gördüm. Onunla müzik konusunda kısmen uyuşuyorduk. Benim için önemli olan aynı konularda uyuşmak değil, tam tersine uyuşmamak. Çünkü kendi önyargılarını çek etmek için önemli bir şey bu. Arkın'la world music konusunda çok konuşmamız oldu. Bu, konuşulması çok zevkli olan, sürekli tartışılan bir konu. Arkın'ın bazı görüşlerine katılmasam da, hepsine saygı duyuyorum. Beraber çalışmaya başladığımızdan beri dünya müziği konusunda "adviser" gibi rolü var. Aynı zamanda çalışmalarda pratik olarak yardımcı oluyor, prodüktörlük yapıyor. Arkın'la konuşmalarımız Ahenk gibi, İhsan Özgen albümleri gibi çalışmaların başlangıcı oldu. Hepsinde de Arkın bizzat çalıştı.

Peki world music konusundaki tartışmanızda geldiğiniz nokta ne?

World music nedir sorusunu çok sordum kendime. Önceleri UNESCO'nun yaptığı kayıtlar gibi Hindistan müziği, Moğolistan müziği kayıtları vardı. Daha sonra o kayıtlar belli sanatçıların kayıtları olmaya başladı. Batı o sanatçılara ilgi duymaya başladı. Marketlerinin güçlü olduğu, olanaklı olduğu ortaya çıktı. Peter Gabriel gibi müzisyenler onları tanıdı. İlk zamanlar dünya müziği otantik olarak vardı. Sonra o müziklerden etkilenenlerin ya da diğer alanda müzik yapanların "fusion" müzik yapması world music oldu. Şimdi de Kanada'da Kanadalı bir müzisyen oturup herhangi bir ülkenin müziğini çalabiliyor. Bu da dünya müziği. Yani bu terimin bir anlamı varsa, artık tamamen kayboldu. Şimdi bu terim sadece müzik marketlerde yönünüzü bulabilmek için yararlı. Başka bir şey için değil. Mesela Mercan Dede'nin yeni yayınlanacak albümünün arkasına "File under world music / spiritual" dedik. Çünkü çoğu insan albümü nerede bulabileceğini bilmiyor. Sanatçı ne kadar bu soruya cevap vermek istemese de, bu soru soruluyor.

Mercan Dede'nin yeni albümü dışında yeni projeleriniz var mı?

"Âşıklar" adında hazır olan bir projemiz var. Albümün hikâyesi bayağı ilginç: Üniversitede okuyan David adında bir Amerikalı yıllar evvel Türkiye'ye geliyor. Anadolu'da otostop yaparken bir kamyon şoförü alıyor onu. Gece geç vakit olunca kamyon şoförü "Köyüm yakınlarda. İstersen gece orada kalabiliriz" diyor. Beraber köye gidiyorlar. Misafirperverlik var, hemen yemekler hazırlanıyor. Sonra da birisi sazını alıyor, başlıyor çalmaya. Köyün âşığı yani... David Amerika'ya dönüyor. Üniversiteyi bitiriyor. Yıllar sonra tekrar Türkiye'ye geliyor. Bu sefer bir amacı var, âşık geleneğini araştırmak, bu konuda kısa film çekmek istiyor. Değişik yerlerde çekimler yapıyor. Festivallere gidiyor, köylerde kalıyor, hem video hem de audio kayıt yapıyor. Amerika'ya dönünce bir belgesel hazırladı David. Belgesel PBS televizyonunda gösterildi. O kayıtlardan bir albüm düşündük. Yayınlayacağımız "Âşıklar" albümü o. İçinde değişik yörelerden âşıkların lokal kayıtları var. Bu kayıtların beni etkileyen tarafı, bir yabancının çok kısa bir zaman diliminde bir felsefenin temelini aktarabilmesi. Çok etkili bir belgesel. Bu albüm yapmak istediğim halk müziği albümlerinin de bir başlangıcı olacak. Türkiye'de de insanların ilgi duyabileceği bir proje. Bunun dışında İhsan Özgen'in yeni kayıtları ve İlhan Erşahin'in yeni albümü "New Life" var sırada. "Yeni Hayat" yani! Belki bir yılda çok fazla albüm yayınlayamıyoruz ama elden geldiğince yeni işler yapmak istiyoruz, eksikliklerin üstüne düşüyoruz.

Söyleşi: **Ulaş Özdemir**

Golden Horn'un yayınladığı albümler: •Maffy Falay Quintet / Live At International Istanbul Jazz Festival 1994 (1995) •Marc Sabatella / The Spanish Inquisition (1996) •Mercan Dede / Sufi Dreams (1997) •İlhan Erşahin / Home (1997) •Mastika - Staro Selo - Altın Yıldız Orkestar - Neda Voda / Balkan Journeys Close to Home (1998) •Murat Aydemir - Derya Türkan / Ahenk (1998) •İhsan Özgen and Anotolia Ensemble / Masterworks Of Itri Meragi (1998)

Yeni yayınlanacaklar: •Mercan Dede / Journeys Of A Dervish •Âşıklar / Those Who Are In Love - Soundtrack for Documentary •İhsan Özgen - Hugh Marsh - Mercan Dede / Ottawa Concert •İhsan Özgen / Solo Recordings •İlhan Erşahin / New Life

Şehirde saz köyde caz

Kulsan Vakfı, az zamanda çok işler başardı: Türkiye'de Kültür Bakanlığı'nın yapmadığı şeyler onlar Hollanda'da yapıyorlar; üstelik, Türkiye'den destek değil, kimi zaman köstek görüyorlar. Her şeye rağmen, Hollanda'nın orta yerinde bir Anadolu vahası kuruyorlar...

Amsterdam'da, bir zamanlar hastane olarak kullanılan, şimdi iş merkezi olan bir binada tek odalık bir ofise giriyoruz. Duvarlarda sıra sıra konser afişleri asılı. Büyük bir kütüphanenin yanında birkaç masa ve küçük bir mutfaktan oluşan bir ofis burası. Etkinliklerini izlemek için davet edildiğimiz Kulsan, yani Hollanda-Türkiye Kültür Sanat Vakfı bu ofiste faaliyet gösteriyor. Ancak işin yükünü çekenlerin sayısı pek fazla değil: Vakfın gelen başkanı Adnan Dalkıran ve genel sekreter Veronica Divendal buranın daimi elemanları. Vakfın bütün faaliyetlerini bizzat kendileri düzenliyorlar.

Dalkıran'la Kulsan'ı ve faaliyetlerini konuşuyoruz ofiste. Kulsan, 1987 yılında Hollanda'da, Hollanda ve Türkiye arasında "köprü kurmak" amacıyla, yıllardır Hollanda'da yaşayan Dalkıran'ın öncülüğünde kurulmuş. Dalkıran, bir dönem Yeşiller Partisi'nden Amsterdam Belediyesi Meclis Üyeliği yapmış. Hollandalı Türkolog ve çevirmen (Orhan Pamuk'tan Sait Faik'e kadar pek çok yazarı Hollandacaya çevirmiş) Veronica Divendal'ı yanına katarak başlamış çalışmalarına.

İlk önce bir yönetim kurulu, daha sonra da danışma kurulu kuruluyor. Danışma kurulunda Barbara Flemming, Robert Anhegger gibi ünlü Türkologlar ve Türkiye'den Bülent Aksoy, Melih Duygulu gibi isimler var. 1989 yılında "Türkiye Haftası" adını verdiği festivalle ilk etkinliğini düzenliyor vakıf. Niyazi Sayın, Necdet Yaşar ve İhsan Özgen'den oluşan klasik Türk müziği grubu konserler veriyor. Murat Belge, Şirin Tekeli konferanslara katılıyor. Bunların yanında Türkiye'den dört film gösteriliyor. Festivale gösterilen ilgi herkesi mutlu ediyor ve Kulsan 12 yıllık yolculuğuna böyle başlıyor. Bugüne kadar sufi müziğinden âşıklara, fasıldan azınlık müziğine kadar Anadolu çıkışlı pek çok alanda yaklaşık 70 grup geliyor Hollanda'ya. Aralarında Talip Özkan, Barbaros Erköse, Arif Sağ, Erkan Oğur, İnci Çayırlı, Mutlu Torun, Kani Karaca, Güngör Hoşses, Jak Esim, Adnan Ataman, Ruhi Ayangil gibi pek çok ismin bulunduğu gruplar 400'e yakın konser veriyor. Küçük ofisin duvarlarına sığmamaya başlıyor konser afişleri. Kulsan büyüdükçe büyüyor... Amsterdam, 750.000'lik nüfusuyla İstanbul'un bir mahallesi görünümünde ama ayda 1000'i aşan kültürel, sanatsal etkinlikle dünyada tek şehir olma özelliğine sahip. "Bu 1000 faaliyet içinde Türkiye'den hiçbir şey yoktu biz başlamadan önce. Vakıf ilk kurulduğunda festivaller düzenliyorduk. Düzenlenen festivalin konusuna göre konserler, konferanslar, resim ve fotoğraf sergileri yapıyorduk. Sonraları tamamen müziğe yöneldik. Çünkü konser salonlarından çok fazla talep gelmeye başladı" diyor Adnan Dalkıran. Hollanda Kültür Bakanlığı "madem buradaki Türklerin sosyal, kültürel ihtiyaçları var, madem onlar da vergi ödüyor, ihtiyaçları karşılanmalı" diyerek yardımını esirgemiyor. Bakanlığın amacı, yabancılar arasındaki sorunları asgariye indirebilmek. Hollanda Kültür Bakanlığı vakfın tüm faaliyetlerini finanse ediyor. Dalkıran, düzenlediği etkinliklerle, Hollanda'da topluma, devlete ve kraliyete hizmetlerde bulunmuş, çaba göstermiş kişilere verilen "Kraliyet Liyakat Nişanı" ile ödüllendiriyor. Hollanda Kültür Bakanlığı böyle davranıyor, ama Türkiye Kültür Bakanlığı Kulsan'ın etkinliklerini pek hoş karşılamıyor: "Devletin bakışı Avrupalılaşmaya endekslendiği için her gelen kültür bakanı Türkiye'yi farklı tanıtmanın yollarını arıyor. Farklı tanıtmak dedikleri, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nı Hollanda'ya getirip klasik Batı müziği çaldırmak. Oysa bizim getirdiğimiz Denizli dağ köylerinden yayla müzisyenleri ya da Kırşehir abdalı Neşet Ertaş 'modern' Türkiye'ye darbedir herhalde. Böyle düşündüklerine eminim. Hatta yaptıklarımızın modern Türkiye'yi tanıtmadığını devlet yetkilileri zaman zaman söylediler." Bütün bunlara rağmen "Azınlıklar müziği", "Kürt müziği festivali", "Alevi festivali", "Türkiye Musevilerinin 500 yılı" gibi etkinlikler düzenliyor Kulsan. "Ermeni müziği, Sefarad müziği gibi müzikleri içeren 'Azınlıklar müziği' etkinliği yaptık yıllar önce. Türkler 30-35 yıldır Avrupa'da. Ama hiç kimse cesaret edip Türkiye'den Ermeni müzik grubu getirememiş. Sanki onlar o ülkenin vatandaşları değilmiş, o ülkenin pasaportunu taşımıyorlarmış gibi davranılıyor. Hollanda'ya getirdiğimiz Ermeni Knar grubunun geçenlerde İstanbul Müzik Festivali'nde konserinin yasaklandığını hepimiz biliyoruz."

Farklı tanıtmak dedikleri, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nı Hollanda'ya getirip klasik Batı müziği çaldırmak. Kırşehir abdalı Neşet Ertaş 'modern' Türkiye'ye darbedir herhalde.

Kulsan, yıllardır Anadolu'da var olan her türde müziğin öncelikle Hollanda'ya, sonra da dünyaya açılması için uğraşıyor. Ama Dalkıran bu konuda büyük sorun yaşadıklarını, bunun da iki nedeni olduğunu söylüyor: "Birincisi, devlet tekeline almış müziği. İşte korolar, TRT... Halk müziği bile klasik icra ediliyor. Neşet Ertaş'ın türküsünü elli kişilik bir koro çalıp söylüyor. Tanıyamıyorsunuz türküyü. İkinci problem, Türk müzisyenlerinin ufuk sorunu. Dil, dünyayı tanımama, takip etmeme problemleri var. Avrupa'da Türk müzisyeni olarak tanınan birkaç isim var: Burhan Öçal, Kudsi Ergüner... Onlar da Avrupa'da yaşamanın avantajıyla Türk müziğinin temsilcisi olarak görülüyorlar. Orada bir gariplik görüyorum. Mesela Burhan Öçal iyi bir perküsyonist değildir. Kudsi Ergüner çok kötü bir neyzendir. Ama ilişkilerinden dolayı yurtdışında ilk önce onlar tanınırlar. Böyle bir çelişki var ortada. Korkunç bir çelişki. Önceleri bu isimler Türkiye'yi tanıtmaya çalışıyorlardı. Sonra biz devreye girdik."

Kulsan'ın düzenleyeceği konserler için temel şart, otantik olmaları: "Her şey değiştiği gibi müzik de değişiyor. Otantik müzik istiyoruz, ama Neşet Ertaş buradaki konsere elektro sazıyla geldi. Bu bir yenilik değildir. Yenilik olarak Neşet Ertaş'ın yanına Keskin'de çok iyi keman çalan birini koyabilirsiniz, ama bir bozlak gecesinde elektro sazla sahneye çıkaramazsınız. Zaman zaman farklı projeler de yapıyoruz. 'Tasavvuf'tan Flamenko'ya' adıyla bir projemiz oldu. Bunlar müziğe çok katkıları olacak projeler değil. Çok farklı müzikler ikisi de. Ama iki halkı, kültürü bir araya getiriyorsun. Böyle bir güzelliği var. Önümüzdeki aylarda Arif Sağ'la Tamatito adında bir gitaristi buluşturacağız. Ama gitar saza bir katkıda bulunacak diye değil, sadece bir deneyim olacak."

Yalnızca Hollanda'da ve Belçika'nın birkaç şehrinde konserler düzenleyen Kulsan, geçtiğimiz yıl ilk kez Türkiye'de de bir festival düzenlemiş. Ankara'ya bağlı Kesikköprü köyünde (Adnan Dalkıran'ın köyü) düzenlenen festival, her yıl tekrarlanacakmış: "Hollanda'ya getirdiğimiz grupları köye götürüyoruz. Yani bizim arkeolojik araştırmalar sonunda bulup keşfettiğimiz ve Hollanda'ya getirdiğimiz grupların tekrar Türkiye'de de keşfedilmesini istiyoruz. Köy meydanında 10.000 insanla buluştuk. Köy kadınlarının ve çocukların mutluluğu anlatılamazdı... Orta Anadolu'da pek çok belediyeye duyuru yaptık. Onları da hareket geçirmek istiyoruz. Arif Sağ ve Erkan Oğur katıldı konserlere. Hollanda'dan bir caz grubu getirdik. Tüm basın gelmişti köye, 'köyde caz nasıl olacak?' diyorlardı..."

Kulsan, düzenlediği bunca konsere rağmen hâlâ yepyeni projelerin peşinde. "Yöre müzikleri", "Mistik müzikler / Tarikat müzikleri" gibi projelerin yanında Çin'e kadar uzanıp Türk müziğinin araştırılacağı "İpekyolu" projesi var. Bir de, bugüne kadar düzenlenmiş konserlerin kayıtlarından oluşan albümler yayınlamak istiyorlar. Türkiye'de de yayınlanan "Deli Selim & Kadir Ürün - Edirne Romanları" albümü bu kayıtlardan birisi. Kulsan, Adnan Dalkıran ve Veronica Divendal'ın yoğun çabalarıyla Avrupa'da büyük ilgi uyandıran etkinlikler düzenliyor. Türkiye'de bu etkinliklere ne kadar uzaktan bakılırsa bakılsın, Kulsan 12 yıldır yolundan sapmadan yürüyor. Neredeyse "iki kişilik" bu vakıf, her etkinliğinde Anadolu kültürüne damgasını vuracak işler yapıyor. Ne diyelim, darısı buradaki "kör"lerin başına...

Ulaş Özdemir

44→

Burhan Öçal

Kulsan'ın Nisan ayında düzenlediği Istanbul Oriental Ensemble konserlerinden ilki, Belçika'nın küçük bir Flaman kenti olan Gent'de yapıldı. Burhan Öçal yönetimindeki grup, neredeyse tamamı Belçikalılardan oluşan bir dinleyiciye seslendi. Grup, konserin ilk bölümünde fasıl şarkıları, ikinci bölümde oyun havalarından oluşan bir repertuar sundu. Eski ustalardan Muzaffer Çoşkuner udunu ve vokalini tüm konser boyunca konuşturdu. Burhan Öçal da darbukasıyla dakikalarca yaptığı taksimlerle konseri renklendirdi. Belçika muhabirimiz Gülüş Gülcügil konserden önce Burhan Öçal'la görüştü...

Çift beyin

Sizin çıkışı yılan hikayesine dönen bir albümünüz var Cemalettin Tacuma'yla birlikte...
Natacha Atlas da çok güzel söyledi o albümde.
Biz de Natacha Atlas'ı merak ediyorduk.
Çok güzel, çok! Son olarak bir klip yaptı ya hani, valla klip de güzel ama, benim müzikte daha güzel söylüyor. Benimkine de güzel bir klip çekeceğiz. Tabii bizim sistem biraz alaturka olduğundan biraz ağır gidiyor işler.
Atlas'ın eskiden Belçika'da yaşadığını biliyor muydunuz? Brüksel'de bir müzik dükkanında çalışırmış.
Öyle mi?
Sonra bir gün kendi demolarını dağıtmaya başlamış burada.
Natacha Atlas, 1994'de de etno müziğiyle dünya listelerinde bir numara olup ödül aldı. Şimdilerde daha da basit pop yapıyor. Ama hiç de fena söylemiyor. Bence etno pop'ta günümüzün en iyilerinden o. Benimle söyledi diye söylemiyorum bak!

Siz Türkiye'ye yerleşeli uzun zaman olmadı galiba. Tekrar yurtdışında oturmak gibi bir niyetiniz var mı, yoksa olduğunuz yerden memnun musunuz?
Yok, keyfim yerinde. Ekim ve kasım aylarında Amerika'da olacağım zaten. Bu sene yeni projelere hazırlandığım için oldukça serbestim aslında.
Son projeler nedir peki?
Bir tanesi Kronos Quartet'le; onu yapıyoruz.
Nasıl bir şey?
Benim yaptığım şeyler ritmik şeyler. Bir viyolonsel, bir viyola, iki keman var. Birinci keman 7/8'lik veya 11/8'lik bir çizgiyi çalarken, ikinci keman da o 11/8'liğin başka bir motifini başka bir sesten çalacak. Viyola da o 11/8'liğin yine başka bir figürünü çalacak, başka bir hatta. Zaman zaman aynı tonda olacaklar. Burada tabii beni zorlayan çello oldu. O da yine 11/8'liğin başka bir figürünü kemanla aynı seste çalacak, veya melodinin gidişatına göre başka sese geçecek. Sonuç olarak zaman zaman 4 seslik harmoni, zaman zaman da tek bir ses halinde çalacaklar.
Bu fikir sizden mi çıktı?
Evet, bu ne Steve Reich tarzı, ne tam başka bir şey. Kafama göre takıldım işte.
Kronos Quartet nasıl?
Acaip, çok virtuoz bir grup! Çalamayacakları şey yok dünyada. İki sene önce bana geldiler, "bir de senden bir şey istiyoruz, Türkiye adına" diye. "Ben hayatımda öyle kemanlara falan yazmadım" dedim, "yazamam, benim konum değil" dedim. "Konçerto yazman gerekmiyor ki" dediler, "yalnız ritmik olsun, sen ritm adamısın". Yanımdakiler de bana "Burhan, sen çılgın mısın" diyorlar, "böyle bir grup geliyor, sen geri tepiyorsun! Böyle tevazu olmaz!" Yaptım. Bir-bir buçuk sene adamın çekmecesinde durmuş benim eser. Sonunda müzik şirketine göstermişler, onlar da ilginç bulmuş, "San Fransisco müzik festivalini bununla açalım" demişler. Birleşip prova yapacağız ve festivali benim eserle açacağız.
Nasıl bir deneydi bu besteyi yapmak, zorlayıcı mıydı?
Kompozisyon öyle kolay bir şey değil, bakma bu herkesin "beste yapıyorum" demesine. Onlara "melody maker" falan demek lazım. Bu tür bestelerle mukayese bile edilemez.

"Şöyle bir doktor beyni var, 50.000 dolar, böyle bir avukat beyni var, 60.000 dolar..." Bir de bakmış, orada 250.000 dolarlık bir beyin. "O ne öyle?" demiş. "O özel bir beyin, davulcu beyni" demiş adam. "Neden özel?" "Bunların çift beyni vardır da ondan..."

Yehudi Menuhin ölmeden önce son konserini sizinle birlikte vermişti. Bir yardım konseriydi. Konser gecesinde Menuhin'in bayağı yorgun bir hali vardı.
Ee tabii, 83 yaş az değil yani. Türkiye'de kimse bilmiyordur benim bu adamla olan dostluğumu. Brüksel'de verdiğim bir evvelki konserde, Kraliçe Fabiola'nın yanına götürmüştü beni, iki elimden tutarak: "Bakınız majesteleri, bu ellere, bu parmaklara bakınız" dedi. Nasıl tanıtmıştı öyle!
Siz müziği "kalbinden gelerek çalan" birisiniz. Bu tipin tam karşıtı, bu "contemporary music" denilen tarzda olduğu gibi müzikte hislerin ifade edilmesiyle ilgisiz, estetik peşinde olmayan, hatta bazen müziği halk kulağından uzaklaştırma peşinde bir yaklaşım tarzı. Mesela Zorn, Stockhausen... Bunlar hakkında ne düşünüyorsunuz?
Valla, az önceki konuya da değinerekten, Avrupa ve Amerika'daki bildiğimiz "gerçek" cazcılar, hakikaten müzik yapmak için müzik yapıyorlar. Bunda tabii matematiksel bir şeyler de oluşuyor. Tabii sadece kendi müziğiyle uğraşan, dünyadan habersiz cazcılar da var. Ya da zeki, ama zekasını kullanmıyor. Caz da bir kafa müziği. John Zorn, hatta en tipik örneği John Cage var. Hatta Stockhausen'in müziği de bayağı yaygın Avrupa'da. Ben çok zevk alamıyorum, bu adamların neden dolayı böyle müzik yaptığını hâlâ ben de merak ediyorum. Bu tarz şeyleri neden yarattıklarını... Herhalde hepimizden çok farklı insanlar olmalılar. Sanmıyorum ki "toplumda benim de bir ayrıcalığım olsun" diye yapsınlar. Ayrıca bunları tanıyan, müzik yapan bir sürü büyük müzisyen var, gösteriş olsun diye müzik yapmıyorlar. Bunların en radikali John Cage'di.
Piyanolara çiviler falan takan...
Uuuu, neler neler yaptı. Sana bir şey söyleyeyim: Avrupa'da, İsviçre'de veya zengin ülkelerde medeniyetin getirdiği, zenginliğin getirdiği hastalıklar vardır. Bunların bir kısmı akıl hastalığı, intihar olarak tezahür eder. Ne bileyim, uyuşturucuya müptela olunur. Bazıları ezoterik dünyalara girer. Efendim, sanat dünyasından da böyle tipler çıkar işte. Bunlar da bir tezahürdür, bir yansımadır yani. Bak, hiç dikkatini çekti mi, bu tarz aşırı uçta dolaşan sanatçılar çıkmış mıdır Türkiye'den, Angola'dan, Pakistan'dan? Çıkmaz. Çünkü burada millet geçim derdinde.
Hiç müzikal bunalım geçirdiğiniz falan oluyor mu? Müzik ortamından uzak kalma isteği gibi?
Olmaz, ama bazen bir-iki günlüğüne gelip gidiyor. O kadar. Dahası tehlikeli!
Beslenmenize çok dikkat ettiğinizi ve düzenli spor yaptığınızı söylemiştiniz. Bugün aynı disiplin devam ediyor mu?
Yapıyordum, ama bu son yıl çok çalıştım, ne doğru dürüst spor yapabildim, ne bir şey. Hafiften yine başlıyorum işte, tai-chi yapıyorum, yüzüyorum.
Tai-chi mi? O ne?
Çin beyin jimnastiği. Enerji topluyorsun. Yoga'nın daha farklısı. Yaptığın mekan çok önemli; sabah güneş doğarken yapacaksın, ve akşam batarken. Sabah enerjisi toplayacaksın vücuduna, akşam yatarken de atacaksın. Binlerce figürü var, bin sene yapsan bitmez. Beslenmemde sırf tahıllar, meyveler, sebzeler falan vardır. Sigara içmem. Evvelden içiyordum tek tük, şimdi sadece akşamları yemekte bir-iki bardak kırmızı şarap. Perküsyon çalmak spor gibi ya, kondisyonda olmak gerek. Perküsyon nasıl çalınır? El, kol, bacak... Bak sana bir fıkra: Çok zengin bir adamın beyni durmuş, zekası geriliyor. Gitmiş bir beyin bankasına, "direktör" demiş, "ben milyarderim. Bana iyi bir beyin tavsiye eder misiniz?" Başlamışlar kasaları dolaşmaya. "Şöyle bir doktor beyni var, 50.000 dolar, böyle bir avukat beyni var, 60.000 dolar..." Bir de bakmış, orada 250.000 dolarlık bir beyin. "O ne öyle?" demiş. "O özel bir beyin, davulcu beyni" demiş direktör. "Neden özel?" "Bunların çift beyni vardır da ondan..."
Bugünlerde ne dinliyorsunuz?
Valla, pek bir şey dinlediğim yok. Ne Türk müziği, ne yabancı, hiç... Sadece bier "Mozart In Egypt" var. Onu dinliyoruz, çok nefis bir şey! Mısır'da yapmışlar, öyle de bir aranjmanı var ki Mısır müziğiyle, hayran olursun, hayran.

Söyleşi: ***Gülüş Gülcügil***

BİLİNÇ GENİŞLETİCİ TİYATRO

Hayat ve tiyatro arasındaki eşik

Tiyatro ama, bildiğimiz tiyatrolardan değil. Kostüm kullanmıyorlar, teatral ifadelerden kaçınıyorlar, metnin, yazarın, oyuncunun otoritesini sorguluyorlar. Anti-tiyatrocu Wooster Group'un kurucu kadrosunda William Dafoe ("Cadı Kazanı"nda John Proctor'u "okuyor"), Steve Buscemi gibi isimler var. Halil Turhanlı, "L.S.D." oyunu vesilesiyle Wooster Group'un tiyatro anlayışını, "direnişçi postmodernizm"i ve Amerikan muhalefet tarihini tartışıyor...

Günümüz tiyatrosunun en yenilikçi, en deneyci topluluklarından biri de, hiç kuşkusuz, Wooster Group. Aynı zamanda çok önemli bir kuramcı olan Richard Schechner'in Performance Group adlı topluluğundan ayrılan bazı oyuncularca kurulan Wooster Group, postmodern politik sanatın (direnişçi postmodernizmin) önemli bir sözcüsü sayılıyor. Topluluk, yenidensunumu (temsili) ve anlam düzenlerini (rejimlerini) sorguluyor, normların işleyişini bozuyor, onları istikrarsızlaştırıyor, otoriteyi ve kesinliği ortadan kaldırıyor. Wooster Group'un sahnelediği ilk oyun, kurucularından Spalding Gray'in yaşamöyküsüne dayanan bazı epizodlardan oluşan "Rhode Island Üçlemesi"ydi. 1980 yılında sahnelenen oyunun yönetmenliğini Elizabeth LeCompte üstlenmişti. Fakat topluluğun asıl özelliği, çoğu kez herhangi bir metni kaynak olarak almaması, klasik metinlere eleştirel uzaklıkta durması, onları yapıbozuma uğratması, yenidensunum ve gösterim (performans) gibi tiyatronun belli başlı nosyonlarını sorgulaması, her türlü otoriteyi (yazarın, metnin, yönetmenin, oyuncuların) yadsıması, otoriteyi dıştalarken, beri yandan da otantikliğin gerçekten mümkün olup olmadığı sorusuna yanıt araması. Wooster Group bütün bu deneyci çabalarıyla postmodern politik tiyatronun en ilginç örneklerini yaratıyor. "L.S.D." (...Just The High Points - Sadece Önemli Noktalar) bu ilginç örneklerden biri.

Topluluğun 1984-85 yıllarında New York'da sahnelediği "L.S.D." iki ana bölümden oluşuyordu. İlk bölüm, 1960'ların karşıkültür gurusu Timothy Leary'nin kitaplarına, anı ve polemiklerine, yakın çevresindeki insanların onunla ilgili anlattıklarına dayanıyordu. İkinci bölümde ise, Arthur Miller'ın çağdaş klasiği "Cadı Kazanı"na eleştirel bir yaklaşım getiriliyordu.

İlk bölümde, uzun bir masaya oturmuş dokuz erkek ve bir kadın görünmektedir. Masanın en sağında oturan Nancy Reilly, walkman'ini dinlemekte ve duyduklarını masadaki erkeklere aktarmaktadır. Reilly'nin dinlediği, 60'larda Leary çiftinin çocuklarına bakıcılık (baby-sitter'lık) yapmış olan, dönemin Harvard öğrencilerinden Ann Rower ile gerçekleştirilmiş bir söyleşidir. Rower, Timothy Leary ile ilgili anılarını ve izlenimlerini anlatmaktadır. Erkekler, Reilly'nin kendilerine aktardıklarını, önlerinde yığılı Leary'nin yazmış olduğu kitaplardan ya da çeşitli dergilerde onunla yapılmış söyleşilerden rastgele bölümler okuyarak zaman zaman keserler. Dipte, Leary'nin dostu, onun "LSD terapisi seansları"na katılmış, onunla birlikte "yolculuk" yapmış olan cazcı Maynard Ferguson'ın müziği duyulmaktadır.

Wooster Group, Richard Nixon'ın "Amerika'daki en tehlikeli adam" ilan ederek peşine FBI ajanları taktığı Timothy Leary, McCarthy yıllarında Amerika Aleyhtarı Faaliyetleri Soruşturma Komisyonu önünde ter dökmüş solcular, Salem'deki cadı avcılarınca yakalanıp cezalandırılan genç kızlar arasında yakınlık buluyordu. Hepsi de aynı yazgıyı paylaşmışlardı.

Arthur Miller

Sonra birden, aktarılan anılar ve rastgele okumalar duruyor, müzik susuyordu... Sessizliği Leary'nin 1960'larda yayımlanmış bir plağı bozuyordu. Plak dönüyor ve Leary'nin Millbrook'daki günleri anlatan monoton ve hipnotik sesi duyuluyordu:

"Burası, Castalia Vakfı'nın evi, bilinç genişletici drug'ların bilimsel ve dinsel etkilerini araştırma merkezi. Hayatlarını ve enerjilerini bilinç genişletmeye, bedenlerinin içindeki ve dışındaki enerjilerle uyumluluk kurmaya adamış sakin ve ağırbaşlı insanların yaşadığı huzur verici, güzel bir yer. Şu anda durum bütünüyle sakin değil; çünkü bu sessiz ada kuşatma altına alındı. Bu sakin çevre son birkaç günden, son birkaç haftadan, son birkaç aydan beri hükümet ajanlarınca, gizlice dinleyenlerce, kızgın ve kuruntulu politikacılarla kuşatılmış bulunuyor. Başım belada, çünkü çok şey biliyorum... Psikedelik maddeler kullanarak, bedenimde saniyede yüzmilyonlarca defa yayılan nörolojik sinyaller ve hücresel bilgelikler ağına bağlandım. Son altı yıl içinde belleğimden aklıma ve hücrelerime üçyüz defadan fazla yolculuk yaptım...

İçinde yaşadığımız kriz ve histeri çağında, bu gibi zamanlarda insanlar daima ne yapmışlarsa, sizler de onu yapın: Dostlarınızı dinleyin ve kendi yargılarınıza güvenin."

Richard Nixon'ın "Amerika'daki en tehlikeli adam" ilan ettiği Timothy Leary, LSD'yi "düşünen insanın keyif maddesi" olarak entellektüeller için saklı tutmak isteyen seçkinci Aldous Huxley'in tam aksine, bu sanrı yaratıcıyı popülarize etmek, halka götürmek için kolları sıvamıştı. Rengi, ırkı ve cinsiyeti ne olursa olsun, Amerika'da yaşayan herkes, eğer bir gece LSD alıp yolculuk (trip) yapacak olurlarsa, ertesi sabah gözlerini cennette açacaklardı. Leary buna büyük bir naiflikle inanıyordu. LSD cennet vaat ediyordu ve Leary de gerçek bir asit evangelisti olarak bu cennet vaadini vaz'ediyordu. Millbrook'daki komün dinsel tonlar da taşıyan bir kardeşler topluluğuydu (brotherhood). Leary bir anlamda, bu kardeşler topluluğu içinde bir yalvaç rolü oynuyordu. Ruhsallığı ve hazcılığı aynı anda ve eşit ölçülerde savunan yeni bir dinin yalvacı. Leary şarabın hıristiyan ayinlerindeki işlevini bu yeni dinde LSD'ye yüklüyordu.

Timothy Leary'ye göre LSD, bilinç genişletici etkide bulunarak aşkınlaştırıyordu. Hem ruhanilik kazandırıyor, hem de düşünme alışkanlıklarından kavramsal bir kopmayı sağlıyordu. İnsanı doğayla bütünleştiriyor, insanın hayatında bir eksiklik olarak hissettiği o ruhsal boşluğu dolduruyordu. Karşıkültürün diğer önde gelenleri de LSD konusunda Leary'nin söylediklerine çok yakın görüşler ileri sürüyorlardı. Theodor Roszak, LSD yolculuğunun (trip'in) kişiyi kendine yönelttiğini, kendini çok yakından tanımasına büyük katkıda bulunduğunu belirtiyordu. 1960'larda Oz adlı yeraltı dergisini çıkaranlardan Richard Neville ise, LSD'nin, hippy'lerin gizemciliğini beslemenin yanısıra, yippy'lerin ve diğer yeni sol akımlarının anarşist dünya görüşlerine ve karnavalesk devrim anlayışlarına da uzak düşmeyen bir etki yarattığından söz ediyordu: "Asit (LSD) yolculuğundan sonra size daha önce öğretilmiş her şeyi reddedebilirsiniz... Dünya parodinin ağırlık kazandığı bir sirke dönüşür." Bir karşıkültür guru'su olmamakla beraber, Leslie Fiedler da uyarıcı ve uyuşturucu kullanmanın Amerikan öncü (pioneer) ruhu ile yakından ilgili olduğunu iddia etmişti. Fiedler'a göre Amerikalı yazar ve sanatçıların drug kullanmalarının en büyük nedeni, hiç el değmemiş, hiç adım atılmamış ruhsal coğrafyalara açılmak ve bu iç

uzamlarda araştırmalar yapmaktı. Timothy Leary, (New York) Millbrook'da kurduğu ve Ruhsal Keşif İçin Birlik (League For Spiritual Discovery) adını verdiği komünde bol bol LSD ikram etmiş, bu sanrı yaratıcının bilinç genişletici ve insanı aydınlatıcı etkileri üzerine vaazlar vermişti. Bir asit evangelistiydi o. Aynı zamanda, bir kral. Millbrook komününde "Kral Leary" diyorlardı ona. Performance Group üyeleri de komün halinde yaşamışlardı ve Richard Schechner de bir zamanlar onlar için guru olmuştu. Schechner tiyatroya yippy'lerin, situastionist'lerin, prova'ların ve diğer anarşist akımların karnavalesk devrim anlayışları ile ritüel arasında bir yer veriyordu. Kışkırtıcı, coşku ve taşkınlık dolu bir tiyatrodan yanaydı. Sonradan Wooster Group'u kuracak olan oyuncular, Schechner'den pek çok şey öğrendiler. Ancak zamanla, kendi yollarını bulabilmek için Performance Group'dan ayrıldılar.

Drug'lar gerçekten, 1960'larda biokimyasal etkilerinin ötesinde, (karşı)kültürel katalizör rolü oynamış ve karşıkültürün estetiğinde, politikasında belirleyici olmuşlardı. Özellikle de bilinç genişletme gücüne sahip olan LSD, mekanize edilmiş ve televizyonun egemenliği altına girmiş modern hayata, Leary'nin "havalandırma sistemli bir karınca yuvası" sözleriyle tanımladığı Amerikan toplumuna, Amerika'nın militer-endüstriyel kompleksine karşı saldırıyı ateşliyordu. LSD'nin bu gücünü ve kültürel muhalefetteki işlevini fark eden sistem (establishment) o ana değin "yasak madde" sayılmayan bu sanrı yaratıcıyı derhal yasaklamış, imal edenleri ve kullananları şiddetle cezalandırmak üzere peşlerine düşmüştü. Sistem'in bütün ajanları, bütün polisleriyle kovaladığı bu kişilerin başında, hiç kuşkusuz, Timothy Leary geliyordu.

Wooster Group, "L.S.D."nin ilk bölümünde 1960'lara ve bu dönemin kültürüne farklı bir perspektiften bakıyor, dönemin resmî olmayan tarihine dahi bazı çekinceler koyuyordu. Bir diğer anlatımla, karşıkültürü eleştiriyor, alternatifin alternatifini yaratıyordu.

Ann Rower'ın anlattıklarına bakılırsa, Leary yalancı, psikopat, megaloman ve bütün megalomanlar gibi biraz da paranoyaktı. Ve bütün paranoyaklarda gözlemlendiği üzere, bazı kuşkuları hiç de yersiz değildi. Wooster Group tanık anlatımlarından, anılardan ve belgelerden yola çıkarak, ama bunların hiçbirine kesinkes bağlı kalmadan, Leary'nin kültürel muhalefet tarihindeki yerini ve onun "bir karşıkültür bilgesi" olarak statüsünü sorguluyordu. Leary'nin heroik ve mitik kişiliğini paranteze alıyordu. Onun az tanınan çehresi teşhir ediliyordu. Örneğin, 1966'da Playboy tarihinde yayımlanmış bir söyleşisinden okunan bölümlerle onun cinsiyetçi bölümü açığa çıkarılıyor, bazı bakımlardan "eski rejime" nasıl da bağlı kaldığı kanıtlanmaya çalışılıyordu.

Wooster Group, 1960'ların karşıkültürünü eleştirel bir yaklaşımla ele alırken, bir yandan da kendi geçmişiyle hesaplaşıyor, tiyatro anlayışındaki evrimi yeniden değerlendiriyordu. Daha açık bir anlatımla, Performance Group'un birer üyesi oldukları günlere dönüyor, bu topluluğun kurucusu Richard Schechner ile Timothy Leary arasında kimi benzerlikler buluyor, Schechner'in tiyatro anlayışını, ondan öğrendiklerini, sanat anlayışlarına katkısını, etkisini gözden geçiriyorlardı.

"L.S.D."nin ikinci bölümünde de temel etkinlik "okuma"ydı. Bu kez, Arthur Miller'ın "Cadı Kazanı"ndan fragmanlar okunuyordu. Aslında,

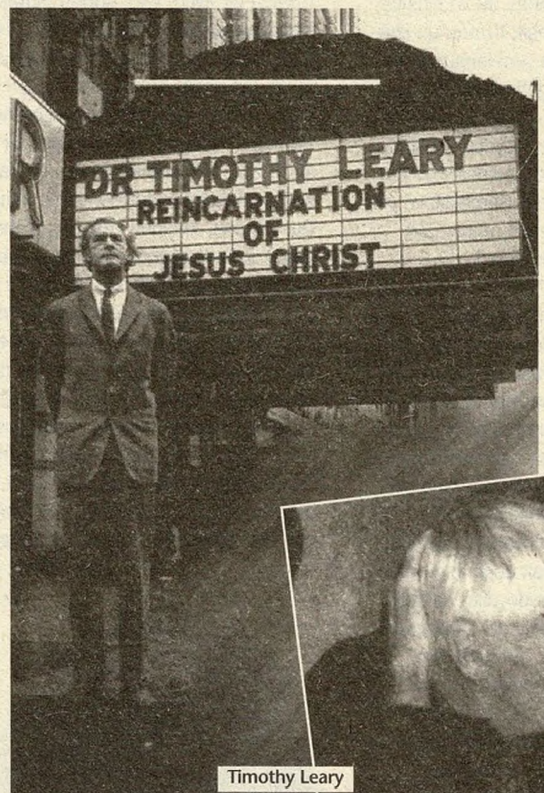

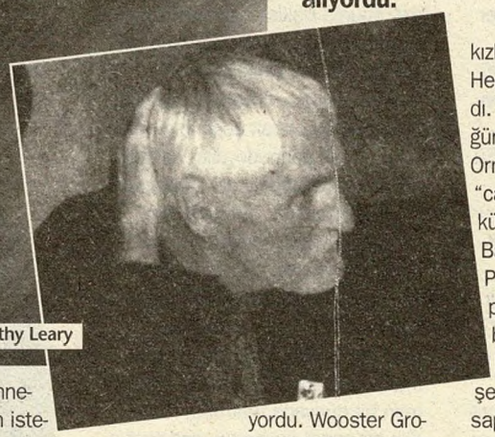

Timothy Leary

Wooster Group bu oyunu sahneleyebilmek için Miller'dan izin istemiş, fakat ünlü yazar ne oyunun sahnelenmesine, ne de oyun metninin bir başka biçimde kullanılmasına izin vermemişti. Bir yazar olarak otoritesini kullanmış ve hoşgörüsüzlüğü, bağnazlığı eleştirdiği oyununu avant-gardist bir tiyatro topluluğundan esirgemişti. Bunun üzerine, Wooster Group hazırladığı bir "oyun"da "Cadı Kazanı"ndan bazı bölümler "okuma"ya karar vermişti. Bu, onların oyun metnine ve yazarına eleştirel bir yaklaşım getirmelerini sağlayacaktı. Bir diğer anlatımla, "Cadı Kazanı"nın alt metinlerini ve gizli kalmış anlamlarını da okuyabilme imkanı verecekti. ("Cadı Kazanı"ndan bölümler okunmasının dahi Wooster Group ve Miller arasında bazı hukukî sorunlar doğurduğu, yazarın dava açma yoluna gittiği biliniyor.)

"L.S.D."nin ikinci bölümünde bir okuma provası yapılıyormuş izlenimi yaratılıyordu. Wooster Group'un gerçekleştirmek istediği de buydu: Oyunun provasını yapmak, ama oynamamak. Oynamalarına izin verilmeyen oyunu sahnelememek, fakat yenidensunumunu (temsilini) eleştirmek. Ancak bu arada, izleyici sahneye yansıyan video kayıtlarından bir başka okuma provası daha izliyordu. Wooster Group oyuncuları LSD etkisi altında "Cadı Kazanı"ndan bölümler okumuş ve bu okumaları videoya kaydetmişlerdi. Sahneye yansıyan, bu kaydın görüntüleriydi. İzleyici iki farklı "okuma" ve yenidensunum arasındaki farkları görebiliyordu. Beri yandan oyuncular da LSD etkisi altında yaşadıkları, fakat tam olarak anımsayamadıkları okuma deneyimleriyle yüzyüze geliyorlardı. Oyuncular, LSD etkisi altındaki davranışlarını tekrarlamaya çalışmıyorlardı. Böylelikle, belirli bir kaynağa dayanmadıklarını, belirli bir otoriteye bağlanmadıklarını gösteriyorlardı. O anda sahnede provadan çok, farklı bir "oyun" vardı. (Eğer bu okumalara oyun denebilirse.) Bir diğer anlatımla, izleyicinin izlemekte olduğu provaların mimetik sunumu değildi. Wooster Group, savaş sonrası Amerikan tiyatrosuna egemen olan "metod oyunculuğu"na, metod biçimciliğine de ilginç bir eleştiri getiriyordu. "Cadı Kazanı"nı oynamıyor, okuyorlardı. Sahnede oyun karakterleri olarak değil, kendileri olarak bulunuyorlardı. Bir anlamda, izleyici karşısına otantik kişilikleriyle çıkıyorlardı. Wooster Group ve izleyiciler ortak bir deneyim yaşıyorlardı. Daha yerinde bir anlatımla, oyuncu ve izleyici ayrımının ortadan kalktığı otantik bir deneyimi paylaşıyorlardı.

Ann Rower'ın anlattıklarına bakılırsa, Leary yalancı, psikopat, megaloman ve bütün megalomanlar gibi biraz da paranoyaktı. Ve bütün paranoyaklarda gözlemlendiği üzere, bazı kuşkuları hiç de yersiz değildi. Wooster Group Leary'nin kültürel muhalefet tarihindeki yerini ve onun "bir karşıkültür bilgesi" olarak statüsünü sorguluyordu. Leary'nin heroik ve mitik kişiliğini paranteze alıyordu.

Bilindiği üzere, Arthur Miller, çağdaş tiyatronun klasikleri arasında sayılan "Cadı Kazanı"nı bir alegori olarak yazmıştı. 17. yüzyıl ve 1950'lerin soğuk savaş dönemi arasında bağ kurmuş, Salem'deki cadı avcıları ile McCarthy'nin komünist avcıları arasında benzerlikler bulmuştu.

Wooster Group, Richard Nixon'ın "Amerika'daki en tehlikeli adam" ilan ederek peşine FBI ajanları taktığı Timothy Leary, McCarthy yıllarında Amerika Aleyhtarı Faaliyetleri Soruşturma Komisyonu önünde ter dökmüş solcular, Salem'deki cadı avcılarınca yakalanıp cezalandırılan genç kızlar arasında yakınlık buluyordu. Hepsi de aynı yazgıyı paylaşmışlardı. Dargörüşlülüğün, hoşgörüsüzlüğün ve ikiyüzlülüğün kurbanıydılar. Ormanda gizli ayinler düzenleyen "cadılar"ın elebaşısı Abigail ve LSD kültünün mesihi Timothy Leary. Baskıya karşı çıkan iki vizyoner. Puriten ahlakın iki kurbanı. Baskı, paranoya ve kollektif histeri tarih boyunca daima metaforlara gizlenmiştir. Normlardan sapma şeytanlık, statükoyu sorgulama sapkınlık (heretiklik) olarak damgalanmıştır. Abigail ve Leary'ye yapılan da budur.

Salem "cadılar"ı ile 1960'ların karşıkültürünün yaratıcıları arasında bir ortaklık daha vardır: Baskıyı sarhoşlukla aşma arzusu, aşkınlaşma tutkusu. Baskıcı toplumun dışına çıkarak hayatı Dionysius'cu bir coşkuyla yaşama isteği. Bu istek gizli ayinlerde dışsallaşmıştır.

Wooster Group, Miller'ın liberal bakışına birkaç düzeyde itiraz ediyordu. Bir kez, Miller'ın oyunu cinsiyetçi önyargılardan bütün bütüne muaf değildi. Miller, kuvvetli cinselliğinden dolayı sisteme asimile edilemeyen ve cadılıkla suçlanan Abiga-

il'in ataerkil düzen için bir tehdit oluşturduğunu vurgulamada yetersiz kalmıştı. Dahası, Abigail yalnızca toplumsal cinnetin değil, Proctor'un da kurbanıydı. Onun sinik bir intikamcı olarak portresini çizen Miller, bu noktayı da muğlak bırakmıştı.
Wooster Group, "Cadı Kazanı"nda ırksal ayrımcılık da bulmuştu. Topluluk, bu ayrımcılığın oyundaki siyah köle Tituba karakterine çok belirgin bir biçimde yansıdığını ileri sürüyordu. Bir başka anlatımla, Miller'ın yaklaşımı Amerikan tiyatrosunun siyah insanı hegemonik yenidensunumundan çok da farklı değildi.
Topluluk, oyundaki ırksal ayrımcılığı eleştirmede tedirgin edici bir yol izlemeyi seçmişti. Tituba'nın sözlerini okuyan Kate Valk sahneye tıpkı bir zamanların minstrel gösterilerinde olduğu gibi yüzünü siyaha boyayarak çıkmış, siyah lehçesini taklit etmiş, siyah insanı parodileştirmişti.
Wooster Group daha önce, "Yol 1 ve 9" (Route 1 and 9) adlı oyununda da ırkçılığı eleştirirken siyah rolünde yüzünü siyaha boyamış bir beyaz oyuncuya yer vermiş ve büyük tepki almıştı. Gerçekte ırksal ayrımcılığı eleştiren topluluk ırkçılıkla suçlanmıştı. Topluluğun bu "ırkçı" tutumunu kınayan New York Eyalet Konseyi, onların öncü tiyatro çalışmalarını teşvik amacıyla sağladığı maddi destekten kesinti dahi yapmıştı. Oysa, Wooster Group'un çok özel semiotik dilinde minstrel geleneğinin bambaşka bir anlamı ve bağlamı vardı.
Wooster Group artık utançla anımsanan bir geleneği, siyahların birer soytarı olarak canlandırıldıkları minstrel gösterilerini, siyahların günümüzün liberal yazarlarınca stereotipleştirilmelerini eleştirebilmek için tekrar gündeme getiriyordu. Şu yakıcı soruları ortaya koyuyordu: Günümüzün hegemonik yenidensunumu gelenekten ne ölçüde farklıdır? Çağdaş tiyatro siyah insana yaklaşımında gelenekten köklü bir kopmayı gerçekleştirebilmiş midir?
Wooster Group, kendi payına, bu sorulara olumsuz yanıt veriyordu. "L.S.D."nin "Cadı Kazanı"ndan fragmanlar okunan ikinci bölümünde erkekler günümüz giysileriyle, kadınlar ise kostümleriyle görünüyorlardı. Ayrıca, erkekler konuşurken mikrofon kullanıyorlardı. Elizabeth LeComte'un sözleriyle, "kadınların kostümleri, erkeklerin mikrofonları vardı". Mikrofon eril otoritenin, phallus'un sembolüydü. Erkekler otoriter sesle konuşuyorlardı. Kadınların dönem kostümü giymiş olmalarının nedeni ise, imge ile özdeşleştirilmeleriydi. Söz erkeklere, imge kadınlara aitti.
Vurgulamak gerekiyor: Wooster Group, kadını ırkçı ve cinsiyetçi bakıştan, eril ve otoriter gözden kurtulmuş bir imge olarak ortaya koyuyordu. Teatral anlamlandırmayı çözüyor, ataerkil dramatik geleneği bozuyor ve kadını farklı bir imge, özgürleşmiş bir kişilik olarak yeniden yaratıyordu.
"L.S.D.", kişisel anıları ve kollektif deneyimleri birlikte ele alıyor, Amerika'nın politik ve kültürel muhalefet tarihini gözden geçiriyordu. Bu gözden geçirme işlemi, kollektif bellekte yapılan bir araştırma, bir sontaj sayesinde gerçekleştiriliyordu. Belleğin dinamiğine başvuruluyordu. Wooster Group, okumalardan oluşan "L.S.D."de alışılmış anlamda bir sahne kullanmıyordu. David Savran'ın sözleriyle, bütün okumalar "geçmişin büyülü bir biçimde varolduğu bir platformun üzerinde" yapılıyordu. Belleğin dinamiği işte bu sitede, bu uzamda harekete geçiyordu.
Wooster Group, direnişçi postmodernizmin ilginç bir örneği olarak niteleyeceğimiz "L.S.D."de egemen kültürel kodların baskıladığı farklılıkları görünür kılıyordu. Irk ve cinsiyet sorunlarının yerleşik tiyatronun liberal kaynaklarınca yenidensunumuna köklü eleştiriler getiriyordu. Bu bakımdan "L.S.D.", hayat ve tiyatro arasındaki eşikte, hayatın çıkışında, tiyatronun girişinde bulunan bir ara bölgede duruyordu. Gerçeklik ve yenidensunum (temsil) arasındaki boşluğu açığa çıkarıyordu.
Wooster Group, "L.S.D." ile direnişçi postmodernizmin ilginç bir örneğini gerçekleştiriyordu. Öncelikle, çağdaş tiyatronun klasikleşmiş bir metnine ("Cadı Kazanı"na) direniyor, oyun yazarının otoritesine karşı çıkıyor, onunla ilişkisini sorunsallaştırıyordu. Topluluk üyeleri, yazarın otoritesini elinden aldıkları anda kendi otoritelerini de yitiriyorlardı. Çünkü, birer oyuncu olarak değil, birer okuyucu olarak sahnedeydiler. Arthur Miller'ın oyunundaki saklı anlamları okuyan oyuncular, Wooster Group'un (yeniden)sunduğu bir oyun değil, bir anlayış, bir tavırdı. Topluluk, otorite tanımayan, karizma yıkan bir anti-tiyatro sunuyordu.
Wooster Group, gösterim (performance) ve gösteri (spectacle) egemen bir dünyada teatrallığı reddeden bir sanat anlayışını, anti-tiyatroyu savunuyor. Direnişçi postmodernizmin sözcülüğünü yapıyor.

Halil Turhanlı

Kaynaklar:
AUSLANDER Philip, "Presence and Resistance: Postmodernism and Cultural Politic In Comtemporary American Performance", University Of Michigan Press, 1994. • KAYE Nick, "Postmodernism and Performance", St. Martin's Press, New York, 1994. • ROSZAK Theodor, "The Making Of A Counter Culture: Reflections On The Technocratic Society and Its Youthful Opposition", Faber and Faber, 1971. • SAVRAN David, "Breaking The Rules: The Wooster Group", Theather Communications Group, New York, 1988

ÇELLİST MELLİST...

Jacqueline du Pré sahiden yaşadı mı?

"Hilary & Jackie" filmi –şu anda vizyonda– bir virtüozite filmi. Fatih Özgüven filmi seyretmiş ve aklına şu sorular düşmüş: Virtüoz bir canavar mıdır? Virtüoziteye giden acılı yol nasıl bir şeydir? Hayranla virtüoz ilişkisi nerede sağlıklı bir bütün olur?..

Andy Warhol'un hayali gerçekleşti gibi; artık herkes 'şöhret' olabiliyor, hem de onbeş dakikalığına değil, daha da uzun sürelerle, mesela bir sinema filmi süresince. Hatta, yaptıkları iş dolayısıyla tanınmış kişiler bile..! Burada bir ayrım var; 'şöhret olmak' yaptığı işle tanınan biri olmaktan farklı bir şey. Şöhret olmak, yaptığı iş ne olursa olsun tanınan-bilinen biri olmak, başka bir deyişle 'tanınır olmasıyla tanınır' olmak (*dolayısıyla* bir noktadan sonra bunun ceremesini çekmek) demek. *Dolayısıyla*, ister başarılı bir çellist, ister olaylar yaratmış bir telekız olun, farketmez, hayatınızın köşe bucağına herkesin eşit bir pornografik ilgiyle burnunu sokabilmesi, insanın kirli çamaşırlarının ("Hilary ve Jackie"de gerçek bir 'kirli çamaşır' sahnesi bile var!) herkesçe karıştırılabilmesi demek.
Öte yandan, sahiden yaşamış 'şöhret'lerin kurgusal hayat hikayeleri sinemada aslında standart bir takım olay örgülerinin içini doldurmaya yarıyor, üstelik bunların 'sahicilik' garantisi olduğu için bu olay örgülerine inandırıcılık sağladıkları da düşünülüyor. Penthouse'un yayımcısından Profumo skandalının kahramanı Christine Keeler'e, ressam Francis Bacon'a kadar... Bu yolla sonuç alınmıyor da değil. Müzikle uğraşan insanların hayatı bu anlayışın çoktandır at koşturduğu bir alan. İki şöhretin rekabeti, babası tarafından ezilen harika çocuk, uyuşturucuların mahvettiği parlak yıldız, aşk mı sanat mı, ticari sanat mı yüksek sanat mı vb., vb., çizgisinde belli sayıda olay örgüsü bunlar. Nedir ki klasik müzik, şimdiye kadar, 'şöhret' anlamında çok fazla insanı barındırmadığı ya da bu insanların hayatları ve sanatları daha bir uzmanlık bilgisi gerektirdiği için genellikle bulaşılmayan bir alandı. Ama o da keşfedildi. Bu alanın ilave bir cezbedicilik unsuru da var ki, galiba asıl keşfedilen ve 'kıymeti' anlaşılan da o oldu. Üstü örtük olarak, klasik müzikle uğraşan ve bu yüzden kendilerini seçkin bir müzisyen konunuma oturtan ya da başkaları tarafından o 'mertebe'ye oturtulan insanların da sizin bizim gibi olduklarını, kocalarıyla kavga ettikleri ya da 'donla-

rına işediklerini' göstermek sıradan seyirciye daha da büyük tatmin veriyor ya da öyle olduğu düşünülüyor. Pop yıldızlarının donlarına işemeleri zaten onların kendi teşhircilik repertuarları içinde verili saydığımız bir şey. Popüler kültür onların söylemini öyle kuruyor. Ama tanınmış çellist Jacqueline du Pré'nin aynı derecede tanınmış bir müzisyen olan kocası Daniel Barenboim şefliğindeki orkestra eşliğinde Beethoven yorumlarken sahnede işemesi daha lezzetli bir sahne. Karşıtlığın kusursuzluğu, yüksekle alçak arasındaki farkın başdöndürücülüğü, Jim Morrison'un sahnede otuzbir çekmesinden kat kat daha fazla! Böyle filmler, seyirciye içinden ya da dışından 'çellist mellist, karı kendini bir bok sanıyor ama senden benden de farklı değil!' dedirterek bir bilet parasına esaslı bir iç huzuru sağlıyor. Bu akımın uzak kökleri Ken Russell'ın 'her sanatçı bir sirk hayvanıdır' anlayışıyla yaptığı histerik besteci (Lizst, Mahler vb.) biyografileridir, akım Milos Forman'ın Mozart'ı döneminin pop yıldızı gibi yorumlamak –pekala da olabilecek bir şey– savındaki "Amadeus"uyla hız kazandı, "Shine" filminde babası tarafından manen ezildikten sonra kariyeri mahvolan bir piyanistin hayat hikayesiyle 'patladı', "Hilary ve Jackie" ile doruk noktasına ulaşmış görünüyor. Daha da devam eder. Kaldı ki, pop ya da klasik müzik alanında kendi şovmenlik dürtülerini ya da hiperaktivitelerini klasik müziği 'kitlelere götürmek' gibi amaçlara alet eden şovmen yorumcular da bu ateşe belli bir oranda körüklük ediyorlar.

Üstteki resimde Jacqueline, 17 yaşında BBC stüdyosunda, sene 1962... Diğer ikisi "Hilary & Jackie"den

İlk bakışta Hilary Clinton'la Jacqueline Kennedy'nin hayali bir karşılaşmasını akla getiren Hilary ve Jackie isminin müzisyen iki kızkardeşe, flütçü Hilary du Pré'yle çellist Jacqueline du Pré'ye referans olduğunu öğrenip kötü düşündüğünüz için kendinizden utanabilirsiniz. Ama filmi görünce söz konusu olanın tamamiyle de kendi kötü niyetiniz olmadığını düşünebilirsiniz. Çünkü "Hilary ile Jackie", küçük, bayağı numaraları olan oportünist bir film. Kısaca, müziksever bir ailede gizli bir rekabet içinde yetişmiş müzisyen iki kızkardeşin birbirini kıskanmalarının, gerektiğinde birbirlerine çelme takmalarının, gerektiğinde birbirlerinin gözlerini oymalarının, birinin diğerinin kocasını çalmasının, giderek meşhur olan tatminsiz ve mutsuz bir kadın olurken, yerinde sayanın ise silik, taşralı fakat aile hayatında tatmine ulaşmış bir kadın olmasının hikayesini kaba karikatürvari levhalar halinde anlatan ve bunu da utanmazca, iki kızkardeş arasındaki kopmaz bir bağı anlatıyormuş gibi yaparak anlatan bir fars. Filmin 'Hilary' ve 'Jackie' diye iki bölüm ayırarak nesnellik gütme iddiası bile var. Bu 'sen öyle dedin, ama ben böyle demiştim' dedikodusundan ileri gitmiyor ve sadece görünüşü kurtarmak için... (Jacqueline du Pré'nin multipl sklerosisden çizgi film kahramanlarına özgü titremeler ve çırpınmalar içinde seyirerek ölmesi bile kızkardeşine yaptıklarının bir cezası ya da şöhretin korkunç bir bedeli gibi gösteriliyor.) Klasik müzik kurbanları (*Shine*), ticari feminizm (*Thelma and Louise*), aile draması (*Hannah ve Kızkardeşleri*), kardeş filmi (*Rain Man*), mutsuz evlilik Gotiği (*Güller Savaşı*), her 'genre'dan bir parça var bu filmde. Büyük 'K'lı kültür meraklıları için kötü bir fotoroman.

Filmin 'ortaya koyduğu' meselelerden biri de sanatçının kendini sanatına adaması meselesi. Hadi deha demeyelim ama olağandışı bir yorumculuk yeteneğinin gelişiminin, sanatçının kendini belli bir enstrümana ya da anlatım aracına, dış dünyaya kapanmak pahasına, egosunu sadece bir noktada yoğunlaştırmak pahasına mümkün olduğu anlaşılıyor. Bazı insanlar seçimlerini bu yönde yapıyorlar. Bu onlar için de kolay bir şey olmasa gerek. Çünkü oldukça eziyetli bir şey, hem de ucunda hemen alınacak bir ödül, bildiğimiz anlamda 'şöhret' vaadi yok, daha büyük olasılık yüzlerce ortakarar, 'iyi' müzisyenden biri olmak. Büyük plak şirketlerinin birer pin-up gibi sunduğu Anne Sophie Mutter'lerle Anne Sophie Otter'lere rağmen bu hala böyle. Klasik müzikte şöhret aramak, hâlâ şöhrete ulaşmanın en emin yolu değil. Çello eğitimi görmüş Aşkın Nur Yengi'nin kendini neden çellosuna vakfetmediği de, Jacqueline du Pré'nin çellosu lehinde bir seçim yaptığı o insanların hayatlarıyla ve ilgilendikleri konuya duydukları yoğunlukla, bu yoğunluk uğruna ne kadar acı çekmeye hazır oldukları ile ilgili bir şey olsa gerek. Küçükken flütte daha başarılı olan ablasına inat çellosuna abanan hırslı bir küçük kızın hikayesi, çellist Jacqueline du Pré'nin nedenlerini açıklamaktan uzak olması bir yana, bu yoğunlaşmanın insan ruhunda açabileceği bazı gediklere de samimiyetle bakmanın iyi bir yolu değil. Bu konuda yapılmış en olgun filmlerden biri olan Ingmar Bergman'ın "Autumn Sonata"sı (Sonbahar Sonatı) piyanist bir anneyle kızının ilişkisini ele alır ve iyiniyetli, çekingen bir kız evlat ve vasat bir piyanist olan Liv Ullman'la bencil bir anne fakat olağanüstü bir piyanist olan Ingrid Bergman arasındaki ilişkiye hakkını verir. Kendini bir enstrümana adamanın gerektirdiği müthiş ego yoğunlaşması ya da virtüozluğun gerektirdiği bencillik, Ingrid Bergman'ın, her an sessizce annesinin sevgisi için yalvaran, beceriksiz, ürkmüş Liv Ullman'ı piyanonun başından kaldırıp, onun çalmaya çalıştığı parçayı hiç 'uğraşmadan', zalim bir kusursuzlukla çalıverdiği sahnede özetlenir. Virtüoz, bir canavar mıdır? Belki de. Ama kendine özgü bir canavar. Her halükarda, bir işi çok iyi, çok iyiden öte yapan biriyle aramızda, onun o işi yaptığı sırada müthiş bir uçurum açıldığı ve bu uçurumu doldurmamızın bir yolu olmadığını anladığımız o kritik anda nefret, gıpta, yitme duygusu, tüy ürpermesi, melankoli, kabulleniş gibi aşamalardan geçip hayranlık denen şeye varışımız belki de çoğumuzun tanıdığı bir 'duygu eğitimi' alıştırmasıdır. (Bu bir çeşit mistifikasyon değil, böyle anlarda, üç aşağı beş yukarı, müzikle kendisi arasında bir ilişki kuran herkesin paylaştığı bir şeydir diye düşünüyorum.)

Bu durumda ne yapmak gerekir? Geleneksel hayranlık, kayıtsız şartsız bir tapınmayı, 1954 New York kayıtlarından 1970 Berlin kayıtlarına kadar her şeye sahip olmayı önerir. "Hilary ve Jackie" gibi 'eşitleyici' filmler ise, 'çok iyi, ama ayakları kokuyor' yaklaşımını yeğler. Ayaklarının kokması çok iyi bir çellisti ne kadar açıklar, orası meçhul. Ayrıca "Hilary ve Jackie" gibi bir filmin ayak kokusundan anladığı da ucuz psikolojiden öte bir şey değildir. Herkesi ailesiyle açıklamak, ablasının kocasıyla yattı, babasına kurabiye ikram etmedi diye yargılamak, hayatı ve insanların sebeplerini mekanik bir çizgi film mantığına tercüme etmektir. Ya da tersi, virtüozun tarafını tutuyormuş gibi görünmek; enstrümanının onu bir 'yalnızlığa' sürüklediği edebiyatı. ('Aslında o çellosundan nefret ediyordu!' bu bayağı filmin anafikirlerinden biri.) Çellosu, Jacqueline du Pré'yi bir çeşit yalnızlığa mahkum etmiş olabilir ama biz bunun nasıl bir şey olduğunu bilmiyoruz, çellosuyla çellist arasındaki özel ilişkiye ne kadar nüfuz edebiliyorsak, söz konusu yalnızlığa da ancak o derece nüfuz edebiliriz. Ayrıca bütün iki taraflı ilişkilerde hangi anın mutluluk hangi anın mutsuzluk anı olduğunu da bilemeyiz. Çellistle çellosu arasına, gerçekten, girilmez!

Çellosu, Jacqueline du Pré'yi bir çeşit yalnızlığa mahkum etmiş olabilir ama biz bunun nasıl bir şey olduğunu bilmiyoruz, çellosuyla çellist arasındaki özel ilişkiye ne kadar nüfuz edebiliyorsak, söz konusu yalnızlığa da ancak o derece nüfuz edebiliriz. Çellistle çellosu arasına, gerçekten, girilmez!

Her an bu konuları bize olgun bir biçimde anlatacak bir Ingmar Bergman bulamayacağımıza göre, belki kayıtsız şartsız hayranlıkla kayıtsız şartsız eşitleyicilik dışında bir yol daha var; bence bu da, dönüp Jacqueline du Pré'nin müziğinin kendisini dinlemekten başka bir şey değil. Diyelim ki Elgar Konçertosunu 'diskçalarınıza yerleştirin', Jacqueline du Pré taklidi yapan Emily Watson'u ve bütün o nevrotik '...hakkındaki bütün bilinmeyen gerçekler!' söylemini unutmaya çalışın. Kolay olmayacak. Ama adına ister mistik bir komünyon deyin ya da çok daha gündelik bir 'buluşma', ya da esaslı bir 'head trip', bir noktada, belki birçok dinlemeden sonra, bir şey olduğunu, belli bir şeyi anladığınızı, anladığınızı sandığınızı, yorumcuyla aranızda hiç kapanmayacağını sandığınız o mükemmeliyet uçurumunun kapandığını, kapanır gibi olduğunu hissedeceksiniz. O zaman belki iki tarafta da söz konusu olan yalnızlık, terkedilmişlik hissi ortadan kalkabilir, ancak böyle şeylerde yaşanabilecek cinsten, en iyi orgazmdan daha iyi büyük bir kavuşma yaşanır. Biraz sonra ayrılacaksınız. Olsun. Bir şeye (bir anlama, bir ana, bir öze, bir töze, bir duyguya, bir izlenime) sonsuza dek sahip olmak hırsı, ontolojik bir açgözlülükten başka bir şey değildir.

Fatih Özgüven

BİLGİ ÜNİVERSİTESİ'NDE SİNEMA

La Haine
yön: Mathieu Kossovitz
oyn: Vincent Cassel, Hubert Kounde
15 Mayıs, 16:00

Libertarias
yön: Vicente Aranda
oyn: Ana Belen, Victoria Abril, Ariadna Gil
15 Mayıs, 18:00

Fallen Angels
yön: Wong Kar-Wai
oyn: Leon Lai, Michele Reis, Takeshi Kaneshiro
15 Mayıs, 20:30 / 25 Mayıs, 20:00 / 30 Mayıs, 16:00

Tabutta Rövaşata
yön: Derviş Zaim
oyn: Ahmet Uğurlu, Tuncel Kurtiz, Ayşen Aydemir
16 Mayıs, 18:00 / 27 Mayıs, 20:00 / 29 Mayıs, 16:00

Before The Rain
yön: Milco Manchevski
oyn: R. Serbedzija, K. Cartlidge
16 Mayıs, 20:30

Trois Vives et une seule mort
yön: Raul Ruiz
oyn: Marcello Mastroianni, Anna Galliena
17 Mayıs, 19:30 / 23 Mayıs, 18:00 / 29 Mayıs, 18:00

On connait la chanson
yön: Alain Resnais
oyn: Pierre Arditi, Sabine Azema, Jean-Pierre Bacri
23 Mayıs, 16:00 / 28 Mayıs, 19:30 / 29 Mayıs, 20:30

Chunking Express
yön: Wong Kar-Wai
oyn: Brigitte Lin, Tony Leung, Faye Wang
23 Mayıs, 20:30 / 24 Mayıs, 19:30 / 30 Mayıs, 18:00

Happy Together
yön: Wong Kar-Wai
oyn: Leslie Cheung, Tony Leung Chiu-Wai
26 Mayıs, 19:30 / 30 Mayıs, 20:30

İstanbul Bilgi Üniversitesi, İnönü Cad. no:28, Kuştepe
rezervasyon: 216 00 00

[mekan] ↓

Hem yemek yiyebilirsiniz, hem sergi gezebilirsiniz, hem müzik dinleyebilirsiniz... Mekanın adı **Don Kişot**... "Son Kişotlar" sergisi ise 28 Mayıs'da başlıyor... Don Kişot'un canlı müzik programı ise şöyle:
çarşamba **Akustik Band**
perşembe **Vedat Sakman**
cuma **İsmail Alper - Kaan Öztürk**
cumartesi **İsmail Alper - Grup Üç Tas Has Hoşaf**
İstiklal Cad. İmam Adnan Sok. Beyoğlu
Tel: 292 40 18

KONSERKONSERKONSERKONSERKONSERKONSER

babylon Pozitif destiğiyle etkinliklerine bu ay da tam gaz devam ediyor. "Butch" Morris'in kaçırılmaz performanslarından sonra Kumpanya'nın köklere bağlı blues'u, Wax Poetic'in jazzy hop'u, Baba Zula'nın trans'ı, Ergun Şenlendirici'nin aziz hatırası ve hindistan'dan quawwali, ghazal, bhajan sesleri taşıyacak Musafir topluluğu önümüzde gözükenler...

"Butch" Morris

17 - 21 - 24 - 31 Mayıs / 7 Haziran, 20:30, **"Butch" Morris İstanbul Ensemble**
19 - 20 - 25 - 26 Mayıs, 21:00, **Yada Tiyatro "Sünnetli"**
22 Mayıs, 21:30, **İstanbul Blues Kumpanyası**
27 - 28 - 29 Mayıs, 21:30, **Wax Poetic**
4 - 5 Haziran, 21:30, **Baba Zula**
9 Haziran, 21:30, **Ergun Şenlendirici Anma Gecesi**
11 - 12 Haziran, 21:30, **Musafir**

Metallica *bis*
13 Haziran 21:00
Ali Sami Yen

TEOMAN
21 Mayıs, 21:00
Açıkhava Tiyatrosu

6. İSTANBUL TÜRK MÜZİĞİ GÜNLERİ
Arif Sağ
21 Mayıs, 20:30, CRR Konser Salonu
Yavuz Top
23 Mayıs, 20:00, Kadıköy Halk Eğitim Merkezi Konser Salonu
Tolğa Sağ, Erdal Erzincan, Belkıs Akkale
31 Mayıs, 20:30, CRR Konser Salonu

Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü, 12-23 Mayıs tarihleri arasında "Düş Yollarında" isimli bir dans-müzik gösterisi sergiliyor. Halk müziğinden, halk danslarından esinlenilerek çağdaş bir yorum ve doğaçlamayla gerçekleştirilen gösteri Doğu ve Balkan temalı iki bölümden oluşuyor. Boğaziçi Üniversitesi Demir Demirgil Salonu'nda izlenebilecek gösterinin tarihleri şöyle: 12-14-17 Mayıs, 19:30 / 16-22 Mayıs, 15:00 / 18 Mayıs, 18:00 / 23 Mayıs, 14:00.

[sergi] ↓

İstanbul Film Festivali'nin bu seneki konuklarından biri, Amerikan sinemasının yüzaklarından Jerry Schatzberg'di. İlk filmi Faye Dunaway'li "Şöhretin Bedeli"nden "Esrar Bitti"ye kadar gösterilen bütün filmleri, izlenmesi gereken, güzel, nadide filmlerdi. Schatzberg filmlerinin görsel yetkinliğinin arkasında yıllar yılı sürdürdüğü fotoğrafçılığın desteği var: 1955'lerden beridir profesyonel olarak fotoğraf çeken, adını nice büyük fotoğraf sanatçısının adının yanına yazdıran Schatzberg'in asıl mesleği belki de bu; sinema sonraların işi. Filmleri seyrettik, sıra geldi Schatzberg imzalı Bob Dylan, Rolling Stones, Andy Warhol, Fidel Castro fotoğraflarına –ve daha nice güzel kareye. Schatzberg'in "Kareler" başlıklı sergisi, 5 Haziran'a kadar, Pamukbank Fotoğraf Galerisi'nde gezilebilir.
Teşvikiye Caddesi, 105/3. Tel: 236 67 90.

[festival] ↓

BELGESEL SİNEMA FESTİVALİ

Göklere Çekilen Kartal
Baha Yılmaz, 15 Mayıs
Başmakinist - Nazmi Ulutak
17 Mayıs
Magdi - İlknur Ulutak, 18 Mayıs
Geleneksele Dönüş
Bülent Vardar, 19 Mayıs
Yitik Zamanlar
Selahattin Yıldız, 20 Mayıs
İnsan ve Bakır
Selçuk Kızılkayak, 21 Mayıs
Çınarların Ruhu Ölümsüzdür
Bülent Çaplı, 22 Mayıs
Ankara'yı Seviyorum
Nesli Çölgeçen, 24 Mayıs
Hulusi Kentmen - İsmet Arasan, 25 Mayıs
Türk Sinema Tarihi
Mehmet Güleryüz, 26 Mayıs
Fikriye - İlhami Algör, 27 Mayıs
Atatürk ve Sanat - Halit Refiğ, 28 Mayıs
Tüm gösterimler ücretsizdir. Gösteri saatleri: 13:00, 14:00, 15:00, 16:00, 17:00, 18:00, 19:00
Gösteri yeri: Belgesel Evi Sıraselviler Cad., no: 58/2, Sim Apt., Taksim
Tel: 292 39 84

[radyo] ↓

—"Açık Radyo." 94.9

pazartesi

Arzın Merkezine Seyahat
Gökhan Akçura
20:00 - 21:00
Blues - rock

Vertigo
Hilmi Tezgör - Cem Sorguç
21:00 - 22:00
Alternatif müziğin her türü

Fotosentez
Roll
22:00 - 23:00

Harita Metod Defteri
Halil Turhanlı
00:00 - 01:00
Müzik tarihine alternatif bakış

salı

Müzik değirmeni
Yavuz Sarıyıldız
20:00 - 21:00
Rock - caz

Gitaresk
Jak Kohen
21:00 - 22:00
Rock ve blues'da gitar

Seksek
Osman Kaytazoğlu
00:00 - 01:00
Türler arası sıçramalar

çarşamba

Tuna'nın Beri Yanı
Muammer Ketencoğlu
13:30 - 14:30
Balkan ağırlıklı etnik müzik

Latin Lover
Ayhan Sicimoğlu
20:00 - 21:00
"Latince" müzik

Modern Müzik
Nedim Tanyolaç
21:00 - 22:00 / Rock, caz

perşembe

Yaşayan Blues
Eyüp İblağ / 20:00 - 21:00

Müzik Tayfı
Tayfun Akkuş
21:00 - 22:00
Kişisel perspektiften "retro"ya

Dağılmış Parametreler
Adnan Uludağ
22:00 - 23:00
Alternatif Brit-pop

cuma

Öbür Dünya
Ahmet Uluğ
20:00 - 22:00
Ritm ve armoni programı

Yerçekimi Sıfır
Murat Şeker
01:00 - 03:00
Uyuyamamak üzerine

cumartesi

Java
Donat Bayer
09:00 - 10:00 Chanson

Yaban Çiçekleri
Gülseren Onanç
14:00 - 15:00
Dünya müziği

Doğaçlama Hayatlar
Sevin Okyay
18:00 - 19:00 Caz

Smokestack Lightnin'
Stephen Kinzer
19:00 - 20:00 Blues

High Times
Ras Memo
20:00 - 21:00 Reggae

pazar

Magical Mystery Tour
Alfredo Antillón
09:00 - 11:00
50'lerden 80'lere rock ve pop

FESTİVALFESTİVALFESTİVALFESTİVALFESTİVALFESTİVAL

11. ULUSLARARASI İSTANBUL TİYATRO FESTİVALİ

Faust Sürüm 3.0
Lu Fura Dels Baus (İspanya)
19-20 Mayıs, 21:00,
AKM Büyük Salon

Kurbağa Öyküleri
BİLSAK Tiyatro Atölyesi
yazan: Arnold Lobel
tasarlayanlar: Nihal Geyran Koldaş, Ceysu Koçak
19-20-21 Mayıs, 19:00,
Aziz Nesin Sahnesi

Romeo ve Juliet
İstanbul Şehir Tiyatroları
yazan: W. Shakespeare
yön: Başar Sabuncu
20-21 Mayıs, 21:00 / 22 Mayıs, 15:30, Muhsin Ertuğrul Sahnesi

5. Frank
Adana Devlet Tiyatrosu
yazan: Friedrich Dürrenmatt
yön: Ayşenil Şamlıoğlu
21-23 Mayıs, 21:00 / 22 Mayıs, 15:30, Taksim Sahnesi

Hasret
Ankara Ekin Tiyatrosu
yazan: Haluk Işık
yön: Rüştü Asyalı
22-24 Mayıs, 21:00 / 23 Mayıs, 15:30, Kenter Tiyatrosu

Faust
Düsseldorfer Schauspielhaus (Almanya)
yön: Janusz Wisniewski
24-25 Mayıs, 21:00,
AKM Büyük Salon

Herakles 2, 13, 5

Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali, Attis Tiyatrosu ve Tiyatro Olimpiyatları (Japonya) ortak yapımı
yazan: Euripides, Sofokles, H. Müller
yön: Theodoros Terzopoulos
25-26-27 Mayıs, 21:00,
Muhsin Ertuğrul Sahnesi

Ferhad ile Şirin
İstanbul Devlet Tiyatrosu
yazan: Nâzım Hikmet
yön: Yücel Erten
26-27 Mayıs, 21:00, Taksim Sahnesi

Tiyatro Şarkıları
İstanbul Şehir Tiyatroları
müzik direktörü, orkestra düzenlemeleri: Selim Atakan
yön. ve tasarlayan: Neşe E. Atakan
27-28 Mayıs, 19:00,
AKM Konser Salonu

Geyikler Lanetler
Ankara Devlet Tiyatrosu
yazan: Murathan Mungan
yön: Mustafa Avkıran
28-29 Mayıs, 20:30,
AKM Büyük Salon

Misyon
İstanbul Şehir Tiyatroları
yazan: Heiner Müller
yön: Paul Plamper
29-30 Mayıs, 15:30,
Muhsin Ertuğrul Sahnesi

Roberto Zucco
İzmit Şehir Tiyatrosu
yazan: Bernard-Marie Koltes
yön: Işıl Kasapoğlu
30-31 Mayıs - 1 Haziran, 21:00,
Taksim Sahnesi

Truvalı Kadınlar
Macunaima (Brezilya)
yazan: Euripides
yön: Antunes Filho
2-3 Haziran, 21:00,
Muhsin Ertuğrul Sahnesi

O Yerlerden
Centre Chreographique National de Montpellier Languedoc-Roussillon (Fransa)
koreografi: Mathilde Monnier
3-4 Haziran, 21:00, AKM Büyük Salon

Dans Sergisi
tasarlayan, koreografi: Aydın Teker
müzik: Jim Pywell
31 Mayıs - 1,2,3 Haziran, 19:00,
Dulcinea

[mecmua] ↓

Sinemacılar müzikçilerden daha şanslı: Sinema üzerine çıkan dergilerin sayısı sanki her geçen artıyor gibi. İçlerinde popülariteyi tutturanlar da var, teorik metinlerle bir sinema bilgisi oluşturanlar da. İzmir'den yayın yapan **Sinemasal,** ikinci gruba dahil. Kitap gibi bir dergi. Üçüncü sayısından bazı başlıklar verelim: "Sinemanın Samuray'ı Akira Kurosawa", "Göstergebilimsel Çözümleme", "Avant-garde'ın Negatif Estetiği ya da Tepkimenin Tasarımı", "Sinema-Resim İlişkisi", "Postmodern Bir Yanılsama: Cyberpunk", "Müziğin Görüntüyle Evliliği: Videoklipler"... Ayrıca ilginç bir Metin Erksan söyleşisi ve İzmir Sinema Tarihi de mevcut bu sayıda... Eli yüzü düzgün, "ağır" yazıları kolay okutan bir dergi Sinemasal. İzmir üniversite çevresinin yayın organı denebilir ama, öyle kapalı bir akademik yayın değil. Ele aldığı konular da, sırf akademisyenlerin ilgisine mazhar olacak şeyler değil. İzlediklerimiz üzerine biraz da kafa patlatalım: Sinemasal'la, Yedinci Masal'ın gerisinde neler varmış, kurcalayalım...

[etkinlik] ↓

İstanbul Saydam Günleri vakti yaklaşıyor. Ama, günlerden evvel, ilk defa geçen sene gerçekleştirilen üniversite öğrencileri için burs süresi doluyor. Burs için süre 20 Haziran 1999 tarihine kadar uzatıldı. İlgileniyorsanız, proje dosyalarınızı Piya Kültürevi Fotoğraf Atölyesi, İstiklal Cad., Olivya Han Geçidi No:5/7 Galatasaray - Beyoğlu adresine gönderebilir, 243 45 66 no'lu telefondan bilgi edinebilirsiniz.

Radyo Boğaziçi 107.9

For Those... Osman Kaytazoğlu / Pazartesi, 22:00 - 24:00 / Roll

Artezyen Uğur Özdemir / Salı, 22:00 - 24:00 / Dünya müzikleri

Brittannica Eren Emirbayer - Enis Köstepen / Çarşamba, 24:00 - 02:00 / Brit-rock

Saga Zeynep Palazoğlu / Perşembe, 19:00 - 20:00 / Caz

Mavi ve Siyah Anıl Özdemir - Oral Yasız / Perşembe, 20:00 - 22:00 / Caz

Triple Space Pelin Opçin / Cuma, 22:00 - 24:00 / Drum'n'bass

Ocean's Eda Göksel - Karahan Bulut / Pazar, 20:00 - 22:00 / Dünya müziği

Radyo 5

(İst. 94.7, Ank. 101.8, İzmir 106.3, Bursa 95.7, Adana 90.9, Antalya 103.5)

MuSickness DJ Coco, Pazar 20:00 - 22:00, Latin, caz, soul, avant-garde, trip-hop, hip-hop, drum'n'bass, house

Pank-art Hakan Tamar, Pazar 22:00 - 24:00, Modern rock, indie, elektronika, avantgarde

Kent FM 101.1

Kaybedenler Kulübü Kaan Çaydamlı - Mete Avunduk, Pazartesi-salı-perşembe, 22:00

Aşırı Doz Mete Avunduk, Çarşamba, 22:00

Tequila Cüneyt Kaşeler - Mete Avunduk, Cuma, 20:00

otuzüçlük

Kim nerede doğduğundan emin olabilir ki? Fakat annemin yatağında doğduğum kesin. Herkes gibi. **ARTHUR MILLER**, Mr. Peters'ın Bağlantıları

Pek güzel olmayan, fakat cana yakın bir genç kız, her zaman güzel fakat somurtkan genç kızdan daha iyi bir intiba bırakır.

Nereye gidiyoruz? Her şeyde üç merhale görüyoruz: Başlangıç, yükselme, çökme... Beşer hayatı, bu tabiat kanunundan istisna edilebilir mi? Daha âlâ olmak hulyâsıyla daha berbat oluyoruz. **HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR**, Deli Filozof

Sisdağının ardında / Ağasar'ın evleri / Oturmuş koyun sağar / Görünür memeleri

Bitirmemiştik Gitanes'larımızı tüttürmeyi / Bitirmemiştik aşktan söz etmeyi **JEAN GENET**

Hagati hös hös / Hös asavan / Pegü coo pegü / Hagati saa. **FAZIL HÜSNÜ DAĞLARCA**

ELECTRONIC

Twisted Tenderness

(EMI / Kent)

Evvel zaman içinde tanıştığımız iyi insanlardan kurulu bütün gruplar gibi Electronic de bir "yüksek beklenti" grubu. Bir tarafta, aşağı yukarı yirmi senedir omuzunda taşıdığı Smiths rütbesi ile Johnny Marr; öbür tarafta yirmi seneden de fazlasını deviren, Joy Division/New Order serüveninin kıdemlisi Bernard Sumner...

"Nevermind" kasırgasının yeni yeni hararetlendiği dönemlerde ilk albümleri çıktığında, tabiatıyla, kendi diyarlarında müthiş bir sükse yapmıştı Electronic. Demek ki beklentiler karşılanmıştı; fakat nedense bizim buralarda pek tadına varamadığımız bir kimyaydı yaptıkları. "Dans" desek dans değil, "elektronik" desek, öyle de değil. Sonra üstüne bir beş sene daha ekleyip en düşük beklentiyi bile cevapsız bırakan "Raise The Pleasure" albümünü yayınladıklarındaysa, en azından bizim cephemizde Electronic defterinin "biz gitmeyelim, onlar peşimizden gelsin" köşesine kalkması kaçınılmaz oldu. Fakat Electronic'in kendi seyir defteri hâlâ açık.

Bugüne kadarki maharetleri bir yana, sıfır beklentiyle açıldığımız "Twisted Tenderness", her şeyden önce "dans-rock" veya "modern rock"un çekim sahasında bir albüm. Esas ağırlık, en kalın tarifiyle daha önce yaptıklarının aksine, "rock"a (dolayısıyla Marr'a) daha yakın. Her kulak için olumlu referans olmayacaktır belki ama, 90'ların ilk yarısı diyelim, EMF'in, Stone Roses'ın ya da ucundan kıyısından James'in bıraktığı izlerin çok yakınlarında geziniyor. Marr, kıvamı koyulaştıran bütün "rocky" sesleri içine doldurup gelmiş gibi. Zepvari gitarlar, wah-wah pedallar, armonikalar, tok beat'ler vb. Sumner içinse, hâlâ memleketinin en müstesna seslerinden biri olduğuna şüphe yok. Bu da, vaktiyle "Manchestersound" vilayetine sıcak bakanlara muhtemelen çok aşina gelecek bir tad. Hızlı hızlı ritmler, çıtır melodiler... Sonuç; yüksek perdelerden, ilk kolay dinlenebilir, hatta dinlenmesi gerekli Electronic albümü olmuş "Twisted Tenderness". Varsın, tarihi 1999'u göstersin. Marr ve Sumner, hem o dönemlerle bugün arasında gidip gelen bir rotaya oturmuş, hem de gönüllerince keyif saçıyorlar. Üstüne, gizli efsane gruplardan Blind Faith'in "Can't Find My Way Home" klasiği ile bir de albüme cila çekiyorlar.

Tek soru işareti "80'lerde popu kurtaranlar" listesine dahil bu ikilinin, 90'larda bayrağı bırakmış, iddiasız ara-sıcak gruplar muamelesine maruz kalması olabilir ki, bu yolu fersah fersah geçmiş iki acar müzik adamının böyle seneler arasında geçişler yapmasında pek de yadırganacak bir şey olmasa gerek. *Gökhan Pamuk*

THE CRANBERRIES

Bury the Hatchet

(Universal)

Pop cangılında Cranberries denince hemen herkesin aklına "Zombie" geldiği söylenir. Büyük bir tesadüf eseri, benim için de kendileri "Zombie"yle özdeştir. Üstelik benim için "Empty" ve "Disappointment" parçaları da kendilerini iyice ortaya koydukları çalışmalar sayılır. Yedi yılda dört Cranberries albümü, kulaklar, yürekler ve sese duyarlı tüm organizmalar için açıkçası hayli ağır bir darbe... İlk iki albümde prodüksiyonu teslim ettikleri Stephen Street'i, Amerikan pazarına oynadıkları üçüncü felaketin görkemi uğruna Bruce Fairbairn'le değiştirmişlerdi. Elbette her Fairbairn prodüksiyonunda olduğu üzre kemanların daha yavşak aranje edilebilmesi maksadıyla Michael Kamen'dan da faydalanmayı ihmal etmediler. İlk üç albümün üçünde de yer alan "kapakta Nazilli bardakları gibi dizilmiş grup üyeleri" konsepti yerini artık daha "anlamlı" tasarımlara bırakmış. Kapaktaki "Division Bell mavisi" daha fazla zorlanmadan, uzandığımız armudun pişip ağzımıza düşmesini sağlıyor. Kapak diyor ki: "Sıkı durun, Dolores ve arkadaşlarından bu ömrünüzde kurtuluş yok, onlar bu ormanda siz kaçtıkça peşinizsıra gelecek..." Cranberries müziğinden habersiz şanslı insanlar yaşar mı bir yerlerde bilemem ama, böyle bir olasılık dolayısıyla, kısaca albümden söz etmek gerekirse –ancak albüm pek öyle kısacık bir sürede geçip gitmiyor, bilesiniz–, dördüncü kez gene "Sinead O'Connor'dan okulda dayak yemiş'in intikam dolu haykırışları", dördüncü kez gene "biz bu parmağı sosyal yaralara parmak basa basa çürüttük diye haykıran manalı sözler", dördüncü kez gene "herkesin yediği haltı biz de yiyoruz, ne var bunda, diklenişi" ve dördüncü kez gene "ben Cranberries, Zombie Cranberries seranatları"ndan dem vurabiliriz... 14 parçalık bir Filistin askısı tecrübesi sonucunda şu soru ortaya çıktı: "Bir Cranberries albümünden daha kötü ne olabilir?" Elbette bir "double Cranberries albümü"... *Atilla Aydoğdu*

UNDERWORLD

Beaucoup Fish

(Universal)

Elektroniğin bir ucunda Prodigy ve Chemical Brothers'ın önderliğinde rock'a meyilli synth-sihirbazları yer alırken, diğer ucunda The Orb ve Orbital'ın önemli katkılarıyla transla göbek bağı bulunan ekip öne çıkmakta. Dengeyi kuran Underworld dersek, yanlış saptamış olmayız. Underworld'ün –88'de çıkmış rock albümlerini saymazsak– debut'ü "Dubnobasswithmyheadman" bizce, 90'ların hem en "önemli" üç-beş albümünden biriydi, hem de "en güzel" albümüydü. "Born 'Trainspotting' Slippy" üç yıl öncesinin dans hit'i olduğunda çektiler dikkati... Daha sonradan bu parçayla desteklenen ikinci albümleri, ilk albümün parıltısından olsa gerek, bize biraz sönük gelmişti. "İkinci albüm sendromu" bu gelişmelerin sonucunda üçüncü albüme taşınmış durumdaydı. Üçüncü albüm; "Beaucoup Fish"... 11 parça, 75 dakikayı paylaşmış. Girişteki 12 dakikalık "Cups", ilk albüme yakın duruyor. "Skym" gibi zamanı süzerek yansıtan bir atmosfer şarkının peşinden, keskin ritmli, konuşur vokalli "Bruce Lee"nin gelmesi uyumun içinde tezatın nasıl barınabileceğini ispatlıyor. Kapanıştaki "Moaner", daha önce "Batman ve Robin"in soundtrack'inde yer almıştı, burada biraz kırpılmış, iyi olmuş. Bu onyılda ve yüzyılda yeni bir albüm yayınlamayacaklarını varsayarsak, Underworld "Beaucoup Fish"le üçüncü perdeyi kapatmış oluyor. Onları ayakta alkışlayarak uğurlayıp yeni oyunu merakla bekleyenlerin yanısıra, oyundan bir şey anlamayanlar, sanırız çoğunlukta olacak. Onlar için yazımızı Hıncal Uluçvari bir anekdotla bitirelim: Anne bir gün küçük kızını mutfak masasında renkli kalemleri her yana dağılmış, bir şeyler çizerken bulmuş. Bu kadar yoğunlaşarak ne çizdiğini merak etmiş. Kız, gözleri parlayarak "Tanrı'nın resmini çiziyorum anneciğim" demiş. Annesi bunun çok güzel bir şey olduğunu, ancak kimsenin Tanrı'nın neye benzediğini bilmediğini söyleyince, kız heyecanla yanıtlamış: "Biliyorum, ama lütfen bitirene kadar bekle..." Underworld'ün parçalarıyla tanışırken de gerek uzunlukları –ortalama sekiz dakika civarı–, gerekse özgünlükleri dolayısıyla bu tarz bir sürece ihtiyaç duyabilirsiniz ama, çıkartılacak ders benzer sayılır: "Lütfen bitirene kadar bekleyin..." Çünkü elektronik iklimin doğal bitki örtüsü makiyse, Underworld müziğinde sıra sıra selviler yükselmekte... Gölgeleri uzun, esintisi serin... Dipten uca seyre daldığımızdaysa, varacağımız son nokta, uçsuz bucaksız boşluktan yansıyan kendi sedamız... "Bu ne biçim oyun böyle" diyenlere, "sonunda oğlan öldü" derseniz, alacağınız cevap da büyük olasılıkla "o kadarını biz de anladık, aptal" olacaktır. Sakının! *Atilla Aydoğdu*

Uyanmıştım dün erken / Bahçemizde gezerken / Gördüm bir bal arısı / Rengi altın sarısı / Kanatlarını açan / Vızıldayarak uçan / Bu arıya dedim ki: / -Seni öyle sevdim ki / Binbir renkli çiçekler / Bile yolunu bekler / Koş, ey kanatlı arı / Gez dolaş leylakları / Hele karanfillerin / Üzerinde çok derin / Bir sevinçle gül, hopla / Bal avcısı bal topla

İlk olarak 'çayır' sinemasında gördüğüm Macar asıllı Amerikan sinema yönetmeni olan Jim Jarmusch'dan söz edeceğim; hem de sevinç ve coşkuyla. Yamuk oluşu ne güzel! **ECE AYHAN**

Eğer bir gün susarsam, bu artık söylenecek bir şey kalmadığı içindir, her şey söylenmemiş, hiçbir şey söylenmemiş olsa bile. **SAMUEL BECKETT**, Malone Ölüyor

Bir konser kaydını dinlerken, klavsenden çıkan "müzik"in yanısıra, tahtanın tahtaya çarpmasından doğan o "öteki" sesi duyduğunuz olur. Bu, yüzeye çıkan "emek"tir. **İZZET YASAR**

Çıktım erik beline / Erik beli dolaşık / Öptüm yanaklarını / Zülüf ile karışık

Benim bu günlerdeki durumum şöyle: Akıntıya kürek çekiyorum; hem de kürek yerine tenis raketiyle. **ARTHUR MILLER**, Mr. Peters'ın Bağlantıları

TORTOISE

TNT

(City Slang / Kod Müzik)

Rock'tan post çıkar mı bilmem ama, 90'ların ilk yarısından beri Chicago-Louisville ekseninde bir post-rock mevzuudur gidiyor. Aslında post-rock için hep bu coğrafya nirengi kabul ediliyor ama, Atlantik'in diğer tarafı (İngiltere) ile Yeni Zelanda'nın da katkısıyla vuku bulan bir çapraz döllenme ve diğer diyarlara yayılan bereketli bir manzara söz konusu. Slint, Rodan, Smog gibi ilk kuşak sayılabilecek post-rock grupları, referans kabul ettikleri formları minimalize edip hissî, kurnaz ve ağır sıkılganlık haliyle biraz country, biraz noise ve neo-klasik buluşmalarla yeni bir çıta kurdular. Aslında her şey Slint (1987-94) ile başladı demek ve kestirip atmak da mümkün. Eklektik enstrümantasyon ve muhtelif müzikal etkilerle, mahcup bir elektronik sound'un bağra basılması, sürünen gitara pes ve distorte kurgunun dahil edilmesi ile vücut buluyordu. İkinci kuşak halen bu izleği takip etse de, 70'lerin avant-garde Alman sound'u (Krautrock) ve Space-rock referansların da ana damarlarından olduğu görülüyor. Dolayısıyla, yüzü daha çok Krautrock'a dönük bir retro durumun, alanına, hip-hop, ambient ve jungle'ı da dahil etmesiyle güncelleştirilmiş bir kurgu bu. İngiltere'ye vaziyet, daha dans, remix, emprovizasyon, pop melezlemesi (Laika, Moonshake, Pram vb.) olarak yansıyor. Bu sükunet (!) ve kasvet gezegeninin Chicago'lu kuinteti Tortoise, (ilk albümlerinin bir remiks versiyonu olan "Rhythms, Resolutions & Clusters" adlı 1995 tarihli albümü de dahil edersek) dördüncü albümü "TNT"yi geçtiğimiz yıl içinde yayınladı. 1994 tarihli kendi adını taşıyan ilk albümü müteakip, genel tabiriyle alternatif rock içerisindeki 'boşluk'ta yeşerdi ve türünün önde giden gruplarından biri oldu. Tortoise, 1990 yılında, Eleventh Dream Day'den Douglas McCombs ile John (Machine) Herdon'ın birlikte davul ve bas olarak takılmalarının ardından, John McEntire (Gastr Del Sol, The Sea and Cake, King Kong vb.), Dan Bitney ve Bundy Brown'un gruba dahil olmasıyla kuruldu. 1996 tarihli "Millions Now Living Will Never Die" ile beraber Slint'in kurucularından Dave Pajo'nun Bundy Brown'ın yerini alması sonucu şimdiki çekirdek kadro oluştu. Bu arada McCombs, Herdon ve Slint'in esas adamı Brian McMahan, 1995-96 yıllarında "The For Carnation" adı altında iki EP kaydettiler. Tortoise elemanları multi-enstrümantalist olsalar da, kestirmeden bakınca ortada iki bas, iki davul, bir gitar gözüküyor. 70'ler avant-garde Alman rock'ının (özellikle Can, Faust) melodik soyutlaması ve daha da kararmış yüzü, hipnotik minimalizm, sevinç ve keyfin tahribi, "TNT" albümünde de peşimizi bırakmıyor. Hip-hop loop'lar, drum'n'bass, elektronika, trip-hop bölge altında, dozunda bir jazzy dağılım. Erittiklerinin sona kalan özü ile ilgililer. Aslında grup üçüncü albüm "Millions Now Living Will Never Die" ile jungle ve hip-hop'un alanına sirayet etti. "TNT" yer yer melodik uzun çizgiler çizse de, epey ter attıran bir mahiyette. İlk parça "TNT"deki bol simbalî davul fon, gitar, bas ve derinden Miles'vari sürdinli trompet tonu içerisindeki atmosfer, bizi uyku ile uyanıklık arasındaki yarım yamalak hatırlanır rüyaya kıstırıyor. Uzaktan gelen çocuk sesleriyle melodik, kıpır kıpır olmasının yanısıra olanca karanlığıyla "I Set My Face To The Hillside", albümün en sıkı parçalarından krautrock bezeli "The Equator", trip-hop "A Simple Way To Go", Eno'vari "Ten-Day Interval" –ki bu parça için Autechre'ın bir remiksi de mevcut– ve "Four-Day Interval", drum'n'bass "Almost Always Is Nearly Enough" ile "Jetty", Slint havalar "Everglade" ve diğerleri... Tabii ki parçalar ilk elden bu izleri verse de, gayet birbiri içinde çözülmüş bir hal sunuyorlar. Bu derece bütünlüklü bir albüm kırk yılda bir karşımıza çıkar herhalde. "TNT" albümü, Tortoise'ın diğer albümleri gibi hiçbir parçanın bir diğerinin ayağına basmadığı bir ses seferi: Merak ve giz uyandıran bir yan-hat ya da sisli bir bulvarda kendini kaptırıp yola düşmek ve hiç konuşmamak. *Cem Sorguç*

Yaylanın çimenine / Oturdum serinledim / Yârim yanımdan geçti / Aklımı derinledim

Çünkü insan yalnızken katettiği yollardan / Ne zaman geri dönse yeni bir haber getirir **EDİP CANSEVER**

Bu zıkkımın yanında / Arnavut ciğeri ister bir / Çiroz salatası ister iki / Cacık ister üç / Adalet müsavet hürriyet demeye / Sadece yürek ister **METİN ELOĞLU**

Ol bir salon gelini / Koy kalbine elini / Kıvır ince belini / Kalplere vur bir zımba / Rumba da rumba rumba

Delileri tetkik etmek ve dinlemek için hiç darüşşifaya gittiniz mi? Onların sözlerinden, hareketlerinden âdabı umumiye namına mâna çıkarmak kimin aklına gelmiştir? **HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR**

Bazı insanların hayattaki tek işlevi başkalarına birini hatırlatmaktır. **ARTHUR MILLER**, Mr. Peters'ın Bağlantıları

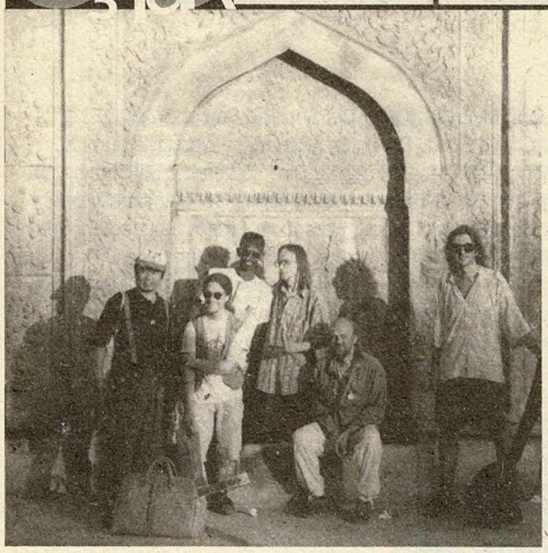

EMBRYO

Tour '98 İstanbul-Casablanca

(Karga Müzik)

Geçen yıl İstanbul'a geldiklerinde sahnede hiç değişmemiş bulmuştuk: Aynı santur, aynı ud, aynı perküsyon, aynı kafa ve aynı karavanla yine düşmüşlerdi yollara. Buradan müzisyenleri yanlarına katmışlar, kâh oryantala, kâh caza takılmışlardı. Okay Temiz grubuyla, Murat Ertel elektro sazıyla, Göksun Çavdar klarinetiyle katılmıştı cümbüşe. Çıktıkları her konser renkli bir jam-session'a dönüşmüştü. Embryo'nun yeni albümü "Tour'98", geçen yılki turnelerinde İstanbul ve Casablanca'da yaptıkları kayıtlardan oluşan double bir albüm. Albümün "İstanbul" bölümündeki kayıtların bir kısmı Atina'da yapılmış. Roberto Licci, Rosy Daly gibi müzisyenlerin katıldığı bu kayıtlara, İstanbul'da Okay Temiz ve grubuyla yapılmış kayıtlar eklenmiş. Ayrıca sahnede, amatör stüdyolarda yapılmış irili ufaklı kayıtlar da katılmış albüme. Yıllar önce yine buralardan geçtiklerinde yaptıkları kayıtlarından oluşan "Embryo's Reise" albümü gibi bu albüm de Embryo'nun kendi besteleri yerine "takılma"larla ortaya çıkardığı, ama kendi müziğinde de çok önemli bir yeri olan "doğal" seslerden, tadlardan ve dokulardan oluşuyor. "İstanbul" albümünün büyük bir kısmı Okay Temiz önderliğinde yürüdüğünden, müzikler de ister istemez "Okay Temiz müziği"ne dönüşüyor, ama Embryo'nun atmosferi her şarkıda kendini belli ediyor: Açık bir hava, birbirinden sakin çalgıcılar, trans yolunda ezgiler ve derin bir "trip"... Ama İstanbul kayıtları, hangi açıdan bakılırsa bakılsın, Casablanca kayıtları kadar yoğun değil. Casablanca albümünü dinlemeye başlar başlamaz içli bir "Endülüs şiiri" okumaya başlıyorsunuz. Kimi zaman Ortadoğu şarkılarına, kimi zaman Jajouka ayinlerine uzanıp geniş bir coğrafyayı, tarihi ve sanatı içine alan "sıkı" bir albümle karşı karşıyayız. İstanbul bölümündeki "tribal" durum aynen burada da sürüyor, ama ortaya çıkan sesler her yönden etkileyici: "Rumba di Lanca" şarkısında Cecilia'nın gitar ve vokali, "Andalouse"da Ahmed Geurfti'nin kemanı, Essaouira'da Edgar Hofmann'ın klarineti, Götz Lieckfeld'in trompeti döktürdükçe döktürüyor. İki albüm de gösteriyor ki, Embryo'nun müziğinin bir sınırı yok. İster amatör, ister profesyonel müzisyen olsun, ister sazcı, ister cazcı olsun, herkese bir yer var bu müzikte. "Gelin canlar bir olalım" felsefesini müziğe ilk başladıkları günde iç etmiş, "enternasyonalist" arkadaşlar Embryo'cular. "Tour'98" yıllara meydan okuyan ve dünyanın tüm seslerine selam eden "yüklü" bir albüm. "Gam yükü" değil, "dost yükü" hem de... *Ulaş Özdemir*

THE SEBADOH

The Sebadoh

(City Slang / KodMüzik)

Orijinali biraz farklı yazılmakla birlikte, kelime anlamı İspanyolcada "cumartesi" demekmiş Sebadoh'un. Fakat senelerdir aynı ihtirasla ucuna varmaya çalıştıkları o "lo-fi" merkezli atmosfer, malum gecenin ateşinden çok, buruk ve sıkıntılı geçecek bir haftasonu öncesindeki "cuma" gecesine yakışıyor: Biz kafayı dağıtmak istedikçe sarıp sarmalayan, parçalara bölünmek üzereyken sımsıkı toparlayan bir ses seda ahvaliyle.

Sebadoh üçlüsünün ön sırasındaki isim, epey bir zaman önce Dinasour Jr.'dan kurtulup kendi grubunu kuran basçı Lou Barlow. Dediğine bakılırsa, Sebadoh'un ortaya çıkışı, onun Mascis'e (Dinasour Jr.) duyduğu nefreti şarkılara dönüştürmesi sayesinde olmuş. Hatta Mascis'e ithafen yazdığı "Asshole" diye bir 45'lik bile var. Aynı zamanda, "anti-grunge" aleminin en saygın isimlerinden biri Lou Barlow. Uzun sürmüş grunge çağının yakınlarından bile geçmeyen Smog, Palace, Swell veya The Flaming Lips gibi falsosuz isimlerin arasında, hatırı sayılır bir etkiye sahip. Bu yedinci olduğunu öğrendiğimiz albümlerinde bir de gitarist "gizli kahraman" Jason Loewenstein var. Biri dışında albümdeki şarkıların tamamına imza atanlar bu Barlow ve Loewenstein ikilisi; ama birlikte değil, ayrı ayrı. Bildiğimiz kadarıyla geçmişte şarkıların dominant karakteri Barlow'ken, şimdi daha bir "grup" havası içinde Loewenstein'ın şarkıları da en az diğerininki kadar albümü yükleniyor. (İstisnası, davulcuları Russ Pollard'ın yazdığı "Break Free"...) "Sebadoh" şarkılarını birbirine bağlayansa, benzer donanımlı, birbirine yakın duran, fakat prizma gibi her yöne dağılan akustik derinlik. Prizmanın öbür yanında, yine bunu "lo-fi estetiği"ne dönüştüren Sebadoh şarkıları yerliyerinde duruyor. Bununla birlikte "Love Is Stronger", "Thrive", "Sorry" gibi albümün en kırılgan aşk şarkılarıysa, daha çok Barlow'un elinden çıkanlar.

Havasından mı, suyundan mı, bilinmez, Sebadoh sayesinde gördük ki, artık ne vakit Louisville kentinden yükselmiş bir ses duysak, hiç tereddüt etmeden kulak vermekte fayda var. Ayrıca "lo-fi" denen şeyin adı da "Louisville-fi" olarak değiştirilebilir; çünkü "Sebadoh" albümü de dahil, kalıplaşmış "lo-fi" beklentilerimizi sınamaktan ziyade, epey bir zamandır "yeni dünya" için yeni standartların yükseldiği bir kent olmuş burası. *Gökhan Pamuk*

LAMBCHOP

What Another Man Spills

(City Slang / Kod Müzik)

Karın doyurmanın değil, bir lezzet yaratmanın peşindeki insanların beraber oturup beraber kalktığı bir sofra, ne bağırıp çağıran var, ne kimse kimsenin lokmasını sayıyor... Mesai dönüşü herkes soluğu o sofrada alıyor. Keramet kalabalıkta. 13 kişi oturup Talk Talk'a, Tindersticks'e mahsus bir sükûneti icra ediyorlar. Bariton şarkıcı Kurt Wagner'in müthiş asayiş orkestrası, muhafazakârların denetimindeki country müziğini alternatif yollara saptıran akımın başını çekenlerden biri. Onlar, Vic Chesnutt'ın, Calexico'nun kankardeşleri... Calexico ne kadar Latinse, onlar o kadar zenci. Chesnutt'ın son albümü "The Salesman and Bernadette"de yarattıkları atmesfore kendi albümlerinde de aynen sadık kalmışlar, bir tek Chesnutt gitmiş, Nick Cave gelmiş gibi bir şey olmuş... Albümün açılışındaki Kurt Wagner şarkısı "Interrupted", Willie Nelson'ın "Spirit" albümüne kondurduğu İspanyola ruhunun izinden gidiyor. Sonra tren ağır ağır başka istikametlere makas kırıyor. Hatta Curtis Mayfield'e kadar uzanıyor... Nefesliler, vibrafon, davullar, ziller ve elbette ki country'nin ekmeği aşı baygın, kaygan gitarlar Lambchop şarkılarının yakıtları. FM Cornog'un yaylı "Life # 2"su albümün mutlak zirvesi...

Müziğe meslek gibi değil, takılmaca cinsinden bakan dört dörtlük bir "teneffüs" grubu Lambchop. Hollywood western'lerinin değil, ondan çok daha yakın ve tahakkümsüz gezgin çadır tiyatrolarının kahramanları. *Derya Bengi*

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi "yasalar ve genel kurallar her isteyenin keyfine göre uydurulup, istediğine göre bozulamaz" anlamına gelmektedir? a) Irmak kenarına çeşme yapılmaz b) Islanmışın yağmurdan korkusu olmaz c) Herkes kaşık yapar ama sapını denk düşüremez d) Herkesin arşınına göre bez vermezler	Gönül bir hazinedir / İplik değil iğnedir / Bir çift göz bir çift dudak / Sevmeye bahanedir	Anlayamadım. Öf, anlamamaya tahammül etmek ne kadar zor! **ARTHUR MILLER**, Mr. Peters'ın Bağlantıları	28. sayımızın konuklarından Ergun Pekakcan'ı yitirdik. "Benimle Oynar mısın"daki piyanosuyla her zaman aramızda yaşayacak.
	Hem kim okur senin zırvalarını, kim takar? Takmazlar, ayrıca da basmazlar. Muhteşem bir uyak, sen şair ol en iyisi. Hatta şayir. Sana da çok yakışır. **CEM AKAŞ**, Noktanın Kesişimleri Antolojisi		Çıplak Hayvan, Kadife Yeraltı, Hırsızın Günlüğü / Ah bir isim bulsaydık şu gruba **YILDIRIM TÜRKER**

ROBERT WYATT

Rock Bottom-Ruth Is Stranger Than Richard-Nothing can Stop Us-Old Rottenhat-Dondestan-'EPS' (Box-set)

(Rykodisc / KodMüzik)

Robert Wyatt'ın 1974'ten bugüne kadar yaptığı tüm albümler, şarkı sözleri ve yeni tasarımlarla Rykodisc tarafından tekrar basıldı. 1992'de İngiltere'de muhafazakârların seçilmesiyle bir anlamda greve giden müzisyen, 1997'de "Shleep" albümüyle müzik dünyasına mükemmel bir dönüş yapmıştı. Robert Wyatt, Canterbury'li ünlü topluluk The Soft Machine'in kurucularından biri. Grupta davulcu ve vokalist olarak beş yıl boyunca yer alan Wyatt, arada, 1970'de "The End Of An Ear" adlı deneysel bir solo çalışma yapıyor. The Matching Mole topluluğuyla iki albüm yaptıktan sonra, 1973'te, halen birlikte mutlu bir yaşamı paylaştığı karısı Alfreda Benge ile evleniyor; ve yine aynı yıl, bir partide dördüncü kattan düşüyor ve ömür boyu tekerlekli sandalyeye mahkum oluyor. Ertesi yıl yayımlanan ve başyapıtlarından biri olan "Rock Bottom"da, bir yıl içinde yaşanan mutluluğun ve trajedinin izlerini görmek mümkün. Wyatt'ın vokaline ve piyanosuna eşlik eden bas ile albümün açılışını yapan "Sea Song" bile başlı başına bir pırlanta. Derin acı ve melankoli içeren melodilere eşlik eden soyut ve masalsı hava, sözcük oyunları, ince bir mizah... Her albümünde konuk müzisyenlere de yer veren Wyatt'a bu çalışmada Ivor Cutler, ünlü siyah trompetçi Mongezi Feza, Fred Frith ve Mike Oldfield eşlik ediyorlar. Büyük beğeni toplayan "Rock Bottom"ın devamı sayılabilecek olan "Ruth Is Stranger Than Richard" 1975'de piyasaya çıkıyor. Burada caz ögelerinin bir önceki albüme nazaran daha ağır bastığını söyleyebiliriz. Politik açıdan da bu albüm daha berrak ve genel hava aydınlık. Feza bestesi "Sonia" özellikle keyifli. Charlie Haden'ın "Song For Che"sinin yorumu da dikkat çekiyor. Albümden hemen sonra ise Feza ölüyor; Wyatt dostunun ölümünün doktorların kayıtsızlığından kaynaklandığına inanıyor ve bunu ırkçılığın bir sonucu sayıyor. Bu olay sonrasında politik görüşü daha da keskinleşen müzisyen, karısı ile birlikte Komünist Parti'ye üye oluyor. Albümde Brian Eno ve Fred Frith'in eşliklerine tanık olabiliyoruz. "Ruth Is Stranger Than Richard"dan tam on yıl sonra yayımlanacak olan "Old Rottenhat"e kadar Robert Wyatt farklı müzisyenlere eşlik ediyor, bazı albümlere konuk oluyor. (Nick Mason, Michael Mantler, Scritti Politti, The Raincoats ve Ben Watt'ı bunların arasında sayabiliriz.)

Çoğunlukla politik içerikli şarkıların "cover"larından oluşan "Nothing Can Stop Us" 1982'de yayımlanıyor. Albümde Küba'nın resmi olmayan marşı "Guantanamera"dan Billie Holiday'in "Strange Fruit"una ya da geleneksel "Red Flag"e kadar birbirinden farklı parçaları Wyatt'ın yanık sesinden dinleyebiliyoruz. Bu dönemde çıkan EP ve single'lar, ki bunların arasında Elvis Costello'nun ünlü anti-Falkland şarkısı "Shipbuilding"i ve Peter Gabriel'in "Biko"sunu sayabiliriz, yayımlanan EP setinde yer almaktalar. Hayvan haklarını savunan, Victor Schönfeld'in "The Animals" filmi için de müzik yapıyor Wyatt. Bu atmosferik çalışma 1984'de yayımlanıyor.

1985'deki "Old Rottenhat" için onun en ağır ve kasvetli albümü diyebiliriz. Hüzünlü "Gharbzadegi" ve "Alliance" insanı hemen içine alıyor. "East Timor"da Wyatt'ın iyi bir davulcu olduğunu hatırlıyoruz. Derinlikli melodiler ("The Age Of Self", "Speechless") her zaman olduğu gibi içe dokunuyorlar. Kültürel narsizm, yabancılaşma, kendini beğenmişlik, Wyatt'ın işlemeyi sevdiği konular. Bazı Katalan gruplarla çalıştıktan sonra, 1991'de "Dondestan"ı kaydediyor ve bu albümde "kafasının içinde duyduğu müziği" yaptığını söylüyor. Daha kişisel bir lirizm, karısı Benge'nin şiirleri, politik öz, Kürtçe vokaller, Bask melodileri... Devletsizlik anlamına gelen ve aynı adı taşıyan parça, en sivrilen beste bizce. Daha sonra tekno, dans ve folk'u bir araya getiren Ultramarine'e vokal yapan ve 1992'de bir mini albüm kaydeden Wyatt, 1997'deki "Shleep"e kadar suskun kalıyor.

Psychedelia'yı sıcak insan dokunuşuyla, cazı ideolojiyle, derin hüznü ince mizahla ve umutla, hümanizmi öfkeyle bir araya getiren Robert Wyatt, yaşayan en büyük müzisyenlerden biri. Sakamoto'nun deyişiyle "dünyanın en hüzün verici" sesine sahip bu bilge müzisyenin olgun müziğini dinleyip sevenin kendini ayrıcalıklı hissetmemesi olanaksız. *Hilmi Tezgör*

BÜLENTORTAÇGİLERKANOĞURGÜROLAĞIRBAŞ
CEMAKSELHAKANBEŞERBİROLAĞIRBAŞBAKİDUYARLAR
VURALSERİFOĞLUCHRİSCHAVEZSARPKESKİNERYAHYADAİ
DENİZDUNDARŞİBELKOSEÇAĞLAYANYILDIZOĞUZKÜÇÜKBERBER
AYŞEGÜLYEŞİLNİLNEZİHYEŞİLNİLAYŞETUTUNCUAKİNELDES
SARPMADENVOLKANÖKTEMSELİMBEMBACANAYER
OZANDOĞULUALİPERRETREYENTBOLUKBAŞI
ASIMCANGÜNDÜZJAM SESSIONS

Jazz Cafe

Hasnun Galip Sokak No: 20 Beyoğlu 245 05 16

15:00 İLE 19:00 ARASI BÜTÜN İÇKİLERDE %50 İNDİRİM

5 4 2 1 0 birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzon

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzononbironikionüçondörtonbeşonaltıonyedionsekizondokuzyirmiyirmibiryirmikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkkırkbirkırkikikır

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzononbironikionüçondörtonbeşonaltıonyedionsekizondokuzyirmiyirmibiryirmikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkkırkbirkırkikikırküçkırkdörtkırkbeşkırkaltıkırkyedikırksekizkırkdokuzelli

birikiüçdörtbeşaltıyedisekizdokuzononbironikionüçondörtonbeşonaltıonyedionsekizondokuzyirmiyirmibiryirmikiyirmiüçyirmidörtyirmibeşyirmialtıyirmiyediyirmisekizyirmidokuzotuzotuzbirotuzikiotuzüçotuzdörtotuzbeşotuzaltıotuzyediotuzsekizotuzdokuzkırkkırkbirkırkikikırküçkırkdörtkırkbeşkırkaltıkırkyedikırksekizkırkdokuzelli

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Abba** Gold
2. **Catatonia** Equally Cursed
3. **Reef** Rides
4. **The Corrs** Talk On Corners
5. **Fatboy Slim** You've Come A Long Way Baby
6. **The Corrs** Forgiven, Not Forgotten
7. **Cranberries** Burry The Hatchet
8. **Stereophonics** Performance and Coctails
9. **Tom Waits** Mule Variations
10. **Robbie Williams** I've Been Expecting You

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER

1. **Tom Waits** Mule Variations
2. **Fatboy Slim** You've Come A Long Way Baby
3. **Stereophonics** Performance and Coctails
4. **Steps** Step One
5. **Ultrasound** Everything Picture
6. **Oasis** Definitely Maybe
7. **Oasis** (What's The Story) Morning Glory?
8. **Britney Spears** Baby One More Time
9. **2Pac** Greatest Hits
10. **Hurricane #1** Only The Strong Will Survive

AMERİKA ALBÜMLER

1. **TLC** Fanmail
2. **NAS** I Am
3. **Shania Twain** Come On Over
4. **Cher** Believe
5. **Britney Spears** Baby One More Time
6. **Eminem** The Slim Shady LP
7. **Offspring** Americana
8. **"The Matrix"** Soundtrack
9. **BG** Chopper City In The Ghetto
10. **Andrea Bocelli** Sogno

ROLL DİSKO

Abed Azrièl Lapis Lazuli
Ani DiFranco Up Up Up Up Up Up
Arno A la française
Blur 13
Calexico Black Light
Gökalp Baykal Yabancılar
Léo Ferré Poète, vos papiers!
Madness One Step Beyond...
Manu Chao Clandestino
Mark Eitzel 60 Watt Silver Lining
Mor ve Ötesi Bırak Zaman Aksın
Murat Aydemir - Derya Türkan Ahenk
Nazan Öncel Demir Leblebi
Patti Smith Horses
Skunk Anansie Post-Orgasmic Chill
Ute Lemper Nuits etranges
Ümmü Gülsüm Al Atlal
Velvet Underground Velvet Underground and Nico
Violent Femmes Hallowed Ground
Yarkın Türk Ritmleri Topluluğu Ten

KOD MÜZİK / Atlas

1. **Calexico** Black Light
2. **Eight Frozen Moduls** The Confused Electrician
3. **Underworld** Beaucoup Fish
4. **Mercury Rev** Deserter Song
5. **Tortoise** TNT

ÇALINTI / Atlas

1. **Skunk Anansie** Post Orgasmic Chill
2. **Don Byron** Bug Music
3. **Laruie Anderson** Bright Red
4. **The Beat Generation** Volume 1-2-3
5. **M. Walking On The Water** "La Louisianne"

ZİHNİ / Akmar

1. **Cranberries** Bury The Hatchet
2. **Skunk Anansie** Post Orgasmic Chill
3. **Underworld** Beaucoup Fish
4. **Kula Shaker** Peasant, Pigs & Astronauts
5. **Flomount** Lombus Döngüsü

MEMLEKETTE EN ÇOK SATANLAR

YABANCI

1. **Metro Hits**
2. **Number One Hits Vol.2**
3. **Roxette** Have A Nice Day
4. **Power Hits Vol.6**
5. **Cranberries** Bury The Hatchet
6. **Ricky Martin '99**
7. **Cher** Believe
8. **Welcome To The Clup Trip 2**
9. **Mariah Carey** #1's
10. **Metallica** Garage Inc.
11. **Modern Talking** Alone
12. **Offspring** Americana
13. **Britney Spears** Baby One More Time
14. **Skunk Anansie** Post Orgasmic Chill
15. **"The Mask Of Zorro"** Soundtrack
16. **Emilia** Big Big World
17. **1999 Grammy Nominees**
18. **Whitney Houston** My Love Is Your Love
19. **Placebo** Without You I'm Nothing
20. **Blondie** No Exit

YERLİ

1. **Sertap Erener** Sertap
2. **Barış Manço** Mançoloji
3. **Kayahan** Beni Azad Et
4. **Sezen Aksu** Adı Bende Saklı
5. **Murat Göğebakan** Tek Suçum Seni Sevmek
6. **Müslüm Gürses** Vay Canım
7. **Linet** Linet
8. **Yaşar** Esirinim
9. **Beyaz** Türküler
10. **Barış Manço** Live In Japan
11. **Nazan Öncel** Demir Leblebi
12. **Haluk Levent** Yine Ayrılık
13. **Destan** Destan
14. **Fatih Kısaparmak** Mor Salkımlı Sokak
15. **Muazzez Ersoy** Nostalji 4-5-6
16. **Rober Hatemo** Sen Farklısın
17. **Kurban** Kurban
18. **Atilla Taş** Kırmızılım
19. **Çelik** Onu Düşünürken
20. **Teoman** O

Taşralı Kız, Güneş Fotoromanları, Beyoğlu, 1979, OYNAYANLAR: **Güldaro:** Sevgi Nurdan **Ağa:** Cemal Gonca **Mecnun:** Arsen Lüpen *(Neslihan Say arşivinden)*

Baştarafı 8'de

iletişim kanalı oluşturdu ve bir "biz ve onlar" tavrını geliştirdi, grubumuzun alamet-i farikası da bu oldu.

Lou benim, ben de onun nasıl biri olduğunu kestiremiyordum. Tek ortak paydamız maddeler ve riske girme tutkusuydu. The Velvet Underground'un varlık sebebi de bu paydaydı. Önümüze çıkan her şeyi yıkıp geçmek için dayanılmaz bir arzu ve kararlılık içindeydik. Çiçek çocukluğu mu? Hassiktir ordan. Asit mi? Ona da siktir. İnsanlara sert maddeler lazım: Eroin, amfetamin. Aslında maddenin türü önemli değildi, bizim reddettiğimiz o maddelerle bağlantılı zihniyetti. "Hiçbir şey yapmamaktansa kötü bir şey yapmak daha iyidir" diye düşünüyorduk.

Lou'ya orkestrasyon yapmak için üzerime düşenin ne olduğunu nihayet keşfetmiştim. Ona sözleri yazmasını ve müziğin temelini bana bırakmasını söyledim. Phil Spector tarzı bir orkestral destekle bir rock dörtlüsü halinde şarkılar yaratabilirdik. Bu, Bob Dylan'a küçük dilini yutturacak bir kombinasyon olur diye düşünmüştüm. Şarkı yazarken Lou'yla entellektüel ve sanatsal açıdan birbirimize çok yakındık. "The Black Angel's Death"i, ne yapacağımızı bilemediğimiz o şarkıyı Ludlow Sokağı'nda yapmıştık. Lou, aslında uzun bir şiir, edebi konseptte bir şarkı sözü yazmıştı. Gitarı kurcalamaya başladım ve bir anlık bir yoğunlaşma sonucunda bir takım değişiklikler getirdim, Lou'ya değişiklikleri öneriyordum, o da sözlerini benim riff'imin etrafında yeniden örüyordu. Bunu yapabilmesinden çok etkilenmişti. Ertesi gün Lou sözleri getirdi, ben de doğal olarak aynı şekilde çalışacağımızı zannediyordum ki, bana dönüp "seni bir şarkı yazarı olarak düşünmüyorum" dedi. İncindim, çünkü onunla ilişki içinde olmamın sebebi bence birlikte şarkı yazma düşüncesiydi.

Ben kendimi bir besteci ve bir aranjör olarak görüyordum, kelimeleri çok sevmeme rağmen hiç şarkı yazmamıştım, zira enstrümantal müziğin soyutlamasının sözlerden daha güçlü olduğunu düşünüyordum. Ama, ben müzikal doğaçlamayı ne denli rahat yapabiliyorsam, Lou da aynı şeyi aynı rahatlıkta sözlerle yapıyordu. Ben de sözlere doğru bir açılma yapabileceğimin mümkün olduğunu gördüm. Lou bana Syracuse Üniversitesi'nde Delmore Schwartz'tan öğrendiği şarkı yazma sürecini öğretti, tabii anlattıklarını benim takdir etmemden sonra. Bir işbirliğinde, bir an taraflardan biri daha çok söz sahibidir, bir an öteki. Farkettim ki, Lou'yla işbirliğimiz eşitlik temelinde bir işbirliği olamayacaktı. Yine de ona tamamıyla güvendim, bütün telif haklarını ve takdirleri kendi hanesine yazacağını aklımın ucundan bile geçirmedim.

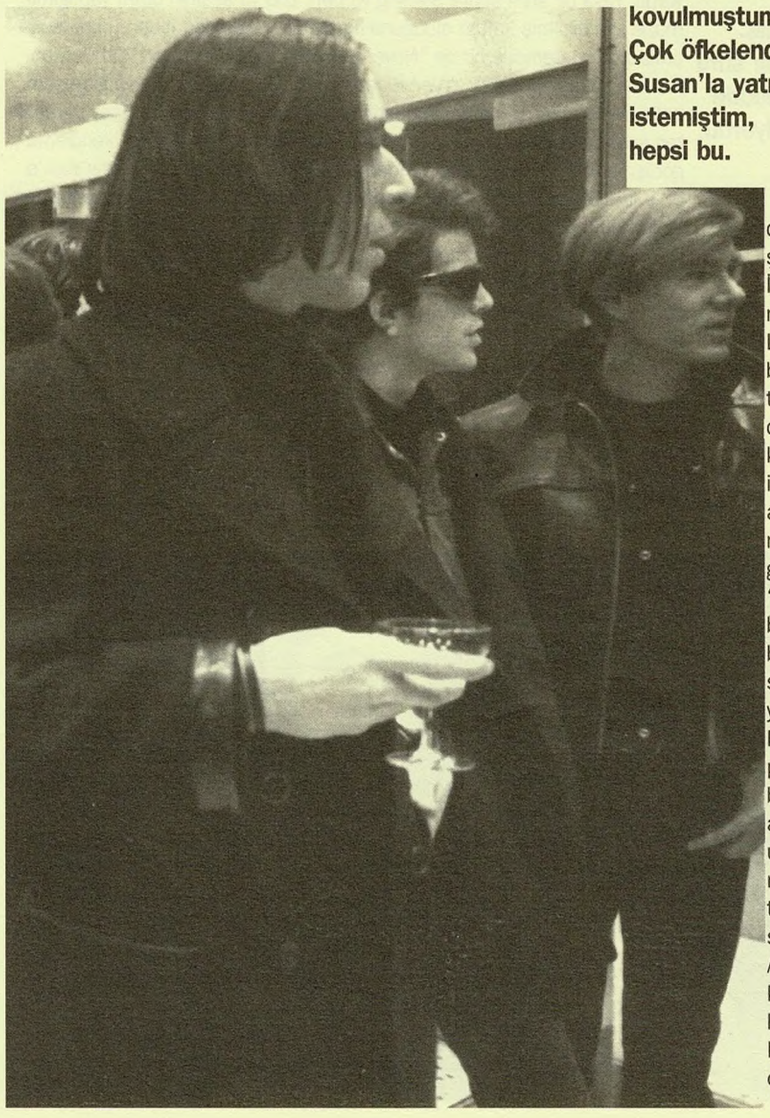

O sıralarda Gerard'ın kız arkadaşı Susan Bottomley ile yatmak için can atıyordum. Susan'la Lou'nun da ilişkisi vardı. Her erkeğin yatmak isteyeceği kızlardandı o. Fakat maalesef, Lou hastaneden çıktığı gün Susan'la beni yatakta yakaladı ve ikimizi de evden kovdu. Kendi evimden kovulmuştum! Çok öfkelendim. Susan'la yatmak istemiştim, hepsi bu.

Electra adında bir katalizör

Giderek boş boş oturup analiz yapmak yerine kıçımızı kaldırıp bir şeyler yapmamız gerektiğini gördük. New York'ta geçimimizi temin etmek zorunda oluşumuz sokağa çıkıp çalmak zorunda bıraktı bizi. Lou akustik gitarını, ben de kemanımı ve teybimi alıp kendimizi sokağa atıyorduk. Paraya ve ilgiye olan ihtiyacımız, tuhaf bir Everly Brothers olarak iş aramaya itti bizi.

İşbirliğimizde kadınlar hep kilit rollerdeydi. Bu kadınların ilki, Electra adlı sahte bir İngiliz aksanıyla konuşan havai ve işsiz bir aktristi. Bir gece 125. Sokak'la Broadway'in kesiştiği köşede çalıyorduk. Hatta o gece, daha sonra Velvet Underground olarak kulüplerde kazandığımızdan daha fazlasını toparlamıştık. Fakat, polisin teki geldi ve orada çalamayacağımızı beyan etti ve Broadway'in 75. Sokak'la kesiştiği köşeye gitmemizi, orada bir caz kulübü olduğunu söyledi. 75. Sokak'a gittiğimizde caz kulübü filan göremedik, ama Electra'yla karşılaştık.

Electra'yla cinsel beraberliğim oldu. Fakat kafadan kontak bir kadındı. Lou beni uyarmıştı: "Bak dinle" demişti, "bu terelellidir, sado-mazo filan takılır, ona göre". Ben o sıralarda bir "kurtarıcı"ydım, herkesi değiştirebilirim sanıyordum, Lou'yu da değiştirebilirdim, Electra'yı da.

Electra'yı gruba dahil ettik, birlikte birkaç yerde, hatta bir-iki sefer Cafe Wha'da çaldık. İddiasına göre grupta olmak ve bizimle sahneye çıkmak istiyordu ama, ne zaman bunu yapmanın kıyısına gelsek, onu tekrar hale yola getirene dek her şeyi erteliyordu. Aniden kötücülleşen ışıltılı bir tebessümü vardı. Bir seferinde gitarı o kadar sert çalmıştı ki, parmakları kanamıştı. Parmakları kanamasına rağmen çalmayı sürdürdüğünü ve acıyı hissetmediğini görünce ruhi dengesinden endişelenmeye başladık. O anda bu işin Electra'yla yürümeyeceğini anladık. Fakat teslim etmek gerekir ki, Electra katalizör rolü oynayan bir kişilikti. Bizi bir grup gibi çalmaya sevk eden oydu.

Daryl, Pepe, Polonyalı inşaat işçisi ve o şarkı...

Electra'dan kopar kopmaz, bize esin periliği yapacak ikinci kadının kollarına atıldık. Daryl'ın iki güzel çocuğu vardı ve 11. Sokak'ın köşesinde oturuyordu. Nemfomandı, sarışındı, gösterişliydi ve çok zekiydi. İkimiz de onun için yanıp tutuşuyorduk. Bir sürü ortak yanımız vardı, iğneleri, eroini paylaşıyorduk, çok geçmeden ikimiz de onunla yatar olduk. Lou, Daryl'in gruba katılmasını istiyordu. Daryl her an bir mesele çıkaran bir tipti. Kapı komşusu Pepe, aynı zamanda binanın kapıcısıydı. Dünya tatlısı bir adamdı, aşağı doğu yakasının trajik azizlerinden biriydi. Bir gece Lou'yla beraber Darly'ı ve Pepe'yi ziyarete gittik. Polonyalı bir kiralık kabadayı da oradaydı, birlikte içiyorlar, sohbet ediyorlardı. Bu Polonyalı, inşaat işçisiydi, ayrıca 500 dolara adam dövüyordu. Teybin sesini biraz açmıştım, "bana bak" dedi, "kıs onu, yoksa kıçına sokarım". Daryl adamı tutup öteki odaya götürdü. Ben de teybi kapattım. Fakat herif döndü geldi, "çocuklar uyuyor" dedi, "çık dışarı, orada hesaplaşalım". Ben de "dışarısı soğuk" dedim, "çıkmak istemiyorum". Sonuçta, "hay sikeyim belanı" deyip çekip gitti. Bu olay üzerine Lou bana fena bozuk attı: "Ne bok yediğinin farkında mısın? O herif bizi öldürebilirdi. Sen kafayı yemişsin. Bize ne olurdu biliyor musun?" dedi. "Hiç de bir şey yapamazdı" diye karşılık verdim.

Bundan bir hafta sonra olanlar ise şöyleydi: Daryl kanepede uyuyor, Pepe de yüzü kapıya dönük oturmuş, TV seyrediyor. Derken kapı vuruluyor, bu Polonyalı herif, "Daryl beni içeri al, seninle konuşmam lazım" diye ağlayıp zırlıyor. Pepe ise "uyuyor" diye cevap veriyor. Birkaç sefer Daryl'ı uyandırmaya çalışıyor, ama Daryl'ın uykusu derin, uyandıramıyor. Uyandıramayınca da "içeri giremezsiniz" diyor. Polonyalı çekip gidiyor, elinde bir tabancayla dönüyor, kapının kilidini ve Pepe'nin bacağını uçuruyor. Daryl silah sesine uyanıyor ve Pepe'nin ayağından vurulmuş olduğunu görüyor. Adamcağız uzun bir süre koltuk değneğiyle gezdi. Bu olay üzerine mahkeme çocukları Daryl'dan aldı. "Berlin" albümünün arka planı kısmen bu hikayedir.

Lou'nun da, benim de büyük hedeflerimiz vardı. Dünyanın en iyi grubu olmak istiyorduk, olabileceğimize de inanıyorduk. Temel hareket noktala-

→57

rımızın listesini formüle etmeye başladık. Lou'nun söz ve melodi kabiliyetiyle benim müzikal fikirlerimi birleştirecek ve performanslar yaratacaktık. Asla kendimizi tekrar etmeyecek, her gece doğaçlama yapacak ve sadece live kayıtlardan plak yapacaktık.
Biz müziği vecd için, yücelmek için yapıyorduk, tam tamına istediğimiz gibi müzik yapmak için yola çıkmıştık, asla bu yoldan sapmayacaktık.
Hep tuhaf, sadistik, soğuk, mesafeli, hasmane ve edepsiz gözüktük. Bu aynı zamanda insanların bizi görmek istedikleri, bize yakıştırdıkları biçimdi. O kadar sıkı fıkıydık ki, bizi eşcinsel sanıyorlardı. Herkesten ve her şeyden nefret ediyorduk. Öbür müzisyenler bizim için rekabet demekti.
Biz kendimizi eğlence endüstrisinin bir parçası olarak, eğlendiriciler olarak görmüyorduk. İnsanları eğlendirmek gibi bir amacımız yoktu. Dinleyicilerimizle kurduğumuz ilişki bir pop grubunun dinleyicileriyle kurması gereken ilişki değildi. Hiç gülümsemiyor, dinleyicilere kıçımızı dönüyor, arada bir de "nah" işareti yapıyorduk. Amacımız insanların keyfini kaçırmak, onları rahatsız etmek, midelerini bulandırmaktı.
Lou'nun sağı solu hiç belli olmuyordu; ne zaman, nasıl bir ruh halinde olacağını kestirmek mümkün değildi. Ben kendimi ona kıyasla istikrarlı bir kişilik addediyordum ve hesapta ona koruyuculuk yapıyordum. Bugüne dek birlikte çalışmanın Lou'dan daha zor olduğu kimse görmedim. Fakat itiraf etmeliyim ki, her an her şeyin olabilecek olması hoşuma gidiyordu. Lou'nun fikirleri dakikadan dakikaya değişiyordu, hiçbir rasyonalitesi yoktu.

"White Light / White Heat"in konsepti rock-'n'roll ruhunu ifade ediyordu. Bu albümü canlı olarak kaydetmeye kararlıydık, çünkü o zamanlarda canlı performansımız çok iyiydi. O canlılığı muhafaza etmek için çaldık, çaldık, çaldık. Kayıtlara bir sürü kimyasal madde de eşlik ediyordu. Örneğin "Stephanie Says"de işin içinde eroin vardı.

Bir müsekkin, iki bira, bir joint

Ben hep daha örtük, daha yavaş, daha seksi şeyler yapmak istiyordum. Yüksek tempolu şarkılar beni hiçbir zaman çekmemiştir. O tür şarkılar bana hep manasız gelmiştir. "Venus In Furs"u bulduğumuzda, kendi sound'umuzu bulduğumuza tamamen emindim, çünkü özgündü ve edepsizdi. Çok edepsizdi.
Birkaç aylık kuluçka döneminin ardından –o dönemde sonradan ilk Velvet albümünde yer alacak şarkıların taslağı üzerinde çalışmıştık– bir gitarist ve bir davulcu bulmanın zamanı gelmişti. Bu arada ismimizi The Falling Spikes'tan The Warlocks'a çevirmiştik.
Lou'nun üniversite yıllarında birlikte jam yaptığı Sterling Morrison nisan 1965'te gruba katıldı, lead gitaristimiz oldu. Başlangıçta, Sterling ne sevdi beni, ne de bana güvendi. La Monte'de arada bir davul çalan ve benim kapı komşum olan Angus MacLise de bize takılmaya başladı ve grubun davulcusu haline geldi. Ama pek güvenilir biri değildi, keyfinin ne zaman geleceği belli olmuyordu. Bazen biz bütün gün çalarken o yan dairede akşamın yedisine kadar uyurdu. Sonra kalkıp gelir, davulun başına oturur, biz konuşurken o çalar dururdu.
Cuma geceleri çalardık. Cumartesi sabahı kalkıp kahvaltı eder ve çalmaya başlardık. Adam başı bir müsekkin, iki bira ve bir joint içer, gece 11'e kadar çalardık. Sonra da birilerini ziyarete giderdik. Eğer enstrümanları olan birileriyse bu insanlar, o zaman tıngırdatmaya başlardık. Para sorunlarını bir yana bırakırsak, harika zamanlardı.

Bir gün eski ev arkadaşım Tony Conrad ziyaretimize geldi, The Warlocks'un istim üstünde olduğunu görünce, çöplükten bulduğu yırtık pırtık bir erotik romanı gösterdi: The Velvet Underground. Kitabın adı bize tıpatıp uyuyordu, derhal benimsedik ve sonuna kadar öyle kaldık. İsmimizi bulmak kimliğimizi oluşturmamıza yardımcı oldu, giderek artan bir özgüvenle provalara koyulduk.
1965 yazında, Sterling ve Angus'la birlikte ilk kez Velvet Underground olarak sahneye çıktık. Soundtrack'lerden irticalen söyledik; Jack Smith, Piero Heliczer, Barbara Rubin, Andy Warhol'un ve başka birçoklarının siyah-beyaz filmlerinin sessizce resmigeçit yaptığı ekranın önünde, yanında, arkasında çaldık. Ve New York'un aşağı doğu yakasının üç grubundan biri haline geldik. Diğer iki grup The Fugs ve The Holy Modal Rounders'dı.
Temmuz ayında bir demo hazırladık, "Heroin", "Venus In Furs", "The Black Angel's Song" ve benim Lou'nun ısrarı üzerine söylediğim "Wrap Your Troubles In Dreams"den oluşan bir demoydu bu. Lou hâlâ sesine güvenemiyordu. Kısa bir süre sonra Sterling ve ben, Lou'yu sesinin bizim yaptığımız müzik için biçilmiş kaftan olduğuna ikna ettik. O günden itibaren Lou solistimiz oldu. O demoda bir de "Never Get Emotionally Involved With A Man, Woman, Beast Or Child" diye bir şarkı vardı. Onu alıp Londra'ya gitmiştim, belki maceraperest İngiliz şirketlerinden biri basar umuduyla. Epey uğraştıktan sonra Marianne Faithfull'a bir kopya ulaştırabilmiştim ama kendisiyle görüşme imkanı bulamadım, ondan da hiç ses seda çıkmadı. New York'a bir sürü Who ve Kinks plağıyla döndüm. Sabahtan akşama kadar o plakları dinliyorduk. Onlar da bizimle aynı müzikal temelleri kokluyorlardı, onların işlerinde çok başarılı ve kendimize yakın bulduğumuz şarkılar vardı. Yalnız olmadığımızı hissediyorduk, fakat vaktimiz daralıyordu.
Pop yazarı Al Aronowitz bize turne menejerimiz olmayı teklif ettiğinde zevkten dört köşe olduk, Angus hariç. İşin içinde bir menejer olunca, olayın bir yönetilme ve business boyutu kazanması keyfini kaçırmıştı. Artık biraz para kazandıracak konserlere çıkabilirdik. İlk konserimiz, bir lisenin yakınındaki Mydlle Class adlı kulüpteydi. Hepimiz çok heyecanlıydık. Angus hariç. Gösterinin belli bir saatte başlaması ve belli bir süre devam etmesi gerektiğini kavrayınca sigortası attı ve grubu terketti. Lou isyanlardaydı.
Falling Spikes'ın Electra yüzünden çökmesi, gruba kadın eleman alırken

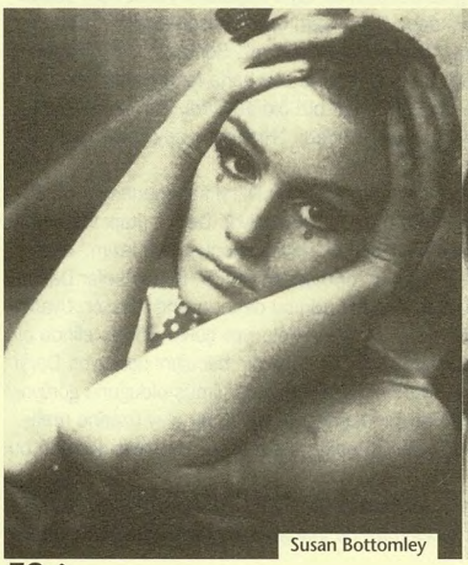

Susan Bottomley

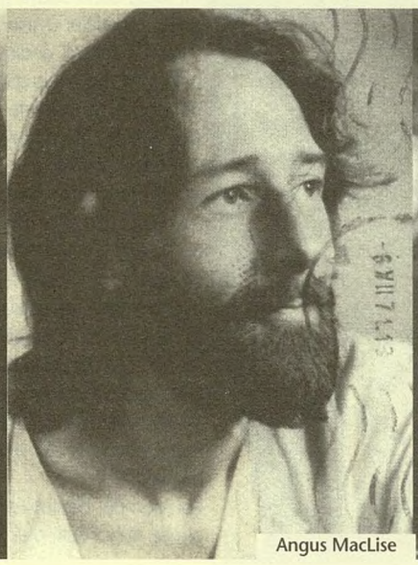

Angus MacLise

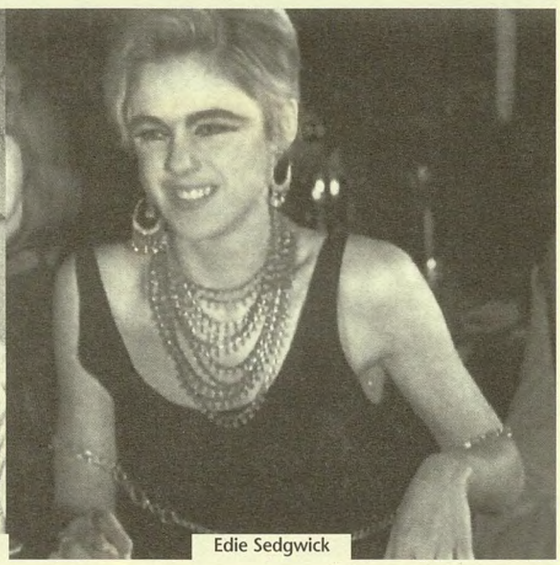

Edie Sedgwick

çok dikkatli olmamız gerektiği konusunda acı bir ders olmuştu. Angus ayrılınca, Lou'nun aklına Steve Tucker adında bir üniversite arkadaşı geldi, Steve'in kızkardeşi Moe davul çalıyordu, ayrıca kendi aleti vardı. Grupta kadın olmaması yolundaki şiddetli itirazlarıma rağmen, Lou kızı çağırdı. Ertesi gün, Moe Tucker bizi dinlemek ve seyretmek üzere daireme geldi. Sound'umuzu çabucak kaptı ve Nijeryalı davul ustası Babatunde Olajunti'den getirdiği esintiler bize tıpatıp uydu. Moe'nun en gözde davulcusu, rock'tan çok caza yakın olan Charlie Watts'tı, dolayısıyla bu bakımdan da kan gruplarımız uyuştu. Artık arkamızda gerçek bir ritm vardı, Lou ve Sterling mest olmuşlardı, "harika, artık gerçekten rock'n'roll yapıyoruz" diyorlardı. Daha sonraları, Lou, sık sık "ama birader, bu kız çalamıyor ki" diyecekti. Ben kemanlı parçaların haricinde bas çalıyordum. Bas çalmak hoşuma gidiyordu, bas sürükleyici bir şey.

Andy Warhol, Nico ve The Factory

Her konserde biraz daha iyiye gidiyorduk. Manhattan'daki Cafe Bizarre'da iki hafta boyunca sahne aldık. Kahvelerini yudumlarken aldıkları kartpostallara bakan turistlerin üzerine vitrolik sound'umuzu boşaltıyorduk. Adamlar, "eroin benim hayatım, benim karım" diye giden sözleri duymamış gibi yapıyorlardı. Menejerimizin kova suratlı karısı da bir seferinde, "The Black Angel's Death Song"u bir daha çalarsak işimize son verileceğini söylemişti. Neyse ki inatlaşmamıza gerek kalmadı, çünkü pop art'ın ve underground filmlerin kralı sayılan Andy Warhol bizi seyretmeye geldi ve o kulüpte kendimizi ilk kez rahat hissettiğimiz bir atmosfer yarattı. Warhol'un bir numaralı süperstarı Gerard Malanga, biz "Venus In Furs"ü çalarken, sahnede zarif bir sürüngen dansı yaptı. Andy, bizim yaptığımız şeyle ilişkilenebileceğini farketmişti.

Show'dan sonra tanıştırıldık. Andy, kendi sessiz fakat etkileyici tarzıyla bizi övgü yağmuruna tuttu. Kabilesiyle birlikte kulüpten ayrılmadan önce, ertesi gün The Factory'de buluşmayı teklif etti. Randevuya gittiğimizde Warhol'un sağ kolu Paul Morrisey doğrudan doğruya konuya girdi. Andy'nin bize bir teklifi vardı: Kazandığımız her türlü paranın yüzde 25'i karşılığında menejerliğimizi yapacak, yeni enstrümanlar ve aletler alacak, konserler ayarlayacak, plak şirketleriyle sözleşmeler yapacaktı. Bir şirket kurmamızı teklif ediyordu, adı Warvel olacaktı, kazandığımız bütün para oraya yatacak, Andy içinden yüzde 25'ini alıp gerisini bize ödeyecekti. Özetle, Andy bize her rock müzisyeninin hayalini tepsi içinde sunuyordu: Yaratma özgürlüğü ve bütün ilgisini bizim üzerimize yönelten, ihtiyaçlarımızı ihtiyacı telakki eden bir menejer. Bütün bunlara bir de Andy'nin şöhretini ekleyin. Gümüş duvarları, duvarlardaki sıra sıra tabloları ve La Traviata'yı haykıran teknoloji harikası ses düzeniyle The Factory, o güne kadar hiç tanık olmadığımız ilginçlikte bir yerdi.

Warhol'un 47. Sokak'taki gümüşi Factory'deki aynalı dünyasına ikinci gidişimizde, bir sürprizle karşılaştık. Bu sürpriz, Londra'dan henüz gelmiş bir divaydı: Rolling Stones'un menejeri Andrew Oldham'ın bir single yaptığı, Bob Dylan'ın "I'll Keep It With Mine" adlı parçasını verdiği Nico'ydu bu. Ve Andy, Nico'nun solistimiz olmasını istiyordu.

Başlangıçta, Nico bütün şarkıları kendisi söylemek istiyordu, bizi de onun arkasında çalan bir grup olarak görüyordu. Biz aynı kanıda değildik. Yine de, Nico'nun birkaç şarkı söylemesine, tef çalmasına ve sahnede şevkle dolanmasına derhal razı olduk. Bu, Andy'nin müthiş ikna yeteneğinin göstergesiydi. Nico'nun kulağı yoktu, sesi de pütürlüydü. Fakat, sonuç mükemmel bir casting olayıydı ve Nico'da Andy'deki şeytan tüyü vardı.

Nico 1.80 boyundaydı, geçmişinde lezbiyen eğilimleri vardı ve gelişmiş bir tayming duygusuna sahipti. Actors' Studio'da, Elia Kazan ona "zamanı iyi kullan, hiç acele etme, kendi zamanını yarat" demişti. Nico bu öğüdü birebir yerine getiriyordu. Mesela bir grup halinde sohbet ederken birisi ona bir soru sorduğunda cevap alamaz, sohbet devam eder, aradan iki dakika geçtikten sonra Nico konuşanın sözünü keser ve önceki soruya cevap verirdi. Herkes, "ne?" diye şaşırır, sonra da durumu anlardı: "Ha, Nico..."

Velvet dörtlüsünün kendine has bir çalışma biçimi vardı. Ben oturup kendi kendime çalmaya başlardım, derken Lou takılmaya başlar, "bak, bu riff'i buldum" derdi. Sonra roller değişir, aynı şeyi ben Lou'ya söylerdim ve jam yapmaya başlardık, jam sürerken enstrümandan enstrümana geçerdik. Lou, Moe'yla Sterling'in şarkıları diledikleri gibi çalmasından memnundu. Bense onları başka bir tarafa yöneltmeye çalışıyordum. Sterling'in, Moe'nun, Lou'nun bireysel rollerinin genişletmesini amaçlıyordum. "Venus In Furs", "Heroin" ve "Black Angel" herkesin farklı şeyler çalışının ama dördümüzün birden özgün bir şeyi ortaya çıkarışımızın en yetkin örnekleriydi.

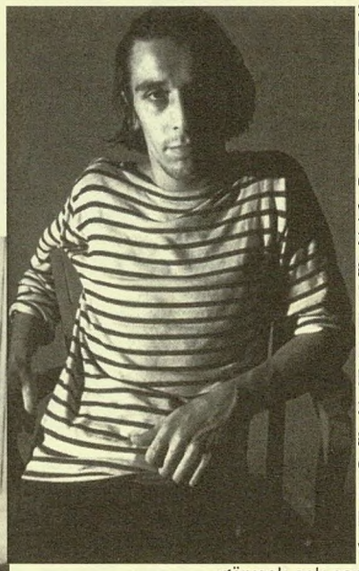

Şunu hiç gözden kaybetmiyordum: Bizim asıl değerimiz, The Factory'ye katılmadan önce gerçekleştirdiğimiz şeydi. Gün be gün üzerinde çalıştığımız müzik bizi herkesten ayırıyordu. Ben çok değerli bir şeye, kendi kendimize –Lou, ben, Sterling ve Moe– yarattığımız bir stile sahip olduğumuza inanıyordum. The Factory'ye gidip gelmeye başlamıştık, yeni mikrofonlara, amplifikatörlere, enstrümanlara kavuşmuştuk. Duvarda devasa bir Elvis posteri vardı, bir köşede hep bir film çekimi olurdu. Prenses Radziwill düzenli olarak ziyarete gelirdi, o geldiğinde oradaki bütün aktivite bıçakla kesilmiş gibi kesilirdi. Andy'yi iş yaparken izlemek, Dennis Hopper, Peter Fonda, Donovan, Mick Jagger ve başka ünlüleri The Factory'de görmek çok çarpıcı bir tecrübeydi. Orası, adeta evrenin beşiğiydi.

Bir gün eski ev arkadaşım Tony Conrad ziyaretimize geldi, The Warlocks'un istim üstünde olduğunu görünce, çöplükten bulduğu yırtık pırtık bir erotik romanı gösterdi: The Velvet Underground. Kitabın adı bize tıpa tıp uyuyordu, derhal benimsedik ve sonuna kadar öyle kaldık.

Warhol dizaynını oluşturmuştu. Beyaz duvara veya ekrana yansıttığı iki siyah-beyaz filmi yanyana oynatır, biz de bu görüntünün önünde mümkün olan en yüksek volümde çalardık. Nico, kendi üç şarkısını söyleyip kenara çekilir, geri kalanını da Lou söyler, grubun önünde de Gerard Malanga ve Eddie Sedgwick dans ederlerdi. Artık şöyle bir rutinimiz olmuştu: Öğleden sonra ikide kalkıyor, The Factory'ye gidiyor, prova yapıyor, sonra da gece faaliyeti için bir araya geliyorduk. Bu faaliyet genellikle Andy'nin peşine takılıp kokteyl partilerine, sergi açılışlarına, yemekli toplantılara, gece kulüplerine, tiyatrolara, sinemalara gitmekti. Şehirde dolaşırken en az on kişi olurduk, sayımızın yirmi olduğu da vakiydi.

Lou, Andy'den şüpheleniyordu ama, aynı zamanda ona hayranlık da duyuyordu. Andy'yi ilgilendiren müzik değil, insanlardı. Lou'ya çengel atmasının sebebi, Lou'nun The Factory'deki bir eksikliği, yani Long Island punk'ı eksikliğini gidermesiydi. Andy'nin içinde zerre kadar kötülük yoktu, ama zaman zaman çakallaşabiliyordu. Öte yandan, Lou'nun izlediği yol farklıydı: İlgi toplamak için insanları yaralardı. Lou oyun oynamakta profesyoneldi, ama Andy'nin oyunları çok daha çarpıcı ve tarz olarak orijinaldi. Lou nahoş bir şey söylerdi, Andy daha nahoş bir şey söylerdi, üstelik daha hoş söylerdi. Bu da Lou'yu illet ederdi.

Andy'nin süperstarı Edie Sedgwick, The Factory'deki ikinci günümüzde beni baştan çıkardı. Onun evine taşındım, altı hafta beraber yaşadık. Edie Andy'yle son demlerini yaşıyordu ama, hâlâ sihirli bir kişilikti, yıpranmış bir güzelliği ve Marilyn Monroe duruşu vardı. Güney Pasifik Demiryolları'nın sahibi olan ailesi hakkında bir sürü enteresan hikaye anlatırdı. Edie'nin The Factory'deki konumu beni büyülemişti. Edie, çok fazla uyuşturucu kullanıyordu, çok kırılgandı, ancak kamera önünde müthişti. Ne var ki, kendisini denetleyemiyordu. Bağımlılığı beni endişelendiriyordu. Onun hastabakıcısıymışım gibi davranmamı istiyordu. Bu da benim üstlenebileceğim bir rol değildi. Edie'yle ilişkim birbuçuk, iki ay sürdü ve bitti.

Dylan için Andy'yi terketmek

O arada Lou da Nico'ya sırılsıklam aşık olmuştu ve beraber yaşamaya başlamışlardı. O dönemde, Lou, Nico için üç zarif şarkı yazdı: "I'll Be Your Mirror", "All Tomorrow's Parties" ve "Femme Fatale". Lou yavaş yavaş The Factory'den uzaklaşıyor ve Nico'nun yörüngesine giriyordu.

Andy ve Nico birlikte teşriki mesai yapmaktan hoşlanırlardı. İkisinin Lou'yu

idare etmelerinde karmaşık bir şey vardı. Lou, tipik bir New York yahudisiydi, Andy ve Nico ise daha ziyade Avrupalıydı. O günlerde Lou çok fazla kendisiyle ilgiliydi ve bir hayli kırıtkandı. Ona Lulu derdik, ben Black Jack'tim, Nico ise Nico'ydu.

Lou'nun Nico'yla ilişkisi ocak ayı boyunca ve şubatın yarısına kadar sürdü ve sonra Nico, Lou'yu silkeleyiverdi. Bir sabah prova için The Factory'de toplanmıştık. Nico, her zamanki gibi geç geldi, Lou soğuk bir "merhaba" dedi. Nico orada öylece durdu, cevap vermek için kendi zamanının gelmesini beklediği belliydi. Asırlar sonra, birdenbire "artık yahudilerle sevişemem" deyiverdi. Sonrasında Lou'yu yatıştırmak epey zaman aldı. Öğle sularında doktora gidip bir şişe Placidyl, bir şişe de kodein aldı ve saat dokuz olduğunda komalıktı.

Edie, The Factory'den koptu ve Dylan'ın kabilesine katıldı. Dylan'ın çevresi Andy'ninkinin tam karşı kutbuydu. Dylan için Andy'yi terketmek, Edie'nin Andy'ye yapabileceği en acı verici ve aşağılayıcı şeydi.

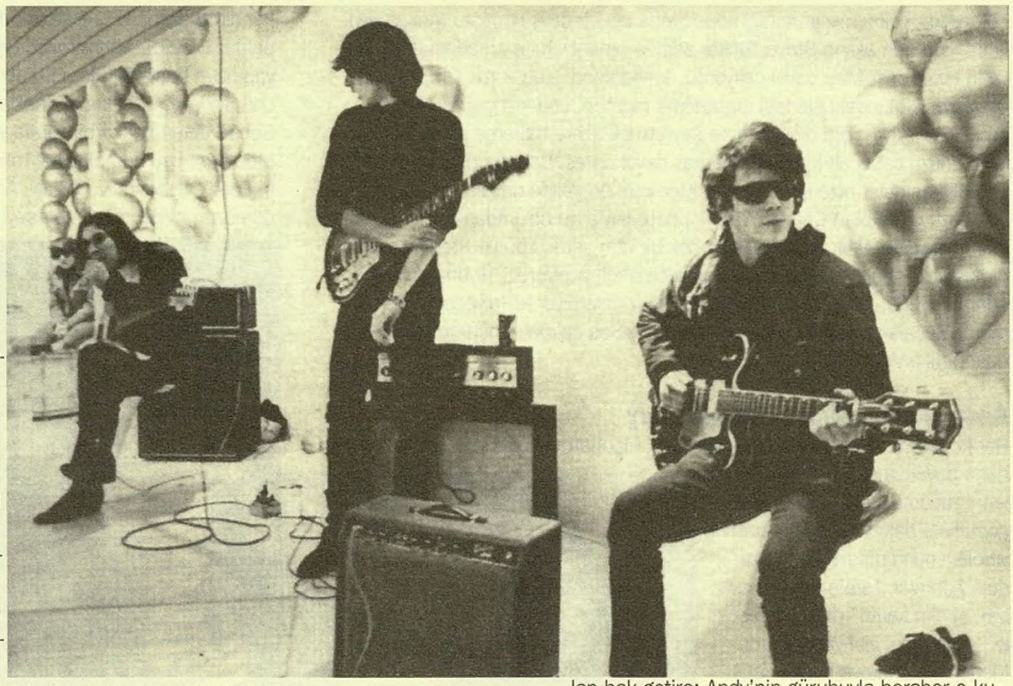

Andy'nin Velvet için büyük hedefleri vardı, ama önce performansımıza bir biçim vermesi gerekiyordu. Şubat ortasında, underground filmlerin gösterildiği Cinematheque'i bir haftalığına ayarladı. O küçük salonda mümkün olan en yüksek seste çalıyor, dinleyicileri telef ediyorduk. Bu kulakları sağır eden müziğe aynı anda ekranda yer alan dört-beş film eşlik ediyordu. Cinematheque'deki gösterimiz epey ses getirdi, hakkımızda yazılıp çizilmeye başlandı. Martta, Andy bizi bir otobüse doldurup üniversitelere götürdü, New Jersey'deki Rutgers'e, Michigan'daki Ann Arbor'a filan. Bu arada, bizi New York'ta kesintisiz bir ay sahneye çıkarabilmenin yollarını arıyordu.

Devrimci bir şey yapmanın imkanı

Nihayet, The Dom diye bir yer bulundu, berbat bir mekandı, dökülüyordu. Fakat Andy oraya bambaşka bir hava verdi. Gösterimiz artık şu şekle bürünmüştü: Sahnenin ortasında beyaz takım elbisesiyle Nico, sağında Lou, solunda ben. Nico'nun arkasında Moe ve Sterling. Arkamızdaki dev ekranda Nico'nun yüzü beliriyor, o görüntü sahnedeki Nico'nun üzerine aksediyor, tekinsiz sesi ayaktaki kalabalığın doldurduğu salona yayılıyordu. Gerard, zebra desenli giysisiyle Susan Bottomley'i kırbaçlıyor veya devasa bir pembe şırıngayla enjeksiyon yapıyormuş gibi yapıyordu. Bütün bunlar çok ciddi bir edayla yapılıyordu, maksadımız insanları gerçekten rahatsız etmekti. Yürümediği zaman gülüp geçiyorduk, sadece bir şakaydı –ne var yani? Fakat, asıl maksadımız insanların bilinçlerini rahatsız etmekti.

Eğer Warhol'un yarattığı sihir olmasaydı, bir yere varamazdık. Walter Cronkite ve Jackie Kennedy gelip önümüzde dans ediyordu. Gösterimizi TV haber yapıyordu. Bu, herkes için büyük bir partiydi, herkes para kazanıyordu, herkes memnundu. Lou ve ben neredeyse dini bir inançla yaptığımız şeye inanıyorduk. Sahneden indiğimde, mutluluktan ayağım yere basmıyordu. Kimse ne olup bittiğini anlamıyordu ama, her şeyin kontrolüm altında olduğunu düşünüyordum. Şimdi geriye bakınca bunun bir ilüzyon olduğunu anlıyorum. O kadar çok faktör vardı ki, herhangi birinin bütün bunları kontrolü altında tutması –Andy haricinde– mümkün değildi.

Örneğin Nico, soyunma odasında asırlar geçirirdi. Sonra da sahnede mumunu –bir mumu vardı– yakmasını beklerdik. Bu onun küçük bir ritüeliydi, kendisine şans getireceğini, sahnede başarılı olmasına yardımcı olacağını düşünürdü. İşin matrak tarafı ise şuydu: Güya bütün bu ritüel, Nico'nun sahne performansının başarılı olması içindi, ama daha ilk notada Nico çuvallardı. Lou da sahnede tıslardı: "Biz ne yaptığımızı biliyoruz Nico!" Provalarımızı banda alıp dinlerdik, sahnede nasıl olacağımızı görmek için. Bu, Nico'nun kırıldığı bir süreç olurdu, çünkü bandı dinlerken Nico'nun ağzını açar açmaz ya yanlış bir notaya girdiğini ya da yanlış tonlama yaptığını görürdük ve "yine başladı!" türünden nidalar çıkarırdık. Şimdi geriye bakınca, çok acımasız geliyor bu. Çünkü Nico'nun bir kulağı gerçekten sağırdı.

Bizim doğaçlama yaptığımız, sahnede "noise" yarattığımız söyleniyordu ama, aslında her şey son derece disiplinli ve planlıydı. Çok daha derindi de. Mesela "mi"de yazılmış bir şarkı "re"de çalınıyordu, Moe zil kullanmıyordu, ben keman çalıyordum, Lou'nun koca bir pes tonlu gitarı vardı, "devekuşu gitarı" dediğimiz, öyle bet bir ses çıkarıyordu ki... Örneğin, "All Tomorrow's Parties"deki sound odur.

The Dom'daki gösterilerden sonra öyle istim üzerinde oluyorduk ki, uyku filan hak getire; Andy'nin güruhuyla beraber o kulüp senin bu kulüp benim, o parti senin bu parti benim gezip duruyorduk. Çok güzel zamanlardı. Eğer The Factory'nin ön saflarındaysan, o "an"ın "act"iysen Andy seninle çok yakından ilgilenir, kendini iyi ve takdire şayan hissetmen için elinden geleni yapardı. Andy'nin en güzel tarafı başarıyı, alkışı paylaşmasıydı. Dolayısıyla insan onunla beraber olduktan sonra kendisini üç metre boyunda, güzel, zeki ve güçlü hissederdi. Nisan 1966 onunla geçirdiğimiz en güzel aydı, en iyi işlerimizi de o zaman yaptık.

Trip'te, Frank Zappa'nın Mothers Of Invention'ı ön grup olarak çıktı ve Zappa derhal sahnede –herkesin bildiği abes ve saldırgan tavrıyla– bize bok atmaya başladı. Başka türlü davranmayı bilmiyordu zaten. Kendisine zorla müzik öğrettiği için babasına ve onun uyguladığı katı rejime o kadar ifrit oluyordu ki, her sanat biçiminin suratına tükürmek istiyordu. O müthiş mizahının altında müziğe karşı acımasız ve sinik bir tavır yatıyordu.

The Dom'da çaldığımız günlerde, Andy bize bir kayıt stüdyosu ayarladı ve ilk albümümüz için çalışmaya başladık. Bu aynı zamanda aramızdaki ilk ayrılık tohumlarının atıldığı dönemdi. Anlaşmazlığın odak noktası Nico'ydu. Lou, Nico'nun albümde yer almamasını istiyordu. Sonuçta, albüm sahnede yaptığımızın aynısı oldu: Nico üç şarkı söyledi, gerisini Lou halletti. Kayıtlar sırasında çok coşkuluyduk. Devrimci bir şey yapmanın imkanını elde etmiştik. Avant-garde'la rock'ı buluşturacaktık, senfonik bir şey yaratacaktık. Andy'nin albümün prodüktörü olarak anılması üzerine bir sürü espri yapıldı, ama bir bakıma prodüktör hakikaten Andy'ydi, çünkü canlı performansımızdaki sound'u muhafaza etmemizi isteyen oydu. O günlerde kimse onun bir dediğini iki etmezdi. Bizi korudu; sahip çıktı, yardımcı oldu. Bu da bizim geleceğe kalacak, ebediyet kazanacak bir iş yaptığımıza ilişkin inancımızı pekiştirdi.

"Trip" günleri ve Zappa'nın mizahı

Nisan ayı boyunca umutlarımız, beklentilerimiz gün be gün irtifa kazandı, ta ki mükemmel bir noktaya ulaştığımıza kani olana dek. Fakat, şartlar yaptığımız her şeyi yıkmaya başlayacaktı. "Trip" adlı bir Los Angeles kulübüyle bir aylık kontrat yaptığımızda, Doğudan sonra şimdi de Amerika'nın Batı yakasını fethedeceğimizi sanıyorduk. Fakat, nisan ayının son gününde Los Angeles'a ayak bastığımız andan itibaren bir şeylerin yanlış gittiğini sezdik. İlk darbeyi, havaalanından şehre giderken yedik: Radyoda The Mamas and The Papas, "Monday, Monday" adlı şarkıyı söylüyordu. Batı yakasının zihniyeti öylesine yavan ve rotasızdı ki. Bizim tavrımız, temamız nefret ve "sapma"ydı, onlar çiçek çocuklarıydı, "güzel insan" olayındaydılar. Havalı, şatafatlı bir püritanizmdi yaptıkları ve temelinde dünyada olup bitenlere karşı oluşan yetişkin hissiyatının baskılanması vardı. Bizse tam da bu hissiyatın üzerine gidiyorduk.

Trip'te, Frank Zappa'nın Mothers Of Invention'ı –orijinal Mothers– ön grup

olarak çıktı ve Zappa derhal sahnede –herkesin bildiği abes ve saldırgan tavrıyla– bize bok atmaya başladı. Başka türlü davranmayı bilmiyordu zaten. Kendisine zorla müzik öğrettiği için babasına ve onun uyguladığı katı rejime o kadar ifrit oluyordu ki, her sanat biçiminin suratına tükürmek istiyordu. O müthiş mizahının altında müziğe karşı acımasız ve sinik bir tavır yatıyordu.

Fakat daha beteri şuydu: İlk gece bir Warhol happening'i görmeye gelen meraklılar ve şöhretlerle tıklım tıklım olan kulüpte, ertesi gece in cin top oynuyordu. Bu eziyetten üçüncü gecede polis sayesinde kurtulduk. Pornografik bir gösteri yaptığımız gerekçesiyle kulübü kapattılar. Gerard ve Mary, sahnede sado-mazohist ritüelleri canlandırıyorlardı. Gerard, Mary'nin çizmesini yalıyor; Mary, Gerard'ı kırbaçlar gibi yapıyor, Gerard kocaman bir oyuncak şırıngayla uyuşturucu enjekte etme pandomimi yapıyordu. Fakat bütün bunlar sadece bir "canlandırma"ydı, bir gösteriydi. Yine de, polis, Gerard'la Mary'nin danslarının ve Lou'nun şarkı sözlerinin pornografik olduğu kanısındaydı. Müzisyenler Sendikası'nın koyduğu kurallara göre, böyle bir durumda, sanatçıların o şehirde kalmaları halinde, sözleşme süresi boyunca, gösteri gerçekleştiriliyormuş gibi tam yevmiye ödeme yapılması gerekiyordu. Biz de bir aylık yevmiyemize hak kazanmıştık. Ve Andy, güruhunu günlük kirası 500 dolar olan Ortaçağ taklidi bir şatoya taşıdı. Orada vakit geçirirken sinirlerimiz gerilmeye başladı. Hepimiz New York'u özlemiştik. Fakat başka problemler de vardı.

Nico, Lou'yu silkeleyiverdi. Bir sabah prova için The Factory'de toplanmıştık. Nico, her zamanki gibi geç geldi, Lou soğuk bir "merhaba" dedi. Nico orada öylece durdu, cevap vermek için kendi zamanının gelmesini beklediği belliydi. Asırlar sonra, birdenbire "artık yahudilerle sevişemem" deyiverdi. Sonrasında Lou'yu yatıştırmak epey zaman aldı. Öğle sularında doktora gidip bir şişe Placidyl, bir şişe de kodein aldı ve saat dokuz olduğunda komalıktı.

Sonun başlangıcı

Albümün kayıtlarını bitirmek üzere, Dylan'ın ilk iki elektro albümünü yapan Tom Wilson'la stüdyoya girdik. "Heroin"i orada kaydettik. Şarkı harikaydı, fakat sözler konusunda Lou'yla anlaşamıyorduk. Lou ilk dizeyi değiştirmiş, "nereye gittiğimi biliyorum, cennete gidiyorum, gidebilirsem eğer"i "nereye gittiğimi bilmiyorum.." haline getirmişti. Bu, bana göre teslimiyetten başka bir şey değildi. İşte o noktadan itibaren aramız bozulmaya başladı.

Andy ve Paul Morrisey şirket şirket gezerek albümü pazarlamaya çalıştılar. Fakat belli başlı şirketler şarkıların konularından ötürü –eroin, sado-mazoizm, ölüm– albümü basmaya yanaşmıyordu.

1966'nın ikinci yarısı asap bozukluğu içinde geçti. Verve'ün bizim albümümüzü görünür bir gelecekte yayınlamaya niyetli görünmemelerine bir anlam veremiyorduk. Gecikmenin önce kapağın –kapakta Warhol'un soyulmuş muzu vardı– baskısıyla ilgili bir sorundan kaynaklandığını söylediler, sonra master kayıtların kaybolduğunu ileri sürdüler. Fakat, Mothers Of Invention'ın ilk albümünü, Tom Wilson'ın prodüktörlüğünü yaptığı "Freak Out"u yayınlamışlardı. Bu bizi çok kıllandırmıştı. Verve'ün promosyon departmanı "Velvet'in nasıl olsa Andy Warhol'u var, biz Zappa'ya yükleneļim" tavrındaydı. Andy'ye gelince, ilgisini yeniden film çekmeye yöneltmişti, o yaz çektiği "Chelsea Girls" eylülde hit olmuştu. Kasıma gelindiğinde, The Factory'de prova yapmaz olmuştuk.

Lou, Warhol'la bağları koparmanın tohumlarını ekmişti ki, sarılık teşhisiyle New York'ta hastaneye kaldırıldı. O sıralarda Gerard'ın kız arkadaşı Susan Bottomley ile yatmak için can atıyordum. Susan'la Lou'nun da ilişkisi vardı. Her erkeğin yatmak isteyeceği kızlardandı o. Fakat maalesef, Lou hastaneden çıktığı gün Susan'la beni yatakta yakaladı ve ikimizi de evden kovdu. Kendi evimden kovulmuştum! Çok öfkelendim. Susan'la yatmak istemiştim, hepsi bu.

Andy'nin Velvet'le ilişkisi iyice zayıflamıştı. Mayıs 1967'de, Cannes Film Festivali bunun en açık deliliydi. Avrupa'dan iyi teklifler almıştık, ama Andy, beraberinde bizi değil de, Nico ve Gerard'ı götürmeyi tercih etmişti. O yıl Lou gizli gizli bir menejer aramaya başlamıştı. Andy Nico'yla birlikte geri döndüğünde, Lou Nico'yla birlikte sahneye çıkmak istemediğini deklare etti. Bu, sembolik olarak Andy ile göbek bağını kesmek anlamına geliyordu. Daha sonra, Andy, Lou'ya bir ültimatom verdi: Bizim menejerimiz olarak devam edebilirdi, ancak o takdirde sadece sanatsal venue'lerde çalmakla yetinecektik. Lou oltaya geldi ve kendi ifadesiyle, Andy'yi "kovdu". O olayla ilgili bilmediğim bir sürü şey vardı, neler olup bittiğini yirmi yıl sonra "Drella"yı yazarken öğrendim. Eğer Lou'nun Andy'ye nasıl davrandığını bilmiş olsaydım, engel olurdum.

Lou garip davranmaya başlamıştı. Steve Sesnick'i –bence tam anlamıyla bir yılandı– getirdi, menejerimiz yaptı ve entrikalar başladı. Sesnick Lou'nun sözcüsü rolüne soyundu ve Lou'yla aramıza girmeye başladı. O zamana kadar Lou'yla rahat rahat konuşabiliyordum. Ama artık Sesnick vasıtasıyla iletişim kurabiliyordum. İlişkimiz kötülüyordu. Sahnede Lou giderek daha gerginleşiyordu, bense iyiden iyiye havaileşmiştim. Sesnick, Lou'yla ilişkimin içine ediyordu, ben de bundan ötürü Lou'ya öfkeleniyordum. Bir seferinde, "Lou" dedim, "ne halt ettiğinin farkında mısın?" Cevabı Sesnick verdi: "Biliyorsun, Lou grubun şarkı yazarı ve solisti, dolayısıyla burada onun sözü geçer." Bu, herkesi kızdıracak bir laftı. Ama, Lou bu formülasyondan memnun görünüyordu. "Solist benim, grup bu, benim dediğim olur" diye düşünüyordu.

Benim uzun gıcırtılı seslere duyduğum yakınlık, Lou'nun Velvet'i daha ticari bir grup haline getirme düşüncesiyle çelişiyordu. Temel sorun –ve bir türlü çözemediğimiz sorun– şuydu: Velvet'i diğerlerinden ayıran sound kemandı, grupta bir keman olması gerekiyordu. Ben keman çaldığımda, bas çalmak Sterling'e düşüyordu, o da bastan nefret ediyordu. Ben bas çalmayı seviyordum, çünkü bas çalarken rock'n'roll'un ruhuna nüfuz ettiğimi hissediyordum. Kemansa sadece belli parçalarda işe yarıyordu, "Stephanie Says" gibi şarkılarda. Dolayısıyla hep bir taviz durumu vardı ve Velvet'te bulunduğum süre içinde bir türlü enstrümantal düzenimizi kuramamıştık. Bazen bası Moe çalıyordu, o kadar düzensizdik.

Eylül 1967'de, ikinci albümümüzün, "White Light / White Heat"in kayıtlarına başladık. Önceki yazdan beri şarkılar üzerinde çalışıyorduk. Biz hep yüksek sesli müzik yapıyorduk, senfonik bir sound elde etme maksadıyla. Yüksek sesin berraklık getirmesi gerekiyordu, ama bu ikinci albümümüzde bunu gerçekleştiremedik. "White Light / White Heat"te bir sürü doğaçlama vardı. Birçok şarkı doğrudan stüdyoda yapılmıştı. "Sister Ray", "I Heard Her Call My Name" ve "Here She Comes Now" stüdyoda doğmuştu. "The Gift" ise Lou'nun üniversitedeyken yazdığı bir öyküydü, bu şarkının "spoken word" olarak icra edilmesi benim fikrimdi. Bir de "Booker T" diye enstrümantal bir parçamız vardı, onu ziyan etmektense bu iki parçayı birleştirdik. Artık tam anlamıyla bir rock'n'roll grubu olmuştuk ve "White Light / White Heat"in konsepti rock'n'roll ruhunu ifade ediyordu. Bu albümü stüdyoda canlı olarak kaydetmeye kararlıydık, çünkü o zamanlarda canlı performansımız çok iyiydi. O canlılığı muhafaza etmek için çaldık, çaldık, çaldık. Kayıtlara bir sürü kimyasal madde de eşlik ediyordu. Örneğin "Stephanie Says"de işin içinde eroin vardı.

Ocak 1968'de "White Light / White Heat" piyasaya çıktı. Tepki ılıktı. Radyolar albümü çalmadı, eleştiriler kötüydü. O yıl Velvet'in radikal değişimler geçirdiği yıldı. Lou, Sterling üzerinde kurduğu hakimiyet sayesinde bir darbe yaptı. Betsey *(Johnson, Sterling'in eski kız arkadaşı olan bir moda desinatörü, Cale'in nisan 68'de evlendiği eşi)* ile ilişkimden çok hoşnuttum, ama Steve Sesnick, bu ilişkinin Lou'nun ve Lou'nun grup anlayışının üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu farketmişti. Lou güçlü bir kadına uyum göstermekte zorlanıyordu. Büyük ihtimalle benim, Betsey'den çok ona bağlı olmam gerektiğini düşünüyordu. "White Light / White Heat"ten sonra bir turne grubuna dönmüştük, işler iyice kötülemiş, birbirimize olan güvenimiz giderek erozyona uğramıştı.

Eylül 68'de kaçınılmaz son gerçekleşti. Cleveland'a gitmek üzere hazırlandığımız günlerde, Lou, Moe ve Sterling'le Sheridan Square'de bir lokantada buluşmuş, "eğer Cale Cleveland'a geliyorsa ben yokum" demiş ve şu ültimatomu vermişti: Ya benim ayrılmamı kabul edecekler ve onu grubun lideri olarak kabul edip devam edeceklerdi ya da Lou grubu dağıtacaktı.

Bu, yolun sonuydu. Ayrılık vakti gelmişti.

Çeviren: ***Y.G.***

Tam "kadro": Nico, Andy Warhol, Moe Tucker, Lou Reed, Sterling Morrison, John Cale

→61

e→

ELEKTRA

"Parlak" anlamına gelen bu ad, birçok efsanelik kişilerin adı olmuştur. Bu adı taşıyan en ünlü kişi, Agamemnon'la Klytaimestra'nın kızı Elektra'dır. Homeros destanlarında adı geçmeyen Elektra, tragedyanın en ünlü, en çok sözü edilen bir kahramanıdır. Aiskhylos'un Agamemnon üçlüsünde, Sophokles'in "Elektra", Euripides'in de hem "Elektra" hem de "Orestes" tragedyalarında rol alır. Antigone gibi insanlarüstü bazı yasaları korumayı, bazı ilkeler adına kendi kendine eyleme geçmeyi göze alan yiğit bir kızdır. Ne var ki, eli kana bulandığı, anasını öldürmek gibi korkunç ve doğadışı bir suça karıştığı içindir ki, Elektra –adının tersine– karanlık ve karmaşık bir kişilikle canlanır gözümüzün önünde.

Öyküsü kısaca şöyledir: Agamemnon Troya savaşına çıktığı zaman, Elis'te rüzgarların esmesini sağlamak zorunda kalmıştır. Bunu kocasına affedemeyen karısı Klytaimestra, Atreusoğullarının baş düşmanı Aigisthos'la kocasını aldatır ve yıllar geçip Agamemnon dönünce iki aşık onu alçakça bıçaklarlar. Gene yıllar geçer, bu kez Elektra, delikanlılık çağına gelen kardeşi Orestes'i babalarının öcünü almak üzere yetiştirir. Kardeşinin önce Aigisthos'u, sonra da Klytaimestra'yı öldürmesine yardım eder. Ana katili olduktan sonra, Orestes'in peşine Erinys'ler takılır. Elektra'nın rolüyse burada biter. Herhangi bir pişmanlık duyduğu tragedyada söz konusu değildir. Elektra, kan davasının en belirgin simgelerinden biridir.

Azra Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*

EVRAKSIZLAR

1996 yılı, Fransa'da göçmenler, en fazla da Afrikalılar için kötü bir dönemin başlangıcı oldu. İçişleri Bakanı Jean-Louis Debré'nin kararlarıyla rastgele kimlik kontrolları feci arttırıldı: Sokaklarda, metro istasyonlarında, iş yerlerinde, hatta göçmenlerin yaşadığı evlerde gece gündüz kimlik kontrolleri yapılmaya başlandı. Amaç, oturma izni olmayanların derhal herhangi bir işle bağlantılarını kesmek, yani bu ülkede hayatlarını sürdürmelerini imkansız hale getirmek ve onları zorunlu olarak ülkelerine geri göndermekti. Bu yeni sıkılık politikasıyla birlikte 77 Malili derhal zor kullanılarak ülkelerine gönderildi. Ve "evraksızlar (sans papiers) hareketi" başladı. İlk eylem 118 göçmen ailesinin mart ayında Saint-Ambroise kilisesini işgal etmesiydi, ardından Saint Bernard kilisesinin işgali geldi. Ve kilise işgallerini açlık grevleri, gösteri yürüyüşleri izledi. Pek çok yazar, çizer, müzisyen, sinemacı, sosyalistler ve birçok siyasi grup "kaçaklara" destek verdi. Bir kampanya çerçevesinde, birçok kişi bireysel olarak bu kaçaklardan birinin ya da birkaçının "analığını" ya da "babalığını" üstlendi.

Şu anda, resmi kayıtlara göre Fransa'da 150.000 oturma izni olmayan göçmen bulunuyor. Her şeyin yoluna girdiğini, konunun hallolduğunu iddia eden ve geçtiğimiz yazki açlık grevlerinin de zorlamasıyla, hakikaten eski Debré yasasına kıyasla büyük yumuşamalar getiren sosyalist İçişleri Bakanı Jean-Pierre Chevènement, 80.000 kişinin daha oturma izni almak üzere olduğunu söylüyor. Geriye en az 70.000 kişi kalıyor. Onlar da ya yakalanıp gayrı-insani muamele ve koşullarla ülkelerine gönderilme korkusunu her an taşıyarak 'yeraltında' yaşayıp çalışacaklar ya da yasaların daha yumuşak olduğu İtalya ve İspanya gibi ülkelere kaçmanın bir yolunu bulmaya çalışacaklar. Pek çoğunun önündeki tek umut, kaçaklık sürelerini kazasız belasız on yıla tamamlamak, çünkü on yıl boyunca kaçak olarak kaldıktan sonra oturma iznine hak kazanılıyor. Tabii aynı yasa o zaman da yürürlükte olursa...

Aralarında Noir Désir, Les Rita Mitsouko, Rodolphe Burger, Orchestre National de Barbès, Louise Attaque, Teri Moïse, Dominique A., Françoiz Breut, Silvain Vanot gibi müzisyenler hem konserlerle "evraksızlar"a destek çıktılar, hem de aşağıdaki imzaya açık bildiriyi kaleme alan 7 Nisan Kollektifi içinde bulundular:

"Evraksızlar hareketinden üç yıl, yabancıları ve onların Fransız ev sahiplerini zora sokmaya çalışan Debré yasasına karşı harekete geçişten iki yıl sonra, hâlâ hiçbir şey yola konmuş değil.

Her gün, Chevènement genelgesinin reddettiği birkaç evraksızla yan yana geliyoruz, bir de onlara durumlarının düzeltilmesini talep etmeye cesaret edemeyenleri ve o zamandan bu yana evraksız durumuna gelen herkesi eklemek gerek. Onların yasadışı konumda kalmalarını kabul etmek, yalnızca siyasi sorumluların ikiyüzlülüğüne kefil olmak anlamına gelmiyor. Bu esas olarak, ülkemizde, evraksızların sömürülmenin dışında çalışamamalarını, tedavi görememelerini ya da en basiti, kimlik kontrolü korkusu olmadan bir yerden bir yere gidememelerini hoşgörmektir.

Bizler, aynı topraklar üzerinde kimilerinin her hakka sahip olduğu, ötekilerin ise hiçbir hakka sahip olmadığı bir toplumun ayrıcalıklıları olmak istemiyoruz. Her ne kadar, bütün gezegen ölçeğinde, globalleşmenin kurbanlarıyla bundan çıkar sağlayanlar arasında giderek derinleşen mesafe bizi çoğu zaman aciz bırakıyorsa da, yaşadığımız yerde, bu mesafenin bizim korkaklığımızdan beslenmesine en azından karşı çıkabiliriz. Evraksızların durumunun düzeltilmesi birinci derecede acil durum olarak kendini gösteriyor.

Sadece bu değil. Aynı zamanda, Fransa'nın ve Avrupa'nın, 25 yıldır yürüttüğü, sınırların kapatılmasına dayalı, evraksız üreten göçmen politikasına bir son verilmesi gerekiyor. Avrupa yurttaşları olarak bizlerin, dünyanın neredeyse her yerinde dilediğimizce seyahat etmeye hakkımız var. Bizim için normal olan ne adına başkalarına yasak oluyor? Sınırların kuş uçurmaz olmasının kararnamelerle sağlanabileceğine bizi inandıran bu yanılsamadan bıktık artık. Bu aptalca bir şey, çünkü neyse ki uygulanamaz. Madem ki uygulanamaz, o zaman da bundan vazgeçmek gerek. Eşitliğe olan bu aynı bağlılık, bizleri, bizimle birlikte yaşayanların oy verme ve seçilebilme hakkına sahip olmalarını talep etmeye yöneltti. Böylece seçilmişler, nihayet onları da, bizi olduğu gibi hesaba katmak zorunda kalacaklardır. İşte bütünleşmeyi gelgeç bir söylemden gerçekliğe geçirecek bir önlem. Dostluk zincirleri prensibiyle, bu metni fotokopiyle beş kopya çoğaltarak dostlarınıza dağıtınız. Altıncısını imzalayınız ve istediğiniz bir günlük ulusal gazeteye postayla yollayınız. Eğer bu zinciri koparırsanız, Cumhuriyet'i büyük felaketler sarsacaktır."

k→

KAÇAK İŞÇİLER

Londra'da inşaatlarda amelelik yapan üç Polonyalı göçmen ve onların işvereni durumunda dördüncü bir Polonyalı göçmen. Çalışma izinleri yok. Jerzy Skolimowski'nin yönettiği 1982 yapımı "Moonlighting", eleştirmenlerin ifadesiyle, "yabancılaştırılmış, yalnız dört

göçmenin öyküsünü hüzünlü ve acıtan bir humorla bezeli, ironik bir tarzla anlatıyor". Başrollerde Jeremy Irons, Eugene Lipinski ve Jiri Stanislav. Yönetmen Jerzy Skolimowski, 1938 Varşova doğumlu bir göçmen. Filmlerini daha çok İngiltere'de yapan Skolimowski, Polanski'nin "Sudaki Bıçak" filmine yazdığı senaryoyla tanınmıştı. Başlıca filmleri arasında "Yola Çıkış", "Eller Yukarı", "Büyük Macera", "Yaklaş Fakat Soyunma", "Çığlık" sayılabilir.

S→

SIRTLAN

Afrika ve Asya'da yaşayan, daha çok leşle beslenen, arka kısmı basık, etçil, memeli hayvan.
Sırtlanlar kızıl sarı postlu, gür yeleli, büyük boylu hayvanlardır. Dişleri, iliği çıkarıp yiyebilmek için kemikleri kırıp ufalayacak kadar güçlüdür. Sırtlanlar gececidir, sürü halinde ava çıkar, yaralı ve hasta hayvanlara saldırır, leş için akbabalarla çekişir ve kadavraları toprağa gömerler. Üç sırtlan türü vardır: Çizgili sırtlan, Hindistan'dan Arabistan'a ve Somali'den Fas'a kadar bulunur; omuz başına kadar yüksekliği 75 cm, ağırlığı 40 kg kadardır. Esmer sırtlan Afrika'da Zambezi'nin güneyinde yaşar ve denizin attığı leşleri aramak için kumsallarda dolaşır. Benekli sırtlan Sahra'nın güneyinde bütün Afrika'da bulunur ve daha iridir. Öteki iki türe göre daha gezicidir ve çoğu zaman canlı hayvanlara saldırır.

t→

TWO-TONE

60'lı yılların ortalarından başlayarak önceleri mod'ların, sonra da skinhead'lerin gösterdikleri ilginin ardından ska müziği 1979'a kadar yeraltında kaldı. Bu tarihte kurulan Two-Tone adlı plak şirketi ska'yı gün ışığına çıkardı, ortalığı kasıp kavuran punk'ın yanısıra, yeni ve farklı bir müziğin arayışında olan insanlara sundu. Şirketin adı, ska içinde hem Jamaika müziği hem de Batı müziğinin tonlarının yer almasından geliyor: Logodaki siyah-beyaz damalı desen ise ırkçılığa karşı olan bu müziğin simgesi. 80'lerin başında The Selecter, The Bodysnatchers, Madness, The English Beat gibi Two-Tone toplulukları İngiltere'yi sarstılar. Ama en önemlileri The Specials idi. 1977 Coventry çıkışlı topluluk, 1979'da "Gangsters"ı kaydetti. "A Message To You, Rudy" ve ardından "Too Much Too Young" ile "bir numara" oldular. Zenci ve beyazlardan oluşan topluluk, çok kısa sürede müzik tarihine adını yazdırdı ve dağıldı. Son dört yılda yeniden müziğe dönen The Specials, 1998'de son albümünü yayınladı.

W→

WILD BUNCH

YIL 1969. Sinemalar önünde uzun kuyruklar yaratan "The Wild Bunch"ın (Vahşi Belde) ilk sahnesi: William Holden, San Rafael tren istasyonunun gişesine çetesiyle birlikte girer ve şöyle der: "Kıpırdıyan olursa vurun". Ve hemen akabinde perdede "directed by Sam Peckinpah" yazısı belirir.
Klasik western'lerde "kahramanlar" vardır; "vahşi batı"yı evcilleştiren silahşörler... Peckinpah'ın western'lerinde ise kahraman yoktur, kendi ifadesiyle "orospu çocukları" vardır. Amacı, western mitolojisinin kahramanlarının "ne mal olduğunu göstermek"tir. Dolasıyla başrollerde vahşet ve şiddet vardır. "Wild Bunch" da vahşet ve şiddetin resmi geçididir. Olay mahalli tozlu, sarımtrak Meksika manzarasıdır. Konu ve kişiler, "Cult Movies" kitabına bakılırsa, John Houston'ın 1948 yapımı "The Treasure of Sierra Madre"den doğrudan apartmadır. Wild Bunch, bir western –"kahramanlar" ata bindiği için olsa gerek– olarak adlandırılsa bile, aslında bir savaş filmidir. Olay, 1913'te vuku bulan bir banka soygunudur ama, 1969 yapımı olan film, "Peckinpah'ın Meksika'sı, bizim Vietnam'ımız" diye yorumlanır. Peckinpah'ın amacı "o orospu çocuklarının ne mal olduğunu göstermektir" ama, "esas adam"ın Jack Palance gibi biri yerine sempatik William Holden olması, "vahşi belde"nin "vahşi güruh"unun film içinde "insani" yanlarının temayüz etmesi, Holden çetesinin Meksikalı gaddar general Mapache'nin çetesine kıyasla "iyi"liği, kimi eleştirmenlere göre Peckinpah'ın tezini çürütmektedir. Ortaya çıkan şiddetle bezenmiş bir erkeklik övgüsüdür. Peckinpah'ın bu eleştirilere cevabı ise, iyi ve kötünün zıt kutuplar veya aynı paranın iki yüzü olduğudur. Öyle ya da böyle, sinema seyircilerinin zihinlerinde "Wild Bunch"tan geriye kalan şiddet ve vahşet ve de Peckinpach imzalı "görsel şölen"dir.

Z→

ZAPATİSTAGÜCÜ

Meksika'da yaşayan 10 milyon kadar yerli halkın hakları için uzun yıllardır mücadele veren Zapatista gerillalarının futbol sevgisi her fırsatta kendini gösteriyor. Yaklaşık 56 etnik grubun özgürlük haklarının bir kanunla garanti altına alınması için çalışmalarda bulunan Zapatistalar, bu plan çerçevesinde Meksikalı eski futbol yıldızlarıyla bir dostluk maçı oynadılar. Oldukça ilgi çeken karşılaşmada kar maskesiyle oynayan ve 5 bin kişiden oluşan Ulusal Zapatista Özgürlük Ordusu'nu temsil eden takım, Meksikalı veteran yıldızlara 5-3 yenildi. *(17.3. 1999, Radikal)*

Yaklaşıyor usul usul

Sürünerek yaklaşıyor sümüklü böcek gibi
Kokusu savaş gibi

Yaklaşıyor usul usul
Yaklaşıyor usul usul

Kalın bağırsağa sinmişti
Fışkırmak istiyor şimdi

Yaklaşıyor usul usul
Yaklaşıyor usul usul

Durdurabiliriz o pıhtı halindeki mahluku
Tahammül etmeyiz asla faşizme
Gerek yok ki mucizeye, geçit vermemek kâfi
Komşun biliyor mu bunu

Debeleniyoruz pisliğin içinde
Bir gölge düşüyor üstümüze
Sürünerek yaklaşıyor sümüklü böcek gibi
Kokusu savaş gibi
Kalın bağırsağa sinmişti
Fışkırmak istiyor şimdi
Kirletmek için tenimizi

Kimse unutmasın şunu
Madem ki büyüyor bir ölüm ağacı gibi
Niye ekmiyoruz köküne kibrit suyu